

ORMAN DENİNCE UMURSAMADINIZ Kİ (!)

Siyasi Partilerin Ormancılık Politikaları
Üzerine Değerlendirmeler

Erdoğan Atmış • H. Batuhan Günşen

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
THE FORESTERS' ASSOCIATION OF TÜRKİYE

ORMAN DENİNCE UMURSAMADINIZ Kİ (!)

Siyasi Partilerin Ormancılık Politikaları
Üzerine Değerlendirmeler

Erdoğan Atmış
H. Batuhan Günşen

Ankara, 2023

Türkiye Ormancılar Derneği

(The Foresters' Association of Türkiye)

Tuna Caddesi No: 5/8 Kızılay/Ankara

Tel-Faks: +90 312 433 84 13 – 433 26 64

E-posta: tod1924@ormancilardernegi.org

Orman Denince Umursamadınız ki (!)

Siyasi Partilerin Ormancılık Politikaları Üzerine Değerlendirmeler

Ankara, 2023

TOD Yayın No: 65

Baskı ve Grafik Tasarım: Kuban Matbaacılık Yayıncılık

İvedik OSB. Matbaacılar Sit. 1514. Sok. No: 20 Yenimahalle / ANKARA

Sertifika No: 47331 • +90 312 395 20 70 • www.kubanmatbaa.com

Kapak Fotoğrafı: Sevgi Görmüş

Diğer Fotoğraflar: Hikmet Batuhan Günşen

ISBN: 978-605-71791-5-9

PDF: <https://www.ormancilardernegi.org/Yayinlar>

Atıf için: Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2023. Orman Denince Umursamadınız ki (!) - Siyasi Partilerin Ormancılık Politikaları Üzerine Değerlendirmeler. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını. 235 S. Ankara

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme Türkiye Ormancılar Derneği'nden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

6 Şubat 2023
Maraş depremlerinde
kaybettiğimiz canların anısına saygıyla

Prof. Dr. Erdoğan Atmış, 1970 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı kentte 1987 yılında tamamladı. Trabzon Lisesi 100. Yıl mezunudur. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü'nden 1992 yılında mezun oldu. Aynı üniversitede Ormanlık Politikası programında hazırladığı yüksek lisans tezini 1995, doktora tezini 1998 yılında tamamladı. Meslek hayatına 1994 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Ormanlık Politikası Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak başladı. 1999 yılında aynı anabilim dalında yardımcı doçent ve 2007 yılında doçent oldu. Orman Fakültesi'nin 2008 yılında kurulan Bartın Üniversitesine bağlanmasından sonra bu üniversitenin kadrosuna katıldı. Görevini bu üniversite 2013 yılından beri profesör olarak sürdürmektedir.

Dr. Atmış, Hollanda'da Tilburg kentindeki Avrupa Doğa Koruma Merkezi'nde üç ay, Vrije Universiteit Amsterdam'a bağlı Çevre Araştırmaları Enstitüsü'nde 1 yıl konuk araştırmacı olarak çalışmıştır. Türkiye Ormancılar Derneği Bilim Kurulu Üyesidir. Bir kız çocuğu babasıdır.

Dr. Atmış'ın; Ormanlık Politikası, Ormanlık Yönetimi, Orman-Toplum İlişkileri, Ormansızlaşma, Ormanlıkta Katılım, Orman-Çevre İlişkileri, Ekoturizm, Ormanlıkta Kadın, Ormanlık Kooperatifleri, Kent Ormanlığı ve Korunan Alanlar gibi konularda yurt içinde ve yurt dışında yayınlanmış 130'u aşkın makale, kitap ve kitap bölümü vardır. Ayrıca Birgün Gazetesi'nde zaman zaman ormanlık hakkındaki yazıları çıkmaktadır.

Dr. Öğretim Üyesi Hikmet Batuhan Günşen, 1980 yılında Lüleburgaz'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı kentte 1997 yılında tamamladı. 1999 yılında Balıkesir Üniversitesi Balıkesir Meslek Yüksek Okulu'nda Endüstriyel Elektronik Ön Lisans Programını tamamladı ancak bu alanda hiçbir zaman çalışmadı. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü'nden 2004 yılında mezun oldu. Meslek hayatına 2005 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Ormanlık Politikası Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak başladı. Aynı üniversitede Ormanlık Politikası programında hazırladığı yüksek lisans tezini 2006 yılında tamamladı. Bartın Orman Fakültesi'nin 2008 yılında kurulan Bartın Üniversitesine bağlanmasından sonra bu üniversitenin kadrosuna katıldı. Bu üniversitede doktora tezini 2012 yılında tamamladı. 2013 yılından bu yana da aynı anabilim dalında doktor öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Dr. Günşen Türkiye Ormancılar Derneği'nin yayın ve sanat kurulları ile Bartın Eğitim ve Kültür Derneği Yönetim Kurulu'nda üye olarak görevler üstlenmiştir. Fotoğraf sanatıyla yakından ilgilenen Dr. Günşen iki çocuk babasıdır.

Dr. Günşen'in Ormanlık Politikası, Ormanlık Yönetimi, Ormansızlaşma, Ormanlık Kooperatifleri, Kırsal Kalkınma, Kent Ormanlığı ve Korunan Alanlar gibi konularda yurt içinde ve yurt dışında yayınlanmış 60'ın üzerinde makale, bildiri ve kitap bölümü vardır. Ayrıca kurum içi ve kurum dışı çeşitli projelerde de görev almıştır.

Önsöz

6 Şubat 2023 Pazartesi günü Kahramanmaraş ilinde yaşanan iki büyük deprem nedeniyle, 11 ilimizdeki on binlerce insanımızı kaybettik. Yüz binlercesi yaralandı veya evsiz, yurtsuz kaldı. Yaşanan yıkımın ve kayıplarımızın çok büyük olması, depremlerin şiddetinin çok büyük olmasına bağlanmaya çalışıldı. Oysa uzmanlar ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu, bu bölgede de çok şiddetli depremler beklendiği ve bu depremlerin yaratacağı yıkımların azaltılması için başta imar konusunda olmak üzere çok ciddi önlemler alınması gerektiğini defalarca bilimsel raporlara dayandırarak açıklamışlardı. Fakat ne yazık ki ülkeyi yönetenler ne bu uzmanları ne de hazırlanmış olan bilimsel raporları ciddiye almışlardı.

Ülkemizdeki ormansızlaşma ve orman bozulması konusu da biz ormancılık uzmanları ve Türkiye Ormanlıklar Derneği tarafından uzun zamandır gündeme getirilmeye çalışıldığı halde ne yazık ki ülke yönetimi, siyasal partiler ve geniş kamuoyu tarafından pek dikkate alınmamakta. Oysa ormanlarımızda son yıllarda yaşanan yıkımlar, tıpkı depremler gibi felakete dönüşme riski taşımakta. Ülke ormanlarını ekonomik büyümeye (!) hizmet edecek şekilde yönetmekte olan anlayışa sahip iktidar, mevcut sorunların doğru tespit edilmesi yerine, hiçbir sorun yokmuş gibi davranmakta, hatta ormanları çok başarılı bir şekilde yönetiyormuş gibi hareket etmekte. Bu da ormanlarımızdaki yıkımın hızını biraz daha artırmakta.

İktidar ormanlarımızı kolayca harcamakta hiç sakınca görmüyor. Depremlerden sonra ülkede çok büyük bir afet yaşanırken bile ormanlara zarar verecek düzenlemeleri rahatlıkla yapabiliyor. Örneğin; 15 Şubat 2023 tarihinde 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 17. Maddesiyle ilgili yönetmeliği bir kez daha değiştirerek, ormandan yapılacak ormancılık amaçlı tahsislerin arasına; güneş enerji santralleri ile havaalanı ve havaalanı ile ilgili pist, taksi yolu, apron, yakıt, bakım vb tesisleri, sağlık tesisleri, otel, motel, lokanta, akaryakıt istasyonu, dini tesis, terminal binaları, alışveriş ünitelerini de kattı. Ayrıca 24 Şubat 2023 tarihinde yayımlanan 126 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, depremden sonra "Olağanüstü Hal" ilan edilen illerde geçici ve kesin iskân (yerleşim) alanları oluşturulacak alanlar arasına mera ve ormanlar da katıldı. Bu alanlar Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından resen belirlenip ilgili kurumlara bildirilecek. Kısacası ormanların yönetimiyle ilgili bilgisi ve yetkisi olmayan bir bakanlık, artık nerelerin orman alanı dışına çıkarılıp, yerleşim alanı olacağına karar verecek. Bununla yetinmeyen Adalet ve Kalkınma Partisi, 1 Mart 2023 tarihinde TBMM'ye sunduğu yeni kanun teklifiyle, yıllardır yaptığı gibi seçim öncesi ranta ve oya tahvil etmek için 6831 sayılı Orman Kanunu'nu yine değiştirmeye kalktı. 23 Mart 2023 tarihinde TBMM'de kabul edilen değişiklikler, bu kitap yazılırken henüz Cumhurbaşkanınca onaylanmayı bekliyordu.

Ülkedeki ormansızlaşma ve orman bozulmasına dikkat çekmek isteyen bir araştırmacı olarak, ülkedeki ormansızlaşmanın nedenlerini de yıllar boyunca sorgulamaya çalıştım. Tabii ki bu nedenlerin başında; iktidar partilerinin yanlış ormancılık politikaları ile diğer partilerin orman konusuna ilgisiz kalmaları ve korumaya dönük kalıcı politikalar oluşturulması için hiçbir gayret göstermemeleri geliyordu. Bunu bu kadar emin olarak söylememin nedeni, 2002 yılından başlayarak, tüm genel seçimlerden önce siyasi partilerin seçim bildirgelerini (beyanname) inceleyerek bilimsel dergilerde ve konferanslarda paylaşmış olmamdı. Bu araştırmalara 2009'dan sonra çalışma arkadaşım Dr. Öğretim Üyesi H. Batuhan Günşen ile birlikte devam ettik. Sadece siyasi partilerin ormancılıkla ilgili politikalarını değil, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 20 yıllık iktidarı boyunca uyguladığı hükümet politikalarını da, en küçük eleştirisinin bile bozgunculuk sayıldığı bir zamanda bilimsel ve eleştirel bir dille inceledik. Çalışmalar bizi hep aynı kapıya çıkardı. Ne yazık ki, ülkedeki ormansızlaşma politik arenasında yer alan kimsenin umurunda değil. Herkes ormanları çok seviyor, yandığı zaman çok üzülüyor, fakat ormanları yok eden yanlış politika ve uygulamalara son vermek için parmağını bile kıpırdatmıyor.

2002 yılından beri yapılan çalışmalar; iktidar partisinin de muhalefet partilerinin de ormancılık politikası oluşturma konusundaki çalışmalarının ve birçok konuya yaklaşımının yüzeysel düzeyde olduğunu gösteriyor. Partiler genellikle slogan düzeyinde kalan vaatlerinde, somut yol ve yöntemler önermekten çok uzaklar ve önceki seçim bildirgelerinde kullandıkları bilgileri biraz değiştirip yeni bildirgelerine aktarıyorlar. Siyasi partilerin en azından ormancılık konusunda belirli bir altlık oluşturması arzusuyla bu kitabı yazmaya karar vermemizin üzerinden çok zaman geçmedi. Kısa süre içinde tamamladığımız kitabımızı 2023 genel seçimi öncesine yetiştirmiş olmanın sevincini yaşıyoruz. Tabii ki bunda son 20 yıldır yazdıklarımızın önemli bir payı var. Kitabı yazarken daha önce yazdıklarımızdan oldukça yararlandık. Hatta kitabın ikinci ve üçüncü bölümü önceki yıllarda yazmış olduğumuz makalelerin biraz değiştirilmiş halleri. Onları bu kitaba dahil etmeye, daha çok süreç içindeki değişimin okurlar tarafından daha net görülmesini sağlamak için karar verdik. Birinci bölümde yaptığımız analize sadece seçim barajını geçerek TBMM’de grup kurabilen beş partiyi dahil ettiğimizden dolayı, diğer partilerin ormancılık hakkındaki görüşlerinin değerlendirme dışı kalmaması ve yıllar geçtikçe bu görüşlerde yaşanan değişiklikleri belgelemek çok önemliydi.

Bu kitap aslında; Yeni İnsan Yayınları tarafından geçen yıl yayımlanmış olan “Rahatı Kaçan Orman-Ormansızlaşma Üzerine Yazı ve Söyleşiler” adlı kitabım ve Türkiye Ormanlıklar Derneği tarafından yayımlanmış olan, editörlüğünü yaptığım “Türkiye Ormancılığı 2022: Türkiye’de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması” adlı ortak kitabımızı bütünleyen bir kitap oldu. Anlattıklarımız konusunda daha fazla bilgiye sahip olmak isteyenlerin bu iki kitabı da okumasını öneririm.

2005 yılından beri birlikte çalıştığım çalışma arkadaşım Dr. Öğretim Üyesi Hikmet Batuhan Günşen, sadece bu kitabın hazırlanmasında değil, daha önceki çalışmalarımın birçoğunda da yanımda oldu. Bu kitabın yazımına da ortak olduğu için kendisine teşekkür ediyorum.

Bu kitabın yayımını gerçekleştiren Türkiye Ormanlıklar Derneği Yönetim Kurulu’na ve genel başkan sayın A. Hüsrev Özkara’ya ve yayınlardan sorumlu yönetim kurulu üyesi sayın Hüseyin Aytaç’a teşekkür ediyorum. Bu kitabın da, tıpkı daha öncekiler gibi derneğimizin ülke ormanlarımızın durumu hakkında sürdürdüğü kamuoyunu bilgilendirme çalışmalarına katkısı olacağına inanıyorum.

Kitabın incelemesini yapan ve kitaba son halini vermemize yardımcı olan Doç. Dr. Cihan Erdönmez, Doç. Dr. Oğuz Kurdoğlu ve Dr. Öğretim Üyesi Damla Yıldız’a teşekkürü bir borç biliyorum.

Kitabın ismini koyarken kimden esinlendiğimizi de belirtmeliyim. Cumhuriyetin kuruluşunda yer almış değerli aydınımız Hıfzı Veldet Velidedeoğlu’nun “Orman Deyince Okumazlar ki” diye çok değerli bir saptaması vardır. Değerli meslek büyükümüz Yücel Çağlar bunu çoğu yazısında hatırlatır. Biz de siyasal partiler hakkında bir kitap yazarken durumun okumamadan öte umursamazlığa dönüştüğünü vurgulamak istedik. Bizlere esin kaynağı olan saygıdeğer Velidedeoğlu’nun huzur içinde yatmasını dilerken, değerli ağabeyim Yücel Çağlar’a uzun ve sağlıklı bir ömür diliyorum.

Umarım bu kitabı umursayan olur.

Saygılarımla...

Prof. Dr. Erdoğan ATMİŞ

Sunuş

Türkiye ormanlarının bugünü ve geleceğinin tehdit altında olduğunu, geçen yıl yayımlamış olduğumuz, editörlüğünü Prof. Dr. Erdoğan Atmış'ın yaptığı "Türkiye Ormancılığı 2022: Türkiye'de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması" adlı kitapta ayrıntılı olarak anlatmaya çalışmıştık. Farklı disiplinlerden akademisyenlerin konuyu farklı yönlerden ele aldığı o çalışmada, sorunun temelinde ülkedeki yanlış ormancılık politika ve uygulamalarının yattığı vurgulanmıştı.

Bu kitapta ise hocalarımız, iktidar partisinin uyguladığı yanlış ormancılık politikalarını kayıt altına aldıkları gibi, iktidara talip olan muhalefet partilerinin bu konudaki yetersizliklerini de gözler önüne seriyorlar. Hatta bununla da yetinmeyip doğadan yana ve daha kamucu ormancılık politikaları üretmek için izlenebilecek yol ve yöntemleri de öneriyorlar.

Bu kitaba emek veren Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) üyesi değerli hocalarımız Prof. Dr. Erdoğan Atmış ve Dr. Öğretim Üyesi Hikmet Batuhan Günşen'e, TOD Yönetim Kurulu olarak çok teşekkür ediyoruz.

2024 yılında 100'üncü yılını kutlayacak TOD'un, son yıllarda ormancılık dışı kamuoyu tarafından da takip ediliyor olması bizleri mutlu ediyor. Bu kitapla, ülke ormanları ve ormancılığı konusunda, siyasi partilere ve tüm siyasetçilere bir ufuk açmayı düşündüğümüz gibi, kamuoyunun da siyasi partilerin ormanlara ve ormancılığa nasıl yaklaşılması gerektiği hususunda, tutarlı bilgiler edinebilmelerini sağlamayı hedefliyoruz ve tarihe kayıt düşmeye devam ediyoruz.

Saygılarımızla...

Ahmet Hüsrev ÖZKARA
Türkiye Ormancılar Derneği
Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	11
------------	----

BÖLÜM 1

Siyasi Partilerin Ormanlık Politikaları Üzerine Değerlendirmeler (2002-2022)	13
Orman Mülkiyeti.....	16
Orman Rejimi Dışına Çıkarma	18
Orman Yönetimi	24
Ormanlık Örgüt Yapısı	26
Odun ve Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi	29
Ormanlık Dışı Kullanımlara Tahsisler.....	31
Orman Yangınları.....	35
Ağaçlandırma.....	38
Endüstriyel Ağaçlandırma	42
Özel Ağaçlandırma ve Özel Ormanlık.....	43
Sel-Taşkın ve Erozyonla Mücadele.....	45
Orman Köylüsü.....	47
Çevre Koruma.....	52
Doğa Koruma ve Korunan Alanlar	58
Kent Ormanlığı-Yeşil Altyapı ve Rekreatif Hizmetler	65

BÖLÜM 2

Siyasal Partiler ve Ormanlığımız.....	73
2002 Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler ve Ormanlık.....	75
2007 Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler ve Ormanlık.....	85
2011 Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler ve Ormanlık.....	95
2015 Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler ve Ormanlık.....	111
2018 Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler ve Ormanlık.....	127

BÖLÜM 3

AK Parti-AKP Ormanlığı 151

Türkiye’de Hükümetlerin Ormanlık Politika ve Uygulamaları Üzerine
Eleştirel Bir Değerlendirme (AKP Örneği) 153

AK Parti Hükümetlerinin Ormanlık Politika ve Uygulamalarının
Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kapsamında Analizi 167

AK Parti Dönemi Ormanlık Politika ve Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi..... 189

BÖLÜM 4

Millet İttifakı’nın Ormanlık Politikaları..... 213

BÖLÜM 5

2023 Genel Seçimleri Öncesi Toplumsal Nitelikli Ormanlık Politikası Önerileri 221

SONUÇ 233

GİRİŞ

2016 yılında imzaya açılan Paris İklim Antlaşması'nın 6 Ekim 2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanmasıyla, Türkiye iklim kriziyle mücadelede yeni bir evreye girmiştir. Bu evrede sadece fosil yakıt tüketiminin sıfırlanması değil, aynı zamanda önemli karbon yutaklarından biri olan ormanların korunması ve varlığının artırılması da önem kazanmaktadır. Yine Kasım 2021'de Glasgow'da yapılan 26. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'nda Türkiye'nin de altına imza attığı "Glasgow Liderlerinin Ormanlar ve Arazi Kullanımı Deklarasyonu"na göre imzacı ülkeler ormansızlaşma ve arazi kaybını 2030 yılına kadar durdurmayı ve geri çevirmeyi vaat etmiştir. Bu durumda Türkiye'de de mevcut ormansızlaşma ve orman bozulmasının farkına varılması ile bunu önleyecek önlemlerin gündeme getirileceği bir sürecin başlatılması kaçınılmazdır.

Diğer yandan Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nün hazırlamış olduğu "Küresel Orman Değerlendirme Raporu 2020" ye göre; Türkiye, 2010-2020 yılları arasında yılda 114 bin ha'lık net orman artışıyla, dünyada ormanlarını artıran ülkeler sırasında altıncı sırada yer almıştır. Bu verileri kendi açılarından değerlendiren ormancılık örgütü ve mevcut iktidar, ülkedeki orman artışını son yıllarda yapılan ağaçlandırmalara bağlamakta, hatta bu dönemde yapılan ağaçlandırmaların, Cumhuriyet döneminin tümünde yapılan ağaçlandırmaların toplamını geçtiğini iddia etmektedir. Oysa bu iddiaların gerçeği yansıtmadığı, aslında ülkenin tamamında orman alanlarının artmadığı, orman artan yerlerin göç veren ve kırsal nüfusu azalan iller olduğu, boşalan tarım alanları ve meraların kendiliğinden ormana dönüşürken, göç alan ve hızla çarpık kentleşen illerde ormanların parçalandığı ve alansal olarak azaldığı bilinmektedir.

Ülke yüzölçümünün %29,8'ini (23,3 milyon hektar) kaplayan orman ekosistemlerimiz, "mega" altyapı projeleri, enerji santralleri ve onların iletim hatları, maden ve taş ocakları, turizm vb. kullanımlar nedeniyle adeta yok olmaktadır. Buna bir de yanlış ağaçlandırma politikaları eklendiğinde, büyük oranda habitat kaybı ve parçalanmaya uğrayan ormanlarımızın doğal yapısının bozulduğu bilinmektedir. Ülkemizdeki büyük orman alanları son yıllarda hızla küçük parçalara bölünmekte ve buralarda artan yerleşimler ile insan faaliyetleri nedeniyle yangın riski de artmaktadır. Oluşan bu parçalanmanın en büyük nedeni; ormanlarda gerçekleştirilen ormancılık amacı dışındaki tahsisler ve 2/B ile orman dışına çıkarılmış alanların işgalcilerine satılmasıdır. Ayrıca yangınlar, korunan alanların artık kullanılan alanlara dönüştürülmesi, özel ağaçlandırmalar, endüstriyel plantasyonlar, aşırı odun üretimi vb. nedenler de ormansızlaşma ve orman bozulmasına hız kazandırmaktadır. Bu gelişmeler sonucu bir taraftan orman köylülerinin ekonomik durumu daha da kötüleşmiş ve ormanla ilişkilerindeki denge bozulmuş, diğer yandan kırdan kente göçlerin doğurduğu çarpık kentleşme, kent çeperlerindeki ormanların yok oluşunu hızlandırmıştır.

Türkiye ekonomisinin büyüme eksenini özellikle 2008 sonrası neredeyse tamamen inşaat ve rant odaklanmıştır. Bu durum ne yazık ki ormanlar gibi diğer doğal varlıklar üzerinde de büyük tehditler oluşturmuş ve ülkenin bütün doğasının ekonomik büyümeye hizmet edecek şekilde yönetilmesi anlayışı ağırlık kazanmıştır. Üstelik bu anlayışa sahip olanlar mevcut sorunların doğru tespit edilmesi yerine, hiç sorun yokmuş gibi davranmakta, hatta ormanları çok başarılı bir şekilde yönetiyormuş gibi hareket etmektedir. Bu da ormanlarımızdaki yıkımın hızını iyice arttırmaktadır.

Ormanlarımızda tüm bunlar olurken, iktidarı elinde bulunduran veya muhalefette bulunan siyasi partilerin tümünün ülkedeki ormansızlaşma ile orman bozulmasının farkına vararak, ormanlarımızın korunması ve toplum yararına yönetilmesi için yeni politika ve stratejiler belirlemesi gerekmektedir. Fakat bu partilerin yeni politikalar belirleyebilmek için ormancılığın durumu hakkında sağlıklı bilgilere ve bu bilgileri analiz edecek uzmanlara sahip olması gerekmektedir. Mevcut deneyimler partilerin hiçbirinin bu tür bir olanağa sahip olmadığını göstermektedir. Diğer yandan ulusal ormancılık politikası oluşturmak için, hükümet, siyasi partiler, halk, demokratik kitle örgütleri ve özel sektör arasında ortaklaştırılmış orta ve uzun vadeli amaç, hedef ve yöntemlere gerek vardır. Kısa vadeli ormancılık amaç ve hedefleri iktidarlar tarafından değiştirilebilir fakat ormancılık politikasının geniş amaç ve hedefleri ancak demokratik katılım yoluyla değiştirilmelidir. Yani siyasi partiler ve hükümetlerin ormancılık politikası oluşturmak için kendi uzmanlarına sahip olması da yetmemektedir. Aynı zamanda bu konunun gerçek uzmanlarının, demokratik kitle örgütlerinin ve toplumun da politika oluşturma sürecine dahil edilmesi gereklidir.

2002 yılından beri yapılan çalışmalar; iktidar partisinin de muhalefet partilerinin de ormancılık politikası oluşturma konusundaki çalışmalarının ve birçok konuya yaklaşımının yüzeysel düzeyde olduğunu göstermektedir. Partiler genellikle slogan düzeyinde kalan vaatlerinde, somut yol ve yöntemler önermekten çok uzaktır. Partiler genellikle önceki seçim bildirgelerinde kullandıkları bilgileri biraz değiştirip yeni bildirgelerine aktarmaktadır.

Partiler çevre, doğa koruma, ormancılık üçgeninde asıl ağırlığı kendilerince de toplumun daha çok ilgisini çekeceğini düşündükleri için çevre konularına vermekte, geçmişte olduğu gibi günümüzde de ormanları sadece kırsal kesimlerle ilgili bir varlık olarak görmeye devam etmekte, ormanların uluslararası önemini ve kentli topluluklar için değerini kavrayamamaktadır.

Bu kitap siyasi partilerin ormanlar konusundaki mesafeli duruşunu biraz olsun azaltmak için yazılmıştır.

Kitabın yazarları 2002 genel seçiminden günümüze kadar gerçekleşmiş beş seçimin tümünde partilerin seçim bildirgelerini (beyanname) incelemiş ve bunları analiz ederek farklı dergilerde yayımlamıştır. Ayrıca 2002 yılından beri iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP-AK Parti) ormancılık politikalarını inceleyen üç farklı araştırmaya da imza atmışlardır. Bu çalışmalar, son 20 yıl içinde AKP iktidarının ve siyasi partilerin ormancılık hakkındaki politikalarının hemen hemen tamamını ele almakta ve analiz etmektedir.

Siyasi partilerin ormancılık politikalarını anlatmak için hazırlanacak bir kitapta üstte bahsedilen sekiz ayrı çalışmaya yer vermek yeterli olabilirdi. Fakat kitapta bu çalışmalara yer vermenin yanı sıra, bu çalışmalarda yer alan bilgilerin zamansal değişimini anlatan, son 20 yılda ülkede uygulanmış olan politikalarla karşılaştırmasına yapan bir bölümün daha yer almasının yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu nedenle kitabın ilk bölümü "Siyasi Partilerin Ormancılık Politikaları Üzerine Değerlendirmeler (2002-2022)" başlığını taşıyacak şekilde ilk kez yazılmıştır. Kitabın ikinci bölümü; "Siyasal Partiler ve Ormancılığımız" başlığını taşımakta ve son beş genel seçim öncesi siyasi partilerin hazırlamış olduğu seçim bildirilerinin ayrı ayrı değerlendirmesi yapılmaktadır. Üçüncü bölüm ise; "AKP Ormancılığı" başlığını taşımakta ve bu bölümde bu partinin iktidarda olduğu son 20 yıl içinde uyguladığı ormancılık politika ve uygulamaları irdelenmektedir. Dördüncü bölümde; bu kitabın yazımı sırasında (30 Ocak 2023) Millet İttifakı (Altılı Masa) tarafından açıklanmış olan "Ortak Mutabakat Metni"nde yer alan ormancılık politikası önerilerinin değerlendirilmesine yer verilmektedir. Beşinci bölüm; bu yıl yapılacak genel seçimler öncesinde, ormanların yönetimi konusunda kamucu ve doğa korumadan yana politikalar oluşturmak isteyen partiler için yol gösterici öneriler içeren; "2023 Genel Seçimleri Öncesi Toplumsal Nitelikli Ormancılık Politikası Önerileri" başlığını taşıyan bölümdür. Sonuç bölümünde ise kitapta yer alan bilgi ve analizlerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

BÖLÜM 1

**SIYASİ PARTİLERİN ORMANCILIK
POLİTİKALARI ÜZERİNE
DEĞERLENDİRMELER (2002-2022)**

SİYASİ PARTİLERİN ORMANCILIK POLİTİKALARI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Türkiye'de 2002 ile 2018 yılları arasında altı genel seçim yapılmıştır. 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan seçimlerde hükümeti kuracak milletvekili sayısına ulaşamadığı için, 1 Kasım 2015 tarihinde yeni bir genel seçim yapılmak zorunda kalınmıştır. Yani 2015 yılında iki ayrı genel seçim yapılmıştır. Bu kitabın yazarları olarak bizler, 2002 yılından başlayarak 5 farklı seçimde siyasi partilerin seçim bildirelerini inceleyerek, bu partilerin ormancılık, korunan alanlar ve çevre hakkındaki görüş ve politikalarını analiz eden çalışmalar yapmış ve yayımlamıştık. Bu çalışmalarda seçimlere katılan hemen hemen bütün partilerin ormancılık politikalarını ortaya koymaya çalışmıştık.

Bu bölümde, üstte bahsedilen genel seçimlerden herhangi birinden aldıkları oy oranı %10'a yakın

veya üstünde olan ve halen varlığını devam ettiren siyasi partilerin vaat ettikleri ormancılık politika ve uygulamaları, bu partilerin üstte belirtilen genel seçimler için hazırlamış oldukları seçim bildireleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu doğrultuda değerlendirilen siyasi partiler; Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve İyi Parti'dir (İP) (Tablo 1).

Siyasi partilerin seçim bildireleri incelendiğinde, ülke ormanlarına ve ormancılığına olan yaklaşımlarını şu başlıklar/ölçütler altında değerlendirmenin mümkün olduğu görülmektedir: Ormanların mülkiyeti (9); 2/B ve Ek Madde 16 (11); ormanların yönetimi ve işletilmesi (10);

Tablo 1. Son beş genel seçimde siyasi partilerin oy miktar ve oranları (YSK, 2022).

Siyasi Partiler	Genel Seçimler									
	2002		2007		2011		2015		2018	
	Oy	%	Oy	%	Oy	%	Oy	%	Oy	%
AKP	10.808.229	34,28	16.327.291	46,52	21.320.207	49,83	23.681.926	49,50	21.338.693	42,56
CHP	6.113.352	19,39	7.317.808	20,90	11.122.420	25,98	12.111.812	25,32	11.354.190	22,65
MHP	2.635.787	8,36	5.001.869	14,27	5.575.010	13,01	5.694.136	11,90	5.565.331	11,10
HDP	-	-	-	-	-	-	5.148.085	10,76	5.867.302	11,70
İP	-	-	-	-	-	-	-	-	4.993.479	9,96

Not 1: 2015 yılında yapılan iki genel seçimden 01 Kasım 2015 tarihindeki verileri tabloda yer almaktadır.

Not 2: HDP 15 Ekim 2012'de kurulduğu için son iki seçimdeki oyları yer almaktadır.

Not 3: İP 25 Ekim 2017'de kurulduğu için sadece son seçimdeki oyları yer almaktadır.

odun ve odun dışı orman ürünleri üretimi ile dikili ağaç satışları (5); örgüt yapısı (4); ormancılık dışı kullanımlara tahsisler (6); orman yangınları (4); ağaçlandırma (8); endüstriyel ağaçlandırma (5); özel ağaçlandırma ve ormancılık (11); sel ve taşkınlar ile erozyonla mücadele (4); orman köylüsü (10); çevre koruma (11); doğa koruma ve korunan alanlar (12); kent ormancılığı ve yeşil altyapı ile rekreasyonel hizmetler (7). Burada verilen ölçütlerin kaç göstergeden oluştuğu parantez içinde sayı olarak verilmiştir. Böylelikle 15 ölçüt ve bunların altında oluşan 117 göstergeye göre son 20 yıldır yapılan genel seçimlerde en çok oyu alan beş siyasi partisinin ormanlar ve ormancılık konularındaki yaklaşımları analiz edilerek aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Değerlendirmede öncelikle her bir başlıkta yer alan konu hakkında kısa bilgiler verilmiş, ardından siyasi partilerin 2002 yılından günümüze kadar seçim bildirelerinde/beyannamelerinde bu başlıklardaki konulara nasıl yaklaştıkları anlatılarak yorumlanmış, bu bilgilerden sonra verilen tablolarda siyasi partilerin bildirelerinde değindikleri ölçütlerde yıllara göre yaşanan değişim verilmiş, son kısımda da 20 yıldır iktidarı elinde bulunduran AKP hükümetlerinin bu konular hakkındaki uygulamaları değerlendirilmiştir.

Orman Mülkiyeti

Ülkemizde orman alanları, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 4. Maddesine göre üç farklı mülkiyette bulunabilmektedir. Bunlar; devlet ormanları, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine (tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşları) ait ormanlar ve hususi (özel) ormanlardır. Resmi kayıtlara göre ülkemizde 23,1 milyon ha orman alanı bulunmaktadır ve bunun %99,9'u devlet mülkiyetindedir (OGM, 2023). Neredeyse ülkedeki tüm orman alanlarının mülkiyetinin devlette olmasının sebebi ise Osmanlı İmparatorluğu'nun

yönetim ve arazi mülkiyeti konularında İslam Hukuku'nun temel ilkelerini benimsemiş olmasıdır (Erdönmez vd., 2010). Yani ülke ormanları asırlardan beri ağırlıklı olarak devlet mülkiyetinde yer almıştır. Devlet ormanlarının mülkiyeti günümüzde 1982 Anayasası'nın 169. maddesince koruma altına alınmıştır. Bu maddenin ikinci fıkrasında devlet ormanlarının mülkiyetiyle ilgili *“Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.”* hükmü yer almaktadır.

Bir yerin orman olup olmadığının ve mülkiyetinin belirlenmesi orman kadastro çalışmalarıyla mümkün olmaktadır. Ülkemizde ilk orman kadastro çalışmaları 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Kanunu ile başlamış ve beş yıl gibi kısa bir süre içinde bütün ormanlarımızın kadastrounun tamamlanması hedeflenmiştir. Ancak orman kadastro çalışmaları hedeflediği gibi kısa bir sürede tamamlanamamış ve bu durum uzun yıllar ülke ormancılığının ana sorunlarından birisi olarak süregelmiştir (Özdönmez vd., 1996). Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) en son resmi verilerine göre şimdiye kadar ülkemizde 24,5 milyon ha alanda orman kadastro çalışması yapılmış ve bunun 21,3 milyon ha'ı orman olarak tescil edilmiştir (OGM, 2023).

Partilerin çoğu orman mülkiyeti konusunda bir şey söylemekten ve bu konuyu vurgulamaktan kaçınmaktadır. Orman mülkiyeti konusundaki sorunların çözümü için orman kadastrounun tamamlanması gerektiğini savunan MHP, orman kadastrounun bitirilmesi konusuna seçim bildirelerinde sürekli olarak yer veren tek partidir. MHP 2002 ve 2007 seçimlerinde orman kadastro ile genel kadastro birleştirilmesinden yana olduğunu açıklarken, 2011 ve 2015 seçimlerinde aynı şeyi mülkiyet anlaşmazlıklarına son vermek için yapacağını açıklamış, fakat bu konuya 2018 seçimlerinde değinmemiştir.

CHP, 2007 seçimlerinde ormandan usulsüz yararlanmanın ve her türlü işgalin önüne geçmek için sosyoekonomik önlemler almayı önermektedir. Fakat önlem olarak önerdiği şey ormanlara daha çok zarar verecek bir öneridir. Bu önerisiyle CHP, Orman Kanunu'nda değişiklik yaparak "kestane, fıstık çamı ve incir ağaçlarının bulunduğu arazilerin mülkiyet sorununu çiftçi lehine çözümlenme" den yana olduğunu açıklayarak seçmene göz kırparken, bu uygulamanın orman ekosistemlerine zarar vereceğini fark etmemiş gibi davranmaktadır. CHP 2007 seçimlerinde ayrıca orman kadastro ve tahdit (sınırlama) işlemlerini en kısa sürede bitireceğini iddia etmekte fakat bunu ne şekilde yapacağını belirtmemektedir.

CHP, 2011 yılındaki genel seçimler öncesi seçim bildirgesinden ayrı olarak hazırladığı "41 Söz Veriyoruz" adlı seçim belgesinde; ormanlardan usulsüz faydalanmanın ve her türlü işgalin önüne geçmek için sosyoekonomik tedbirler alınacağını beyan etmektedir. Ancak bu tedbirlerin neler olacağı ve nasıl uygulanacağı konusundaki herhangi bir bilgiye bu belgede yer vermemektedir.

CHP, 2018 seçimlerinde ise; meraları ıslah ederek amaç dışı kullanımlarına izin vermeyeceğini, buraları "özel mülkiyet olmaktan" çıkararak, köyün ortak malı olarak kalmasını sağlayacağını, bunu da "Mera Yönetim Birlikleri"ni etkinleştirecek

yapacağını beyan etmektedir. İP de meralarla ilgili olarak "Meraları, köy tüzel kişiliğine devredeceğiz, meraların ıslah edilmesini sağlayacağız. Büyükşehir Yasası'nda yapacağımız değişiklik ile mera, yaylak ve kışlakları köy tüzel kişiliğine tekrar devredeceğiz. Hayvancılığı geliştirme ve sürdürme politikamızın temelini oluşturan meraların köy tüzel kişilikleri tarafından kullanım hakkını yok eden yasal düzenlemeleri iptal edeceğiz ve meraların ıslah edilmesini sağlayacağız." beyanında bulunmaktadır. Fakat burada belirtmek gerekir ki, meraların mülkiyeti köy tüzel kişiliklerine değil kamu adına Hazine'ye aittir. Köy tüzel kişilikleri bunlar üzerinde sadece kullanım hakkına sahiptir. Eğer CHP burada "...mera, yaylak ve kışlakları köy tüzel kişiliğine tekrar devredeceğiz." derken mülkiyet devrinden bahsediyorsa, bu tür bir uygulama Anayasaya aykırı olacaktır.

AKP, 2011 seçimlerinde kadastrodan hiç bahsetmediği halde, bu konudaki önemli eksikliklerden biri olan; tapu ve tescil işlemlerinin tamamlanacağını vaat etmektedir. Fakat 2015 ve 2018 seçimlerinde orman kadastro konusuna da değinerek, "Ormanların sınırlarının korunması ve mülkiyet problemlerinin çözümüne yönelik orman kadastro çalışmalarını hızlandıracamı, 2019 yılı sonuna kadar ormanların tamamının tapu ve tescil işlemlerini tamamlayacağımı" bildirmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Siyasi partilerin orman mülkiyeti konusundaki yaklaşımları.

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018
Orman kadastro				X	X		X				X	X	X	X				
Genel kadastro											X	X	X	X				
Kadastro birleştirme											X	X	X	X				
Mülkiyet anlaşmazlığı				X			X	X					X	X				
Usulsüz yararlanma							X	X										
Orman alanı işgali							X	X										
Ormanların tapu ve tescili			X	X	X													
Mera mülkiyeti										X								X
Alan daraltma ve özelleştirme										X								

Orman Rejimi Dışına Çıkarma

2/B, orman köylüsünün yerleşim sorunlarını çözmek için, 1961 Anayasası'nın 131. maddesinin 1970 yılında 1255 sayılı Kanun ile değiştirilmesi ve buna dayanılarak 1973 yılında 1744 sayılı Kanun ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilmesiyle başlatılmış bir uygulamadır (Erdönmez, 2013). Bu düzenlemelerle, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (Antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları orman sınırları, dolayısıyla orman rejimi dışına çıkartılmaktadır (MBS, 2023).

2/B alanlarının 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun ve bu kanuna ilişkin mevzuat uyarınca orman köylerinde ikamet eden hak sahiplerine satışı uygulamasına 1990'lı yıllar boyunca devam edilmiştir. Ancak 2000'li yılların başında mevcut hükümetin bu alanlardan ekonomik kazanç sağlama isteği, 2/B uygulaması ile orman sınırı dışına çıkarılan alanların orman köylüsü dışındakilere de satılmasını gündeme getirmiştir (Erdönmez, 2013). Kamuoyunda yıllarca süren tartışmalardan sonra; 2012 yılında çıkartılan 6292 sayılı Orman Köylülerinin Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışarısına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun ile bu amaca ulaşılmıştır (MBS, 2023).

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/B maddesinin uygulanması ile 1973 yılından bu yana 640.000 ha orman alanı orman rejimi dışına çıkarılmıştır (OGM, 2023). Orman Kanunu'nun 2/B maddesi yanında, kanuna 2018 yılında eklenen Ek Madde

16 ile de orman sınırı dışına çıkarma işlemi yapılmaktadır. Ek Madde 16 şu şekildedir: *“Orman ve Su İşleri Bakanlığınca, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan yerler ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz ve fiilen orman vasfı taşımayan alanlardan, sınırları Cumhurbaşkanınca belirlenen alanlar, Cumhurbaşkanınca belirlenecek usul ve esaslara göre Orman Genel Müdürlüğüne orman sınırları dışına çıkartılarak tapuda Hazine adına tescil edilir. Orman sınırları dışına çıkartılan alanın iki katından az olmamak üzere Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar Orman Genel Müdürlüğüne orman tesis etmek üzere tahsis edilir.”* Bu maddenin uygulanması ile 17.01.2023 tarihine kadar 1.506,54 ha orman sınırı dışına çıkarma yapılmıştır.

Siyasi partilerin orman sınırı dışına çıkarma uygulamalarına nasıl yaklaştığını öğrenmek için 2002 yılı seçim bildirgelerine bakmak yararlı olacaktır. Bu seçim öncesi, 1999 ile 2002 yılları arasında Orman Bakanlığı'nı elinde bulunduran DSP, 2002 yılı seçim bildirgesinde iktidarları döneminde 2/B'ler için; *“bu yerlerden orman olduğu tespit edilenlerin geri kazandırılmasına, naylon orman köylülerinin yararlanmasının engellenmesine”* çalıştıklarını bildirmesine rağmen, 2/B alanlarının orman köylüsüne ve orman köylü olmayanlara satışı konusunda Anayasa değişikliği yaparak Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerini değiştireceğini vaat etmiştir. Diğer yandan AKP'nin ilk kez girdiği 2002 Genel Seçimi için hazırlanmış olduğu seçim beyannamesinde bu konularda hiçbir ibare bulunmamaktadır. Fakat iktidara geldikten sonra ilk yaptığı işlerden biri 2/B arazilerinin işgalcilerine satışı için Anayasa değişikliği yapmak olmuştur. 2003 yılında Anayasa'nın *“Orman Köylüsünün Korunması”* başlığını

taşıyan 170. Maddesinde yapılan bu değişiklik, zamanın cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle veto edilmiş ve daha sonra TBMM tarafından cumhurbaşkanına onaylanması için tekrar gönderilmediği için yürürlüğe girmemiştir. Buna rağmen 2012 yılında çıkarılan 6292 sayılı “Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi İle Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun” ile 2/B alanlarının Anayasa değişikliğine bile gerek duymadan, Anayasaya aykırı da olsa işgalcilerine satışının önünü açan hükümet de yukarıda bahsedildiği gibi yine AKP iktidarı olmuştur.

CHP 2002 yılındaki seçim bildirgesinde; “orman alanı dışına çıkarılan arazilerin ekonomik açıdan değerlendirilmesi için 2/B uygulamalarını başlatacağız” şeklinde garip bir açıklamaya yer vermiştir. Fakat 2/B uygulamaları, yani orman dışına çıkarma işlemleri 1970’li yıllardan beri uygulanmaktayken, CHP tarafından tekrar nasıl başlatılacağı merak konusu olmuştur. Diğer yandan CHP, AKP Hükümeti tarafından 2003 yılında Anayasa’da yapılmak istenen değişikliğe de karşı bir tutum almıştır. Aslında o yıllarda CHP Programı’nda bu tür arazilerin “yöre köylüsü ve kooperatiflere devredilmesi” şeklinde daha tutarlı bir değerlendirme vardır. Fakat ortaya çıkan bu çelişkili duruma bakınca, bu partinin seçim bildirgesini hazırlarken bile kendi programını dikkate almamış olduğu akla gelmektedir.

CHP 2002 yılında yaşadığı çelişkiyi 2007 yılında da sürdürmüştür. Bir yandan “2/B olarak adlandırılan, orman sınırları dışına çıkarılmış olan yerlerle ilgili sorun, toplum yapımıza ve ormancılık tekniğine uygun biçimde ve adil bir şekilde çözümlenecektir... Kadastro yanlışlıklarını düzelterek, orman vasfını yitirmiş olan toprakları, orada oturmakta olan çiftçinin kullanımına açarak “tekrar” tarımın hizmetine sokacağız, bu tür alanları ‘yozlaşmış

rant ilişkilerinin değil, kırsal ekonominin ve orman köylüsünün refahını geliştirmek amacıyla değerlendirileceğiz” derken, diğer yandan “kentsel yerleşim alanına dönüşmüş veya turizm amaçlı kullanılan 2/B alanlarındaki mülkiyet sorunlarını çözeceklerini, buralardan sağlanacak kaynakla yeni orman alanları kuracaklarını” belirterek, AKP iktidarı tarafından uygulanmak istenen 2/B arazilerinin işgalcilerine satışını yapma ve buradan hazineye gelir sağlama yaklaşımına karşı olduğu halde, benzer bir yaklaşım sergilemektedir.

CHP, önceki iki seçimde 2/B konusunda yaşadığı çelişkiyi ortadan kaldıracak yaklaşımı 2011 yılında; 2/B’ye “bedelli” ve “bedelsiz” olarak adlandırılabilen iki farklı öneriyle sergilemiştir. CHP, seçim bildirgesi dışında 2/B konusuyla ilgili olarak ayrı hazırladığı ve “2/B Barış Projesi” adını verdiği bir belgede, projenin gerekçelerini, uygulama aşamalarını ve beklenen sonuçlarını açıklamakta ve diğer 2/B söylemlerinden farkını ortaya koymaya çalışmaktadır. 2011 yılı seçim bildirgesinde ise; “2/B arazilerinin mülkiyet sorunu çözülecek, kullandıkları araziler orman köylüsüne bedelsiz verilecektir” ibaresiyle Anayasa’nın 170. Maddesi’ne uygun olan önermeyi yapmaktadır. Fakat “Kentsel yerleşim alanına dönüşmüş veya turizm amaçlı kullanıma açılmış 2/B alanlarının mülkiyet sorununu hızla çözecekleri” şeklindeki vaatlerinde çözümün nasıl olacağını belirtmemesine rağmen bildirgenin bir başka yerinde bu çözümde elde edilecek kaynağın yeni orman alanlarının yaratılmasında kullanılacağını açıklamaktadır. Bu da çözümün, tıpkı AKP iktidarının uygulamak istediği gibi; 2/B arazilerinin “bedelli” olarak, orman köylüsü olsun olmasın işgalcilerine satışı şeklinde olacağını göstermektedir.

2015 seçimleri öncesi CHP, AKP iktidarı tarafından 2/B arazilerinin işgalcilerine satışını sağlamak için 2012 yılında çıkardığı 6292 sayılı kanunla yapılan düzenlemeyi yeterli bulmayarak “Hak sahipliği şartlarını taşıdığı halde, bedelin yüksek olması ya

da taksit süresinin yetersizliğinden dolayı başvuru yapamamış veya başvuru yaptığı halde bedelini ödeyememiş yurttaşlara” yeni süre tanıyacağını belirtmektedir. Böylece 2/B konusundaki geriye kalan son oy rantını da değerlendirme hamlesi yapan CHP, bu alanların işgalcisi dışında kişilere satılmış olabileceği ihtimalini göz ardı ettiği gibi, mevcut iktidarın süre uzatım işini sürekli olarak yeniliyor olduğunun farkında değilmiş gibi davranmaktadır.

CHP 2018 seçimleri öncesinde de seçildikleri takdirde imar affı ile “2/B arazisinde binası olan yurttaşlarımızın mağduriyetlerini gidereceğiz” diyerek aslında çoktan Anayasa’ya aykırı bir şekilde “çözülmüş (!)” bir konuyu tekrar gündeme getirmektedir. Bu konuyu bu şekilde ifade eden CHP aynı seçim bildirgesinde “Orman alanlarının daraltılmasına ve özelleştirilmesine izin vermeyeceğiz” ifadesini de kullanırken, 2/B uygulamasının ve bu alanlarının işgalcilerine satışının ormanların daraltılması ve özelleştirilmesine yol açan bir uygulama olduğunun farkında değilmiş gibi davranmaktadır.

İktidarı sırasında 2003 yılında Anayasa’nın 170. Maddesi’ni değiştirme girişiminde bulunarak, 2/B ile orman dışına çıkarılmış alanları satıp 25 milyar dolar kazanmayı bekleyen AKP’nin 2002 ve 2007 seçim beyannamelerinde bu konuya hiç yer vermemiş olması oldukça gariptir. AKP ancak 2011’deki seçim beyannamesinde bu konuda bir şeyler söylemeye başlamıştır. Burada da 2/B alanlarından gelir elde etme konusuna hiç değinmeden, bu alanlardaki yapılaşmanın geçmiş yıllarda yapılan ihmaller neticesinde oluştuğunu, üstelik buralara geçmişte devlet tarafından altyapı hizmetleri sağlanmış olduğunu vurgulayarak, bu yerlerde köylere, beldelere, ilçelere, fabrikalara, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin de içinde bulunduğu 450 bin bina olduğunu ve buralarda bir buçuk milyon kişinin yaşadığını belirtmektedir. Tekrar orman vasfını kazanmasının

mümkün olmadığı iddia edilen bu alanların yıllardır kullanıldığını belirten AKP, bu alanların kamu yararına tekrar düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bunun için de; “2/B olarak adlandırılan bu arazileri kullanan vatandaşların sorunlarını kökünden çözmek amacıyla, gerekli yasal düzenlemeler tamamlanma aşamasına gelmiş olup, yeni dönemde yasalaşacak ve uygulama başlayacaktır. Böylece vatandaşlarımızı yıllardan beri meşgul eden, kullandıkları, oturdukları bu mekânların gerçek sahibi olmaları önündeki tüm engeller tamamen kalkmış olacaktır” şeklinde olayın mali boyutunu es geçen, sanki vatandaşa buraların bedava verileceği izlenimini uyandıran bir seçim vaadine beyannamesinde yer vermektedir. Satış şeklinde yapılan düzenlemeyi 2012 yılında 6292 sayılı kanunla hayata geçiren AKP, 2015 ve 2018 yıllarındaki seçim beyannamelerinde bu arazilerin “değerlendirilmesi ve satışı konusunda yapılan düzenleme ile 40 yıldır çözülemeyen ve vatandaş ile devleti karşı karşıya getiren meseleyi çözdüğünü” ilan etmektedir. Hatta 2018’de “Toplam 517 bin adet taşınmazın satılıp 724 bin hak sahibine tapularının verildiğini, ayrıca kalan 100 bin adet 2/B taşınmazının 160 bin kullanıcıya satılacağını” beyan ederek satılan arazilerin dökümünü bile yapmaktadır.

MHP’nin daha önceki seçimlerde mülkiyet sorununu çözmek için orman kadastroyu ilgili beyanlarda bulunmasına karşın, 2/B konusuna 2015 seçimlerine kadar seçim bildirgelerinde hiç yer vermemiş olması ve konunun uzağında kalmış olması oldukça ilginçtir. 2015’te ilk kez bu konuyu “adil ve hakkaniyete uygun şekilde” çözüme kavuşturacağını vaat etmektedir. Ayrıca “villa ile yayla evi sahipliğini birbirinden ayıran adil ve hakkaniyetli bir yöntemle çözülecek, büyük kent merkezlerinde ve sahillerde rant dağıtma yolu olarak kullanılmasına izin verilmeyecek, özellikle orman köylüsünün mağduriyetleri giderilecektir.” diyerek konuya halkçı ve muhalif bir yaklaşım

getirmektedir. Fakat bu konudaki kanun 2012 yılında çıkarılarak çoktan uygulamaya konmuş ve işgalcilere satışın önu açılarak Anayasa'ya aykırı olsa da iktidara göre "çözüm" bulunmuştur. MHP de 2015 seçimlerinden sonra iktidarla yakınlaşmanın sonucu olsa gerek, 2018 seçimleri için hazırlamış olduğu seçim bildirgesinde; önceki seçimlerdeki "2/B sorununun adil ve hakkaniyete uygun şekilde çözüme kavuşturulacak" taahhüdünün, 26. Yasama Döneminde MHP'li milletvekilleri tarafından takip edilerek kısmen ya da tamamen gerçekleştirildiğini ifade ederek, AKP iktidarının Anayasa'ya aykırı bir şekilde bulmuş olduğu "çözüme" ortak olmuştur.

HDP, parti olarak ilk defa 2015 genel seçimlerine katılmıştır. Bu seçimler için hazırlamış olduğu bildirmede; "2/B tarım arazilerinin ranta açılma sürecine" son vererek, "2/B tarım arazilerinin (!) geçimlik tarım amaçlı kullanılmasının" temin edileceğini vaat etmektedir. Bu ifadeyle sadece tarım alanı olarak kullanılan 2/B arazileri üzerinde bir düzenleme yapacağını bildiren HDP'nin, 2/B alanlarının yerleşim, sanayi vb. başka şekillerde de kullanılan araziler olduğunu bilmediği kuşkusuz

ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan vaat edilen düzenlemenin satış, kiralama, ücretsiz devir veya başka bir şekilde mi olacağı konusunda herhangi bir ayrıntıya yer verilmemiş olması da düşünülen uygulamanın belirsizliğini arttırmaktadır.

İP ise ilk kez 2018 genel seçimlerine girmiştir. Bu seçim için hazırlanmış olan seçim bildirgesinde; ormanların lehinde olacak şekilde "orman vasfını yitirdiği gerekçesiyle orman sınırları dışına çıkarılan sahaları, ekosistemin korunması amacıyla yeniden ağaçlandıracağız. Özel çıkar amacıyla yeni sahalarmın tahribini engelleyeceğiz ve caydırıcı düzenlemeler yapacağız" beyanında bulunarak bırakın 2/B alanlarının satışını yapmayı, tam tersine bu alanları tekrar orman ekosistemine dönüştüreceği ve 2/B ile orman dışına çıkarma işlemlerine son vereceği izlenimi uyandırmaktadır. Fakat diğer taraftan İP'nin, Çiftçi Çağrı Merkezi kurarak "2/B arazi hukuku" konularında da çiftçilerin sorularını yanıtlayacaklarını beyan etmeleri, tıpkı HDP gibi tarım alanlarına dönüştürülmüş 2/B alanlarının işgalcilerine devri gibi bir yaklaşıma sahip olduklarını akla getirmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Siyasi partilerin orman rejimi dışına çıkarma hakkındaki yaklaşımları.

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Ekonomik değerlendirme				X	X	X	X	X											
Tekniğe uygun çözüm							X												
Köylüye bedelsiz verme							X	X											
Kentliye bedelli satma								X											
2/B ile ilgili yasal düzenleme			X	X	X				X										
İmar affı										X									
Halkın 2/B mağduriyeti										X			X						
2/B çözüm süreci takibi														X					
2/B alanlarında oluşan rant							X						X		X			X	
Yeniden ağaçlandırma																			X
Satış geliriyle yeni orman kurma							X	X											

2/B ile orman dışına çıkarılmış alanların işgalcilerine satışı konusunun hükümetler tarafından ne şekilde uygulandığını ele alırsak; bu alanların, işgalcilerine satışı konusunda AKP hükümetleri öncesinde iktidarda olan birçok hükümetin çeşitli girişimlerde bulunmuş olduğu, fakat bu girişimlerin 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkındaki Yasa'nın değiştirilmesiyle sınırlı kaldığı görülmektedir. Daha önce yasadaki yapılmış olan bu tür değişiklikler süreç içinde ya zamanın Cumhurbaşkanı tarafından geri çevrilmiş ya da Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (Atmış ve Günşen, 2009).

AKP hükümetleri ise bu konuda daha da ileri gitmiş ve Anayasa'daki ormancılıkla ilgili maddeleri (169. ve 170. maddeler) değiştirmeye kalkışmıştır. AKP'nin kurduğu 59. Hükümet 2003 yılında orman dışına çıkarılan alanların orman köylülerine öncelik tanınarak işgalcilerine satılmasını öngören bir değişiklik yapmıştır. Bu değişiklik Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından çeşitli gerekçelerle Anayasaya aykırı bulunarak TBMM'ye iade edilmiştir (Atmış ve Günşen, 2009). Söz konusu girişimle ilgili olarak hazırlanmış olan İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi görüşü de *"yasa teklifininin 170. maddesi tam olarak kapsamadığı, sadece satışı öngördüğü, hak sahibi sayılmanın ölçülerinin objektif olarak belirlenmediği, arazi sınıflandırmasına yer vermediği, ülkemiz kalkınma planlarını gözden uzak tuttuğu, çıkarılan alanların bütün olarak ihya, tahsis, planlama işlerinin garanti altına alınması gerektiği"* şeklinde özetlenebilecek tespitleri ortaya koymaktadır (Ayanoglu, 2005; Atmış ve Günşen, 2009).

Daha sonra ise 60. Hükümet tarafından 2007 yılında Ergun Özbudun'a hazırlatılan yeni Anayasa Tasarısı taslağında ormanlarla ilgili olarak yeni düzenlenen 131. madde ile adeta ormanların talanı amaçlanmıştır. Mevcut Anayasa'da orman

sınırı dışına çıkarmada son tarih olarak verilen 31.12.1981 tarihi, 23.07.2007 tarihi olarak değiştirilmiş, *"tarım alanına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler"* ifadesine *"veya başka alanlar"* ifadesi eklenerek, her türlü kullanım için ve her zaman orman dışına çıkarmanın sağlanmasına ve orman köylülerinin yasal ve anayasal haklarının ortadan kaldırılmasına çalışılmıştır (Anonim, 2008a). Büyük tepkiler alan bu taslak daha sonra iktidar partisi AKP tarafından da benimsenmeyerek TBMM gündemine getirilmemiştir (Atmış ve Günşen, 2009).

Konu daha sonra tekrar gündeme gelmiştir. 15 Ocak 2009 tarihinde kabul edilen 5831 sayılı yasayla; orman kadastro sununun, içinde ormancı bulunmayan kadastro komisyonlarınca yapılmasına olanak verilmesi, orman dışına çıkarılan bu alanların kimler tarafından ne zamandan beri kullanıldığının tutanağa kaydedilerek hazine adına tescil edilmesi ve fiili kullanım durumları dikkate alınmak suretiyle ifraz (ayırma) ve/veya tevhit (birleştirme) işlemlerinin yapılmasına olanak sağlanmıştır. Bu düzenleme o zaman; 2/B alanlarının işgalcilerine satılabilmesini sağlayacak yeni bir anayasa değişikliği için gerekli altyapı hazırlığı olarak değerlendirilmiş (Atmış ve Günşen, 2009), fakat daha sonra bu düzenleme 6292 sayılı kanunun altyapısını oluşturmuştur.

AKP 2011 genel seçimlerinde de iktidardaki yerini perçinledikten sonra, 2012 yılında çıkarttığı 6292 sayılı Orman Köylülerinin Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışarısına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun ile 2/B alanlarının satışı Anayasaya aykırı olsa da yasa düzeyinde yapılan düzenlemeyle resmîyet kazanmıştır (MBS, 2023). Bu yasa Anayasa'nın 169 ve 170. Maddeleri ve bu maddelere dayandırılan Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı hükümler taşınmasına rağmen TBMM'de kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Ormanlar üstündeki baskıyı

iyice arttıracak olan bu düzenlemenin iptali için dava açma yetkisi olan ana muhalefet partisi CHP tarafından Anayasa Mahkemesi'ne herhangi bir dava açılmamıştır (Yıldırım ve Ayanoglu, 2014). Diğer taraftan 2/B alanlarının yerelde hak sahiplerine satışlarında yaşanan sorunlar sıklıkla gündeme gelmektedir.

OGM'nin en son resmi verilerine göre, 2/B uygulamasının başladığı 1973 yılından, bu alanların orman köylüsü dışındaki kişilere satılmasına olanak sağlayan kanunun 2012 yılında çıkışına kadar 439.473 ha alan orman sınırı dışına çıkarılmıştır. Bu 39 yıllık dönemde 2/B uygulaması ile yıllık ortalama 11.268 ha orman sınırı dışına çıkarılma yapılmıştır. 2013-2021 yılları arasında ise 200.527 ha orman 2/B uygulaması ile orman sınırı dışına çıkarılmıştır ki bu da yıllık ortalama 22.281 ha'a denk gelmektedir (OGM, 2023). Bu verilere göre; 2012 yılında çıkarılan 6292 sayılı kanun, ülke ormancılığının kanayan yaralarından biri olarak görülen 2/B sorununu, çözmek bir yana dursun daha da kötü bir hale getirmiştir.

Orman dışına çıkarmanın yeni bir halkası da 19/4/2018 tarihinde çıkarılan 7139 sayılı kanunla 6831 sayılı Orman Kanunu'na eklenen Ek Madde 16 ile Bakanlar Kuruluna/Cumhurbaşkanına istediği orman alanını orman rejimi dışına çıkartma yetkisi verilmiş olmasıdır. Kanunun uygulama yönetmeliğinin çıkması beklenmeden 4 ildeki 23 farklı yerde Bakanlar Kurulu kararıyla, Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişten sonra ise Cumhurbaşkanlığı kararıyla yüzlerce hektar orman alanı Ek Madde 16'ya göre orman dışına çıkarılmıştır. Konuyu bilen herkesin Anayasa'ya aykırı olduğu konusunda hem fikir olduğu bu değişiklik, ana muhalefet partisi tarafından iptal istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne taşınmış olduğu halde, Anayasa Mahkemesi 16 Temmuz 2020'de vermiş olduğu kararda bu iptal istemini "oybirliğiyle" reddetmiştir (Atmış vd., 2022a).

Diğer taraftan Ek Madde 16 ile üzerinde yerleşim yeri bulunduğu gerekçesiyle orman sınırları dışına çıkarılan orman alanlarının "hak sahibi" olarak tanımlanan işgalcilerine satışı 2022 yılında olanaklı hale getirilmiştir. 8 Nisan 2022 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen ve 15 Nisan 2022 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe giren 7394 sayılı Kanun'la 6292 sayılı kanuna bir ek madde eklenerek; Ek Madde 16 ile orman dışına çıkarılmış alanların işgalcilerine satışının, 2/B ile orman dışına çıkarılan alanların satışını düzenleyen mevzuata göre yapılması kararlaştırılmıştır. Muhtemeldir ki bu yolla hazineye biraz daha gelir elde edilmesi amaçlanmaktadır. Oysa bu tür satışların ülkeye bir şey kazandırmadığı bilinmektedir. Çünkü daha önce 2/B ile orman dışına çıkarılan alanların satışından 25 milyar ABD doları bekleyen iktidarın, hedeflenenden çok daha az miktarda, 1 milyar ABD dolarına bile ulaşmayan bir miktarda gelir kazanmış olduğu bilinmektedir. Buna karşılık işgalcilerin bu alanları devletten çok ucuza alarak, çok büyük rantlar sağladığına şahit olunmuştur (Atmış vd., 2022a).

Aslında orman dışına çıkarılma işlemleri sadece 2/B ve EK Madde 16 uygulamalarıyla yapılmamaktadır. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan orman tanımının değiştirilmesiyle de bazı orman alanları orman rejimi dışına çıkarılabilmektedir. Örneğin AKP iktidara geldikten çok kısa bir süre sonra, 5 Kasım 2003'te çıkarttığı 4999 sayılı kanunla 6831 sayılı Orman Kanunu'nda bazı değişiklikler yapmıştır. Kanunun ormanı tanımlayan birinci maddesinde öngörülen değişikliklerle, sahipli arazide bulunan kızılgağaç ve aşılı kestaneler orman ağacı sayılmaktan çıkarılmış ve bu ağaçların bulunduğu yerler orman sayılmayan yerlere dahil edilmiştir. Böylece bu ağaçların kesilmesi ve değerlendirilmesine yönelik iş ve işlemlerin köy muhtarlıkları tarafından yapılabilmesi sağlanmıştır (Çağlar, 2005). Böylelikle Marmara ve Karadeniz bölgelerinde

ormansızlaşmanın önü açılmıştır. Ancak bu düzenleme daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve sahipli arazide bulunan kızılgaç ve aşılı kestaneler tekrar orman ağacı sayılmıştır (Atmış ve Günşen, 2009). Fakat, aradan geçen süre içinde bu ağaçların çoğunun kesilmiş olması, bu yörelerde daha sonra yaşanan sel ve taşkınların da önemli bir nedeni olmuştur.

Orman Yönetimi

Ülkemizde devlet orman işletmeciliğine ilk kez 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanunu ile başlanmıştır. Bu tarih öncesinde devlet ormanları taahhüt ve iltizam yoluyla özel sektöre işletilmektedir (Özdönmez vd., 1996). Günümüzde devlet ormanlarının yönetimi ve işletilmesi Tarım ve Orman Bakanlığı çatısı altında bulunan Orman Genel Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Siyasi partilerin orman yönetimi ile ilgili seçim bildirgelerinde açıkladıkları vaatlere gelince; AKP ilk kez girdiği 2002 genel seçimlerinde; mülkiyet hakkı devlette kalmak üzere sadece ağaç dışındaki orman ürünleri üzerindeki kullanma hakkı ve muhafaza sorumluluğunu orman köylüsüne devredeceğini açıklamıştır. Fakat AKP'nin ormanlardaki odun dışı ürünleri işletme hakkını orman köylülerine devretmeye yönelik bu yaklaşımdan daha sonra vazgeçtiği görülmektedir. Gerçi partinin iktidardaki uygulamaları sırasında ormanların korunması konusunda köy tüzel kişiliklerine yetki verilmesi gibi bir uygulamayı denemiş olduğunu da unutmamak gerekir. Bu kapsamda OGM Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergeleri 2008 Yılı Raporu'nda yer alan; "*Orman Genel Müdürlüğü son yıllarda ormanların korunması, geliştirilmesi ve halkın özellikle orman köylülerinin ormancılık faaliyetlerini sahiplenmeleri amacıyla genç ormanların ve ağaçlandırma sahalarının korunmasında*

bekçilik sisteminden vazgeçerek köy tüzel kişilikleri ile koruma faaliyetlerinde iş birliğine gitmektedir. Bu şekilde koruma maliyetlerini de düşürmüş olacaktır." ifadesiyle bu konuda politika değişikliğinde bulunduğu kamuoyuna açıklanmıştır (OGM, 2009). Buna karşın Çağlar (2014)'ın yukarıda belirtilen koruma hizmetlerinin köy tüzel kişiliklerine devredilmesi yoluyla özelleştirilmesinin sayıları giderek azaltılan "*orman muhafaza memurlarını*" işlevsizleştirdiğini ifade ettiğini de hatırlatmak gerekir. 2002 seçimlerinde AKP'nin ormancılık yönetimi konusunda bir başka önerisi de ormanların yönetimi için 50 yıllık ana plan yapmaktır. Fakat daha sonra bu öneriye hiç değinmemiş oldukları gibi, hayata geçirmek konusunda da herhangi bir girişimde bulunmamışlardır.

AKP, 2007 seçim bildirgesinde ormanların da yerleşim, sanayi, turizm, tarım ve koruma alanlarıyla birlikte bir bütün olarak ele alınarak planlanacağını açıklamış, fakat ne yazık ki uygulamada ormanları bu sektöre arazi kazandıran bir "*kaynak*" olarak gören çalışmalara imza atmıştır. 2015 yılında sürdürülebilir orman yönetiminden bahseden tek parti olan AKP, ormanları "*ekonomik, sosyal ve ekolojik fonksiyonlarını gözetken bir anlayışla sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri doğrultusunda yönetmeye*" devam edeceklerini belirterek, sürdürülebilir ormancılığı çoktan başlatmış olduğu imajı vermeye çalışmıştır.

2002 yılında AKP odun dışı orman ürünleri üretimini orman köylüsüne devredeceğini belirtirken, CHP de orman alanlarının korunması ve işletilmesinin orman köylüsü ve kooperatiflere devredilmesinden yana olduğunu belirterek ormanların özelleştirilmesi konusunda daha keskin bir yaklaşım sergilemektedir. CHP ayrıca, orman yönetimi ve işletmeciliği konusunda; ileri teknoloji ve etkin kaynak kullanımına dayanan, daha verimli ve gelir artırıcı çağdaş bir yönetim amacı hedeflediğini açıklamaktadır.

CHP 2007 yılında da bir yandan devlet ormanları devlet tarafından işletilmeye devam edilecek demekte, diğer yandan ise 2002'deki gibi geliştirecekleri “*Bölgesel Ormancılık Kalkınma Projeleriyle*” orman alanlarının korunması ve işletmesini yöredeki orman köylüsü ve kooperatiflerin sorumluluğuna vereceğini duyurmaktadır. Fakat bu iki açıklaması arasındaki çelişkinin yarattığı belirsizliği giderecek herhangi bir açıklamaya seçim bildirgesinde yer vermemektedir.

2015 seçimlerinde ormancılık yönetimi konusunda herhangi bir açıklamaya seçim bildirgesinde yer vermeyen CHP, 2018 yılında orman işletmeciliğinin orman köylüsüne devrinden bahsetmediği gibi, “*Devlet ormanlarının devlet tarafından işletilmesini sağlayacağız.*” ifadesini kullanmaktan da kaçınmamıştır. CHP için önemli bir politika değişikliği anlamına gelen bu açıklama, Anayasa'nın 169. Maddesine göre zaten devlet ormanları kanuna göre devletçe yönetilmekte ve işletilmekte olduğu için, CHP'nin neyi “*sağlayacağı*” konusunda belirsizlik yaratmaktadır.

MHP 2002 yılında; “*orman köylüsüne ormanlara zarar vermeden yapılabilecek iş imkanları*

açılacaktır” derken orman işletmeciliğinin özelleştirilmesinden çok, ormanda yapılan farklı işlerin orman köylüsüne devredileceğini belirtmektedir. Buradan MHP'nin 1987 yılından beri var olan ve orman köylüsü ile özel sektör tarafından yapılmakta olan bu uygulamaların, orman köylüsü lehine devamını savunduğu düşünülebilir.

MHP 2011 yılında; “*ormanlar çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması hususları dikkate alınarak işletilecek, korunacak ve geliştirilecektir*” diyerek devlet orman işletmeciliğini sürdürürken dikkate alacağı hususları açıklamaktadır. MHP ayrıca ormanların geliştirilmesi, bakım ve koruma hizmetlerinin yaygınlaştırılmasının sağlanacağı açıklamasına da 2011 yılındaki seçim bildirgesinde yer vermektedir. MHP 2018 yılında; “*Ormanların korunması ve işletilmesinde çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması hususları dikkate alınmalıdır*” vurgusunu yaparak, devlet orman işletmeciliğini sürdürürken dikkate alacağı hususları bir kez daha vurgulamayı tercih etmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Siyasi partilerin ormanların yönetilmesi ve işletilmesine yönelik düşünceleri

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018
Sürdürülebilir Orman Yön.				X									X					X
Ormancılıkta planlama	X	X																
Çağdaş ormancılık yönetimi						X												
Ormanların işletilmesi						X	X	X					X	X				
Odun dışı orman ürünleri	X										X							
Ormancılıkta özelleştirme	X					X	X											
Orman köylüsü	X					X	X				X							
Ormancılık kooperatifleri						X	X											
Ormancılıkta liyakat													X	X				
Ormancılıkta katılımcılık													X	X				

AKP hükümetlerinin ormancılık yönetimine yaklaşımına gelince, bu yaklaşımın genellikle bu doğal varlıktan yararlanmaktan çok, bu kaynaklardan ekonomik gelir elde etmeye çalışmak şeklinde olmuştur. Özel sektörcü yaklaşımlar gereği; 2003 yılında çıkarılan 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasada da kamusal varlıkların özelleştirilmesini sağlayabilecek yaptırımlara yer verilmiştir. Sözelimi, yasanın 2. maddesine göre; devlet ormanlarına ilişkin yönetim (amenajman) planlarının özel kişi ve kuruluşlara yaptırılabilmesi; milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve orman içi mesire yerleri ile av ve yaban hayatı alanları yine özel kişi ve kişilere işletirilmesi, 2004 yılında çıkarılan Çevre ve Orman Bakanlığı Merkez Teşkilatının Görevleri, Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'le de planlama ve projelendirme çalışmalarının neredeyse tümünün özel kişi ve kuruluşlara yaptırılabilmesi sağlanmıştır (Çağlar, 2005; Atmış ve Günşen, 2009).

Ormancılık personelinin hizmet içi eğitimini sağlamak için kurulmuş olan Eğitim Tesisleri, ormancı çalışanların düşünceleri alınmadan ve tepkileri düşünülmeden bir çırpıda 29 yıllığına kiraya verilmiş, hatta, bu tesislerin satış olanakları aranmıştır (Anonim, 2005). Süreç içinde bakanlık kaynaklarında 35 eğitim merkezinin kapatılması bir başarı olarak gösterilmiş ve “*küçülen ve güçlenen bir OGM süreci yaşandığı*” belirtilmiştir (OGM, 2007). Bu uygulamayla bakanlık bünyesindeki hizmet içi eğitim ve insan kaynakları yönetimi işlevsiz hale dönüştüğü (Anonim, 2003) gibi, Bakanlık çalışanlarının bu tesislerde tatil yapma olanağı da ellerinden alınmıştır (Atmış ve Günşen, 2009).

2002 yılında sekiz adet geçici orman fidanlığının kapatılması ve bir kısmının da satılması AKP hükümetlerinin ilk icraatlarından birisi olmuştur. 2003 yılında çıkartılan 4856 Sayılı Yasayla fidanlık müdürlüklerinin statüsü fidanlık mühendisliğine dönüştürülmüştür. Daha önce Bakanlar Kurulu

kararı ile gerçekleştirilen fidanlık müdürlüklerinin kurulması ve kapatılması işlemi yetkisinin yeni yasayla Çevre ve Orman Bakanı'na geçmesiyle 2004 yılında Bakanlık oluru ile 39 adet orman fidanlığının kapatılması talimatı verilmiştir. Esas görevi, ağaçlandırma yapmak, devamlı ve geçici fidanlıklar kurmak, özel ağaçlandırma yapmak ve fidanlık tesis etmek isteyen gerçek ve tüzel kişileri desteklemek olan bir bakanlığın (Anonim, 2007a), mevcut fidanlıkları kapatma işlemi üstelik rekor düzeyde ağaçlandırma çalışması yapacağını duyurduğu bir dönemde yapması ise garip bulunmuştur (Atmış ve Günşen, 2009).

Yine süreç içinde; “*Eskiden Türkiye'deki çevre koruma ve ormancılık alanında hâkim olan anlayış yasadışı bir anlayıştı... Bu yüzden ormancılık alanında devlet merkezli yasadışı anlayışa son verdik. Devlet ormancılığı anlayışından ormanların milletle birlikte yönetilmesi ve geliştirilmesinin esas alındığı millet ormancılığı anlayışına geçtik*” şeklindeki açıklamalarla ve “*Devlet ormancılığından Millet ormancılığına geçiş*” sloganı ile “*millet ormancılığı*” diye yeni bir terim gündeme getirilmiştir. Ormancılık literatüründe, ormancılık pratiğinde ve özellikle Anayasa başta olmak üzere ormancılık hukukunda yeri olmayan “*millet ormancılığı*” teriminin, mevcut orman rejimini sulandıran, yozlaştıran ve kavram kargaşası yaratacak bir terim olduğu uzmanlar tarafından ifade edilmiştir (Bozathlı, 2006; Atmış ve Günşen, 2009).

Ormancılık Örgüt Yapısı

Ülkemizde orman alanlarının %99,9'unun mülkiyetinin devlete ait olduğu ve bu alanların Anayasa'nın 169. Maddesi gereğince devletçe yönetilmekte ve işletilmekte olduğu daha önce belirtilmişti. Günümüzde Tarım ve Orman Bakanlığı çatısı altında Orman Genel Müdürlüğü ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü devlet adına ormanların yönetiminde söz sahibi olan kamu kurumları olduğuna da değinilmişti.

Ülkemizde ilk ormancılık örgütü 1839 yılında kurulmuştur. Bir devlet kurumunun himayesinde faaliyet gösteren bu kuruluş, 1969 yılında Orman Bakanlığı'nın kurulmasıyla dikey örgütlenmesini tamamlamıştır (Özdönmez vd., 1998). Ormancılık örgütü kuruluşundan bu yana askeri darbelerden ve genel seçimlerden etkilenmiştir. Bakanlık ve genel müdürlük kademelerinde de bilim dışı birçok yeniden yapılanma olmuştur (Dölarıslan, 2009). Bu örgütsel düzenlemeler, ormancılık politikalarını uygulayan ormancılık örgütünün çalışmalarının başarısı için zorluklar yaratmıştır (Atmış ve Günşen, 2018).

Seçim bildirgelerine bakıldığında; ormancılık örgüt yapısıyla ilgili olarak sadece CHP'nin 2018 seçim bildirgesindeki “*Orman Araştırma Enstitüleri'ne yeniden işlevsellik kazandıracağız.*” beyanı bulunmaktadır. Bu da ormancılık örgüt yapısındaki temel unsurlardan biri değildir. Siyasi partilerin ormancılık örgüt yapısıyla ilgili ciddi bir değerlendirmede bulunmamış olması çok ilginçtir.

AKP 2002'de ilk kez iktidara gelişinin hemen ardından bazı bakanlıkların örgüt yapılarında değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerden birisi de AKP'nin seçim beyannamesinde yer almamasına karşın Çevre Bakanlığı ile Orman Bakanlığı'nın 2003 yılında birleştirilmesidir. Bu birleşmenin ardından ülkedeki ormancılık etkinlikleri, Çevre ve Orman Bakanlığı çatısı altında Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçalandırma ve Erozyon Kontrol Genel Müdürlüğü, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmeye başlanmıştır (Ekizoğlu ve Akesen, 2006).

Bu birleşmeyle “*ormancılığın asırlık birikimlerinin ve geleneklerinin birer birer yok edildiği, ormancılığın temel kavramlarının yozlaştırıldığı, orman mühendislerinin mesleklerine ve kurumlarına yabancılaştırıldığı, orman mühendisliği mesleğinin hafife alındığı, ormancılığın sloganlarla ifade*

edilebilecek basit bir faaliyet durumuna indirildiği belirtilmekte, Orman Bakanlığı ile Çevre Bakanlığı'nın birleşmesinden ormancılık sektörünün zarar gördüğü, ormancılığın belli bir meslek geleneği olan, belirli bir hizmet disiplini anlayışına sahip, kurumsal yapısı nispeten sağlam ve tarihi geçmiş olan bir sektör olduğu, çevre kesiminin ormancılığın sırtına yüklendiği” iddia edilmektedir (Bozatlı, 2007). Ayrıca; bu birleşmeden sonra özellikle taşra örgütlenmesindeki sorunların arttığı, il çevre ve orman müdürlükleriyle ormancılık örgütünün merkez birimleri arasındaki organik bağların zayıfladığı, ormancılık mesleğiyle uyum gösteremeyen bürokratik kademelerin artmasıyla ormancılık uygulamalarının büyük ölçüde aksadığı belirtilmektedir (Ekizoğlu ve Akesen, 2006; Atmış ve Günşen, 2009).

AKP'nin iktidara geldiği 3 Kasım 2002 tarihinden 2003 yılına kadar Orman Bakanlığı'nda, daha sonra da Çevre Bakanlığı ile birleştirilmesinden sonra Çevre ve Orman Bakanlığı'nda, önce kadrolaşmada ve sonra da ormancılık çalışmalarında birbirini izleyen hatalar yapıldığı belirtilmektedir (Anonim, 2005). AKP hükümetleri döneminde kadrolaşmak uğruna görevdeki tecrübeli ve bilgili bürokratların görevden alındığı, ormancılık tarihinde görülmeyen şekilde kıyım, sürgün ve görevden almalar yapılarak tecrübesiz ve deneyimsiz meslektaşlar ile mesleği bilmeyen dışarıdan getirilmiş elemanlar ve sloganlarla işlerin yürütülmeye çalışıldığı ifade edilmektedir (Coşkun, 2006; Atmış ve Günşen, 2009). Örneğin; Çevre ve Orman Bakanlığının kuruluş yasasının çıkarılmasından sonra 46 adet orman fidanlık müdürlüğünün statüsü mühendisliğe dönüştürüldüğü için; müdür, müdür yardımcısı ve kıdemli mühendislerin kadrolarının kaldırıldığından, bu personelin ya emekliliğe zorlandığı ya da ihtisas dalları ile ilgili olmayan birimlerde istihdam edildiği, böylece yılların emeği, tecrübesi ve bilgi birikiminin bir anda yok edildiği

belirtilmektedir (Anonim, 2007a; Atmiş ve Günşen, 2009). 60. hükümet döneminde kadrolaşmanın cinsiyet ayrımcılığına kadar uzandığı ifade edilmektedir. İl Çevre ve Orman Müdürleri arasında bulunan üç kadın müdürün görevlerinden istifaya zorlamak için doğu illerine sürüldüğü haberleri 2007 yılında medyanın gündemine dahi gelmiştir (Erdem, 2007; Atmiş ve Günşen, 2009).

2007 genel seçiminden de birinci parti olarak çıkan AKP, bu seçim sonrasında Çevre ve Orman Bakanlığı örgüt yapısında değişiklik yapmamıştır. Ancak 2011 genel seçimleri döneminde ilginç gelişmeler yaşanmıştır. 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak olan genel seçimlerin hemen öncesinde 3 Haziran 2011 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur. Ancak genel seçimin hemen ardından 29 Haziran 2011 tarihinde çıkartılan 645 sayılı Kararname ile 26 gün ömrü olan Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı ikiye ayrılmıştır. Bu bölünmeyle ortaya çıkan Orman ve Su İşleri Bakanlığı ülkedeki ormancılık faaliyetlerini yürütmekten sorumlu bakanlık olmuştur (Gümüş, 2014). Ormancılık örgütünün bakanlık düzeyindeki bu yeniden yapılanmasından sonra ormancılıkla ilgili genel müdürlüklerin bazılarında da değişiklikler olmuştur. Orman ve Köy İşleri Genel Müdürlüğü ile Ağaçlandırma ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü kapatılıp birer daire başkanlığına dönüştürülerek Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Ormancılıkla ilgili fakat taşra teşkilatı oluşturulamamış Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü adında yeni bir genel müdürlük kurulmuştur. Bu değişikliklerin yanında Orman Genel Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün örgüt yapısında daire başkanlıkları ve şube müdürlükleri düzeyinde değişiklikler olmuş, fakat aynı genel müdürlük düzeyinde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Ormancılık örgüt yapısında yaşanan bu değişikliklerle ilgili herhangi bir bilginin daha önce olduğu gibi AKP'nin 2011

seçim beyannamesinde yer almadığını hatırlatmakta fayda vardır.

2018 yılında ormancılıkta yine bir bakanlık değişikliği yaşanırken ülkede daha büyük bir dönüşüm de yaşanmıştır. 16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Halkoylaması ile ülkenin yönetim sistemi olan Parlamenter Hükümet Sistemi değiştirilerek Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi kabul edilmiştir. Bu sistem 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan genel seçimlerin hemen ardından 9 Temmuz 2018 tarihinde uygulanmaya başlamıştır. 10 Temmuz 2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bu sefer tarım ve ormancılıkla ilgili bakanlıklar birleşerek Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur. İlginçtir ki bakanlık örgüt yapılarında yapılan bu değişiklikler de tıpkı daha öncekiler gibi AKP'nin 2018 seçim beyannamesinde yer almamıştır. Bu değişikliklerle Orman Genel Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü çalışmalarını Tarım ve Orman Bakanlığı altında sürdürmeye devam ederken, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü ise 29 Ekim 2021 tarih ve 31643 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 85 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinden Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesine geçirilmiştir.

Ormancılık örgütü uygulamalarında bütün süreçlerin "katılımcı" bir şekilde gerçekleştirildiği birçok belge ve açıklamada vurgulanmaktadır. Oysa ormancılık örgütünün; bırakınız kamuoyunun katılımını örgüt içi katılıma dahi izin vermeyen bir yönetim yapısına sahip olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir (Atmiş, 2003; Atmiş vd., 2007; Atmiş ve Günşen, 2009). AKP hükümeti zamanında da bakanlık çalışmaları sırasında meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinden görüş almaya bile tenezzül edilmediği özellikle vurgulanmaktadır (Anonim, 2003). Bu uygulamaya örnek olarak; 2003 yılında 2/B ile ilgili olarak yapılan Anayasa

değişikliğiyle ilgili olarak orman fakültelerine, yasa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildikten sonra görüş sorulması gösterilebilir (Atmış ve Günşen, 2009).

Ormancılık örgütünün ilgi grupları arasında taraf tutabildiği, iş birliği yapılacak sivil toplum örgütünün seçiminde, örgütün hatalı uygulamalarına ses çıkarmayacak sivil toplum örgütlerinin seçildiği, eleştiren kesimlerin dışlandığı AKP öncesi de var olan (Atmış, 2003) yanlış bir uygulamadır. Bu anlayış AKP hükümetleri döneminde de artarak sürmektedir. Örneğin; Orman Mühendisleri Odası bir dönem AKP hükümetinin yanlışlarına tepkisiz kalarak yönetime yakınlaşmakla suçlanmıştır (Bozatlı, 2007). Fakat 2008'de Antalya'da çıkan Serik-Taşağıl orman yangınından sonra Bakanlığın açıkladığı düşük miktardaki yanan alan miktarını, hazırladığı "*bilimsel raporla*" düzeltmeye çalışan ve yangının oluşumu ve yayılmasıyla ilgili nedenleri ve önerilerini kamuoyuna açıklayan Orman Mühendisleri Odası'nın, Çevre ve Orman Bakanlığı üst düzey yetkililerinin hedefi haline geldiği görülmektedir (OMO, 2008a; Atmış ve Günşen, 2009). Mevcut oda yönetiminin artık istediği şekilde hareket etmediğini gören iktidar, daha sonra kendisine yakın bir başka grubun oda yönetimine gelmesini kendi personeline yaptığı baskı sayesinde sağlayarak, uygulamakta olduğu yanlış ormancılık politikalarına karşı çıkmayan, aksine destek olan yeni bir oda yönetimi oluşturulmasını başarmıştır.

İktidarın sendika ve derneklerle ilişkilerinde de benzer uygulamalar görülmektedir. Bakanlık üst yönetiminin sendika değiştirme konusundaki baskıları, seçimlere müdahaleleri veya muhalif olarak algılanan sendika ve dernek yöneticilerine randevu vermeme gibi uygulamaları zaman zaman gündeme gelmektedir (Atmış ve Günşen, 2009).

Odun ve Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi

Ülkemizde orman ürünlerinin üretimine yönelik etkinlikler Orman Genel Müdürlüğü tarafından

yürütülmektedir. Ormancılık faaliyetlerinin sonucunda elde edilen orman ürünleri odun ve odun dışı orman ürünleri olmak üzere iki grupta toplanabilmektedir. Ormanlardan elde edilen odun hammaddesi endüstriyel odun ve yakacak odun olarak iki sınıfta değerlendirilmektedir. Tomruk, tel direği, maden direği, sanayi odunu, kâğıtlık odun, lif yonga ve sırıklık odun endüstriyel odun çeşitleridir. Odun dışı orman ürünleri ise bitkisel (orman ağaçlarının ve bazı tek yıllık bitkilerin yaprakları, çiçekleri, meyveleri, kabukları ve kökleri) hayvansal (su ve kara hayvanları) ve mineral (kum, taş ve çeşitli madenler) nitelikte olabilmektedir (Ekizoğlu ve Kuvan, 2010).

Partilerin seçim bildirelerinde odun ve odun dışı orman ürünleri hakkında görüş bildiren partiler sadece iktidar partisi olan AKP ile ana muhalefet partisi olan CHP'dir. HDP, MHP ve İP'nin ülkedeki odun ve odun dışı orman ürünleri üretimi konusunda görüş bildirmemiş olması dikkat çekicidir.

CHP 2007 genel seçiminde; odun ve odun dışı orman ürünleri üretimine direkt olarak bir atıfta bulunmamakla birlikte "*Devlet ormanı arazilerinde ve vatandaş arazilerinde endüstriyel odun hammaddesi üretmek üzere hızlı gelişen türler ve meyveli orman ağacıyla özel ağaçlandırma çalışmalarına hız vereceğiz*" şeklinde bir beyanda bulunmaktadır.

CHP 2018 genel seçiminde ise "*Ormancılık işlerinde ve satışlarında, dikili ağaç satışı uygulamasına son vereceğiz.*" diyerek, iktidarın son yıllarda hızla artırdığı dikili satış uygulamasının hem orman ekosistemlerine hem de orman köylüsüne zarar veren bir uygulama olduğunu ve bu uygulamaya son vereceğini beyan etmektedir. Ormanlarda odun üretiminin kaynağını oluşturan ağaçların hasattan önce dikili halde satılması uygulamasına dikili ağaç satışı denilmektedir. Dikili ağaç satışında ormandaki kesilecek ağaçlar veya bölmeler satıcı kurum tarafından amenajman planlarına göre

belirlenmekte ve dikili ağaç hacmi üzerinden satılmaktadır. Satın alınan ağaçlar alıcı tarafından kesilmekte ve nakledilmektedir. Bu süreçteki tüm üretim masrafları alıcıya ait olmaktadır (Daşdemir, 2011; Ok, 2017).

1987 yılında çıkartılan 3373 sayılı kanunla, Orman Kanunu'nda değişiklik yapılmış ve devlet ormanlarına ait her çeşit işin Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından başkalarına da yaptırılabilmesinin önü açılmıştır (Ekizoğlu ve Erdönmez, 2009). Bu yasal düzenlemenin ardından 1989 yılında OGM pilot uygulama ile özellikle boşaltma kesimi yapılan kızılçam meşcerelerinde ağaçları dikili olarak müteahhitlere satarak dikili ağaç satışı uygulamasını başlatmış ve ardından Bolu yöresinde kayın, göknar ve karaçam meşcerelerinde buna devam etmiştir (Çevik vd., 1996). OGM'nin son faaliyet raporuna göre (OGM, 2022); 2017 yılında 4.087.000 m³ olan dikili satış miktarı sadece beş yıl içinde %227 artarak 2021 yılında 13.361.219 m³'e ulaşmıştır. Diğer taraftan 2021 yılı dikili ağaç satışı miktarının toplam dikili kabuklu gövde hacmi içindeki payı ise %37'dir. Bu oranın daha da arttırılacağı sıklıkla dile getirilmektedir. Ancak dikili ağaç satışı uygulamalarının yeteri kadar denetlenememesi ve orman köylüsünü dışlayarak müteahhitlerin önünü açan bir uygulamaya dönüşmüş olması nedeniyle bu uygulamanın hem ormanlara zarar vermeye hem de orman köylüsünü ormancılık çalışmalarından uzaklaştırmaya başladığı belirtilmektedir. Diğer taraftan dikili ağaç satışlarında ormancılık personelinin karıştığı usulsüzlük haberleri gün geçtikçe daha fazla duyulmaya başlanmıştır (Kömürlü vd., 2022).

AKP'nin 2002 yılındaki seçim beyannamesinde sadece odun dışı orman ürünlerinin kullanma hakkından bahsediyor olması ilginçtir. Daha sonraki seçimlerde bu konuya bir daha girmeyen AKP, 2018 seçimlerinde aromatik bitkilerin geliştirilmesine destekler verdiğini belirtip, ormanlardan elde edilen kekik, adaçayı, defne, keçiboynuzu gibi odun dışı orman ürünleri ihracat gelirini 507 milyon dolara çıkardığını ve bu rakamı 2023 yılına kadar 5 milyar dolara ulaştıracağını vaat ederek odun dışı orman ürünleri konusunda icraat ve vaatlerini dile getirmektedir. Fakat bu yaklaşımında bu ürünlerin katma değer yaratacak şekilde işlenip ticaret ve ihracatının yapılması konusunda bir öneri ortaya koymamaktadır. Oysa CHP, aynı yıl hazırladığı seçim bildirgesinde; "*Doğal orman ürünlerinin hammadde olarak kullanıldığı ilaç ve kozmetik endüstrisine yatırım yaparak, katma değeri yüksek ürünler elde edeceğiz.*" beyanında bulunarak, odun dışı orman ürünleri konusunda sadece hammadde üreticisi olmayı değil, bunları işleyerek markalaşacak ürünlere dönüştürmeyi hedeflemektedir.

AKP 2018 yılına kadar seçim beyannamelerinde hiç değinmediği odun üretimi konusuna 2018 yılında değinerek, "*orman ürünleri sanayisini güçlendirerek büyüttüklerini ve 2002 yılında 13,7 milyon m³ olan endüstriyel odun üretimini 2017 yılında 17,1 milyon m³'e çıkardıklarını*" ifade etmektedir. Bununla yetinmeyen AKP, orman ürünleri sanayinde büyük bir atılım gerçekleştirerek endüstriyel odun üretimini 2023 yılında 21 milyon m³'e ulaştıracağını beyan etmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Siyasi partilerin odun ve odun dışı orman ürünleri üretimi hakkındaki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Odun üretimi artışı					X		X												
Dikili ağaç satışı																			
Odun dışı orman ürünleri	X				X														
Odun işlenmesi-markalaşma																			
Orman köylüsü																			

Her zaman abartılı rakamlarla vaatlerde bulunan AKP'nin odun üretimi konusunda bu kadar "vizyonsuz (!)" oluşu ilgi çekicidir. Çünkü AKP iktidarı 2018 yılından sonra odun üretimini o kadar aşırı şekilde arttırmıştır ki, ülke ormanlarından 2021 yılında üretilen odun miktarı 32 milyon m³e ulaşmıştır. 2018 yılında yaptığı 2023 yılındaki odun üretimi tahmininin, 2021 yılında bile 11 milyon m³ üzerinde odun üretimi yapmış olan iktidarın, kendinin bile beklemediği bu aşırı odun üretiminin nedenlerini açıklamak yararlı olacaktır.

Ülkedeki odun üretimi miktarı sadece son 16 yıl içinde 1,7 kat arttırılmıştır. Bu değişim 2017 yılından sonraki 4 yıl içinde %69 artış şeklinde olmuştur. Odun üretimindeki aşırı artışın nedenini ahşap esaslı levha (lif levha ve yonga levha) sektörünün hammadde gereksinimini daha ucuz karşılayabilme isteğinden kaynaklandığı dile getirilmektedir (Atmış, 2020). Plansız şekilde çok kısa süre içinde 14 milyon m³ kapasiteye ulaşmış olan ahşap esaslı levha sektörü, 2018 yılından sonra TL'nin döviz karşısında değerini yitirmeye başlamasıyla birlikte hammadde temininde ithalatı bırakıp tamamen yurt içi kaynaklara yönelmiş ve bu çerçevede de OGM'nin aşırı odun üretimine yönelmesi yönünde bir baskı oluşturmuştur (Kömürlü vd., 2022). İktidar da başta ahşap esaslı levha sektörü olmak üzere orman ürünleri endüstri sektörünün kazancını korumaya yönelik bu taleplerini karşılayabilmek için, kendi öngörüsünün çok üzerinde olmasına rağmen OGM'ye aşırı odun üretimi yapma emrini vermiştir.

Diğer yandan iktidarda olan AKP'nin ekonomi politikalarının bir yansıması olarak 2006 yılında OGM'nin "ekoloji ve ekonominin uyum içerisinde olacağı sürdürülebilir bir ormancılık yapmak" gerekçesiyle baltalık ormanları tomruk elde edebileceği kuru ormanlarına dönüştürmeye başladığını hatırlatmak da yararlı olacaktır (OGM, 2006). Oysa baltalıkların koruya tahvil çalışmalarının bilimsel ve ekolojik bir dayanağının olmadığı ifade edilmektedir (Çağlar, 2006). Bu

çalışmaların yapıldığı dönemde uzmanlar, tek türe dayalı kuru ormanlarına göre normal baltalıkların daha büyük biyoçeşitliliğe sahip olduğu, baltalıkların su verimi, su rejimi ve su niteliği açısından korudan daha fazla yararlı olacağı, dünyada baltalıkların biyokütle enerjisi açısından son yıllarda öne çıktığı, baltalıkların koruya dönüştürülmesi işleminin her yerde aynı şekilde uygulanamayacağı yönünde uyarılarda da bulunmuşlardır (Geray, 2007; Atmış ve Günşen, 2009).

AKP hükümetlerinin odun dışı orman ürünleri konusundaki yaklaşımlarına gelince; OGM'nin resmi verilerine göre; orman köylüsüne direkt katkısı olan 734 adet bal ormanı tesis edilmiştir. Diğer taraftan "5000 Köy 5000 Orman Eylem Planı" ile 2015-2019 yılları arasında 5.390 adet köyde çalışılarak yaklaşık 18,4 milyon adet ceviz, badem, kestane, dut, fıstıkçamı, alıç, ahlat, kuşburnu, defne, keçiboynuzu, aşıllı zeytin vb. türlerde fidan toprakla buluşturulduğu, 2013 yılından bu yana ise yukarıda belirtilen gelir getirici tür ağaçlandırmaları kapsamında 8.208 adet köyde çalışılarak yaklaşık 28 milyon fidan toprakla buluşturulduğu belirtilmektedir (OGM, 2023). Fakat orman köylüsünün ekonomik durumunu iyileştirmek için yapıldığı açıklanan bu uygulamalar, doğal orman ekosistemlerine zarar veren uygulamalar olduğu gibi, orman köylüsünün bu ürünleri işleyerek satmasını ve katma değer üretmelerini sağlayacak bir projenin parçası olmadıkları için sürdürülebilir uygulamalar olmayacaktır.

Ormancılık Dışı Kullanımlara Tahsisler

Ülkemizde devlete ait orman alanları başta 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16, 17 ve 18. maddeleri ile 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nun 8. maddesine göre kamu yararı gerekçesinin ardına sığınarak ormancılık dışı amaçlar için farklı sektörlere tahsis edilebilmektedir (MBS, 2023). Kanunun 16. Maddesine göre maden arama, açık

maden işletmeciliği, kapalı maden işletmeciliği, maden tesisi, maden altyapı tesisi, hammadde üretimi ve rehabilitasyona hazırlık amaçlı toprak dolgu izinleri gibi madencilikle ilgili izinler verilebilmektedir. Kanununun 17. Maddesine göre verilen izinler ise enerji ve diğer olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Petrol arama, petrol işletme, petrol tesisi, petrol altyapı tesisi, petrol boru hattı, rüzgâr ölçüm direği, hidroelektrik santrali, rüzgâr enerjisi santrali, nükleer enerji santrali, termik enerji santrali, enerji iletim hatları, doğal gaz boru hatları, baraj ve göletler için verilen izinler enerji izinleri içinde değerlendirilmektedir. Savunma, ulaşım, haberleşme, iletim panosu, su, atık su, altyapı, katı atık bertarafı, sokak hayvanları bakımevi, mezarlık, sağlık tesisi, eğitim tesisi, spor tesisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis, turistik tesis ve üniversite yeri ise kanununun 17. Maddesinin diğerleri grubunda yer almaktadır. Balık üretim tesisi, define arama, arkeolojik kazı, restorasyon, kömür ocağı ile fabrika ve hızar şeritleri için izinler ise kanununun 18. Maddesine göre verilmektedir. Diğer yandan kanununun 57. Maddesine göre özel ağaçlandırma yapmak için de orman alanları tahsis edilebilmektedir. Devlet orman alanlarındaki boşlukların özel ağaçlandırma için tahsis edilmesi ilk bakışta masumane gözükse de bu uygulama da orman ekosistemlerine büyük zararlar vermektedir. Ülkemizde orman alanlarının ormancılık dışı amaçlar için tahsis edilmesi işlemi ne yazık ki 1980'li yıllardan beri süregelmektedir.

Orman alanlarının ormancılık dışı amaçlar için tahsis edilmesi konusunu seçim bildirgesinde ilk gündeme getiren CHP'dir. Bu parti 2007'deki seçim bildirgesinde; kesin bir zorunluluk ve büyük bir toplumsal yarar olmadıkça ormanlarda yapılacak bu tür uygulamalara izin vermeyeceğini, tahsislerin ancak daha özenli ve teknik ölçütlere dayandırılarak yapılacağını belirterek daha korumacı bir tutum sergilemektedir. Fakat daha sonraki yıllarda iktidar tarafından bu

tahsislerin miktarı hızla arttırılmış olduğu halde CHP'nin bu konuda net bir tutuma sahip olduğu görülmemektedir. Sadece 2018 yılında; *“Uluslararası koruma altında olan alanlarda maden araması ve HES yapmayacağız”* beyanında bulunarak elektrik elde etmek uğruna her yere HES yapmayacaklarını bildirmektedir. Fakat uluslararası koruma altında olan alanların, tüm orman alanlarının çok küçük bir yüzdesini oluşturduğunu gözden kaçırmaktadır. CHP diğer yandan aynı seçim bildirgesinde toplumun en düşük gelir seviyesine sahip grubu olarak gördüğü orman köylülerini desteklemek için *“Orman içi boşlukların orman ekosistemini bozmadan orman köylüsünün tarımsal amaçlı kullanımına bedelsiz olarak açacağız.”* beyanında bulunarak, ormanların ormancılık dışı amaçlara tahsisi konusunda yeni bir öneri getirmektedir.

HDP ilk kez 2015 seçimlerinde *“Sermaye birikimi için yapılan HES, termik, nükleer vb. enerji projelerine, ekolojik yıkıma yol açan maden işletmeciliğine, endüstriyel atık ve kirlilik sonucunda yaşam alanlarının tahribine yol açan uygulamalara son vererek, nükleere ve radyoaktiviteye dayalı üretim ve yeniden dönüşüm yapılanmasına, tarım alanlarının, meraların, ormanların, kıyıların nükleer atık sahası olmasına izin vermeyeceğini”* beyan ederek, dolaylı da olsa ormanların ormancılık dışı amaçlar için kullanımına net bir şekilde karşı olduğunu bildirmektedir. HDP 2018 seçimlerinde de; iktidarda bulunan AKP'nin doğal kaynaklar üstündeki tahrip edici neoliberal ekonomi politikalarını eleştirerek; *“Tarım alanlarının, ormanların ve meraların sermaye projelerinde kullanılmasına izin vermeyeceklerini”* ve *“Bu projeler için tahrip edilen orman alanlarını yapılaşmaya açmayacaklarını”, “Nükleere ve radyoaktiviteye dayalı üretim ve yeniden dönüşüm yapılanmasına, tarım alanlarının, meraların, ormanların, kıyıların nükleer atık sahası olmasına izin vermeyeceklerini”* beyan etmektedir. Bu açıklamalar HDP'nin

ormanların amaç dışı kullanımlara tahsisine karşıtlığını açıkça ifade etmektedir.

AKP ise 2015 yılındaki “*Maden Sahaları Rehabilitasyonu Eylem Planları ile de 60 bin dekar alana sahip 1.628 adet terk edilmiş maden sahasını ıslah ederek tabiata kazandıracamız*” vaadini, 2018 yılında da “*43.000 dekar maden sahasını ıslah edip doğaya kazandırdığımız ve terkedilmiş 60 bin dekar büyüklüğünde 1.628 adet maden sahasını da ıslah ederek tabiata kazandıracamız*” şeklinde ifade ederek, aynı vaadi 2018 seçimlerinde de tekrarlamaktadır. İktidarı döneminde madencilik, enerji, turizm vb. ormancılık amacı dışındaki kullanımları çok aşırı şekilde arttırmış olan AKP, bu şekilde yok etmiş olduğu orman ekosistemlerini tekrar geri kazanabileceği sanısına kapılarak, tıpkı aşırı odun üretiminde olduğu gibi, ormanların amaç dışı kullanımları konusunda da, iktidarı sırasında hayata geçirdiği ormanlara zarar veren uygulamaları seçim beyannamelerine taşımaktan çekinmekte ve bunun yerine yaptıklarını meşru kılmaya çalışan ya da örtbas ederek geçiştirmeye çalışan beyanlarda bulunmayı tercih etmektedir (Tablo 6).

AKP'nin iktidarı sırasında orman tahsisleri konusunda yaptıklarına gelince, ormanların ormancılık dışı amaçlar konusunda kullanımını suiistimal ettiği gerçeğiyle karşılaşmaktadır. AKP

iktidarı 5 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5177 sayılı kanunla Maden Kanunu'nu büyük ölçüde değiştirmiştir. Bu değişiklikle beraber en iyi nitelikteki ormanlarda bile taşocağı dahil her türlü maden arama ve işletme olanağı getirilmiştir (Anonim, 2008a). Yerli ve yabancı iş çevrelerinin baskıları sonucu çıkarıldığı belirtilen bu yasayla; ormanlar, ağaçlandırma sahaları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, meralar, sit alanları, su havzaları, kıyı alanları, turizm bölgeleri, askeri yasak bölgeler ve şahsa ait özel alanlar madencilik faaliyetine açılmıştır (Atmış ve Günşen, 2009).

Bu değişikliğin etkileri 2007 yılında da kendini göstermeye başlamıştır. 2003-2006 yılları arasında maden tesisi ve işletmeciliği için yıllık ortalama izin ve alan sayısı 2007 yılına kadar neredeyse dört kat artmıştır (OGM, 2017; Atmış ve Günşen, 2018). Fakat maden tahsisleri, Maden Kanunu ve ilgili yönetmeliklerin değiştirildiği yıllarla sınırlı kalmamıştır. 1989'dan 2001'e kadar 1.087 olan yıllık ortalama maden tahsisatı sayısı, 2003-2015 yıllarında %143 artarak 2.483'e ulaşmıştır. Bir önceki dönemde madencilik faaliyetleri için yılda ortalama 2.483 hektar orman alanı ayrılırken, bu miktar 2003-2015 yıllarında %170 artarak 6.699 hektara ulaşmıştır (Atmış ve Günşen, 2018).

AKP iktidara geldikten hemen sonra yapmaya başladığı yasal düzenlemelerle orman ekosistemleri

Tablo 6. Siyasi partilerin ormancılık dışı kullanımlara bakışı

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Tahsisler için katı kurallar							X												
Korunan alanlardaki tahsisler									X	X									
Tahsisleri durdurma / iptal									X							X	X		
Tahsis alanının ıslahı				X	X														
Orman köylüsüne tahsis										X									
Yerel yönetimlerin katılımı									X										

üstündeki baskıyı da arttırmaya başlamıştır. Bunlardan birisi de turizm sektörü için yapılan mevzuat düzenlemeleridir. 24 Temmuz 2003 tarihinde çıkarılan 4957 sayılı yasayla 2634 sayılı Turizm Teşvik Yasası'nda değişiklik yapılmıştır. Bu düzenlemeyle; “*Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri*”nin tamamı ve/veya alt bölgelerinin yahut birden fazla sayıda parseli, yerli ya da yabancı hiç ayırım gözetilmeksizin aynı yatırımcıya tahsisi, “*Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri*” ve “*turizm merkezleri*” dışında kalan;

- i) “*devlet ormanı*” sayılan araziler,
- ii) 2873 sayılı Milli Parklar Yasası kapsamındaki milli parklar, tabiatı koruma alanları, tabiat parkları ve tabiat anıtları,
- iii) 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Kurulmasına Dair Yasa Hükmünde Kararname kapsamında ayrılmış yerler ve
- iv) meraların, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yerli ve yabancı turizm yatırımcılarına tahsis edilmesine olanak sağlanmıştır (Çağlar, 2005).

Bu düzenlemeyle turizm tahsislerini iptal eden Anayasa Mahkemesi kararının hileli yollarla devre dışı bırakıldığı, yeni yasanın eskisini aratırcasına ormanların aleyhine hüküm içerdiği belirtilmektedir (Anonim, 2008a; Atmış ve Günşen, 2009). Ayrıca; 15 Mayıs 2008 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5761 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yaklaşık olarak 1,1 milyon dönüm orman alanının turizm yatırımlarına tahsis edilmesinin önünün açılacağı ve bu uygulama sonucu yapılacak yatırımların 330 bin dönüm alanı ormansızlaştırılabileceği ifade edilmiştir (Anonim, 2008a; Atmış ve Günşen, 2009). 1989-2001 yılları arasında 24 izinle 1.113 hektar orman alanı turizme tahsis edilirken, 2003-2015 yılları arasında

ormancılık mevzuatında yapılan değişikliklerden sonra 38 izinle 2.353 hektar orman alanı turizme tahsis edilmiştir (OGM, 2017). Tahsis sayısı yaklaşık %58 artarken, tahsis edilen alan miktarı yaklaşık %111 oranında artmıştır. Ancak hükümetin kesin rakamları açıklamadığı, gerçek rakamların çok daha yüksek olduğu yönündeki izlenimler oldukça yüksektir (Atmış ve Günşen, 2018).

Bodrum Pina Yarımadası’nda bir otel yapılmak üzere tahsis edilen orman alanının 2006 yılı temmuz ayında yanmasından altı ay sonra bölgede otel için hafriyat çalışmalarına başlanması kamuoyunun gündemine gelmiş (Radikal, 2008), bu uygulama ormanların turizm amaçlı kullanımı sırasında yaşanan olumsuzluklara örnek oluşturmuştur (Atmış ve Günşen, 2009). Fakat otel yapmak için o alanı yakmaya gerek olmadığı yukarıdaki verilerden de anlaşılmaktadır. Daha önce bu konuda oluşturulmuş olan mevzuat, AKP iktidarı tarafından turizmcilerin istediği her türlü orman alanının kolayca onlara tahsis edebileceği hale dönüştürülmüştür. Bu konuda gelen tepkiler de, buraların kapalılığa sahip orman alanları olmadığı, açık, kayalık ve verimsiz alanlar olduğu şeklindeki gerçek dışı bilgilerle hafifletilmeye çalışılmaktadır. Farklı dönemlerde konuyla ilgili bakanların “*Hükümetimiz, özellikle makilik ve bozuk ormanların olduğu yerleri tahsis ediyor, tahsis yapılırken genelde turizm açısından önemli, orman varlığı açısından önemsiz yerler ele alınıyor*” (NTVMSNBC, 2008; Çağlar, 2008) veya “*Turizme tahsis edilen alanlar aktif orman alanları değil, orman vasfını kaybetmiş turizme açılacak yerlerdir, kamuoyunda yanlış anlaşılmasın.*” (Radikal, 2005) şeklindeki gerçekle örtüşmeyen ifadeleri sık sık gündeme gelmiştir.

İstanbul gibi arazi rantının yüksek olduğu kentlerde çeşitli altyapı projeleri de ormanların zarar görmesine neden olmaktadır. Bu projelere karar verme ve uygulama yetkisini elinde bulunduran iktidarlar, bu yetkilerini genellikle ormanlara zarar

verecek şekilde kullanmaktadır. Bunun en önemli örneklerinden biri İstanbul'a yapılan 3. Boğaz Köprüsüdür (Yavuz Sultan Selim Köprüsü). Bu köprü'nün kuzeye kaydırılmasıyla, Kuzey Marmara Otoyolu gibi yapılan yeni yollar yüzünden kentin kuzey ormanları ciddi şekilde zarar görmüştür. Bu yollar ayrıca yeni yapılaşmalara ve rant paylaşımlarına neden olduğu için, Şile, Beykoz, Ömerli, Kemerburgaz, Belgrad ve Çatalca ormanları ve su havzaları ciddi tehditler altında kalmıştır (Birgün, 2008).

Ekonomik büyümeye katkı sağladığı gerekçesiyle kolaylaşan bu tahsisler, ülke ormanlarının parçalanmasını da hızlandırmaktadır. Ayrıca, bu tahsislerin yapıldığı yerlerde orman ekosistemi ortadan kalksa bile, bu alanlar yine de kanuna göre resmi kayıtlarda orman olarak sayılmaktadır. Bu nedenle, ülkenin ormanlarında yaşanan alansal kayıplar kayıtlara yansımamakta ve ülke ormanları kâğıt üzerinde halen artıyor görünmektedir (Atmış ve Günşen, 2018).

Günümüzde tam 50'ye yakın farklı ormancılık dışı amaç için orman alanları tahsis edilmeye devam etmektedir. OGM'nin resmi kayıtlarına göre 2021 yılı sonu itibariye 790.741 ha orman alanı bu amaçlara tahsis edilmiştir. Orman alanlarının ormancılık dışı amaçlar için tahsisleri 1980'li yıllardan beri yapıyor olmasına karşın, özellikle AKP'nin 2002 yılında iktidara geldikten sonra ormancılık, madencilik ve enerji mevzuatlarında yaptığı değişikliklerle çok daha fazla orman alanı tahsis edilir olmuştur. Bunun en açık göstergesi 2004-2021 yılları arasında tahsis edilen orman alanı miktarının 536.741 ha olmasıdır ki bu miktar ülkede şimdiye kadar yapılan toplam orman alanı tahsisinin %67,9'unu oluşturmaktadır (OGM, 2023).

Ormancılık amacı dışında yapılan orman tahsislerinin bir zararı da orman yangınlarının artmasına neden olmalarıdır. Örneğin OGM'nin 2021 Yılı Resmi İstatistiklerine göre; 2021

yılında çıkan yangınlardan 124'ünün enerji tesislerinden (yüksek gerilim hattı, santral, trafo vb.) kaynaklandığı ve 37.358 hektar orman alanının (2021 yılında yanan ormanların %26,8'i) bu nedenle yandığı kayıtlara geçmiştir (OGM, 2023). Aynı raporda; enerji iletim hatlarından kaynaklanan orman yangınlarının sayısının ve bu nedenle yanan alan miktarının son 10 yıldaki artışına dikkat çekilmektedir. Bu rapora göre (OGM, 2023); meydana gelen yangınların 2010'da %3,5'i, 2015'te %3,76'sı, 2020'de %3,88'si ve 2021'de ise %4,4'ü enerji nakil hatlarının kopması veya arıza yapması sonucu meydana gelmiş ve bu yangınlarda yanan alanların; 2010'da %4,9'u, 2015'te %7,1'i, 2020'de %17'si ve 2021'de ise %26,8'lik kısmı enerji nakil hatlarının kopması veya arıza yapması sonucu meydana gelen yangınlar nedeniyle yanmıştır.

Orman Yangınları

Akdeniz Havzasının doğu bölümünde yer alan Türkiye'nin geniş bir bölümü Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Akdeniz ikliminin etkili olduğu bölgelerde iklimin özelliklerine ve bu iklimin oluşturduğu bitki örtüsüne bağlı orman yangınları da sıklıkla görülmektedir. Resmi kayıtlara göre, ülkemizde 2009-2021 yılları arasında, toplam 32.758 orman yangınında 238.453 ha orman alanı yanmıştır. Bu yıllar içinde şüphesiz ki 2021 yılının önemli bir yeri vardır. O yıl çıkan 2.793 adet yangında 139.503 ha orman alanı yanmıştır ki bu son 70 yılın en yüksek yanan orman alanı miktarıdır. Oysa 2021 öncesindeki son 12 yılın yanan alan miktarının yıllık ortalaması; 2.497 yangın ve 8.246 ha yanan orman alanıydı (Atmış vd., 2022b).

Orman yangınlarıyla ilgili son 10 yıllık resmi verilerin yıllık ortalamaları incelendiğinde, çıkan orman yangınlarının yaklaşık %12'sinin yıldırım gibi doğal yollarla çıktığı, ancak bu doğal yollarla çıkan orman yangınlarının yanan alan miktarının

sadece yaklaşık %1'ini oluşturduğu görülmektedir. Bunun dışında çıkan orman yangınlarının %48'inin, yanan orman alanlarının ise %37'sinin ne yazık ki nedeni tespit edilememiştir. Çıkan her iki orman yangınından birinin sebebinin tespit edilememesi çok büyük eksikliklerdir. Bunların dışında çıkan yangınların yaklaşık %5'i kasıtlı olarak çıkarılmıştır ve bu şekilde çıkan orman yangınları yanan alanların %23'ünü oluşturmaktadır. Terör, kundaklama ve açma eylemleri kasıtlı orman yakma içinde değerlendirilmektedir. Son olarak, çıkan orman yangınlarının %35'i ihmal-kaza kaynaklıdır ki bu da yanan orman alanlarının %39'unu oluşturmaktadır. Anız, çöplük, avcılık, çoban ateşi, sigara ve piknik ihmal, enerji ve trafik ise kaza nedeni olarak değerlendirilmektedir (OGM, 2023). Son yıllarda çok büyük orman alanlarının yangında zarar görmesi göz önünde bulundurulduğunda uygulanan yanlış ormancılık politikalarının bunda çok büyük rol oynadığı görülmektedir (Atmış, 2021).

Ormanlar hakkında kamuoyunun gündemini en çok meşgul eden orman yangınları konusuna CHP, HDP ve İP'nin son 20 yıl içinde seçim bildirelerinde hiç değinmemiş olması ve AKP ve MHP'nin bu konuya değinmiş olsalar bile çok yüzeysel şekilde değinmiş olmaları dikkat çekmektedir. Bu kitabın 4. Bölümünde yer verilen, Millet İttifakı'nın (Altılı Masa) hazırlayıp, 30 Ocak 2023 tarihinde kamuoyuna açıkladığı 240 sayfalık “Ortak Politikalar Mutabakat Metni” nde ormancılık konusu başlığı altında en çok (14

maddede) orman yangınları konusuna değinilmiş olduğu halde, bu konuda yazılmış olan maddelerin çözüm üretmekten çok uzak olduğunu söylemek mümkündür.

MHP 2011 yılında orman yangınlarıyla ilgili olarak “orman yangınlarının önlenmesi ve söndürmeye ilişkin sonuç alıcı yöntemler geliştirilmesi sağlanacaktır.” şeklinde beyan ettiği yöntemlerin ne olacağı ve bunların nasıl uygulanacağı konusunda herhangi bir ek bilgiye seçim bildirelerinde yer vermediği gibi daha sonraki seçim bildirelerinde de orman yangınları konusuna hiç değinmemektedir.

AKP 2011'deki seçim beyannamesinde “Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk”, 2015'te ise “Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk” diyerek gerçekte hiç karşılığı olmayan propagandaya dönük aynı ifadeleri kullanmayı tercih etmektedir. 2018 yılında da aynı şekilde; “Kurduğumuz yangın erken uyarı sistemi ile yangınlara müdahale süresini, 45 dakikadan ortalama 15 dakikaya düşürdük. Bu sayede yanan alanları geçmiş yıllar ortalamasının dörtte birine indirdik.” şeklindeki açıklamasıyla 2020 ve 2021 yılında ülkede rekor miktarda orman alanının yanacağından habersiz şekilde propagandasını sürdürmüştür (Tablo 7).

Tablo 7. Siyasi partilerin orman yangınları hakkındaki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018
Yangınları önleme													X					
Yangınları söndürme													X					
Yangın söndürme sistemi			X	X														
Yangın erken uyarı sistemi					X													

AKP hükümetlerinin 2002 yılında iktidara geldiğinden günümüze kadar geçen sürede orman yangınları konusunda pek tutarlı olmayan uygulamaları olmuştur. Bunlara aşağıda değinilmiştir.

Çevre ve Orman Bakanlığı döneminde bizzat bakan olan Osman Pepe tarafından; yanan orman alanlarının 2003-2007 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde, önceki 15 yıla göre %50 azaldığı ifade edilmiştir (NTVMSNBC, 2007). 2003-2004 yıllarında yangın sayısının düşük olması, büyük bir yangının meydana gelmemesi ve yanan alanların az olmasının polemik konusu yapılması, 2005 ve 2006 yıllarında da bu yönde büyük bir facia yaşanmaması üzerine hükümet, aldığı önlemlerle yangın sorununu çözdüğünü kamuoyuna sık sık açıklamayı tercih etmiştir. Fakat aynı yönetim, 2007 yılında orman yangınlarına ilişkin rakamlar yüksek çıkınca, bu kez hava şartlarının çok anormal seyrettiği gibi gerekçelerin arkasına sığınarak yangınlar konusundaki yanlış yaklaşımlarının örneklerini sergilemiştir. Oysa 1999-2002 yıllarında yangın harcamalarının döner sermayeden genel bütçeye aktarılması, bütçe olanaklarının iyileştirilmesi, idari ve teknik yapının güçlendirilmesi ile orman yangınları ile yapılan mücadelenin ciddi adımlarının, AKP öncesinde DSP-MHP-ANAP koalisyonundan oluşan 57. Hükümet döneminde atıldığı bilinmektedir (Anonim, 2008b; Atmış ve Günşen, 2009).

AKP hükümetleri döneminde ormancılık yöneticileri yanan alan miktarlarını çok küçük rakamlarla kamuoyuna sundukları bilinmektedir. Bu konuda 2006 yılındaki Milas/Mumcular yangını örnek verilmektedir. Kamuoyuna önce 200 ha sonra 400 ha ve 600 ha olarak beyan edilen yanan alan miktarı, daha sonra Orman Genel Müdürlüğü kayıtlarında 2600 hektar olarak yer almıştır. Oysa gerçek miktar 3526 ha olarak tespit edilmiştir (Anonim, 2007b; Atmış ve Günşen, 2009).

Bir diğer örnek de Antalya Serik-Taşağıl yangınıdır. 31 Temmuz-4 Ağustos 2008 arasında Antalya'da Serik ve Taşağıl orman işletme müdürlükleri sınırları içinde çıkan yangın sonucu bakanlık yetkilileri tarafından 4-5 bin ha bir sahanın yandığı açıklanmıştır. Oysa TMMOB Orman Mühendisleri Odası 24.08.2008 tarihinde açıkladığı; “Yangında yanan ormanların miktarı kamuoyundan saklanmaya çalışılmıştır... Yangında 16.925 hektar orman alanı tahrip olmuştur” şeklinde ibareler taşıyan raporu konuya farklı bir boyut katmıştır (OMO, 2008b). Yine Türkiye Ormancılar Derneği de yanan ormanın alanının 4 bin hektar değil, 20-25 bin hektar olduğunu açıklamıştır (Anonim, 2008b). Yangından dört ay sonra Serik Kaymakamlığı'nın verdiği rakamlara göre 20.552 hektarlık alanın zarar gördüğü, 15.792 hektarlık alanın yandığı resmen açıklanmıştır (Akşam, 2008).

Tüm bu yaşananlara rağmen AKP hükümetleri, orman yangınlarıyla mücadele konusunda çok iddialıdır. 61. Hükümet Programı'nda (2011 yılı AKP Hükümeti Programı); “Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçte bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.” denmektedir. AKP hükümetleri döneminde yıllık yanan orman alanının, demeçlerde ifade edildiği gibi %50 oranında olmasa bile, %32,5 oranında azaldığı görülmektedir. Bu oran da başarılı sayılabilecek bir orandır. Fakat başarının tescillenmesi için yangın istatistiklerinin doğruluğundan kuşku duyulmaması gerekir (Atmış ve Günşen, 2013). Zaman geçtikçe AKP iktidarının orman yangınları konusunda ne kadar başarılı oldukları şeklindeki açıklamaları da daha iddialı hale gelmiştir. 2002 yılından beri ülkemizi tek parti olarak yöneten AKP’li politikacılar; orman yangınlarıyla mücadelede “Amerika’dan ileride”, hatta “Avrupa’nın en başarılı ülkesi” olduğumuz, “yangına müdahale süresini 10 dakikaya indirdiğimiz” şeklinde asıl sorunlardan uzakta söylemler içine girmişlerdir (Atmış, 2021; Atmış vd., 2022b).

AKP iktidarının orman yangınlarıyla mücadele konusunda kendini bu kadar övüyor olmasına rağmen, 2020 ve 2021 yılında yaşanan yangınlar, orman yangınlarını önleme ve orman yangınlarıyla mücadelede iddia ettikleri kadar başarılı olamadıklarını göstermiştir. Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre, ülkemizde 2002-2021 yılları arasındaki 20 yılda 46.889 orman yangınında 310.484 hektar orman alanı yanmıştır (OGM, 2023). Bu yıllar içinde rekor, 2793 yangında 139.503 hektar orman ekosisteminin zarar gördüğü 2021 yılına aittir. 2020 yılında da 3.399 yangında 20.971 ha orman alanı yanmıştır. Bu iki yılın ortalaması 3.096 yangında 80.237 ha'dır. Oysa 2020 öncesindeki son 11 yılda (2009-2019), yılda ortalama 2.415 yangında 7.089 ha orman alanı zarar görmüştür (Atmış vd., 2022b). Yani 2020 ve 2021 yıllarında, önceki 11 yıla göre yıllık ortalama yangın sayısı %28 artmışken, yanan alan miktarının yaklaşık 10,3 kat artmıştır. Bu nedenle orman yangınlarını önleme ve orman yangınlarıyla mücadele konusunda daha ciddi çalışmalar yapma gereği ortadadır.

AKP iktidarının yangınlarla mücadele konusunda yaptığı önemli değişikliklerden biri de “mükelleflik” sistemine son verip, “gönüllülük” sistemini getirmesidir. Orman Kanunu'nun 69. Maddesine 2018 yılında yapılan değişiklikle; *“Orman yangınlarıyla mücadelede gönüllülerden de faydalanılır. Gönüllülerin yangına ulaşımı ile yangın söndürmeye yarayacak aletleri ve giyecekleri, devlet ormanlarında orman idaresi, diğer ormanlarda ise sahipleri tarafından karşılanır. Yangına katılan personel ve gönüllülerin işe giderleri yangın söndürme faaliyetleri süresince orman idaresi tarafından karşılanır.”* hükmü eklenmiştir. Böylece orman yangınlarıyla mücadelede orman köylülerini yangınla mücadelede zorunlu kılan “mükelleflik” sistemine son verilmiştir. Zorunluluğa dayalı bu uygulama orman köylerindeki nüfusun demografik değişimlerini de göz önüne alarak 2018'de yapılan

düzenlemeyle kaldırılmıştır. Fakat yeni sisteme ait mevzuatta ve uygulamada bazı aksaklıklar vardır. Yeni sistemin altyapısının da güçlendirilerek daha etkili hale getirilmesi gerekmektedir.

Ağaçlandırma

Farklı bir kullanım altında olan arazide veya orman olarak sınıflandırılan arazilerde dikim veya ekim yoluyla orman kurulması ağaçlandırma olarak tanımlanmaktadır (Alan vd., 2022). Ancak OGM'nin orman tesisi çalışmaları çatısında yaptığı endüstriyel plantasyon, erozyon kontrolü, çığ kontrolü, sel kontrolü, rehabilitasyon, mera ıslahı, özel ağaçlandırma ve suni tensil faaliyetleri, ağaçlandırma ile sıklıkla karıştırılmaktadır. Bunların hepsi ormancılık tekniği açısından birbirinden tamamen farklı uygulamalardır.

Ağaçlandırma; diğer partilerin pek ilgilenmediği fakat iktidar partisi olan AKP'nin propaganda alanına dönüşmüş bir konudur. Bu konuda CHP 2018 seçim bildirgesinde; *“Türkiye'deki en kapsamlı ağaçlandırma seferberliğini örgütleyeceğiz.”* beyanında bulunmakta fakat bunu nasıl yapacağını ayrıntısına girmemektedir. İP de 2018'deki seçim için hazırladığı Milletimizle Sözleşme adlı belgede, ekolojik dengenin korunması ve verimsiz ormanların verimliye dönüştürülmesi için *“Ağaçlandırma Seferberliği”* başlatacağını ifade etmektedir. İP bu seferberlikte *“Sürdürülebilir Orman Yönetimi”* anlayışını benimseyeceklerini, çevre kirliliğinin ve çölleşme ve erozyonun önlenmesi için havza bazında toprak muhafaza ve endüstriyel amaçlı ağaçlandırma çalışmaları yapacaklarını da belirtmektedir.

AKP 2007 seçim beyannamesinde; daha önce yılda ortalama 75 bin hektar olan ağaçlandırma miktarını, kendi yönetimleri döneminde 400 bin hektar gibi bir rakama ulaştırdıklarını *“abartılı”* şekilde belirterek, bu ağaçlandırmalar sayesinde Türkiye'nin dünyada orman alanını artıran ülkeler

arasına girdiğini iddia etmektedir. Fakat aynı beyannamenin devamındaki; *“Ağaçlandırma, erozyonla mücadele ve iyileştirme (rehabilitasyon) çalışmalarında ortalamaları 500 bin hektara çıkarılacak”* ifadesine bakılınca, ağaçlandırma miktarı olarak verdiği 400 bin hektarın erozyonla mücadele ve iyileştirme (rehabilitasyon) çalışmalarını da kapsadığı ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi bu çalışmalar, ormancılık çalışmaları çerçevesinde birer ağaçlandırma çalışması olarak sayılmamaktadır.

AKP 2011 yılındaki seçim beyannamesinde, orman kurmayı dikilen fidan sayısına indirgemeye başlamıştır. Üstelik 2007 yılında olduğu gibi aslında ağaçlandırma (orman kurma) çalışması olmayan erozyon kontrolü ve iyileştirme (rehabilitasyon) çalışmalarıyla yetinmeyerek, karayolu kenarları, okulların bahçeleri, hastane ve cami avluları ile mezarlık gibi yerlerde yapılan ağaç dikimlerini de ağaçlandırma (orman kurma) çalışması olarak göstermeye başlayarak, seçim beyannamesinde; *“1992-2002 yılları arasında senelik ortalama olarak 75 bin hektarlık alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı yapılırken, 2003-2009 yılları arasında bu rakam 7 misli artırılarak 501.387 hektar alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı gerçekleştirildi... 2008, 2009 ve 2010 yıllarında toplam 1.448.274 hektarlık alanda çalışma yapılarak, 814 milyon adet fidanı toprakla buluşturduk. Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik... Halen bütün alanlar değerlendirilmekte, karayolu kenarları, okulların bahçeleri, hastane ve cami avluları ile mezarlıklar ağaçlandırılmaktadır.”* demektedir. Buradan da yola çıkarak; *“Türkiye, iktidarımız döneminde orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi olmuştur... Orman varlığımızı zenginleştirerek 21,6 milyon hektara çıkardık. Orman varlığımız ülke topraklarımızın %30'u olan 23,3 milyon hektara ulaşacaktır.”* şeklinde vaatte bulunmaktadır. Oysa o dönemdeki resmi verilere bakıldığında; AKP

döneminde ağaçlandırma alanı miktarında önceki döneme göre sadece %19,2'lik bir artış olduğu görülmektedir. Bu oran seçim beyannamesinde sözü edilen artışın oldukça altında kalmaktadır (Atmış ve Günşen, 2013).

AKP, 2015 beyannamesinde ise; 42 milyon dekarlık ağaçlandırma, 654 bin hektarlık erozyon kontrolü faaliyeti ve 2,57 milyon hektarlık rehabilitasyon çalışması yaparak orman varlığını 2002'den 2015'e kadar 20,7 milyon hektardan 21,7 milyon hektara yükselttiklerini, Ağaçlandırma Seferberliği (2008-2012) kapsamında 5 yılda 2 milyon 430 bin hektar alanda ağaçlandırma çalışması yürüttüklerini ve ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdiklerini, 2003-2014 yılları arasında 3 milyar 250 milyon adet fidanı toprakla buluşturduklarını, orman dışında yapılan ağaçlandırmalarda; *“15.500 km karayolu kenarı, 38.000 okul bahçesi, 16.400 ibadethane ve mezarlık, 1.400 sağlık ocağı ve hastane bahçesini ağaçlandırdıklarını”* iddia etmektedir.

AKP 2018 yılında da; Türkiye'nin ağaçlandırmada dünyanın en başarılı üç ülkesinden biri olduğunu, 4 milyar 50 milyon adet fidanı toprakla buluşturduğunu, ağaçlandırma ve orman ıslahı çalışmalarını ise 5 kat arttırdığını, Türkiye'nin *“Dünyada orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi”* olduğunu iddia etmektedir. AKP ayrıca *“2002 yılında 208 milyon dekar olan orman varlığını 223 milyon dekara”* çıkardığını, daha yeşil bir Türkiye için hedefinin *“2023 yılı sonuna kadar orman alanlarını, ülke yüzölçümünün yüzde 30'una denk gelen 233 milyon dekara yükseltmek”* olduğunu açıklamaktadır. Böylece 2007 yılında başlattığı ülkedeki orman artışını kendi yaptığı ağaçlandırma faaliyetlerine bağlayarak, kendi başarısı olarak gösterme geleneğini sürdürmüştür.

AKP 2007, 2011, 2015 ve 2018 yıllarındaki seçim beyannamesinde, ağaçlandırma konusunda vermiş olduğu yanıltıcı ve abartılı rakamlardan ilham alarak, ülkede 1970'li yıllardan beri

süregelen orman alanlarındaki artış eğilimini kendine mal etmeye çalışmaktadır. Oysa ülkedeki orman artışı bu partinin iktidarı sürecinde yapılan ağaçlandırmalardan değil ülke nüfusunun sosyoekonomik yapısındaki değişimlerden kaynaklanmaktadır. Özellikle kırdan kente yaşanan göçler ve bunun neticesinde geride kalan az sayıda ve yaş ortalaması yüksek nüfusun artık tarımsal faaliyetlerle uğraşamaması, diğer yandan kente göç eden nüfusun köyleriyle olan bağının zayıflaması ormana sınır olan tarım alanlarının zamanla ormana dönüşmesine sebep olmuştur. İl düzeyinde orman alanlarındaki artışın ve ağaçlandırma çalışmalarının değerlendirilmesi yapıldığında, artışların tamamen ağaçlandırma çalışmalarından kaynaklanmadığını ortaya koymaktadır. Örneğin Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre; 2005 ile 2015 yılları arasında orman alanı en fazla artan Kastamonu ilinde bu artışın sadece %5,25'i ağaçlandırmadan kaynaklanmıştır. Aynı dönemde orman alanı en fazla artan ilk 20 il arasında ağaçlandırmanın orman alanı artışına en yüksek oranda katkısı olduğu il Manisa'dır (%35,71). Yani; orman alanı en çok artan 20 il içinde ağaçlandırma oranının en fazla olduğu ilde bile sadece %35 düzeyinde bir katkı olmuştur (Günşen ve Atmış, 2019).

Tüm bu gerçekler ortadayken AKP'nin 2018 seçim beyannamesinde; ağaçlandırma ve maden rehabilitasyon çalışmalarının dışında "7 milyar insan, 7 milyar fidan" amacıyla dünyadaki her insan için bir fidan dikerek 7 milyar fidanı toprakla buluşturacağı beyanında bulunarak, "Ağaçlandırma Şovunu" ülke nüfusuyla sınırlı tutmayarak dünya nüfusunun da bu şova dahil ettiği görülmektedir (Tablo 8).

AKP hükümetlerinin ilk ikisinin programında (58. ve 59. hükümetler) orman hakkında hiçbir ifade yer almamaktadır. Fakat 60. Hükümet Programı'nda; ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verileceği, Türkiye'nin biyolojik çeşitlilik bakımından zengin olduğu, küresel ısınma ve erozyonla mücadele için ağaçlandırma, iyileştirme çalışmalarına hız verileceği, "yeşil kuşak ormancılığı"nın geliştirileceği vurgulanmıştır (Anonim, 2009; Atmış ve Günşen, 2009).

60. Hükümet döneminde başlatılan ve içinde "Türkiye orman yönünden zengin bir ülke değildir" gibi garip bir ifadeyi de barındıran "Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı (2008-2012)" nın (ÇOB, 2007), yapılan yanlış icraatlar sonucu ortaya çıkan orman talanını örtbas

Tablo 8. Siyasi partilerin ağaçlandırmayla ilgili yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Dönemsel karşılaştırmalar		X	X																
Abartılan veriler		X	X	X	X														
Ağaçlandırma		X	X	X	X														
Orman alanı artışı		X	X	X	X														
Orman dışı alan ağaçlandırma			X	X	X														
Özel fidancılık teşviki				X															
Ağaçlandırma kampanyası				X	X					X									
Bozuk orman ıslahı		X	X	X	X														X

etmek için başlatıldığı ifade edilebilir. 2007 de gerçekleştirilen ağaçlandırma miktarının 31.500 hektar olmasına rağmen, yetkililer tarafından 450.000 hektar ağaçlandırma yapıldığının açıklandığı, beş yıllık programda ağaçlandırılacak alan miktarı olarak da 2.3 milyon hektarlık bir sahanın açıklandığı, aslında programın % 73'ünün "Rehabilitasyon" denilen ve "ormancılık bilimi ile bağdaşmayan" bir uygulama olduğu, AKP hükümetlerinden önceki dönemlerde yılda ortalama 2.808 ha gibi çok küçük bir miktar oluşturan rehabilitasyon çalışmalarının, AKP döneminde olağanüstü bir şekilde 78 kat artarak 221.980 ha'ya ulaştığı bildirilmektedir (Çağlar, 2010; Atmış ve Günşen, 2013).

Planda bozuk ormanları en az emek ve masrafla verimli koru ormanına dönüştürmeyi amaçlayan (ÇOB, 2007) rehabilitasyon çalışmaları; orman olan ancak "bozuk orman" diye nitelendirilen yerlerde yapılan çalışmalardır. Orman niteliğinde olan bir yerde yapılacak çalışmaları, yeni orman oluşturuyormuş (ağaçlandırma) gibi göstermenin; ormancılık bilimlerine de bugüne kadar yapılan uygulamalara da aykırı olduğu, rehabilitasyon çalışmalarının esas amacının orman yenilemek değil, endüstriyel ve yakacak nitelikli odun elde etmek olduğu ormancılık örgütünde uzun yıllar çalışmış olan uzmanlar tarafından belirtilmektedir (Özkahraman, 2008). Kamuoyuna "Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği" olarak yansıtılan planlamanın, gerçekte "Rehabilitasyon Çalışması" olması, o dönem söz konusu çalışmanın güvenilirliğini sarsmış ve kamuoyunda tartışmalara yol açmıştır. Bu nedenle, planın tanıtımı ve uygulanması sürecinde, hedeflenenin salt ağaçlandırma çalışması olmayıp rehabilitasyon ağırlıklı olduğunun kamuoyuna duyurulması ve yanlış anlaşılmaya yol açılmaması gerekirdi (Hızal vd., 2008; Atmış ve Günşen, 2009).

Aynı dönemde rehabilitasyon çalışmalarının yanı sıra erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmaları

da ağaçlandırma çalışması kapsamına dahil edilmiştir. Oysa erozyon kontrolü fiziki önlemler, bitkilendirme ve ağaçlandırma biçiminde yürütülen teknik çalışmaları kapsamaktadır. Bu yüzden erozyon kontrol çalışmasının tümünü "ağaçlandırma" olarak nitelendirmek doğru değildir. Mera ıslahı; niteliği bozulmuş, verimi azalmış ve erozyon tehlikesi taşıyan yerlerde yapılacak çalışmalardır ve merayı iyileştirmeye yöneliktir. Asla ağaçlandırma yapmayı öngörmez (Demirtaş, 2008; Atmış ve Günşen, 2009).

Bu dönemde ağaçlandırma alanı miktarı konusunda ormancılık örgütü içinde de çelişkili açıklamalar yapılmıştır. Resmî istatistiklere göre ağaçlandırma ve rehabilitasyon çalışmaları 2003-2006 yılları arasında toplam 807.041 hektar olmasına karşılık, bu miktar genel müdür düzeyinde yapılan açıklamalarda 1 milyon 349 bin hektar, müsteşar yardımcısı düzeyinde yapılan açıklamalarda 1 milyon hektar, bakan tarafından yapılan açıklamalarda ise 1 milyon 400 bin hektar olarak verilmektedir (Anonim, 2007a; Atmış ve Günşen, 2009).

Güncel verilerle bir değerlendirme yapılacak olursa: AKP iktidara geldikten sonra geçen 19 senede toplam 5.728.827 ha orman tesis çalışması yapılmıştır. Ancak bunun sadece %10,7'si olan 610.605 ha'ı ağaçlandırmadır. Orman tesis çalışmalarında 3.314.709 ha ile rehabilitasyon (%57,9) ve 1.114.903 ha ile erozyon kontrolü (%19,5) çalışmaları ön sıralarda yer almaktadır. Diğer taraftan sadece ağaçlandırma verileri değerlendirilecek olursa AKP'nin iktidarda olduğu ilk 19 yılda, yıllık ortalama 32.137 ha olmak üzere toplam 610.605 ha ağaçlandırma yapılmıştır. AKP'den önceki 19 yıllık dönemde ise yıllık ortalama 58.704 ha olmak üzere toplam 1.115.367 ha ağaçlandırma çalışması yapılmıştır (OGM, 2023). Yani AKP döneminde iddia edildiği gibi ağaçlandırma çalışmalarının miktarı önceki dönemlerden fazla değil, tam tersine daha azdır.

FAO (2020a)'ya göre 2020 itibariyle ülkemizde doğal yollarla oluşmuş ormanlık alan miktarı 21,5 milyon hektardır. Buna karşılık, ağaçlandırma yoluyla kazandığımız orman miktarı sadece 717 bin hektardır. Bu durumda toplam ormanlarımız (FAO çalışmasında toplam orman alanımız 22,2 milyon ha olarak alınmıştır) içinde doğal yolla yetişmiş ormanların oranı %96,8 iken, ağaçlandırma ile kazanılan orman oranı %3,2'dir. Yani bu iktidar da dahil Cumhuriyet döneminde ağaçlandırarak kazandığımız orman alanı oranı sadece ve sadece %3,2 düzeyinde kalmaktadır. Aslında bunda şaşırarak bir şey bulunmamaktadır. Çünkü dünyada da ağaçlandırmayla kazanılmış olan ormanların tüm ormanlara oranı sadece %7'dir (Atmış vd., 2022a; FAO, 2020b).

Endüstriyel Ağaçlandırma

Yoğun silvikültür teknikler kullanılarak, kısa yönetim süreli ve odun hammaddesi üretmek için yapılan ağaçlandırmalar, endüstriyel ağaçlandırma veya endüstriyel plantasyon olarak kabul edilmektedir (Alan vd., 2022). Temelde endüstriyel ağaçlandırma doğal ormanların korunması için de başvurulan bir yöntemdir.

2002'den günümüze seçim bildirgelerinde endüstriyel ağaçlandırma konusuna çok az değinilmiştir. CHP konuya ancak 2018 yılında

“Orman ürünleri ihtiyacını karşılamak üzere yapılacak endüstriyel plantasyonlar için teşvikleri artıracaktır.” şeklinde değinmiştir.

2018 yılında ilk kez genel seçimlere giren İP, seçim beyannamesinde “*Ekolojik denge içerisinde, sürdürülebilir bir orman yönetim anlayışı ile çevre kirliliğinin, çölleşmenin ve erozyonun önlenmesi amacıyla; havza bazında toprak muhafaza ve endüstriyel amaçlı ağaçlandırma çalışmaları yapacağız, verimsiz orman arazilerinin tamamını verimli hale getireceğiz.*” vaadinde bulunmaktadır. Ayrıca, İP “*Endüstriyel ağaçlandırma konusundaki araştırmaları destekleyeceğiz, ağaç ürünleri ve yeni ahşap malzemeleri konusunda yetkinlik geliştirilmesini sağlayacağız.*” beyanında bulunarak en çok önemseddiği konulardan birinin endüstriyel ağaçlandırmalar olduğunu ortaya koymaktadır.

Burada ilginç olan iktidar partisi olan AKP'nin dönemlerinde uyguladıkları birçok ormancılık çalışmasını parti propagandasına çeviriyor olmasına rağmen, 2021 yılında olması gerekenin 4 katına kadar (24 bin hektar) ulaştırmış olduğu endüstriyel ağaçlandırma çalışmaları konusunda seçim beyannamelerinde herhangi bir ifadeye yer vermemiş olmasıdır (Tablo 9).

Türkiye’de endüstriyel ağaçlandırma, 2013-2023 dönemi için hazırlanan Endüstriyel Ağaçlandırma

Tablo 9. Siyasi partilerin endüstriyel ağaçlandırma hakkındaki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Devlet ormanında ağaçlandı.							X												X
Özel arazide ağaçlandırma							X												
Ağaçlandırmaya hız vermek							X												
Ağaçlandırma teşviği										X									
Ağaçlandırma araştırmaları																			X

Eylem Planı ile başlamıştır. Bu eylem planı kızılçam, sahil çamı, dişbudak, kavak ve okaliptüs gibi türlerde 30 yıllık bir idare süresi gözetilerek uygulanmaktadır. 2013-2018 yılları arasında yıllık endüstriyel ağaçlandırma gerçekleşme miktarının 4.986 ha (2018) ile 6.611 ha (2015) arasında olduğu ve yıllık hedef olan 6.000 ha ile uyumlu olduğu görülmektedir (2013 yılı uç bir değer olarak düşünülmüştür). Ancak, OGM Stratejik Planı (2019-2023), endüstriyel ağaçlandırma hedefini bir anda 330.000 ha olarak değiştirmiş, yani Eylem Planı hedefi (165.000 ha.) ikiye katlanmıştır (OGM, 2018). Bu hedefin bir yansıması olarak, Eylem Planında %0-30 olan eğim oranı da %0-50'ye çıkarılmıştır. Dolayısıyla 2019 yılında Eylem Planı hedefinin 2 katı, 2020'de de 3 katı, 2021'de ise 4 katı gerçekleşme olmuştur. Bu gerçekleştirmelerin bir sonucu olarak 2013-2022 arasında 57.000 ha olan kesim düzeninin 2021 sonu itibarı ile çok üzerine çıkılmış, 85.000 ha'ya ulaşılmıştır. Diğer bir anlatımla endüstriyel ağaçlandırmanın 30 yıllık yönetim süresine göre planlanmış kesim düzeni ve sürekliliği bozulmuştur (Alan vd., 2022).

Eylem planının uygulanmaya başladığı 2013 yılından bu yana toplam 85.016 ha alanda endüstriyel plantasyon çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar özellikle 2018 yılından sonra büyük bir artış göstermiştir. 2018 yılında 4.986 ha gerçekleşen endüstriyel plantasyon 2021 yılında %382 yükselerek 24.058 ha'ya çıkmıştır. Yani üç sene içinde dörde katlanmıştır (Tablo 10). Şüphesiz ki bu kırılmanın, 2018 yılında yaşanan TL'nin değer kaybı ile orman ürünleri endüstrisinin odun hammaddesi temininde ithalattan vazgeçerek iç piyasaya yönelmesinin büyük rolü bulunmaktadır. Çünkü burada asıl amacın, endüstriyel ağaçlandırma kurmaktan çok, endüstriyel ağaçlandırmalara yer açma bahanesiyle mevcut orman alanlarının bir an önce tıraşlanarak ağaçların tamamen kesilmesi ve odun üretimini daha hızlı artırma isteği olduğu ortaya

çıkılmaktadır (Kömürlü vd., 2022). Bu da endüstriyel ağaçlandırmaların mevcut orman alanlarındaki odun üretimini artırmak için kullanılan bir araç olduğu kuşkusunu artırmaktadır.

Tablo 10. Yıllara göre endüstriyel plantasyon çalışmaları (ha) (OGM, 2023).

Yıl	Endüstriyel plantasyon (ha)
2013	2.479
2014	5.148
2015	6.611
2016	5.127
2017	5.218
2018	4.986
2019	12.077
2020	19.312
2021	24.058
Toplam	85.016

Özel Ağaçlandırma ve Özel Ormanlık

Ülkemizde ormanların neredeyse tamamına yakınının devlet mülkiyetinde olmasına karşın, özel mülkiyette olan ve kamu kurumlarına ait ormanlar da bulunmaktadır. Türkiye'de 1960'lı yıllardan itibaren farklı dönemlerde özel ağaçlandırma deneyimlerinin yaşandığı bilinmektedir. Ancak mevzuat altyapısı oluşturulmuş özel ağaçlandırma çalışmaları 27.08.1984 tarih ve 18502 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Ağaçlandırma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden sonra başlamıştır (Özkurt ve Yeşilkaynak, 2009; Alan vd., 2022). Özel ağaçlandırmaların uygulamaya aktarılmasının başlangıcı ise 1986 yılıdır. Özel ağaçlandırma yapılan alan 2021 sonu itibarıyla 151.449 ha, yapılan ortalama yıllık özel ağaçlandırma miktarı ise 4.207 ha'dır (OGM, 2023).

Ülkemizde özel ağaçlandırma çalışmaları 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 57-67 maddelerine göre devlet ormanlarının içindeki açıklıklarda veya özel kişi veya kuruluşların kendi arazilerinde yapılabilmektedir ve ormancılık örgütü bu çalışmalara çeşitli destekler de vermektedir. Ancak

özel ağaçlandırmalar Türkiye’de uygulandığı biçimiyle çoğunlukla orman içi ağaçlandırmalar olarak nitelendirilmektedir (Alan vd., 2022).

Özel ağaçlandırmalar konusunda CHP’nin seçim bildirgesinde yer verdiği tek ifade; 2007 yılında devlet orman arazilerinde ve vatandaş arazilerinde “meyveli” orman ağacı (!) dikimiyle özel ağaçlandırma çalışmalarına hız vereceğini duyurmasıdır.

MHP bu konuda 2002’den 2015’e kadar dört seçimde de konuyu ele almıştır. MHP 2002 seçimlerinde; özel ormancılığın teşvik edilmesi amacıyla, orman köylüsüne, gerçek ve tüzel kişilere bedelsiz arazi tahsis edileceğini, uygun hazine arazilerinin mülkiyetinin ağaçlandırma yatırımı yapanlara devredileceğini, bu yatırımların daha etkin şekilde destekleneceğini açıklamıştır. 2007 seçimlerinde ise orman köylüsüne ve talep eden gerçek ve tüzel kişilere bedelsiz arazi tahsis ederek özel ormancılığı geliştireceğini, verimli tarım topraklarını koruyacağını, amaç dışı kullanım ve erozyonu önleyeceğini bildirgesine yazmıştır. 2011 yılında; ormancılığın desteklenmesi amacıyla orman köylüsüne ve talep eden gerçek ve tüzel kişilere, belirli şartlar ve sürelerle, bedelsiz arazi tahsis edilerek özel ormancılığın geliştirileceğini belirten MHP, 2015’te özel ağaçlandırma için “talep eden gerçek ve tüzel kişilerin yanında orman köylülerine de belirli şartlar ve sürelerle, bedelsiz arazi tahsis edeceğini” vaat etmiştir. MHP bu dört seçimde de orman alanlarının içinde bir ağaçlandırma faaliyetini değil de, kendi arazisinde ağaçlandırma yapmak isteyenleri ve hazine arazilerinde ağaçlandırma yapmak isteyenlere buraları devrederek özel ağaçlandırmayı teşvik edeceğini ilan etmektedir. MHP’nin özel ağaçlandırmayı, iktidar partisi AKP gibi devlet ormanlarını şahıslara vermek için bir araç olarak kullanmak istememesi güzel bir yaklaşımdır. Fakat özel ağaçlandırmalar için bedelsiz arazi tahsisi ormancılık mevzuatında uzun süreden beri bulunan

bir uygulamadır (6831 Sayılı Orman Kanunu, Md. 57 ve 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu, Md. 2, Md. 3, vb.).

AKP ise özel ağaçlandırma konusuna 2002 ve 2018 yılları olmak üzere iki farklı seçim bildirgesinde değinmiştir. 2002 yılında özel ormancılığı destekleyeceğini; meyve, tohum ve çiçeklerinden faydalanılan ağaçların özel sektör tarafından yetiştirilmesini teşvik edeceğini bildirmiştir. 2018 yılında ise ağaçlandırma çalışmalarında halkı teşvik etmek için “Ülkemizde orman alanlarını çoğaltmak, erozyonu önlemek, ceviz, badem, zeytin vb. ürünlerin üretimini desteklemek üzere 10 bin dönüme kadar Hazine taşınmazını gerçek ve tüzel kişilere kiralama amaçlı olarak arz edeceğiz.” vaadinde bulunarak Hazine arazilerini de özel orman kurmak isteyenlere ağaçlandırma yapmaları için devredebileceğini açıklamıştır (Tablo 11).

Ne yazık ki, özel ağaçlandırma çalışmaları Anayasa ve 6831 sayılı Orman Kanunu tarafından tanımlanan “orman sahasını artırma” amacından uzaklaşmıştır. Bütün teşviklere rağmen özel ağaçlandırma çalışmalarının miktarının belirli seviyenin altında kalması bir yana, özel ağaçlandırmalar orman içi açıklıklarda tarım arazisi ve konaklama yerleri oluşturmaya dönüşmüştür. Yapılan özel ağaçlandırma çalışmalarının çok büyük bir bölümü bozuk olarak nitelenen (!) orman alanlarında yapılmaktadır. Yani bu alanlar zaten orman ekosistemi olan alanlardır. Ayrıca, ağaçlandırmalarda kullanılan bitki türleri son 20 yılda orman ağaç türlerinden öte büyük ölçüde tarımsal ürün veren ağaç, çalı ve otsu bitki türlerine dönmüştür (Alan vd., 2022).

Özel ağaçlandırma çalışmaları orman sahasını artırmadığı gibi var olan orman alanlarının orman olma niteliğine de zarar vermektedir. Örneğin; Ağaçlandırma Yönetmeliği’nde (Madde 8) 2019 yılında yapılan değişiklikle, sakız ağacı ile yapılacak özel ağaçlandırma çalışmaları “deniz kıyı kenar

Tablo 11. Siyasi partilerin özel ağaçlandırma ve özel ormancılığa yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Meyve, tohum, çiçek	X				X		X												
Özel ağaçlandırma teşviki	X				X						X								
Özel sektör	X																		
Gerçek/Tüzel kişi					X						X	X	X	X					
Orman köylüsü											X	X	X	X					
Hazine arazisi					X						X	X	X	X					
Kira					X														
Bedelsiz											X	X	X	X					
Mülkiyet devri											X								
Özel arazi							X												
Devlet ormanı							X												

çizgisinden yatay olarak 2.000 metre mesafede bulunan, göl kıyı kenar çizgisinden ise yatay olarak 500 metre mesafede bulunan devlet ormanlarında özel ağaçlandırma çalışması yapılamaz” sınırlamasından muaf tutulmuştur. Sakız ağacı ile yapılacak özel ağaçlandırma çalışmalarına getirilen bu muafiyet, ağaç yetiştirmek ve sakız üretmekten daha çok belirli kesimlere kıyı alanlarında yasa dışı fırsatlar yaratmak olarak değerlendirilmektedir (Alan vd., 2022).

Sel-Taşkın ve Erozyonla Mücadele

Sel terimi, şiddetli yağışların ardından yan derelerden ani olarak gelen ve fazla miktarda katı materyal içeren büyük su kitlesini ifade eder. Yan derelerden gelen sellerin kısa sürede ana akarsuya ulaşmasıyla vadi boyunca yatakta akan suyun yükselmesi ve normal yatağına sığamayıp taşkın yatağına ve çevresindeki taşkın düzlüğüne yayılması olayına ise taşkın denir. Havza ormanlarının bozulması ise erozyon ve sel kontrolünü sekteye uğrattırırken sel ve taşkınların ana nedenlerinden birini oluşturmaktadır (Çelik, 2022).

Sel-taşkın ve erozyonla mücadele hakkında beyanda bulunan üç parti vardır. Bunlar AKP, CHP ve MHP'dir. MHP 2002 yılındaki seçim bildirgesinde erozyonun önleneceğini belirten bir açıklama yapmış, sonra da bu konulara bir daha hiç değinmemiştir. CHP ise 2002'de erozyonu önlemek için “Ulusal Plan” hazırlayacağını belirtirken, bu mücadeleyi sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte sürdüreceğini bildirmektedir. 2007 yılında 4122 sayılı “Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu” nun uygulamalarına hız vereceğini ve erozyonu önleyici önlemleri yaygınlaştıracığını belirttiği halde, aradaki iki seçim bildirgesinde bu konuda hiçbir şeye değinmemiş olan CHP, 2018 yılında gerekli kaynağı sağlayıp erozyonla etkin olarak mücadele edeceğimiz derken, “Kontrol altına alma oranını 5 yılda %25'e yükselteceğiz.” beyanında bulunmaktadır. Ancak kontrol altına alınacak olanın ne olduğu ve bunun nasıl yükselteceği hakkında bir bilgiye seçim bildirgesinde yer verilmemektedir.

AKP bu konulara 2002, 2015 ve 2018 seçim beyannamelerinde yer vermiştir. 2002'de ormanların erozyonu önleyici etkisinden hiç

bahsetmeden ve erozyonun ormansızlaşmayla ilişkisini hiç kurmadan erozyonu önleyecek tedbirler alacağından bahsetmektedir. 2015 yılında ise erozyonla ormanların ilişkisini kurarak erozyonla mücadele kapsamında, “*Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırmaları Eylem Planı ile bugüne kadar 121 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandırdık*” diyerek o ana kadar yaptığı icraatlarını sergilemekte ve “*2015-2019 yılları arasında 500 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandıracağız.*” şeklinde de yeni dönemde yapacağı icraatları vaat etmektedir.

AKP 2018 yılında üstte bahsedilen eylem planı doğrultusunda o yıla kadar 400 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandırdığını ve buna devam edeceğini bildirmektedir. Bu rakamlar ele alındığında 2015’e kadar 121 çalışmayı bitirdiğini, 2019 yılına kadar da 500 yeni çalışma yapacağını bildiren AKP’nin, 2018 yılına kadar ancak 400 çalışmayı tamamlayabildiği, 2019’a kadar bitirmeyi vaat ettiği 621 çalışmanın 221’ini tamamlayamamış olduğu, bunları geri kalan bir yıl içinde tamamlamasının da çok zor olduğu anlaşılmaktadır.

AKP 2018 yılında ilk kez, sel, çığ ve heyelanlar için de çalışma yapacağını açıklayan partidir. Bu kapsamda seçim bildirgesinde 2023 yılına kadar 25 adet Çığ Kontrol Projesi ve Çığ Tehlike Haritası, 35 adet Heyelan Kontrol Projesi ve Heyelan Tehlike Haritası, 250 adet alanda sel kontrol projesini hayata geçireceğini beyan etmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Siyasi partilerin sel ve taşkınlar ile erozyonla mücadeledeki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Erozyonla mücadele	X	X		X	X	X	X	X		X	X	X							
Plan / Proje					X	X													
STK katılımı						X	X												
Sel/taşkın/çığ önleme					X														

Sel ve taşkınların nedenlerini yukarı ve aşağı havzalardaki yanlış arazi kullanımlarından kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yukarı havzalarda bulunan orman alanlarında aşırı odun üretimi yapılması ile HES, RES, madencilik gibi amaçlarla yapılan tahsisler sel ve taşkınlar yol açabilmektedir. Diğer taraftan aşağı havzalarda özellikle yanlış kentleşme politikaları sonucu dere/taşkın yataklarının imara açılması beraberinde can ve mal kayıplarına yol açan sellerin ve taşkınların yaşanmasına sebep olmaktadır (Çelik, 2022). Yakın geçmişte İstanbul, Rize, Düzce, Sinop, Bartın, Kastamonu gibi illerde yaşanan seller bunlara örnek olarak gösterilebilir.

OGM’nin resmi kayıtlarında 1960’lı yılların başından bu yana erozyon kontrolü, son üç yıldır ise sel kontrolü çalışmalarının verileri yayınlanmaktadır. 1962 yılından günümüze 60 yılda toplam 1.585.146 ha erozyon kontrolü çalışması yapılmıştır. Bunun yıllık ortalaması ise 26.419 ha’dır. AKP’nin iktidara geldiği 2002’den günümüze ise yıllık ortalaması 58.679 ha olan toplam 1.114.903 ha erozyon kontrolü çalışması yapılmıştır. Ancak özellikle 2019’dan itibaren erozyon kontrolü yapılan alan miktarındaki düşüş dikkat çekmektedir. Çünkü son üç yılın ortalama erozyon kontrolü çalışması 16.523 ha’dır. Sel kontrolü çalışmaları ise 2019’da 1.250 ha, 2020’de 1.950 ha olarak yapılmışken, yaşanan büyük sel ve taşkınlardan sonra 2021 yılında çok yüksek bir artışla 21.170 ha olarak gerçekleşmiştir (OGM, 2023).

Orman Köylüsü

Ülkemizde dört bir yanı ormanlar çevrili olan ya da mülki sınırının bir kısmı ormana sınır olan köyler orman köyü olarak değerlendirilmektedir. Sarp ve yüksek rakımlı yerlerde kurulmuş olmalarından dolayı orman köylerinde yaşam şartları oldukça güç, gelişme imkânları ve kamu yatırımları da sınırlıdır (Günşen ve Atmış, 2020). 2000’li yıllara gelene kadar orman kaynaklarının daralmasının, tahrip olmasının ve yeteri kadar verimli ve etken olmayan ormancılık çalışmalarının ortaya çıkmasının temel nedeninin, orman köylüsünün içinde bulunduğu bu kötü sosyoekonomik koşullar olduğu dile getirilmiştir (Gümüş, 1996; Geray, 1998). Bu bağlamda zaman içinde hem ormancılığın ulusal ekonomiye katkısında azalma olmaması, hem de orman alanlarının korunması için orman köylülerinin kalkındırılmasına dönük çalışmalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaların yapılmasının gerekliliği; 1961 Anayasa’sının 131. maddesinde ve 1982 Anayasasının 170. maddesinde orman köylülerinin kalkındırılması konusu üzerinde durulmuş olmasından da kaynaklanmaktadır (Özdönmez vd., 1996; Günşen ve Atmış, 2020). 1965 yılı resmi kayıtlarına göre orman köylerinde yaşayanlar ülke nüfusunun %22’sini (DPT, 1968: 237) oluştururken kırdan kente yaşanan göçlerle birlikte bu oran 2021 yılı itibariyle %8,8’e düşmüştür. 2021 yılı verilerine göre; 23.111 orman köyünde 7.451.124 orman köylüsü yaşamaktadır (OGM, 2023)

Orman köylüsü ve orman köylüsünün kalkındırılması konuları, HDP dışındaki dört partinin de seçim bildirelerinde yoğun olarak yer alan konulardır. Üstelik iki parti (CHP ve MHP) hem 2002 hem de 2007 seçimlerinde orman köylüsünün devletle sürekli davalı olduğunu düşünerek, bu durumu sona erdirileceğini ve orman köylüsü ile devleti barıştıracaklarını iddia etmektedir. Bu partilerden MHP 2007 seçim bildirgesinde bunu orman kadastrosu ve genel

kadastroyu birleştirip mülkiyet sorununu çözerek yapacağını duyururken, CHP’nin bu konuda ortaya koyduğu bir çözüm önerisi seçim bildirgesinde yer almamıştır.

CHP 2002 seçimlerinde orman işletmeciliğinin orman köylüsü ve kooperatiflere bırakılmasından yana olduğunu açıklamıştır. CHP’ye göre ormanların önemli bölümünün geliri orman köylüsüne bırakılmalıdır. Bu kapsamda; küçük üreticilere dönük ihtisas bankacılığı (tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık ve gıda) kurulması ve “*Bölgesel Entegre Kırsal Kalkınma ve Ormancılık Projeleri*” oluşturulması CHP’nin hem parti programında hem de 2002’deki seçim bildirgesinde yer almaktadır. CHP yine 2002 seçimlerinde demokratik kooperatifçilikten bahsederek, orman köylerinin kalkınması için örgütlü hareket etmenin önemini vurgulamaktadır. CHP 2007’de, önceki dönemdeki orman köylüsünün gelirlerini arttırmak için orman işletmeciliğinin orman köylüsüne devredilmesi düşüncesinden vazgeçerek, orman emvali üretiminde, tohum ve fidan üretiminde, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, rehabilitasyon (iyileştirme) ve mera ıslahı çalışmalarında orman köylülerine iş verilerek bu kesimin gelirlerinin arttırılabileceğini ifade etmektedir.

CHP 2011 yılında seçim bildirgesinden ayrı olarak hazırladığı “41 Söz Veriyoruz” adlı seçim belgesinde; “*orman köylümüzün, yaşadığı yerde işi, aşı ve huzuru olacaktır*” demektedir, fakat bu vaatlerini hangi yöntemle gerçekleştireceği konusunda herhangi bir bilgi vermemektedir. Bunun yanında CHP’nin 2002 yılında orman işletmeciliğinin, 2007 yılında da ormanda yapılan bazı işlerin orman köylülerine devredilmesi konusunda verdiği vaatleri 2011 yılında artık hatırlamadığı görülmektedir. CHP 2015 seçim bildirgesinde orman köylüleriyle ilgili olarak sadece; “*Adil ve Demokratik Bir Çalışma Düzeni*” başlığı altında “*tarımda ve ormanda çalışanların*

da” oluşturacakları yeni “İş Yasası” kapsamına alınacağını bildirmektedir. Bildirgesinde orman köylüsüyle ilgili olarak sadece bu ifadeleri kullanmış olmasından, CHP’nin 2011 seçimlerinde olduğu gibi 2015 seçimlerinde de orman köylüsüne çok sınırlı yer vermiş olduğu ve adeta orman köylüsünü o seçimde es geçmiş olduğu anlaşılmaktadır.

2018 seçim bildirgesinde; iktidara gelirse, orman köylülerine hem bireysel hem de kooperatif bazında destek olan ORKÖY’ün verdiği kredilerin hibe oranını artırarak, kredi ödeme koşullarını iyileştireceğini beyan eden CHP, “Orman köylerinde kooperatifleşmeyi teşvik edeceğiz. Kooperatiflerin veya üst kuruluşların kendi bünyelerinde Sosyal Yardımlaşma Fonlarını geliştirecek ve destekleyeceğiz, orman içi ve civarında yaşayan orman köylüsüne ve kooperatiflerine ormancılık faaliyetlerinde öncelik vereceğiz.” ifadelerine de bu bildirmede yer vermektedir. Bu ifadeler aslında 6831 sayılı Orman Kanunu’nun yürürlükte olan 40. maddesinden bahsetmektedir. Bu maddeye göre Orman Genel Müdürlüğü, odun ve odun dışı orman ürünlerinin üretiminde önceliği kanun gereği orman köylülerine ve ormancılık kooperatiflerine vermek zorundadır. Fakat zaman zaman birim fiyatın belirlenmesinde ormancılık örgütü ile ormancılık kooperatifleri arasında yaşanan sorunlar anlaşmazlıklara yol açabilmektedir. CHP’nin bildirmesinde, birim fiyat belirlenmesinde ormancılık kooperatif birliklerinin görüşlerini dikkate alarak katılımcı bir şekilde sorunu çözeceğini beyan ederek bu sorunun farkında olduğunu ve katılımcı bir şekilde hayata geçirebileceği bir çözüm önerisi de bulunduğunu belirtmektedir. Diğer yandan CHP 2018 seçim bildirgesine; orman köylülerinin sosyal güvenliğe ve emeklilik haklarına sahip olmadan çalıştıklarını belirterek ormancılıkla ilgili işlerde çalışan orman köylülerini sosyal güvence altına alıp, sigorta primlerinin devlet tarafından ödenmesini

sağlayacaklarını beyan etmektedir. Ayrıca CHP “Orman işlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda devleti işveren statüsünde sorumlu” tutacaklarını da ifade etmektedir. Bu öneri de kendi sigortalarını karşılayamayacak durumda olan orman köylülerinin çalışma koşullarını iyileştirmek için ciddi bir yaklaşımı sergilemektedir. CHP ayrıca aynı bildirmede; son dönemde Orman Kanunu’nda orman köylüsü aleyhine yapılan değişiklikleri kaldıracağını beyan etmektedir. Fakat bu olumsuz değişikliklerin neler olduğunu ve bunları nasıl gidereceğini bildirmesinde açıklamamaktadır.

MHP 2002’deki seçim bildirgesinde; orman köylüsünün ormancılık işlerindeki rolünün “ormanlara zarar vermeden imkanlar açarak” artıracağını, 2007’de; hem orman köylüsünü kalkındırarak hem de koruma hizmetlerini yaygınlaştırarak orman köylüsünün durumunu iyileştireceğini belirtmektedir. MHP, 2007, 2011 ve 2015 yıllarında; orman köylülerine tarımsal üretim yapabileceği arazi tahsis ederek, onları orman dışına çıkarmayı ve onlardan boşalan yerleri ormanlaştırmayı hedeflemektedir. Oysa bu öneri 1970’li yıllarda beri mevzuatta da bulunan, 2/B olarak bilinen ve zamanla sulandırılmış ve amacından saptırılmış bir uygulamadır. Bu uygulama Anayasa’nın 169. ve 170. maddelerinde belirtilen ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 2. ve 13. maddelerinde yer alan, kamuoyunda 2/B olarak bilinen uygulamanın başlatılmasına neden olan teknik uygulamanın ta kendisidir. Mevzuatta yer alan fakat günümüze kadar yeterince karşılık bulamayan bu uygulama MHP’nin bildirgesiyle tekrar gündeme getirilmektedir. MHP bu önerisiyle Anayasa’nın 170. maddesindeki orman içindeki köyler halkının orman dışındaki alanlara taşınması ile ilgili hükümleri ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun pek de uygulanmayan 13. maddesinin ilgili hükümlerini uygulamaya koyacağı izlenimini vermektedir.

MHP, 2015 seçim bildirgesinde ayrıca; orman köylülerine “meslek edindirme ve beceri kazandırma programlarıyla tarım dışı sektörlerde istihdam edilmeleri imkânı” sağlayacağını, “Belde ve köylerde, üretim yapısı ve potansiyeli dikkate alınarak tarım, hayvancılık, sağlık, turizm, orman, maden ve diğer alanlarda kamu görevlileri görevlendirilecektir. Görevlendirilenlerden kıdem, liyakat ve benzeri hususlara göre belirlenecek birisi belde ve köy mülki idare temsilcisi olacaktır.” derken bu görevlendirmenin hangi amaçla yapılacağını ve görevlendirilenlerin hangi kurum adına çalışacağını belirtmemektedir.

2018 seçim bildirgesinde de; orman köylüsünün desteklenmesinden bahseden MHP, kırsal kalkınma konusunda da daha genel bir ifade ile “kırsal kesimde yaşayan insanlarımızın refah seviyesini artırmak için kırsal kalkınma projeleri kapsamında köy kalkınma planları yapılmalı, gelişme eğilimi yüksek olan köylerimizin ‘çekim merkezi’ hâline gelmeleri sağlanmalıdır.” demektedir. Burada hatırlatmak gerekir ki; MHP’nin seçim bildirgesinde kullandığı üslup/dil vaat vermekten ziyade 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Cumhuriyet İttifakı çatısı altında birlikte hareket ettiği iktidar partisi AKP’ye yol gösterici niteliktedir.

İlk kez 2018 yılında genel seçimlere giren İP, seçim bildirgesinde; “Ormanlarını koruyan her köyün kendi sınırlarındaki ormanlardan yararlanmasını sağlayacağız.” beyanında bulunarak, iktidar olurlarsa yeni bir kentsel idari yapılanmaya gideceğini ve bunda kırsal kalkınma hedeflerini de dikkate alacağını beyan etmektedir. Ancak bu beyanında bahsettiği kırsal kalkınma hedeflerinin neler olduğuna değinmemektedir.

AKP ise ilk girdiği 2002 genel seçimleri için hazırlamış olduğu seçim beyannamesinde ormancılıkla ilgili diğer konulara olduğu gibi orman köylülerine olan ilgisi de çok düşük bir

düzeyde kalmaktadır. Beyannamesinde “Orman bölgelerinde yaşayanlar korumada söz sahibi olmalıdır. Mülkiyet hakkı devlette kalmak kaydıyla orman köylüsüne, özellikle ağaç dışındaki orman ürünleri üzerinde kullanma hakkı ve muhafaza sorumluluğu verilecektir.” derken orman köylülerine odun dışı orman ürünlerini kullanma hakkı ve muhafaza sorumluluğu vermekten yana olduğunu belirten açıklamasından başka orman köylüsüyle ilgili farklı bir ifadeye 2002 beyannamesinde yer vermemektedir.

AKP’nin 2007 seçim bildirgesinde de orman köylüsüyle ilgili geniş bir perspektife sahip olduğu söylenemez. Bu bildirmede de sadece orman köylüsünü kalkındıracağını ve gelirlerini arttıracığını, bunu çok yönlü destekleri ve orman gelirlerinden köylüye aktarılan kaynakları daha yüksek düzeye çıkararak yapacağını belirten AKP, orman köylüsüyle ilişkilendirmese de “Ekoturizm” ve “Ekotarım”ı yaygınlaştırarak topluma hizmet sunacağını belirtmektedir.

AKP 2011 seçim beyannamesinde orman köylüsüne direkt olarak değinmesi bile ilk kez kırsal kalkınmayla ilgili olarak hayata geçirdiğini iddia ettiği icraatlarının propagandasını yapmaya başlamıştır. Beyannamesinde “kırsal alanlardaki beşerî ve doğal kaynak potansiyeli, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile ele alınıp, kırsal nüfusun iş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli gelişmeler sağlandı. Türkiye tarihinin en büyük kırsal kalkınma hamlesini başlattık” şeklindeki açıklamalarını, ekoturizm yaygınlaştırılacağı, önemli turizm potansiyeline sahip alanların, alternatif turizm türleri ile geliştirilerek, ‘Turizm Merkezi’ veya ‘Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi’ olarak ilan edilmesine yönelik çalışmaların devam edeceğini belirterek, doğal alanları daha çok gelir getirici turizm alanları olarak gördüğünü kamuoyuyla paylaşmaktadır.

AKP 2015 seçim beyannamesinde orman köylülerinin yerinde kalkındırılması için 5 yıllık dönemde “5 Bin Köye, 5 Bin Gelir Getirici Orman Projesi” ile orman alanları ve çevresine “ceviz, badem, fıstık çamu gibi meyveli orman ağaçları” dikmeyi vaat etmektedir. İktidarı sırasında bu tür ağaçlandırma faaliyetlerini artıran AKP, tür seçimiyle ağaçlandırma faaliyetlerinin yöresel ekonomiye katkısını öne çıkarırken, orman içine dikmeyi vaat ettiği ağaçların orman ağacı olmaması nedeniyle ekosistem bütünlüğünü bozacağını ve uygulamanın ekolojik yıkıma yol açacağı gerçeğini göz ardı etmektedir.

AKP, yine orman köylülerine değinmemiş olsa bile kendi dönemlerinde (2003-2014), 1990-2002 dönemine göre; “kredi verilen kooperatif sayısını yaklaşık 3 kat, destek miktarını ise yaklaşık 22 kat” arttırdıklarını iddia etmektedir. AKP 2018 seçim beyannamesinde de aradan üç yıl geçmiş olduğu halde, “1990-2002 Döneminde 681 kooperatife 99 milyon TL kredi kullanılmış iken, 2003-2017 döneminde kredi verilen kooperatif sayısını yaklaşık 3 kat, destek miktarını ise yaklaşık 22 kat arttırarak 2,2 milyar TL ile 1.858 kooperatif destekledik” bilgisine yer vererek, 2015 yılında verdiği 3 kat ve 22 katlık oranları aynen tekrar etmektedir. Bu da bu çalışmaların gerçekte değil, kâğıt üzerinde yapılmış olduğu şüphesini artırmaktadır. Ayrıca, AKP 2015 seçim beyannamesinde orman köylüsüne özel bir atıf yapmamış olsa da, “Sürdürülebilir Kalkınmanın kırsal üretim ve koruma ile mümkün olacağından” hareketle kendi döneminde hazırladığı “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi” ile “Kırsal Kalkınma Planı” na atıf yaparak “kırsal nüfusun temel ve altyapı ihtiyaçlarını karşılamayı” vaat etmektedir.

AKP 2018 seçim beyannamesinde meralarla ilgili olarak iktidarda olduğu dönemde “Göçerlere mera kiralaması süresini 1 yıldan 5+5 olmak üzere 10 yıla çıkardık.” diyerek kırsal toplulukları ve kırsal kalkınmayı destekleyici bir tavır ortaya koymaktadır. Hemen sonrasında tıpkı

2015 seçimlerinde bahsettiği orman alanlarına orman ağacı dışındaki fidanlar dikme konusuna girerek; “ormancılık faaliyetlerini geliştirmek ve orman köylümüzü desteklemek maksadıyla ceviz, badem, kestane, dut, salep, trüf mantarı, yol kenarı ağaçlandırması gibi 38 farklı alanda Eylem Planları hazırlayarak uygulamaya” koyduğunu bildirmektedir.

Kırsal kalkınmayı şehirlerin ve ülkenin beslenmesinde temel girdiler sağlayan, bulunduğu çevreye değer katan bir olgu olarak değerlendiren AKP, kırsal kesimde yaşayanlara temel hizmetlerin ulaştırılmasının, yaşam kalitelerinin artırılmasının ve kırsal yaşamın korunarak geliştirilmesinin temel öncelikleri arasında olduğunu da ifade etmektedir. İktidarı döneminde Cumhuriyet tarihinin en büyük kırsal altyapı hamlesini başlattığını iddia eden AKP, kırsal kalkınmada yönetişimi güçlendirdiğine, idari kapasiteyi geliştirdiğine, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ile Kırsal Kalkınma Planı’nı hazırladığına değinmektedir. Ayrıca KÖYDES, KİRDES ve BELDES projeleriyle kırsal alanlarda alt yapı çalışmalarını yürüttüğünü ve Avrupa Birliği ile diğer uluslararası kuruluşlardan temin edilen fonlarla kırsal alanın desteklenip istihdamın artırıldığını bildirmektedir.

Seçimleri kazandığı takdirde üstte bahsettiği çalışmalara devam edeceğini bildiren AKP, ayrıca kırsal kalkınma desteklerini tüm illere yayacağını, kırsal nüfusun bulunduğu yerde tutundurulması için tarım-gıda işletmelerini yaygınlaştıracağını, kadınların ekonomik fırsatlara erişimi ve kalkınma sürecine uyumunu geliştireceğini ve kırsal alanlarda göçü önlemek üzere 4-5 köye ortak hizmet sunacak bölgesel yaşam merkezleri (spor alanları, eğlence merkezi, restoran vb.) oluşturacağını beyan etmektedir. AKP, bu seçimlerde ayrıca; “Doğal ve kültürel kaynak potansiyeli yüksek yörelerde kırsal turizm altyapısını geliştirmeye devam” edeceğini vaat etmektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Siyasi partilerin orman köylülerine yönelik yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Ormandan yararlanma hakkı	X			X	X														X
Kalkındırma çalışmaları		X	X	X	X			X				X			X				X
Destek/Gelir arttırma		X		X	X	X	X			X					X				
Ormandan kaynak aktarımı		X			X	X													
Ekoturizm		X	X		X														
Plan / Proje				X	X	X									X				
Kooperatifçilik				X	X	X				X									
İstihdam / Sigorta	X						X		X	X	X	X							
Orman dışına taşıma												X	X	X					
Devletle ilişkinin düzeltilmesi						X	X				X	X							

AKP seçim bildirgelerinde, orman köylüsünü kalkındıracağını ve gelirlerini arttıracığını, bunu çok yönlü destekleri ve orman gelirlerinden köylüye aktarılan kaynakları daha yüksek düzeye çıkararak yapacağını belirttiği halde, 2/B alanlarından yapılacak satışlardan elde edilecek gelirin orman köylüsüne aktarılacağı söylemi dahil birçok uygulamasında orman köylüsüne yeni kaynak sağlayacak bir düzenleme ortaya koymamaktadır (Atmış ve Günşen, 2009).

1994 ile 2010 yılları arasında kalan dönemde sekizer yıllık iki grupta değerlendirilen ormancılık uygulamalarına göre; orman köylerine sağlanan desteklerde daha önceki dönemde kooperatif projelerine ağırlık verilirken, 2003-2010 yılları arasında kalan AKP döneminde kooperatifler yerine bireylerin desteklenmesinin ağırlık kazandığını tespit edilmiştir. Yani bu dönemde AKP hükümetleri, toplulukların ortak teşviki yerine bireylerin teşvik edilmesini tercih etmiştir (Atmış ve Günşen, 2013). AKP'nin ilk kez iktidara geldiği zamandan bu yana orman köylerinde hem kooperatif bazında hem de bireysel bazda desteklere bakıldığında ise, desteklerin dalgalı

bir seyir gösterdiği ve her iki destek türünün de önceki yıllara göre azaldığı görülmektedir. 19 yıllık dönemde 23.111 orman köyünde sadece 218 kooperatife, 7.451.124 orman köylüsünden sadece 255.629 haneye destek verilebilmiş olması orman köylerinin çok fazla desteklenemediğini göstermektedir (Tablo 14).

AKP'nin iktidarda olduğu dönem içinde Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) olmak üzere üç kalkınma planı yapılmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planında orman köylerine ya da köylülerine direkt olarak değinilmezken Onuncu Kalkınma Planında başta orman köyleri olmak üzere, milli parklar gibi korunan alanların içinde veya civarında kalan köyler ile dağ köylerinin dezavantajlı konumlarından kaynaklanan kalkınma sorunlarını azaltmaya yönelik üretim ve gelir tabanlı destek araçlarının geliştirilmesi hedeflendiği bildirilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ilk kalkınma planı olan On Birinci Kalkınma Planı'nda ise ayrıntısı verilmemekle birlikte belirli programlar dâhilinde

Tablo 14. AKP iktidarı döneminde orman köylerine verilen destekler (OGM, 2023).

Yıl	Kooperatif		Bireysel	
	Proje sayısı	TL'	Aile	TL'
2003	30	27.573.255	2.530	102.705.644
2004	17	11.908.366	3.708	152.271.904
2005	13	6.384.693	5.334	185.533.864
2006	10	3.785.701	9.264	173.625.055
2007	13	5.340.736	17.629	142.211.630
2008	3	1.508.315	22.912	133.992.247
2009	10	6.008.876	22.681	137.177.372
2010	13	6.091.475	27.232	163.601.434
2011	10	7.221.888	21.577	180.446.865
2012	17	8.971.449	17.875	165.980.567
2013	17	14.219.199	21.081	339.912.316
2014	23	12.755.248	12.538	251.063.581
2015	12	6.259.368	10.421	253.167.294
2016	-	-	12.309	305.343.475
2017	7	3.868.670	10.303	258.591.460
2018	4	2.215.349	8.519	216.693.262
2019	5	3.448.810	9.341	238.963.158
2020	2	628.309	9.248	270.516.678
2021	12	6.809.121	11.127	346.912.639
Toplam	218	134.998.828	255.629	4.018.710.444

*2021 yılına göre belirlenen deflatör katsayısına göre hesaplanmıştır.

orman köylülerinin desteklenmesine devam edileceği, ormancılıkta kaliteli üretimin ve işgücü veriminin artırılması için eğitim faaliyetleri ile profesyonelleşmenin artırılacağına değinilmektedir (Günşen ve Atmış, 2020).

Tüm bunların yanında OGM'nin resmi verilerine göre; orman köylüsüne direkt katkısı olan 734 adet bal ormanı tesis edilmiştir. Diğer taraftan "5000 Köy 5000 Orman Eylem Planı" ile 2015-2019 yılları arasında 5.390 adet köyde çalışılarak yaklaşık 18,4 milyon adet ceviz, badem, kestane, dut, fıstıkçami, alıç, ahlat, kuşburnu, defne, keçiboynuzu, aşıllı zeytin vb. türlerde fidan toprakla buluşturulduğu, 2013 yılından bu yana ise yukarıda belirtilen gelir getirici tür ağaçlandırmaları kapsamında 8.208 adet köyde çalışılarak yaklaşık 28 milyon fidan toprakla buluşturulduğu belirtilmektedir (OGM, 2023).

Yukarıda tüm bahsedilenler orman köylerinin ve köylüsünün kalkınmasında önemli birer destek gibi görünse de hükümetçe benimsenen bazı ormancılık politikaları da tam tersine, olumsuz etkiler yaratmıştır. Örneğin odun üretiminde dikili ağaç satışının benimsenmeye başlanması ve bunun her geçen sene toplam odun üretimi içindeki payının artırılmasının orman köylüsüne olumsuz yansımaları olmuştur (Gültekin, 2020).

Çevre Koruma

Çevre koruma konusu bütün partilerin en çok ilgilendiği konudur. Bu çalışmada daha çok siyasi partilerin orman, mera, akarsu vb. doğal varlıklara çevre sorunları açısından nasıl yaklaştıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. MHP sadece 2007 ve 2018 seçim bildirelerinde konuyu ele almıştır.

2007’de doğal zenginliklerin toplum tarafından sahiplenilmesi ve çevre duyarlılığının geliştirilmesi için eğitime ve kamuoyunun bilgilendirilmesine önem verdiğini belirten MHP, doğal kaynakların korunması ve çevre sorunları konusunda ülkedeki biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların araştırılması, korunması ve ekonomik değer kazandırılmasını sağlamaktan da söz etmektedir.

MHP 2018 seçim beyannamesinde, benimsediği çevre politikasının temelini Anayasa’nın 56. maddesine dayandığını belirtirken, vaatte bulunmaktan ziyade ülkede nasıl bir çevre politikası benimsenmesi gerektiği yönünde bir üslup kullanmaktadır. Buna, beyannameye yer alan *“Çevre sorunlarını; kalkınma-çevre koruma ikilemi yerine, akılcı bir koruma, kullanma ve geliştirmeyi öngören sürdürülebilir kalkınma modeli ile aşarak, gelecek nesillere temiz, doğal ve kültürel değerleri korunmuş, yaşanabilir bir çevrenin intikalini sağlayacak politikalar hayata geçirilmelidir.”* ifadesi örnek gösterilebilir. MHP bu seçimde ayrıca; sahip olunan doğal kaynakların ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında önemli fırsatlar sunduğunu, bu yüzden bu doğal kaynakları dikkate alan bağımsız ve milli bir *“Üreten Ekonomi Programı”*nı hedeflediklerini beyan ederek, ülke doğal varlıklarının *“üreten”* ekonominin bir parçası olarak *“kalkınmaya”* kurban edilebileceği çelişkinsini de yaşadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, MHP seçim beyannamesinde ortaya koyduğu enerji politikalarının temel hedefleri arasında; *“Çevreye dost ve duyarlı bir anlayışla, gelişmiş atık kontrol ve bertarafına, havza ve kaynak planlamasına dayalı bir yaklaşımla enerjinin çevre ve insan sağlığına zarar vermeden üretilmesi”* hedefi yer almaktadır. Bu hedef de çevre ve insan sağlığına zarar vermeden *“kalkınma”* yaklaşımının bir parçasıdır.

CHP seçim bildirgelerinde doğa ve çevre koruma konularına yer vermeye 2007 yılında başlamış, daha sonra da her seçimde bunu yapmaya devam etmiştir. 2007’de çevre sorunlarıyla mücadelede

TEMA gibi sivil toplum örgütleriyle birlikte mücadele etmeyi öneren CHP, biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınma, erozyonla mücadele, ekolojik denge gibi kavramlara vurgu yaparak, doğal, kültürel ve tarihsel çevreyi koruyacağını, üretimde çevre dostu yöntemleri kullanacağını, kentlerdeki yeşil alanları ranta konu yapmayarak koruyacağını ve kişi başına düşen yeşil alan miktarını artıracığını, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve orman varlıklarını koruma altına alacağını, erozyonla mücadeleyi sivil toplum örgütleriyle birlikte sürdüreceğini, yabancı bitki ve hayvanların yaşama ortamlarının korunmasına özel önem vereceğini, ormanları ekolojik denge kavramı içerisinde gelecek nesillere aktarabilmek için gereken kararlılığı göstereceğini belirtmektedir.

CHP 2011 Genel Seçimleri için hazırladığı *“Türkiye’ye 41 Söz Veriyoruz”* adlı belgede *“çevre talanına dur denecek, ormanlık alanlar korunacaktır.”* şeklinde seçmenlere söz vermektedir.

CHP 2015’te; *“ÇED raporlarının bilimsel ve tarafsız olarak hazırlanmasını yasal güvence altına alacağız.”* şeklindeki değerlendirmesiyle MHP ve SP’nin seçim beyannamelelerinde yaptıkları gibi ÇED sürecinde yaşanan usulsüzlükleri öne çıkarmaktadır. CHP bildirgesinde *“enerji politikalarının çevreye duyarlı olacağı ifade edilerek, verimli tarım arazilerinde, ormanlarda, zeytinliklerde, balık üreme havzalarında ve SİT alanlarında enerji santrali kurulmayacağı”* beyan edilmektedir. Ayrıca, *“havza planlaması kapsamında yer almayan, ÇED ölçütlerine uymayan, ekosistemi tahrip eden hiçbir HES projesine onay verilmeyeceği”* de bildirgenin enerji politikaları içinde yer almaktadır. CHP ayrıca; *“Büyük kentlere yakın kırsal bölgelerde, tarım ve ekolojik çeşitlilik siteleri ile botanik bahçeleri”* kuracağını, *“doğal kaynakların, maden ve taş/kum ocaklarının özel sektöre tahsisinde, karar alma süreçlerine yerel yönetimlerin etkin katılımını”*

sağlayacağını, “*biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve artırılmasını hedefleyen alanlar*” kurulacağını, “*madenlerin, su kaynaklarının ve tüm doğal kaynakların ulusal çıkarlar ve toplum yararına, doğaya duyarlılık ilkesi çerçevesinde ve en verimli şekilde*” değerlendirileceğini, “*kişi başına düşen şehir içi yeşil alan oranını her ilde*” artıracığını, “*doğa hakları kavramını eğitim sistemine*” yerleştireceğini beyan etmiştir.

2015 seçim bildirgesindeki ÇED süreçleriyle ilgili yaklaşımını 2018 seçim bildirgesinde de sürdüren CHP, ÇED denetimleri ve raporlarında kamusal çıkarları gözeteceğini ifade etmekte ve ÇED raporlarının uzmanlar tarafından şeffaf biçimde, çevre koruma bilinci ve kaygısıyla hazırlanmasını sağlayacağını beyan etmektedir. CHP, ÇED’in yanı sıra kapsamlı bir Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) sürecini de başlatacaklarını ve hem ÇED hem de SED süreçlerinde yargı denetimini etkin kılacağını beyan etmektedir. Ayrıca, CHP bildirgesinde “*Karayolu yatırımlarının yeniden ÇED kapsamına alınmasını sağlayacak yasal düzenlemeleri*” yapacağını da vaat etmektedir.

2018 seçim bildirgesinde okullarda yeşil alanlar oluşturacaklarını beyan eden CHP, doğaya saygılı bir parti olduğunu ifade ederek “*Enerjiyi akılcı kullanan, doğayla barışık bir kalkınma ve refah programını*” benimseyeceğini bildirmektedir. Ayrıca, doğa dostu politikaları büyümenin önünde bir engel olarak değil, hızlı ve kalıcı büyüme için bir fırsat olarak gören CHP, düşük karbonlu sektörler, yeşil teknolojilere, yenilenebilir enerji kaynaklarına, enerji tasarrufuna dönük malzeme ve teknolojilere yatırımda öncelik tanıyacağını ifade etmektedir. CHP bildirgesinde ayrıca “*Bölge, havza ve kent-kır ölçeğinde bütünleşik planlama anlayışı geliştireceğiz.*” vaadinde bulunmaktadır.

2018 seçim bildirgesinde çevre sorunları konusuna çok geniş bir şekilde yer veren CHP, iktidarın çevre politikalarını eleştirmekten de geri durmamaktadır.

Örneğin; AKP iktidarının iklim değişikliği ile mücadelede başarısız olduğunu belirtmekte, 2018 öncesindeki 15 yıl içinde enerji yoğunluğu ve fosil yakıt kullanımının arttığına vurgu yapmakta, aşırı iklim olayları ile mücadele etmek için gereken altyapı çalışmalarının yapılmadığını ve kontrolsüz nüfus artışını destekleyen politikalar yüzünden iklim değişikliğinin ülkemizde yaratacağı olumsuz etkilerin daha da artmış olduğunu dile getirmektedir.

İklim değişikliğinin günümüzde dünyanın karşı karşıya kaldığı en büyük sorunların başında geldiğine dikkat çeken CHP, bu sorundan en çok etkilenecek ülkeler arasında Türkiye’nin de bulunduğunu bildirmekte ve iklim değişikliğiyle mücadelede öncelikle sorunun ciddiyetini tüm halka anlatabilecekleri bir farkındalık projesini hayata geçirmeyi hedeflemektedir. İklim değişikliği ile mücadelede, bu alanda öncü olan tüm dünya devletleri ile iş birliği içinde hareket edeceğini bildiren CHP, “*...bir yandan kamu politikalarını iklim değişikliği ile mücadele doğrultusunda yeniden yapılandırırken, diğer yandan özel sektörün regülasyonunu anayasal güvence altına alacağını*” beyan etmektedir. CHP ayrıca “*İklim değişikliğinin, Türkiye’de yaratacağı etki, kırılabilirlik ve riskleri inceleyecek ve bu kapsamda uyum stratejileri*” ve doğa dostu üretim için “*Tarım sektöründe iklim değişikliği etkilerine karşı uyum stratejisi*” geliştireceğini beyan etmektedir. CHP, Anayasa ve mevzuatta iklim değişikliğine neden olan sera gazı salımını azaltmaya yönelik sınırlayıcı düzenlemeler yapacağını da bildirmektedir.

HDP 2018 seçim bildirgesinde; “*Sermayenin çıkarı için yapılan baraj, HES, termik, nükleer vb. projelere, ekolojik yıkıma yol açan maden işletmeciliğine, endüstriyel atık ve kirlilik sonucunda yaşam alanlarının tahribine yol açan uygulamalara son vereceğiz.*” beyanında bulunurken, konunun sosyolojik boyutuna da dikkat çekerek “*Sınır barajları ve HES projeleri ile kentsel dönüşümün*

neden olduğu yeni zorla göç ettirme politikalarına son vereceğiz” vaadinde de bulunmaktadır. HDP aynı zamanda “Yerel halkın kendi yaşam alanlarındaki her türlü proje hakkında karar vermesini ve ÇED vb. süreçlerin demokratikleşmesini sağlayacağız.” diyerek katılıma da vurgu yapmaktadır.

İP 2018 seçim bildirgesinde; öğrencilerin kişisel gelişimlerine önemli katkı yapacağını düşündüğü bilim merkezleri, müzeler, botanik bahçeleri gibi bilimsel, sosyal ve kültürel mekânların sayılarını artıracığını, bunların öğrenme alanları olarak etkin kullanımını sağlayacağını beyan etmektedir. Korumayla ilgili olarak, “Sürdürülebilir Yaşayan Kentler” başlığı altında “Doğal çevre ile bir bütün olan yerler (Kapadokya, arkeolojik sitler, ören yerleri vd.) için daha duyarlı ve özel bir yönetim modeli” uygulayacağını ve bunun için de “Koruma ile ilgili yasal, yönetsel ve idari bir reform” yapacağını ifade etmektedir.

İnsan ve çevre arasındaki ilişkileri doğa ile uyumlu hale getireceğinden bahseden İP kentsel mekanları ekolojik planlamayı göz önüne alarak planlayacağına da vurgu yapmakta ve enerji üretiminde daha genel bir dil kullanarak “Çevreyi kirleten ve tahrip eden enerji üretiminden vazgeçeceğiz. Sürdürülebilir temiz enerji üretim politikalarını uygulayacağız.” açıklamasını yapmaktadır. İP ayrıca iklim değişikliği hakkında da ekonomik, sosyal, coğrafi ve doğal etkilerine göre mücadele hedefleri belirleyeceğini ifade etmekte ve iklim değişikliğinin ulusal ve bölgesel olarak ekonomik ve sosyal etkilerini tespit edeceğini bildirmektedir. İP’nin iklim değişikliğiyle ilgili olarak; sanayi, enerji, tarım, çevre ve eğitim politikaları, yatırım teşvikleri, dış ticaret, yerel yönetimler ve bölgesel kalkınma hedefleri ile bütünleşmiş bir ulusal eylem planı hazırlama hedefi de vardır.

AKP’nin 2002 seçim beyannamesinde çevre sorunları ve doğal varlıklar konusunda kayda

değer bir şey yokken, 2007 ve 2011 seçimlerinde bu konulara biraz olsun değindiği ve 2015 ve 2018 seçimlerinde ise artık icraatlarını ve vaatlerini anlatan yoğun propaganda boyutuna geçtiği görülmektedir. 2007’de küresel iklim değişikliğine ve erozyona karşı bir önlem olarak orman alanlarının korunmasını ve genişletilmesini etkinliklerinin öncelikleri arasında saymakta olan AKP; doğal kaynakları korumayı ve gelecek nesillere aktarmayı en temel görevleri arasında görmektedir. Türkiye’yi bu değerlerin korunduğu, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gözeten bir ülke yapmayı, gelecek kuşakların hakkını gözeterek, ekonomik kalkınmayı ve doğal kaynaklardan herkesin adil biçimde yararlanmasını sağlayacak çevre yönetim sistemleri oluşturmayı hedefleyen AKP, söz konusu yönetim sisteminin kurulması için “kullanılan-kirleten öder, sürdürülebilir kalkınma, kamu-özel iş birliği, çevre bilincinin yaygınlaştırılması ve katılımçılık” ilkelerini benimsemektedir.

AKP 2011 seçim beyannamesinde o sıra çalışmaları devam eden “Çerçeve Su Koruma Kanunu, Temiz Hava Kanunu, Doğa Koruma Kanunu” gibi tasarıların kanunlaşmasını sağlayacağını bildirmektedir. İktidarı döneminde imza attığı “BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi” ve 2009 yılında taraf olunan “Kyoto Protokolü” çerçevesinde hazırlanan “Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi” ile “İklim Değişikliği Eylem Planı”na atıf yapılan 2011 seçim beyannamesinde; “Çevre politikalarında ve uygulamalarında ülkemizde yeni bir dönemi başlattık. Çevreyi koruma, her türlü kirliliği giderme, ağaçlandırma, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, tarım topraklarının korunması, içme suyuna erişim alanlarında önemli adımlar attık.” şeklinde daha çok yaptıklarını anlatan bir dil seçilmiştir.

AKP 2015 seçim beyannamesinde; “Çevrenin korunmasını sadece ulusal ve uluslararası bir sorumluluk gözüyle değil, nesiller arası hakkaniyeti

sağlamak açısından da bir zorunluluk olarak görüyor, iklim değişikliği başta olmak üzere, artan çevresel sorunlara karşı hassasiyet ve tabii afetler konusunda hazırlıklı olmayı en önemli sorumluluklarımızdan biri olarak addediyoruz.” ve “Nitelikli bir kalkınma ortamının tesisinin ancak sürdürülebilir bir çevre yaklaşımı ile mümkün olacağını benimsiyoruz.” şeklindeki korumacı niteliği ağır basan felsefi yaklaşımlar sergiliyor olsa da sözü yine icraatlarına getirerek; “Hidroelektrik enerji üretim potansiyelini 26 milyar kWh’den 82,8 milyar kWh’e yükselttik. 12 yılda 18’i büyük HES olmak üzere 278 baraj ve 245 gölet inşa ettik, dolgu hacmi bakımından Türkiye’nin 2. büyük, 1.200 Mw’lık kurulu gücüyle 4. büyük baraj ve HES’i olacak İlısu Santrali ile yıllık ortalama 4,12 milyar Kw/s enerji üreteceğiz” ve “Birinci atılım döneminde başta küresel ısınmaya neden olan sera gazı emisyonlarının kontrolü olmak üzere, yenilenebilir enerji kullanımının ve enerji verimliliğinin artırılması, atık yönetiminin etkinleştirilmesi, içme suyu ve kanalizasyon gibi hizmetlerin yaygınlaştırılması ve kalitesinin yükseltilmesi, orman ve korunan alanların genişletilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili uygulamalara öncelik verdik ve çevresel göstergeleri iyileştirdik.” şeklinde icraatlarını sıralamıştır.

2015 seçim beyannamesinde üstteki açıklamaları yapan AKP, daha sonra da fazla özelleştirmeye girmeden; “Küçük hidroelektrik santrallere (HES) ilişkin çevre duyarlılığını en üst düzeyde hayata geçirecek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri hızlı bir şekilde yaparak etkili bir şekilde uygulayacağız, iklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkilerini değerlendirerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemleri alacağız.” şeklinde bir açıklama yapmaktadır. Doğaya büyük oranda zarar verdiği artık herkes tarafından bilinen nehir tipi HES’ler konusunda halkın tepkisini hafifletmek

için olsa gerek, seçim beyannamesinde; “Prensip olarak 10 MW kurulu gücün altındaki HES’lere izin vermeyeceğiz” şeklinde bir eklemeye gerek duymaktadır. Bu ekleme nehir tipi HES’lerin yaptığı tahriplerin AKP iktidarı tarafından az da olsa kabul edildiğinin bir göstergesidir.

AKP 2018 seçim beyannamesinde; ilk kez iktidara geldiği 2002 yılından beri çevre politikalarında ve uygulamalarında Türkiye’de yeni bir dönemi başlattığını iddia ederek “Çevreyi koruma, her türlü kirliliği giderme, ağaçlandırma, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, tarım topraklarının korunması ve içme suyuna erişim alanlarında önemli adımlar” attığını iddia etmektedir. Bu kapsamda beyannamesinin farklı bölümlerinde kendisinden önceki dönemlerle karşılaştırma da yapan AKP, “1999-2002 yılları arasında 3 yılda sadece 9 tesis hizmete açılmışken, 16 yıllık dönemde 525’i baraj, 527’si HES, 336’sı gölet, 1.232’si sulama tesisi, 207’si içme ve kullanma suyu temini tesisi, 17’si atık su arıtma tesisi ve 4.640’ı taşkın koruma tesisi olmak üzere toplam 7.484 tesisi tamamlayarak Aziz Milletimizin hizmetine sunduk.” söylemiyle ne kadar çok tesis kurduğunu halkın bilgisine sunmaktadır. Ülkenin hidroelektrik enerji kurulu gücünü ilk iktidara geldiklerinden bu yana iki kattan fazla artırıp 27.502 MW’a yükselttiğini iddia eden AKP, hidroelektrik kapasitesine 10 bin MW’lık kapasite eklemeyi hedeflediğini de açıklamaktadır. Hidroelektrik enerji üretimini yılda 26 milyar kWh’den 96,5 milyar kWh’e yükselttiklerini ve böylece her 4 ampulden birini HES’lerden elde edilen “temiz” enerji ile aydınlatıldıklarını beyan eden AKP, HES’lerin özellikle Karadeniz Bölgesi’nde yaratmış olduğu sosyal ve çevresel yıkımların farkında değilmiş gibi davranmaktadır.

2018 seçim beyannamesinde; çevrenin korunması ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında küresel sorunlara duyarsız kalmadığını dile getiren AKP ise küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında hükümet olarak 2004 yılında Birleşmiş

Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine ve 2009 yılında Kyoto Protokolü'ne taraf olunduğunu, 2016 yılında ise Paris Anlaşmasını imzalandığını ifade etmektedir. Bu belgelerden ilk ikisine 2011 seçim beyannamesinde de değinmiş olan AKP, hükümet olarak 2011 yılında iklim değişikliği ile mücadele kapsamında Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve İklim Değişikliği Eylem Planı'nı da hazırlamış olduğunu 2018 seçim beyannamesinde hatırlatmaktadır. Fakat AKP, imzalanan bu anlaşmaları Türkiye'ye gelişmiş ülkeler gibi finansal destek verme yükümlülüğü uygulandığı gerekçesiyle uzun süre TBMM'den geçirtmemiş, Paris İklim anlaşması ancak 6 Ekim 2021 tarihinde, yani 2018 seçimlerinden üç yıl sonra meclisten geçerek yürürlüğe girmiştir.

Üstte anlatılanlar kapsamında iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin mümkün olan en düşük seviyeye indirilmesi doğrultusunda çalışmalar gerçekleştirdiğini belirten AKP, iklim dostu ve uzun vadeli düşük emisyonlu kalkınma stratejilerini yaygınlaştıracağını, sera gazı emisyonlarını başta karayolu olmak üzere tüm ulaşım türlerinde önlemeye yönelik çalışmalara öncelik verip, gerekli takip sistemlerini kuracağını vaat etmektedir. "Küresel ısınmaya" neden olan

sera gazı emisyonlarıyla ilgili çevresel göstergeleri iyileştirdiğini ifade eden AKP "Ülke olarak küresel iklim değişikliği ile mücadele için 2030 yol haritamızı belirledik. Hızla gelişen bir ekonomi olarak sera gazı emisyonlarımızı 2030 yılında yüzde 21'e kadar artıştan azaltmayı" hedeflediğini ve bu hedefi enerjiden ulaştırmaya, sanayiden kentsel dönüşüme, atık yönetiminden ormancılığa kadar tüm alanlarda yapacağı vizyon projeleriyle gerçekleştirmeyi planladığını belirtmektedir.

AKP 2018 seçim beyannamesinde ayrıca; Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreçlerini basitleştirdiğini belirterek, bu kapsamda işlemlerin elektronik ortama alındığını, mevzuatta yapılan düzenlemelerle bürokrasinin azaltıldığını ve böylece "yatırım ortamının" iyileştirildiğini, gelecek dönemde ÇED süreçlerinin daha etkin uygulanmasının sağlanacağını ve Ulusal Çevre Etiketleme Sistemini kurarak, ürün ve hizmetlerin çevreye duyarlılığını belirleyeceğini beyan etmektedir. Bu beyandan, sağlanan "ilerlemenin" çevre ve doğal varlıkların korunmasından çok, yukarıda bahsedilen "yatırım ortamının" iyileştirilmesi için yapıldığı açıkça anlaşılmaktadır (Tablo 15).

Tablo 15. Siyasi partilerin çevre koruma hakkındaki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP	
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Kamuoyu oluşturma/STK		X					X	X		X		X							
Çevre sorunları/Atık yönet.			X	X	X		X			X		X			X				
Doğal kaynak ve kalkınma		X								X					X				
Yenilenebilir enerji/HES				X	X				X	X					X		X	X	
Havza ve kaynak planlama			X	X	X				X	X					X				
Kentleşme politikası		X			X										X				X
İklim değişikliği		X	X	X	X					X									X
Çevre mevzuatı			X					X		X						X			
Uluslararası sözleşmeler			X	X	X			X											
Çevreyle ilgili planlama				X	X														X
ÇED					X				X	X							X		

Doğa Koruma ve Korunan Alanlar

Türkiye’de korumaya alınmış ormanlar iki farklı şekilde yönetilmektedir. Bunlardan ilki 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nda tanımlanan Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanı ile 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununda belirtilen Yaban Hayatı Geliştirme Alanlarıdır ve bu alanlar Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir. İkinci grupta ise 6831 sayılı Orman Kanunu’na göre ayrılan ve Orman Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen Muhafaza Ormanları, Gen Koruma Ormanları, Tohum Meşcereleri ve Tohum Bahçeleri yer almaktadır.

Türkiye’de doğa koruma çalışmaları neredeyse bir asırlık bir geçmişe sahiptir. 1924 yılında çıkartılan 504 sayılı Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletmeleri Hakkında Kanun ile devlet ormanların koruyucu yararlarının önemini benimsenerek bazı ormanların “*Muhafaza Ormanı*” olarak ayrılması öngörülmüştür (Özdönmez vd., 1996). 1937’de çıkan 3116 sayılı Orman Kanunu ile ise muhafaza ormanının ilk yasal tanımı yapılmıştır. Ancak ülkenin içinde bulunduğu sosyoekonomik şartlar ve savaş ortamı yüzünden Belgrad Ormanı ancak 1950’de ilk muhafaza ormanı olarak ilan edilebilmiştir (Duman ve Atmış, 2018).

1956 yılında çıkartılan ve halen yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanunu ile de milli park kavramı ormancılık mevzuatımıza girmiş ve 1958 yılında ülkemizin ilk milli parkı olan Yozgat Çamlığı Milli Parkı ilan edilmiştir. 1983 yılında ise 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu çıkarılmış ve bundan sonra yukarıda ilk grupta sayılmış olan korunan alanlar bu kanuna göre yönetilmeye başlanmıştır.

Doğa koruma ve korunan alanlar konusuna 2002 yılındaki genel seçimde sadece CHP seçim bildirgesinde değinilmiştir. O da biyolojik çeşitlilik ve orman varlıklarının koruma altına alınacağı

şeklindeki bir cümleden ibarettir. CHP 2007’de de korumanın önemine değinmekte, fakat bu da daha çok ülkenin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakları turizmin hizmetine sunma şeklindeki “*Müze ören yerleri ve milli parkların korunmasını ve bakımını en üst düzeye çıkaracağız. Bu alanları, gelecek nesillere korunup kollanarak bırakılacak şekilde turizme kazandıracamız... Korunan bir doğa ve kültürün, turizmin asıl ve kalıcı girdisi olduğunu unutmayacağız*” şeklindeki açıklamasıyla karşılık bulmaktadır.

CHP 2011 seçim bildirgesinde konuyu daha geniş olarak ele almakta ve “*Çevre ve Doğa Koruma*” başlığı altında: doğal zenginlikleri, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve ormanları koruma altına alacaklarını; ekolojik dengeyi gözeterek, yaban yaşamı ile bitki ve hayvan türlerinin yaşama ortamlarının korunmasına özel önem göstereceklerini beyan etmektedir. Aynı başlık altında; çevrenin talanına dur diyeceklerini, doğal zenginlikleri, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve ormanları koruma altına alacaklarını; ekolojik dengeyi gözeterek, yaban yaşamı, bitki ve hayvan türlerinin yaşama ortamlarının korunmasına özel önem göstereceklerini, doğal ve ekolojik sit alanlarının imar rantlarına kurban edilmesini engelleyerek, bu alanların korunarak kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması için finansman destekleri sağlayacaklarını, çevre hukukunu taraf olunan uluslararası sözleşmeler, AB müktesebatı ve ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda güncelleyeceklerini, çevre politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında STK ve üniversitelerin katılımını sağlayacaklarını, çevre ve doğa koruma bilincinin artırılmasını ulusal eğitim sisteminin bir parçası haline getireceklerini beyan etmektedir.

CHP 2011 seçim bildirgesinde ayrıca; doğal kaynakların, madenlerin ve su kaynaklarının, ulusal çıkar ve toplum yararına, ekonomik ölçütler ve çevreye duyarlılık ilkesi çerçevesinde, en verimli şekilde değerlendirilmesini sağlayacağını, doğal

kaynakların yolsuzluk ve kötü yönetim sonucunda ticari rant konusu edilmesine son vereceğini, su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi için uzun vadeli planlar uygulayacağını; suyun etkin ve sürdürülebilir kullanımı için farkındalık artırıcı faaliyetlerin yayılmasını destekleyeceğini, erozyon ile mücadele için gerekli kaynağı aktaracağını beyan etmektedir.

CHP 2015 seçim bildirgesinde ise; *“Doğa korumada yetki ve görev karmaşasını bitireceğiz.”* diyerek doğa korumada temel sorunun örgüt yapısında yaşanan karmaşadan kaynaklandığını işaret etmektedir. Fakat bu parti de tıpkı iktidar partisi gibi doğaya bir varlıktan çok *“kaynak”* olarak yaklaşmakta ve daha çok su kaynaklarının yönetimini öne çıkarmaktadır. Bu kapsamda *“Uluslararası koruma altında olan alanlarda maden araması ve HES yapmayacağız.”* vaadiyle, duyarlı olduğu korunan alanları sadece *“uluslararası koruma altında”* olan alanlar olarak sınırlamakta, millî parklar, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı koruma ve geliştirme alanları, tabiat parkları vb. ulusal mevzuat çerçevesinde korunmakta olan korunan alanlar ve korunan alan olmayan orman alanları konusunda bir açıklama yapmamaktadır. CHP, 7 Haziran 2015 genel seçimleri için hazırlamış olduğu seçim bildirgesine, o yıl 1 Kasım 2015’te tekrar yapılan genel seçim öncesi eklediği *“Turizm tahsislerini gözden geçirecek, haksız tahsisleri iptal edecek, doğal ve kültürel varlığımıza zarar veren uygulamalara son vereceğiz.”* ibaresiyle turizm tahsislerinde çevre ve ormanların korunmasına önem verdiğini vurgulama gereği duymuştur.

2018 Genel Seçimleri öncesinde ise iktidarın doğa koruma konusundaki yanlış uygulamaları, artık açıktan eleştirilmeye başlanmıştır. CHP ve HDP iktidar partisi olan AKP’nin uyguladığı politikaların ekosistemlere geri dönülmez zararlar verdiğini ve doğal kaynakların talan edildiğini iddia etmektedir. CHP, AKP’nin *“Doğrudan kamu eliyle, kamu özel sektör ortaklığıyla ya da özel sektörün*

önünü açarak doğa katliamlarına imza” attığını söylemektedir. Ayrıca, inşaat, madencilik, enerji, ulaştırma, sanayi ve tarımda AKP politikalarının ekosistemlere geri dönülemez zararlar verdiğini ve AKP’nin kaynakların aşırı tüketimi ile kırılğan kesimlere zarar vererek gelecek kuşaklara karşı olan sorumlulukları hiçe saydığını iddia etmektedir.

CHP seçim bildirgesinde; *“Zarar gören doğal yaşam alanlarını ve soyu tükenme tehlikesi altındaki türleri etkin bir şekilde”* koruyacağını beyan etmektedir. Ayrıca, doğal kaynakların usulsüzlük ve siyasal çıkar aracılığıyla ticari rant sağlama alanına dönüştürülmesine engel olacağını bildiren CHP, doğayı insanın mülkü olarak gören, doğal kaynakları sınırsızca ve sorumsuzca tüketen politikaları reddettiğini, doğanın korunmasını ve çevre sorunları ile mücadeleyi tüm insanların görevi olarak kabul ettiğini, daha adil ve eşit bir toplum inşa etmenin ön koşullarından birinin doğayı korumak, yeşil adaleti sağlamak olduğunu ifade etmektedir. CHP iktidara gelirse; *“Ormanlarımızı, meralarımızı, su kaynaklarımızı, denizlerimizi ve göllerimizi koruyacağız. Hayvan hakları alanında AB standartlarını yakalayacak, yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi için önlemler alacağız. Biyolojik çeşitliliğimizin ve endemik türlerin korunması için bu alana yoğunlaşmış özel enstitüler ve çeşitlilik bankaları kuracağız.”* vaatlerinde de bulunmaktadır.

HDP aslında 2018 seçimlerinden önce, 2015 seçim bildirgesinde de iktidarın doğal varlıklara zarar veren politikalarına karşı çıkarak; *“Hiçbir çilgin ve doğayı tahrip edici projenin tarihi mekânlar ve ormanlar gibi doğal alanları yok etmesine, ekolojik yıkıma yol açmasına izin vermeyeceğini, başlatılmış olan projeleri durduracağını”,* hatta *“ekolojik dengenin yıkımına yol açan projelerin iptal edileceğini, bu tür projeler için tahrip edilen orman alanlarının yapılaşmaya açılmayacağını”* açıklamıştır. 2018 seçim bildirgesinde de bu yaklaşımını yineleyerek; Kanal İstanbul gibi

projelerin tümünün başlatılmış olsa dahi durdurulacağını ve “Çılgın projeler” yerine insan, toplum ve doğa yararına makul projeler gerçekleştirerek herkese insan onuruna yakışır barınma imkânı sağlayacağını vaat etmektedir.

2015 seçim bildirgesinde ayrıca, oluşturacakları yeni anayasada “doğal varlıkların ve hayvanların korunmasını” esas alacağını beyan eden HDP; “Tarım ve orman arazilerinin korunması, geliştirilmesi, kentli nüfusun da hem üretici hem tüketici olabileceği şekilde bu alanların yurttaşlar yararına sunulması yönünde politikalar” üretmekten yana olduğunu açıklamıştır. Bu yaklaşımın devamı olarak 2018 seçim bildirgesinde; eğitim sistemini toplum ve doğayla bütünleşik, ekolojik perspektifi temel alarak yeniden yapılandıracağını ve doğa ile uyumlu bir ekonomi bakışı olduğunu dile getiren HDP, ekonomi politikalarının yeşil çizginin tüm canlıların ekolojik hakları olduğunu ve doğa dostu bir ekonomi programı benimseyeceğini vaat etmektedir. Bu kapsamda kapitalizmin doğayı, kültürel ve doğal varlıkları ve yaşamı metalaştırarak sömürmesine karşı ekosistemi korumanın temel ilkeleri olduğunu ifade eden HDP, iktidara gelirse Anayasa’ya “Doğa hakları insanların çıkarlarından üstündür” anlayışını yerleştireceğini beyan ederek; “Ormanların, derelerin, havanın, suyun, taşın, toprağın, ağacın, kurdun, kuşun, böceğin, tüm yaşamın haklarını koruyarak, yaşamın bilgisini savunacağı” ifadesini paylaşmaktadır.

İP ilk kez girdiği 2018 genel seçimlerde, seçim bildirgesinde ilgili diğer konularda olduğu gibi doğa koruma konusuna da çok sınırlı yer vermektedir. Bildirgesinde; “Çevrenin doğal kalması ve sağlıklı olmasını doğanın hakkı sayarak sıkıca korunacağını taahhüt” ettiğini ve “Doğal ve tarihsel çevre korumasına ilişkin yerel ve merkezi yönetime ayrılan bütçe paylarını” artıracığını bildirmektedir.

MHP ise çok tutarsız bir yaklaşım gösterdiği doğa koruma konusuna sadece 2015 seçim bildirgesinde

yer vermiş ve bir taraftan “Ormanlar çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması hususları dikkate alınarak işletilecek, korunacak ve geliştirilecektir.” derken, diğer taraftan bunlara “ekonomik değer kazandırmaktan” yana olduğunu açıklamaktadır. Yine bir taraftan “Yaban hayatının korunmasına özen gösterilecek” derken, diğer taraftan “Genel ve devlet avlağı uygulamasından özel avlak uygulamasına geçilerek yaban hayatının geliştirilmesi sağlanacaktır.” diyerek yapacağı korumayı av potansiyelini güçlendirmek ve özel avlak sahipliğini teşvik etmek için hayata geçirmek istediği anlaşılmaktadır.

AKP ilk kez 2007 seçim beyannamesinde doğa koruma konusuna değinmiştir. Bu beyannamede; korunan alanlar konusunda “Biyolojik çeşitliliği koruma” vurgusunu yaparak, bu konuda Avrupa ülkelerine göre Türkiye’nin üstünlüğünü öne çıkarmaktadır. 2011’de ise; “Ülkemizin sahip olduğu biyolojik ve kültürel zenginliği ortaya çıkaran ve koruyan çok sayıda proje üretilip gerçekleştirilmiştir... Milli Park sayısı 2002’de 33, 2010’da 41, Tabiat Parkı sayısı 2002’de 17, 2010’da 42, kent ormanı sayısı 2002’de 0, 2010’da 89’a çıkmıştır” diyerek icraatlarını sergilemiş ve “Milli parklarımızın sayısını 50’ye, tabiat parkı sayısını ise 55’e çıkaracağız” vaadine de bu beyannamede yer vermiştir.

2011 yılında da ülkenin biyolojik çeşitlilik açısından zenginliğine vurgu yapmaya devam eden AKP; “Ülke genelinde biyolojik çeşitlilik varlığı tespit edilecek ve korunması için gereken bilimsel ve teknolojik altyapı tesis edilecektir... Tüm dünyanın, önümüzdeki dönemde çevre politikalarının temelini teşkil edecek; iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, çevre sağlığı ve sürdürülebilir kalkınma konularında AB standartları gerçekleştirilecektir.” ifadesiyle biyolojik çeşitliliği koruma konusunda da Avrupa Birliği standartlarına ulaşmayı hedeflemektedir.

AKP, 2015 seçim beyannamesinde de biyolojik çeşitlilik hakkındaki vurgularına devam etmektedir. İktidarı döneminde “19 ilde belirlenen Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanterini, 2019 yılına kadar 81 ile yaygınlaştıracığını” vaat ederken, “Korunan alanların yönetimi konusunda iyileştirmeler yapacağını, korunan alanlar içinde ekoturizm gibi gelir getirici faaliyetleri planlayacak ve destekleyeceğini, bu alanlarda yöre halkına alternatif gelir imkânı sunan alan kılavuzluğu uygulamalarını düzenli olarak gerçekleştireceğini ve bu uygulamaları teşvik edeceğini” belirterek konuya diğer partiler gibi hem yerel, hem de genel ölçekte gelir getirici bir açıdan yaklaşmaktadır.

AKP 2015 seçim bildirgesinde de, iktidarda olmanın verdiği özgüven sayesinde icraatlarını sergileme fırsatı da bulduğu için, yaptıklarını biraz da abartarak anlatmaya devam etmiştir. Bu kapsamda; “2002 yılında 952 olan korunan alan sayısını 2013 yılında 1.760’a, korunan alan miktarını ise 3,4 milyon hektardan 6,3 milyon hektara” çıkarttıklarını, “korunan alanların toplam yüzölçümüne oranını 2002 yılındaki yüzde 4,34 oranından 2014 yılında yüzde 8,10’a yükselttiklerini, “12 yıl içinde Milli Park sayısını 33’ten 40’a, Tabiat Parkı sayısını 17’den 192’ye” artırdıklarını, “2003 yılından 2015 yılına kadar 127 adet şehir ormanı ve 2014 yılı sonu itibarıyla toplam 227 bal ormanı” kurduklarını, “2002 yılında 12 olan Özel Çevre Koruma Bölgesi sayısını 2014 yılında 16’ya” yükselttiklerini, “25 havzanın havza koruma eylem planlarını 2013 yılı sonunda tamamladıklarını” yapacaklarının göstergesi olarak sıralamıştır. AKP ayrıca “Doğa koruma faaliyetlerine devam edeceğini” belirterek, “Yaban hayatının korunması ve desteklenmesi amacıyla Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezleri kuracağını” duyurmaktadır.

AKP 2018’deki seçim beyannamesinde de; orman ve korunan alanların genişletilmesi ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili uygulamalara

öncelik vererek, çevresel göstergeleri iyileştirdiğini söylemektedir. Ayrıca, biyolojik çeşitliliğe dayalı geleneksel bilginin kayıt altına alınması projesini 12 ilde pilot olarak başlattığını ve Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanteri projesini 54 ilde tamamladığını bildirmektedirler. AKP, bu iki iddialı projeden Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanteri projesini 2019 yılına, biyolojik çeşitliliğe dayalı geleneksel bilginin kayıt altına alınması projesini ise 2023 yılına kadar tüm illerde tamamlayacağını iddia ederek Çukurova Biyolojik Çeşitlilik Müzesini de hizmete açacağını ifade etmektedir. 2020 yılı sonunda Tarım ve Orman Bakanlığı’ndan yapılan açıklamada Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesininin 81 ilde tamamlanarak 13.409 bitki ve hayvan türünün tespitinin yapıldığı bildirilmiştir (TOB, 2023). Biyolojik Çeşitliliğe Dayalı Geleneksel Bilginin Kayıt Altına Alınması Projesininin tamamlandığına ilişkin bir bilgi ise bulunmamaktadır.

2002 yılından beri iktidarda olması, AKP’ye 2018 seçim beyannamesinde de daha önce neler yaptığını anlatma imkânı yaratmıştır. AKP beyannamelerinde korunan alanlarla ilgili yaptıklarını daha çok niceliksel olarak halka aktarmayı seçmiştir. Bu, beyannamelerde yer alan ülkedeki biyolojik çeşitliliği ve korunan alanların sayısını arttırdığı, doğal alanların korunmasına azami önem verdiği iddiası sorgulanmaya muhtaçtır. Çünkü; AKP’nin iktidarda olduğu zaman zarfında korunan alanların statü değişiklikleri, sınırlarının yeniden düzenlenmesi, madencilik ve turizm faaliyetlerine tahsis edilebilir hale getirilmesi, milli parkların odun üretimine açılmış olması sıklıkla gündeme gelmiş ve korunan alanlarda korumadan ziyade kullanmanın ağırlık kazandığı dile getirilmiştir (Atmış, 2018; Erdönmez ve Atmış, 2022).

AKP’nin 2018 beyannamesinde korunan alanlarla ilgili diğer yaptıklarını da şu şekilde belirtmiştir:

- “Korunan alanlarda gerçekleştirilen projeler için yerel yönetimlerimize 400 milyon TL kaynak sağladık.
- Korunan alanlarımıza tabiat eğitim merkezleri, gençlik kampları gibi tesisleri kurarak tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürüttük.
- Milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına giriş indirimi sağlayarak ulaşımda ve iletişimde engelleri kaldırdık.
- Korunan alanlarımıza yapılan yatırımlarla 2003 yılındaki 5,5 milyon ziyaretçi sayısını, 2017 yılında 25 milyon kişiye çıkardık.
- Kop Dağı Müdafaası Tarihi Milli Parkı ve Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parklarını ilan ettik.
- Tarihi milli parklarımızda (Sakarya Meydan Muharebesi, Nenehatun, Sarıkamış ve Başkomutan Tarihi Milli Parkları) tanıtım merkezleri ve yönetim merkezleri kurarak şanlı tarihimizi gelecek nesillere aktarıyoruz.
- Yaban hayatını koruyup ekosistemlerini güçlendirerek 81 yaban hayatı geliştirme sahasında yaban hayvanlarını doğal yaşama ortamlarıyla birlikte koruyoruz.
- Zorlu kış şartlarında yaban hayvanlarının hayatlarını idame ettirmeleri maksadıyla yemleme çalışmaları yapıyoruz.
- Nesli tehlike altında olan türlerden öncelikli tespit edilen 60 hassas tür için eylem planları hazırladık.
- Tabiatın desteklenmesi maksadıyla her yıl keklik, sülün gibi ortalama 100 bin kanatlı hayvan ve 3,7 milyon yavru alabalık üreterek tabiata bıraktık, böylelikle yaban hayatını koruyup ekosistemleri güçlendirdik.”

AKP 2018 seçim beyannamesinde korunan alanlarla ilgili vaatlere de yer verilmektedir. Bunlar;

- Korunan alanlarda altyapı eksikliklerinin giderilmesi,
- Bu alanlarda gerçekleştirilecek projeler için yerel yönetimlere destek sağlanması,
- Korunan alanlara, tabiat eğitim merkezleri, yaz okulu ve gençlik kampları tesis edilerek tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi,
- Korunan alanların sayısının 2023 yılı sonunda 653’e çıkarılması,
- Yapılacak altyapı, tanıtım vb. çalışmalarla 2023 yılına kadar korunan alanlara toplamda 135 milyon ziyaretçi ağırlanması,
- Korunan alanlar içinde yaşayan yöre halkının, gelirinin artırılmasına yönelik faaliyetlerin önünün açılması,
- Tüm korunan alan bilgilerinin E-Devlet üzerinden paylaşılabilmesi için, ulusal düzeydeki doğal sit alanlarının sayısal hale getirilmesi,
- Yaban hayatının korunması ve desteklenmesi maksadıyla yaban hayvanı üretimi ve tabiata yerleştirilmesi çalışmalarının sürdürülmesi,
- Kış aylarında yemleme çalışmalarına devam edilmesi,
- Hassas türlerin koruma eylem planlarının tamamlanması,
- Tabiatta zarar görmüş yaban hayvanlarının tedavi ve rehabilitasyonu için yaban hayatı kurtarma ve rehabilitasyon merkezleri kurulması,
- Zengin yaban hayatı kaynaklarını değerlendirmek ve ekonomiye kazandırmak amacıyla av turizmi geliştirme bölgeleri oluşturulması,

- Seçilen şehirlerde Milli Doğa Tarihi Müzesi ile Botanik Müzesi gibi tematik müzeler kurulmasıdır (Tablo 16).

AKP'nin iktidarı sırasında korunan alanlar hakkındaki icraatları değerlendirildiğinde; kurmuş olduğu 60. hükümet zamanında, aslında korunan alanlar içinde önemli yer tutan tabiat parklarının farklı bir şekilde gündeme geldiği görülmüştür. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 26 Ekim 2007'de valiliklere gönderdiği bir yazıyla her ilde ve büyük ilçelerde "tabiat parkları" kurulması için uygun mekanların tespit edilerek çalışmalara başlanması istenmiştir (Atmış ve Günşen, 2009). Bu şekilde 2873 sayılı Milli Parklar Yasası'nın öngördüğü tabiat parkından farklı, fakat aynı ismi taşıyan yeni bir alan kullanımının ortaya çıkarılması, yine çok kısa süre önce bir önceki hükümet tarafından benzer amaçlarla kurulan kent ormanlarında olduğu gibi, hazırlıksız, mevzuatta yeri ve altyapısı olmayan yeni bir alan kullanımını gündeme

getirmiştir (Demirtaş, 2007; Atmış ve Günşen, 2009). AKP'den önceki 8 yıllık dönemde (1994-2001) 57.347 ha alanı kaplayan 9 tabiat parkı ilan edilmişken, AKP'nin ilk sekiz yılında (2003-2010) çoğu 2007 yılındaki değişiklikten sonra olmak üzere 8.540 ha alanı kaplayan 25 tabiat parkı ilan edilmiştir. Daha sonra 2011 yılı tabiat parkları açısından kırılma noktası olmuştur. 2010 yılında 74.529 hektarı kapsayan 40 tabiat parkı bulunurken, tabiat parkı sayısı 81.332 hektarı kapsayacak şekilde 179'a yükselmiştir. Bunun nedeni, Orman ve Su İşleri Bakanlığı (şimdiki adıyla Tarım ve Orman Bakanlığı) tarafından 5 Temmuz 2011 tarihinde 138 rekreasyon alanının "rekreasyon alanı" statüsünün iptal edilmesi ve bu alanların "tabiat parkı" olarak ilan edilmesi yönünde alınan karardır. Kuvan (2012), bu değişikliğin ormancılık organizasyonundaki yeniden yapılanmaya uyum sağlamak için yeterli araştırma ve bilimsel değerlendirme yapılmadan yapıldığını belirtmektedir.

Tablo 16. Siyasi partilerin doğa koruma ve korunan alanlar hakkındaki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP		İP
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018
Biyolojik çeşitlilik		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X				
Doğa koruma		X	X	X	X		X	X		X		X				X	X	X
Orman koruma		X		X		X	X	X		X			X	X		X	X	
Korunan alanların genişletilmesi ve sayı artışı			X	X	X													
Botanik bahçesi/müze/tanıtım ve eğitim merkezi					X				X									X
Doğa eğitimi müfredatı								X	X								X	
Turizm/Alan kılavuzluğu				X	X		X											
Yaban hayatı				X	X			X		X				X				
Av turizmi					X									X				
Yönetim ve örgütlenme				X				X	X	X								
Yerel yönetim				X	X													
Anayasa																X	X	

Bu dönemde tabiat parklarının niteliğinin değiştirildiğinin en önemli göstergesi olarak ilan edilen tabiat parklarının ortalama büyüklüğü öne çıkmaktadır. 2003-2015 yıllarında ortalama tabiat parkı büyüklüğü bir önceki döneme göre 32 kat daha küçüktür. Önceki dönemde 66.583 hektarı kapsayan 13 tabiat parkı bulunurken, 2003-2015 yıllarında 29.799 hektarlık alanı kapsayan 185 tabiat parkı ilan edilmiştir. 1989-2001 yıllarında ilan edilen tabiat parklarında park başına düşen alan 5.121 hektar iken, 2003-2015 yıllarında beyan edilenlerin ortalaması sadece 161 hektar olmuştur (Atmış ve Günşen, 2018). Tabiat parklarının sayısı daha sonra aynı hızla artarak 2023 yılında 262'ye yükselmiştir (DKMP, 2023).

AKP hükümetleri döneminde koruma niteliği ağır basan korunan alanların sayısında önemli bir artış olmamışken, daha çok rekreasyon alanı olarak kullanılan mesire yerleri ve yeni oluşturulan tabiat parklarının sayısı önceki dönemden daha fazla artmıştır. Kısacası bu dönemde korunan alanlar korumadan çok kullanmaya dönük bir şekilde yönetilmiştir (Atmış ve Günşen, 2013).

AKP 2011 yılı genel seçim bildirelerinde ve 61. Hükümet Programında korunan alanlar konusunda başarılı olduğu iddiasını sürdürmüştür (TBMM, 2018). Ancak gerçek durum, seçim bildirgesinde ve hükümet programında yazılanlara benzememektedir. Yale Üniversitesi tarafından her yıl hazırlanan Çevresel Performans Endeksi (EPI) bu iddianın tam tersini söylemektedir. 2016 yılında EPI ve Karasal Koruma Alanları-Ulusal Biyom Ağırlıklarına göre, Türkiye 17,29 puan aralarak 180 ülke arasında ancak 177. sırada yer almıştır (Anonim, 2016; Atmış, 2018; Hsu vd., 2016; Atmış ve Günşen, 2018).

Bir karşılaştırma yapıldığında; 2003-2015 yılları arasındaki korunan alan sayısındaki artış hızının, 1989-2001 yılları arasında olduğundan daha yavaş olduğu görülmektedir. 2003-2015 yıllarında daha az milli park ve tabiat anıtı ilan edilmiştir. Daha hassas koruma statüsüne sahip “doğa koruma alanları”

olarak korunan üç farklı alan (Yumurtalık Lagünü, İğneada Longoz Ormanları ve Gala Gölü) daha sonra daha az hassas koruma niteliğine sahip olan milli park statüsüne alınmıştır. Bu nedenle AKP döneminde doğa koruma alanı sayısı üç azalmıştır. Daha sonra Yumurtalık Lagünü'nü milli park ilan eden Bakanlar Kurulu kararı mahkeme tarafından iptal edilmiş ve bu milli park tekrar doğa koruma alanına dönüştürülmüştür. Bu nedenle daha önce 41 olan milli park sayısı bu değişiklikle 2011 yılında 40'a düşmüştür (Atmış, 2018).

Eldeki bilgilere göre; 2021 yılı itibarıyla Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda 9.477 m³, Termessos Milli Parkı'nda 176 m³, Beyşehir Milli Parkı'nda 5.703 m³, Kızıldağ Milli Parkı'nda 9.520 m³ ve Kovada Milli Parkı'nda 948 m³ yıllık odun üretimi için eta (yıllık kesim) verilmiştir. Beyşehir Gölü Milli Parkı ve Kızıldağ Milli Parkı Amenajman Planları 2021 yılında onaylanmıştır. Üretim ormanı değil de korunan alan olarak yönetilmekte olan bu alanların odun üretimi mantığı ile planlanmış olması korunan alan yönetimi anlayışına hem hukuki hem de bilimsel açıdan uygun değildir (TOD, 2021; Erdönmez ve Atmış, 2022).

AKP'nin iktidarda olduğu dönem içinde rant için korunan alanların koruma derecesini düşürmeye yönelik ya da korunan alanların sınırlarının yeniden belirlenmesine yönelik girişimleri olmuştur. Ancak bunların yanı sıra 2014 yılında korunan alan sınırlarını daraltan “Alan Başkanlığı” denen yeni bir kavramla da karşılaşmıştır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı 2014 yılında milli park statüsü kaldırılarak Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'na dönüştürülmüş ve idari olarak da Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bunu daha sonra 2019 yılında Göreme Milli Parkı'nın Kapadokya Alan Başkanlığı'na ve 2023 yılının başında da Uludağ Milli Parkı'nın bir kısmının Uludağ Alan Başkanlığına dönüştürülmesi izlemiştir. Milli parklar gibi uluslararası nitelikteki bir korunan alan statüsünden vazgeçilerek, bu şekilde ranta hizmet eden bir anlayışla yönetilen

alanlara dönüştürülmesi, Atmış (2018)'ın da değindiği gibi ülkemiz korunan alanlarında ağırlığın korumadan çok kullanmaya doğru kaydığını açıkça göstermektedir.

Kent Ormanlığı-Yeşil Altyapı ve Rekreasyonel Hizmetler

Dünyada 20. yüzyılın ikinci yarısında kentlinin yeşil alanların sunduğu fonksiyonlardan daha fazlasını talep etmesi ve yeşil alanlar üzerinde oluşan baskının artması, kent ekolojisi ve kent yeşil alanlarının yapısal planlaması gibi daha stratejik ve bütünlük yaklaşımlarla ilgilenilmesine neden olmuştur. Böylece kent ormanlığı ile ilgili çalışmalar başlamıştır. Kent ormanlığı, *“kent ekosistemlerinin içindeki ve etrafındaki ağaçların ve orman kaynaklarının, topluma psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve estetik faydalar sağlama için teknolojik, bilimsel ve sanatsal olarak yönetilmesi”* olarak tanımlanmaktadır (Miller, 2007; Konijnendijk, 2003; Atmış ve Günşen, 2015).

Diğer yandan, kentsel yeşil alan planlaması konusunda bir adım daha ileriye gidilmiş, kentsel altyapı kavramı ve anlayışı şekillenmiştir. Yeşil altyapı ekosistem değerlerini ve işlevlerini koruyan, ekosistem hizmetlerini sunmak için tasarlanan ve yönetilen, birbirleriyle bağlantılı doğal, yarı doğal ve kültürel alanların oluşturduğu bir yeşil alan ağıdır (DKM, 2019). Bu açıdan bakıldığında kentsel yerleşimler yakınındaki orman alanları, sözü edilen doğal-yarı doğal-kültürel üçgeninde önemli bir ayağı oluşturmaktadır (Erdönmez ve Atmış, 2022).

Türkiye’de de özellikle 1960’lı yıllardan itibaren yaşanan kalkınma politikaları, büyük şehirlerin etrafında sanayi bölgelerinin kurulmasına yol açmıştır. Bu durum, kentin sunduğu büyük fırsatlarla birlikte, kırsal yerleşimlerden şehirlere göçü başlatmıştır. Nüfusun kentler ve kırsal alanlar arasındaki bu dağılımı, vatandaşların rekreasyon alanları, kentsel yeşil alanlar ve kent yakınındaki ormanlardan beklentilerini artırmakta

ve çeşitlendirmektedir (Atmış vd., 2007; Atmış, 2016; Atmış ve Günşen, 2018). Halkın rekreasyonel talepleri; 2003 yılı öncesine kadar belediyelerin yönetiminde olan kent içi yeşil alanlar (park, bahçe vb.), Orman Genel Müdürlüğü’nün (OGM) idaresinde olan mesire yerleri (orman içi dinlenme yerleri) ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün yönetiminde olan milli parklar, tabiat parkları ile tabiat anıtları tarafından karşılanmaktayken, Orman Genel Müdürlüğü 2003 yılından itibaren bu alanlara ek olarak kent ormanları (daha sonra şehir ormanları olarak adlandırıldı) kurmaya başlamıştır (Atmış ve Günşen, 2015; Erdönmez ve Atmış, 2022).

Siyasi partilerin kentsel yeşil alanlara ilgisi ancak 2018 yılında biraz da olsa kendini göstermiştir. AKP, CHP ve HDP bildirgelerinde, şehirlerin özellikle yeşil alanlar açısından planlanmasından bahsetmektedir. Ancak bu değerlendirmeler dünyadaki yeşil altyapı konusunda yaşanan gelişmelerden oldukça uzakta kalmış oldukları gibi, şehirlerde yaşayanların bu süreçlere katılımı hakkında da herhangi bir yaklaşıma yer vermemektedir. Bu partilerden HDP, 2018 seçim bildirgesinde; kent meydanlarının, parkların, koruların ve kıyıların korunacak ortak alanlar olduğunu belirtmekte ve bu alanların kamusal, doğal niteliğini ve kültürel dokusunu bozacak, ekolojik yıkıma yol açıp tahrip edecek sermaye projelerine ve uygulamalarına izin vermeyeceğini beyan etmektedir.

CHP 2007 seçim bildirgesinde; kentlerdeki yeşil alanları ranta konu yapmayarak koruyacağını ve kişi başına düşen yeşil alan miktarını artıracığını, 2015’te; büyük kentlere yakın kırsal bölgelerde, tarım ve ekolojik çeşitlilik siteleri ile botanik bahçeleri kuracağını, kişi başına düşen şehir içi yeşil alan oranını her ilde artıracığını, 2018’de de okullarda yeşil alanlar oluşturacaklarını vaat etmektedir.

Diğer partilerin aksine AKP, iktidarda olmasının bir sonucu olsa gerek 2002 ve 2018 seçimleri hariç

bütün genel seçim beyannamelerinde bu konuya çok detaylı olmasa da sadece kent (şehir) ormanları özelinde değinmektedir. Örneğin 2007’de; “Yeşil kuşak ormancılığına hız vererek, daha yaşanabilir kentler” oluşturma konusuna da değinmekte ve iktidarları döneminde uygulamaya konularak 56 ilde kurulan kent ormanları hakkında bilgi vermektedir. Fakat kent ormanlarını kuruluş amaçlarının çok ötesinde, birer “mesire yeri” olarak daha alt düzeyde ele almaktadır. 2011 seçim beyannamesinde de kent ormanı sayısını 69’u il merkezlerinde ve 20’si ilçelerde olmak üzere 89’a çıkardıklarını ve bu sayıyı iki katına çıkarmayı hedeflediklerini açıklamaktadır. AKP kent ormanlarının sayısını 2015 seçim beyannamesinde 127’ye, 2018’te de 140’a ulaştırdığını 2019’da da 160’a ulaştıracağını duyurmaktadır. 2018 seçim beyannamesinde ayrıca; mesire yeri sayısını 2018’de 1313’e çıkardığını, bu sayıyı 2023’e kadar 2.000’e çıkarmayı hedeflediğini bildirmektedir

2018 seçim beyannamesinde; çevre dostu şehirler geliştireceğine değinen AKP bunun için “Yeşil Sertifika Sistemi ile sürdürülebilir yeşil binaların ve yerleşmelerin sertifikalandırılmasını sağlayacağız. Yeni bir ‘yeşil kamusal alan planlama anlayışı’ oluşturacağız. Bina ölçekli yeşil alan uygulamalarından bağımsız olarak, mahalledeki bina yoğunluğuyla orantılı büyüklüklerde aktif yeşil alanlar oluşturacağız. Mahalle ölçeğinde ‘ağaç

envanteri’ belirleyerek, periyodik olarak izleyeceğiz.” vaatlerinde bulunmaktadır. AKP ayrıca “Şehrin farklı kesimlerinin ortak kullanım alanları olan kamusal açık ve yeşil alanlar ile şehir parkları, meydanlar gibi mekânsal düzenlemelerin sayısını ve niteliğini” arttıracığını ve “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ile il bütününde kişi başına 10 metrekare olan yeşil alan şartını, 15 metrekareye çıkarttığını” bildirmektedir.

AKP’nin önceki seçim dönemlerinde beyannamelerinde dile getirdiği “kalkınma projelerine” 2018 seçim beyannamesinde de yer verdiği görülmektedir. Bu beyannamede gündeme getirdiklerinden biri de kent içi yeşil alanları arttırmaya yönelik olan İstanbul’da 30 Yeşil Alan ve Beş Büyük Millet Bahçesi Projesi’dir. Bu projeye AKP, yeni havalimanının hizmete girmesiyle birlikte Atatürk Havalimanının tamamını Millet Bahçesi haline dönüştürmeyi planlamaktadır. Ayrıca bu büyük projeye İstanbul’un farklı yerlerinde toplam 11,4 milyon m²’lik 30 yeşil alan projesinin ve Başakşehir, Maslak, Pendik ve Bakırköy’de toplam 1,4 milyon m² büyüklüğünde şehir parkı projelerinin tamamlanacağı beyanında bulunmaktadır. İstanbul dışında Eskişehir, Bursa, Trabzon, Gaziantep, Adana ve Mersin başta olmak üzere, ülke genelinde Millet Bahçeleri Projesi’nin hayata geçirileceği bu seçim beyannamesinde yer almaktadır (Tablo 17).

Tablo 17. Siyasi partilerin kent ormancılığı-yeşil altyapı ve rekreasyon hakkındaki yaklaşımları

	AKP					CHP					MHP					HDP			İP
	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2002	2007	2011	2015	2018	2015	2018	2018	
Yeşil alan					X		X		X	X								X	
Rant							X												
Kent ormanı		X	X	X	X														
Kent çevresi yeşil kuş. ağaç.		X																	
Kentte ağaç envanteri/takibi					X														
Millet bahçesi					X														
Mesire yeri					X														

AKP hükümetlerinin bu konu hakkındaki icraatlarına gelince; AKP döneminde ülkenin ormancılığında bir atılım olarak 2003 yılında kurulmaya başlanan kent ormanları gösterilebilir. Ormancılığın yeni yüzü olarak tanıtılan bu ormanların sayısı kısa süre içinde (2015 yılına kadar) 133'e, yüzölçümü ise 10.312 hektara yükselmiştir. Ancak zaman geçmesine rağmen kent ormanlarının hukuki ve idari sorunları hakkında bir gelişme yaşanmamış, aksine gün geçtikçe yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Uygulamaya göre kentler çevresinde bulunan doğal ormanlar ile ağaçlandırma alanlarının bir bölümü ayrılıp içine bazı yapay eklentiler yapılarak "kent ormanı" olarak adlandırılmıştır. Başlangıçta kent ormanlarının Orman Genel Müdürlüğü tarafından yönetileceği, giderlerinin döner sermayeden karşılanacağı, kamu kuruluşlarına bile kiraya verilmeyeceği belirtilmiştir. Fakat, uygulama bunun tam tersi olmuş ve bazı kent ormanları AKP'li belediyelere verilmiştir. Belediyeler de bu kent ormanlarını özel kişilere kiralamışlardır. Bu işlemler, kent ormanlarının hangi nitelikleri taşıyacağına, nerelerde kurulacağına, büyüklüğünün ne kadar olacağına, nasıl yönetileceğine ilişkin hukuksal düzenlemeler oluşturulmadan yürütülmüştür (Demirtaş, 2007).

Ayrıca yılların emeği ile meydana getirilen Yeşil Kuşak Projesindeki ormanların, kent ormanlarına dönüştürüldüğü ve bunların belediye ve diğer kuruluşlara devredildiği şeklinde iddialar da vardır (Coşkun, 2006). Hatta kent ormanının ne olduğu bilinmeden mevcut koru ormanlarına kent ormanı kurma yarışına girildiği ve kent ormanı levhası asıldığı, çoğu yerde de bu levhaların arkasında hiçbir faaliyet yapılmadığı belirtilmiştir (Anonim, 2007b; Atmış ve Günşen, 2009). Kent ormanlarının yönetiminden sorumlu olan OGM'nin, odun üretimi ağırlıklı çalıştığı için rekreasyon, eğitim ve tanıtım amacıyla kurulan kent ormanlarının yönetimine gerekli ilgi ve özeni göstermediği, bu

ilgisizlik nedeniyle de kent ormanı yönetiminde başarısızlığın kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir (Atmış, 2016; Atmış ve Günşen, 2018).

Kent ormanları dışında iki farklı genel müdürlüğün yönetiminde olan rekreasyon alanları arasında değişiklikler de yapılmıştır. Rekreasyon alanlarındaki en çarpıcı değişiklikler B ve C tipi rekreasyon alanlarında yapılmıştır. 1989-2007 yılları arasında artmakta olan B tipi rekreasyon alanlarının sayısı 2007-2010 yıllarında 191'e gerilemiş, 2011 yılında ise 108'e düşmüştür. Bu düşüşün nedeni ise; 83 adet B tipi rekreasyon alanının bir günde tabiat parkına dönüştürülmüş olması ve böylece OGM'nin yönetmekte olduğu alanların yönetiminin Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne geçmiş olmasıdır (Atmış ve Günşen, 2018).

Rekreasyon alanları konusunda yapılan hesapsız ve plansız işlerin bir tanesi de 2021 yılında gündeme gelmiştir. Orman Genel Müdürlüğü tarafından 20 Aralık 2021 tarihinde bölge müdürlüklerine bir yazı gönderilerek, 2022 yılı sonuna kadar her ilde bir mesire yerinin "millet ormanı"na dönüştürülmesi ve bu alanlarda alan tanıtım ünitesinden oturma gruplarına, otoparktan spor alanlarına kadar çok çeşitli tesis ve altyapı çalışmasının tamamlanması talimatı verilmiştir. Ayrıca madde madde sayılan tesislere ek olarak en sonda 'vb.' maddesi eklenmiş ve böylelikle ileride yapılmasına ihtiyaç duyulan her türlü tesis için ucu açık bir durum oluşturulmuştur. Bu tür net olmayan, sübjektif yoruma ihtiyaç duyan ifadelerin böylesine önemli bir talimatta yer almış olması bile başlı başına bu girişimin ormanları korumak açısından ne kadar özensiz bir girişim olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öyle görünmektedir ki, orman rekreasyon alanlarını artırmak konusunda gösterilen bu yoğun çabanın nedeni; toplumun rekreasyonel gereksinmelerini karşılamaktan çok, bu alanlarda yapılacak tesisler ve açılacak işletmeler yoluyla belirli kesimlere ekonomik kazanç alanları

oluşturmaktır. Herhangi bir bilimsel inceleme ve analize dayanmadan, ekosistem döngülerini hesaba katan sağlıklı planlama çalışmaları yapılmadan talimatla ve alelacele oluşturulan bu tür düzenlemelerin, tıpkı bir günde mesire yerlerinin tabiat parklarına dönüştürülmesinde olduğu gibi orman ekosistemlerine büyük zararlar vereceği açıktır (Erdönmez ve Atmış, 2022).

AKP iktidarının rekreasyonel alanlar konusunda uyguladığı garip politikalarından en sonucusu ise 2022 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu uygulamadan önce; başta kentlerde yaşayanlar olmak üzere tüm toplumun rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamak üzere OGM tarafından yönetilen A, B, C ve D (kent ormanı) tipi olmak üzere dört farklı rekreasyon alanı tipi bulunmaktaydı. Bunlardan A tipinde kamp yapmak da mümkünken, B, C ve D tipi rekreasyon alanlarında sadece günlük rekreasyonel aktiviteler yapılabilmekteydi. Tüm bu rekreasyon alanları işletilmek üzere 29 yıla kadar kiralanabiliyorlardı. OGM'nin 2021 yılı resmi istatistiklerine göre; o tarihe kadar 5.497 ha alana sahip 200 A tipi mesire yeri, 7.393 ha alana sahip 483 B tipi mesire yeri, 6.289 ha alana sahip 872 C tipi mesire yeri ve 10.266 ha alana sahip 137 D tipi (kent ormanı) mesire yeri bulunmaktaydı (OGM, 2023). Ancak, 28 Mayıs 2022'de yayımlanan 31.849 sayılı Resmî Gazete'de çıkan Orman Parkları Yönetmeliği ile yukarıda bahsedilen rekreasyon alanı tipleri kaldırılmış ve yerlerine konaklamalı ve konaklamasız orman parkı olmak üzere iki tip rekreasyon alanı oluşturulmuştur. Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce A tipi, B tipi, C tipi ve kent ormanları (D tipi) olarak sınıflandırılan rekreasyonel alanları hiçbir işleme gerek duyulmadan tipine göre konaklamalı ve konaklamasız orman parkı olarak adlandırılmıştır. Böylelikle ülkemizde ilk defa 1958 yılında A tipi mesire yeri olarak başlanan rekreasyon alanı çalışmalarına 2022 yılında "orman parkı" gibi garip bir kavram ile devam edilmeye başlanmıştır.

Orman sınırları içindeki rekreasyon alanlarının genel bir değerlendirmesi yapıldığında; rekreasyon alanlarının toplumun beklentileri veya bilimsel kriterler dikkate alınmadan ilan edildiği ortaya çıkmaktadır. AKP hükümetlerinin, rekreasyon alanlarına ilişkin politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında ne demokratik süreçleri ne de bilimsel çalışmaları dikkate aldığı söylenebilir. Ne yazık ki; rekreasyon alanlarının ilanında ve yönetiminde özel şirketlere yeni iş fırsatları sunmak AKP iktidarının bu konudaki temel hareket noktasını oluşturmaktadır (Atmış ve Günşen, 2018).

Kaynaklar

- Akşam, 2008. Akşam Gazetesi haberi: Yanan Alanda CHP Haklı Çıktı, 15.12.2008, <http://arsiv.aksam.com.tr/haber.asp?a=138219,4&tarih=15.12.2008>
- Alan, M., Kavgacı, A. ve Erdönmez, C., 2022. Endüstriyel Ağaçlandırma ve Özel Ağaçlandırmanın Ormansızlaşma Boyutu. *Türkiye Ormanlığı 2022: Türkiye'de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması*. Editör: Erdoğan Atmış. Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını, Ankara.
- Anonim, 2003. Bir Kez Daha Uyarıyoruz Ormanlar Bütçe Açığını Kapatmak İçin Kaynak Olarak Kullanılmaz, Türkiye Ormanlılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2003-1, S:6-7.
- Anonim, 2005. Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman Pepe'ye Açık Mektup. Türkiye Ormanlılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2005-3, S:2-3.
- Anonim, 2007a. Ağaçlandırma Çalışmaları ve Fidanlıklar, Orman Yangınları ve Ormanlık Konularındaki Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman Pepe'nin Söylemleri ile Uygulamalardaki Çelişkiler Hakkında Derneğimiz Görüşleri, Türkiye Ormanlılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 2, Cilt: 83, Yıl: 2007, S.17-20.
- Anonim, 2007b. Başyazı: Yeni Dönemden Beklentilerimiz ve Endişelerimiz-Basın Açıklaması: Orman Yangınları. Türkiye Ormanlılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 83, Yıl: 2007, S:2-4.

- Anonim, 2008a. Çevre Günü Kutlanmalı mı? Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 3, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 2.
- Anonim, 2008b. Başyazı: Orman Yangınlarıyla Mücadele Yeniden Değerlendirilmelidir. Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 2-3.
- Anonim, 2009. 60. Hükümet Programı. Başbakanlık Resmi WEB Sitesi. basbakanlik@gov.tr (Ziyaret Tarihi: 16 Nisan 2009)
- Anonim, 2016. Environmental Performance Index Country Review: Turkey. <http://epi.yale.edu/country/turkey> Accessed date: 25 February 2016
- Atmış, E., 2003. Dünyada ve Türkiye’de Ormancılıkta Katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi (19-20 Mart 2003) Kitabı. TOD Yayını. Ankara. S:81-101.
- Atmış, E., 2010. Sürdürülebilir Orman Yönetimi. Ormancılık Politikası, Editörler A. Akesen ve A. Ekizoğlu, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara, s:213-224.
- Atmış, E. 2016. Development of urban forest governance in Turkey. Urban Forestry & Urban Greening, 19: 158-166.
- Atmış, E., 2018. A critical review of the (potentially) negative impacts of current protected area policies on the nature conservation of forests in Turkey. Land Use Policy, 70:675-684.
- Atmış, E., 2020. Türkiye Orman Varlığıyla İlgili Değişimler ve Nedenleri. *Türkiye Ormancılar Derneği’nin 95. Kuruluş Yıldönümünde Orman Varlığımız ve Ormancılık Üretim Faaliyetleri*. Editör: Kenan Ok. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara.
- Atmış, E., 2021. Yangınlardaki Başarısızlığın Nedenleri: Yanlış Ormancılık Politikaları. 2. Orman Yangınları Çalıştayı. 28 Ağustos 2021. Muğla Büyükşehir Belediyesi yayını. S: 62-73. Muğla
- Atmış, E., Özden, S., Lise, W., 2007. Public participation in forestry in Turkey. Ecological Economics, 62(2): 352-359
- Atmış, E. ve Günşen, H. B., 2009. Türkiye’de hükümetlerin ormancılık politikaları ve uygulamaları üzerine eleştirel bir değerlendirme: AKP Örneği. Orman ve Av Dergisi. Türkiye Ormancılar Derneği yayını. 2009/2; 33-42.
- Atmış E. ve Günşen H.B., 2013. AK Parti Hükümetlerinin Ormancılık Politika ve Uygulamalarının Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kapsamında Analizi. Orman Mühendisliği, 50(10-11-12): 8-23.
- Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2015. Kent Yaşamında Önemi Anlaşılamayan Bir Değer: Kent Ormanları. I. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi, 16-17 Nisan 2015, Eskişehir, Bildiriler Kitabı Cilt 1, s: 246-265.
- Atmış, E. ve Günşen, H.B. 2018. Comparative analysis of forestry policy and implementation during the AK Party period in Turkey. International Forestry Review, 20 (4): 405-419.
- Atmış, E., Erdönmez, C. ve Özkazanç, K., 2022a. Türkiye’de Ormansızlaşma. İçinde: Türkiye Ormancılığı 2022: Türkiye’de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması, Editör: Erdoğan Atmış. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara, P. 37-52
- Atmış, E., Kavgacı, A. ve Tutmaz, A., 2022b. Orman Yangınları. *Türkiye Ormancılığı 2022: Türkiye’de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması*. Editör: Erdoğan Atmış. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara.
- Ayanoğlu, S., 2005. Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi Konusunda Karşılaşılan Hukuksal Sorunlar, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2005-1, S: 29-39.
- Bozatlı, A., 2006. Kuyuya Atılan Taş: “Millet Ormancılığı”, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-5, S: 45-48.
- Bozatlı, A., 2007. Ormancılık Aşınmakta, Ormancılar Uyumakta, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 83, Yıl: 2007, S: 5-8.
- Coşkun, Y., 2006. Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman PEPE’ye Açık Mektup, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-3, S: 43-44.

- Çağlar, Y., 2005. “2 B”yi Tartışmak, Türkiye Ormançılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2005-1, S: 40-47.
- Çağlar, Y., 2006. Ormanlarımızda Yine Kaş Yaparken Göz Çıkarılıyor..., Türkiye Ormançılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-1, S: 13-15
- Çağlar, Y., 2008. Bahçelerde Kereviz Gel Bize Bazı Bazı, Turizm Teşvik Yasası Hakkında Görüş.
- Çağlar, Y., 2010. Ak Parti Döneminde Ormancılık Düzeninde Dönüşüm. Ak Parti Kitabı Bir Dönüşümün Bilançosu, Edt. İlhan Uzel ve Bülent Duru, Phoenix Yayınevi, Ankara, s: 754-782.
- Çağlar, Y., 2014. Hukuksal Kısaçtaki Ormanlar ve Ormancılık. Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 388 s.
- Çelik, H.E., 2022. Sel ve Taşkın Afetleri ve Alınması Gereken Önlemler. *Türkiye Ormancılığı 2022: Türkiye’de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması*. Editör: Erdoğan Atmış. Türkiye Ormançılar Derneği Yayını, Ankara.
- Çevik, İ., Taşçı, A., Şirin, G., 1996. Kızılçam Ormanlarında Ağaçların Dikili Olarak Satılması Üzerine Araştırmalar. Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Teknik Bülten No:3. İzmir.
- ÇOB, 2007. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı 2008-2012. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını. 104 S. Ankara.
- Daşdemir, İ., 2011. Ormancılık İşletme Ekonomisi. Bartın Üniversitesi Yayınları, Sürat Matbaacılık, Bartın.
- Demirtaş, A., 2007. Yeni “Tabiat Parkları” mı?, Radikal Gazetesi, 2 Aralık 2007. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=EklerDetay&ArticleID=875670&CategoryID=42&Date=30.10.2008>
- Demirtaş, A., 2008. Çevre ve Orman Bakanlığı Toplumunu Yanıltıyor, Türkiye Ormançılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 24-26.
- DKM, 2019. Yeşil Altyapı-Avrupa’nın Doğal Sermayesini Geliştirmek Avrupa Komisyonu Bildirimi (Çeviren Senem Tuğ Aksoyek). Doğa Koruma Merkezi Yayını. 59 s. Ankara
- DKMP, 2023. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü WEB Sitesi. www.tarimorman.gov.tr/DKMP (Erişim: 11.02.2023)
- DPT, 1968. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Dölerslan, E. Ş., 2009. A review of post-modern management techniques as currently applied to Turkish forestry. *Journal of Environmental Management*, 90: 25-35.
- Duman, B. ve Atmış, E., 2018. Muhafaza ormanlarının kent ormancılığına sağladığı kültürel ekosistem hizmetleri. *Bartın University International Journal of Natural and Applied Sciences*, 1(2): 108-116.
- Ekizoğlu, A. ve Akesen, A., 2006. Tarihi Süreç İçinde Ormancılık Örgütünde Görülen Yapısal Dalgalanmalar. Ormancılıkta Sosyoekonomik Sorunlar Kongresi Bildiriler Kitabı, 26-28 Mayıs 2006, Çankırı.
- Ekizoğlu, A. ve Erdönmez, C., 2009. Devlet Ormanlarının Mukavele Yoluyla ve Dikili Satışlar ile İşletilmesinin Ormancılık Tarihi Açısından İrdelenmesi. I. Ulusal Batı Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt I, s: 1-8.
- Ekizoğlu, A. ve Kuvan, Y., 2010. Türkiye Ormanları ve Ormancılığı. *Ormancılık Politikası*, Editörler: Aytuğ Akesen ve Abdi Ekizoğlu. Türkiye Ormançılar Derneği Yayını. Ankara.
- Erdem, Z., 2007. “Çevre”ye Kadın İstenmiyor mu? Radikal Gazetesi (24.11.2007). <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=832630&Date=30.10.2008&CategoryID=98>
- Erdönmez, C., 2013. 2B alanlarının satışının Türkiye ulusal ormancılık programı açısından irdelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(2): 307-324.
- Erdönmez, C., Atmış, E., Özden, S., 2010. Türkiye’de Ormancılık Politikası. *Ormancılık Politikası*, Editörler: Aytuğ Akesen ve Abdi Ekizoğlu. Türkiye Ormançılar Derneği Yayını. Ankara.

- Erdönmez, C. ve Atmış, E., 2022. Korunan Alanlar ve Rekreatif Kullanımlar. *Türkiye Ormanlığı 2022: Türkiye'de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması*. Editör: Erdoğan Atmış. Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını, Ankara.
- FAO, 2020a. Global Forest Resources Assessment 2020: Turkey Report. 64 S. Roma. <https://www.fao.org/common-pages/search/en/?q=Global%20Forest%20Resources%20Assessment%202020%3A%20Turkey%20Report> (Erişim: 16.02 2022).
- FAO, 2020b. Global Forest Resources Assessment 2020 Main Report. 184 s. <https://www.fao.org/documents/card/en/c/ca9825en> (Erişim: 07.03.2023).
- Geray, A. U., 1998. Orman Kaynaklarının Yönetimi, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara.
- Geray, A. U., 2007. Baltalıkları Koruya Dönüştürme. Ormanlık İktisadi Sosyal Çalışma Grubu WEB Sitesi. Eklenme Tarihi: 31.01.2007. <http://www.forestoeconomics.org/>
- Gültekin, Y.S., 2020. Dikili Ağaç Satışlarının İlgi Grupları Üzerine Etkileri. Orman Varlığımız ve Ormanlık Üretim Faaliyetleri. Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını, Ankara.
- Gümüş, C., 1996. Orman Köyleri Kalkınma Planlarında Çok Boyutlu Yöntemlerden Yararlanma Olanakları (Gümüşhane İli Orman Köyleri Örneği), Ekspres Ofset, İstanbul.
- Gümüş, C., 2014. Osmanlıdan Günümüze Ormanlık Politikalarının Ormanlık Örgütlenmesi Üzerine Etkileri ve Güncel Sorunlar. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 22-24 Ekim 2014, Isparta, s:477-489.
- Günşen, H.B. ve Atmış, E., 2019. Analysis of forest change and deforestation in Turkey. *International Forestry Review*. 21(2): 182-194.
- Günşen, H.B. ve Atmış, E., 2020. Kalkınma planlarında yer alan orman köylüsüne ilişkin politikaların zamansal değişimi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(1): 256-272.
- Hızal, A., Karaöz, Ö., Dirik, H., Türker, A., Erdönmez, C., 2008. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı (2008–2012) Hakkında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Görüşü
- Hsu, A. et al. 2016. Global Metrics for the Environment. 2016 Environmental Performance Index. New Haven, CT: Yale University. http://epi.yale.edu/sites/default/files/EPI2016_FINAL%20REPORT.pdf Accessed date: 25 February 2016
- Konijnendijk, C.C., 2003. A decade of urban forestry in Europe. *Forest Policy and Economics*. 5, 173-186.
- Kömürlü, M., Atmış, E., Alan, M., Ondaral, S., 2022. Aşırı Odun Üretimi. *Türkiye Ormanlığı 2022: Türkiye'de Ormansızlaşma ve Orman Bozulması*. Editör: Erdoğan Atmış. Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını, Ankara.
- Kuvan, Y. 2012. Nature Conservation and Protected Areas (Doğa Koruma ve Korunan Alanlar). Published by Forest Faculty of İstanbul University, İstanbul P. 201 (In Turkish).
- MBS, 2023. 6831 sayılı Orman Kanunu. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6831&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim 16.01.2023).
- Miller, R.W., 2007. Urban forestry: planning and managing urban green spaces. Waveland Press, In.; Second Ed. Prentice Hall, New Jersey. 512p.
- NTVMSNBC, 2007. 2 Milyon Hektarlık Alan Ağaçlandırılacak. 16.11.2007. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/426452.asp>
- NTVMSNBC, 2008. Çevre Bakanı: Makilik Alanları Turizme Açıyoruz. 04.04.2008. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/441703.asp>
- OGM, 2006. Baltalık Ormanlarının Koruya Dönüştürülmesi Eylem Planı (2006-2015). Orman Genel Müdürlüğü Yayını. 25 S. Ankara.
- OGM, 2007. OGM 2003-2007. Orman Genel Müdürlüğü Yayını. 101 S. Ankara.
- OGM, 2009. Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergeleri 2008 Yılı Raporu. Çevre ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.

- OGM, 2017. Forestry Statistics 2016. Republic of Turkey Minister of Forestry and Water Affairs, General Directorate of Forestry Statistical Info.
- OGM, 2018. Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı (2019-2023), Ankara.
- OGM, 2022. Orman Genel Müdürlüğü 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu. Orman Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- OGM, 2023. Orman Genel Müdürlüğü 2021 Yılı Resmi Ormancılık İstatistikleri. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler> (Erişim: 16.01.2023).
- Ok, K., 2017. Türkiye’de Ormancılığın Yapısı ve Sosyal Hayata Yansımaları. Editörler: Onur Bilge Kula ve Şükrü Durmuş. Ormancılık Politikaları ve Orman Köylülerinin Durumu. Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları, Ankara.
- OMO, 2008a. Kamuoyuna Zorunlu Açıklama. Orman Mühendisleri Odası WEB Sitesi. <http://www.ormuh.org.tr/index.php/guncelkonular/1-son-haberler/276-kamuoyuna-zorunluaciklama.html> (14 Ekim 2008)
- OMO, 2008b. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü Serik ve Taşagıl İşletme Müdürlüklerinde 31 Ağustos 2008-04 Ağustos 2008 Tarihleri Arasında Çıkan Orman Yangınına İlişkin Orman Mühendisleri Odası Komisyon Raporu. 9 S. <http://www.ormuh.org.tr/index.php/dokumantasyon/raporlar>
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A. 1996. Ormancılık Politikası. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını, İstanbul, 417s.
- Özdönmez, M., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1998. Ormancılık Yönetim Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul, 357s.
- Özkahraman, İ., 2008. “Ağaçlandırma Eylem Planı” Gerçek Olmayan Söylemlere Dayalı Bir Aldatmacadır, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 84, Yıl: 2008S: S:27-29.
- Özkurt, A., Yeşilkaynak, B., 2009. Özel ağaçlandırma çalışmalarının sosyal ve ekonomik boyutu: Mersin örneği. II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 19-29 Şubat 2009, Isparta, 65-73.
- Radikal, 2005. Orman Arazileri Turizme Verilecek. 07.03.2005. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=740080&Date=30.10.2008&CategoryID=98>
- Radikal, 2008. “Tesadüf”ler Bodrum’u Geriyor. 17.02.2008. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=RadikalHaberDetay&ArticleID=840527&Date=21.04.2009&CategoryID=97>
- TBMM, 2018. The Grand National Assembly of Turkey, Department of Library and Archive Services. <https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/> Accessed date: 02 April 2018
- TOB, 2023. Tarım ve Orman Bakanlığı Haberleri: Türkiye’nin Biyolojik Çeşitliliğine 853 Bin Noktadan Yakın Takip. https://www.tarimorman.gov.tr/Haber/4426/Turkiyenin-Biyolojik-Cesitliliğine-853-Bin-Noktadan-Yakin-Takip?fbclid=IwAR3210_khh4CCx-B0XA-fVJv9BZwxbAm-W1iELwFLXmBwMD-CXXhQ7z9Zl46s (Erişim: 15.02.2023).
- TOD, 2021. Türkiye Ormancılar Derneği’nin Milli Parklarda Odun Üretimiyle İlgili Hazırladığı Bilgi Notu. Türkiye Ormancılar Derneği Basın Açıklaması (02.03.2021). <https://www.ormancilardernegi.org/>
- Yıldırım, H.D. ve Ayanoğlu, S., 2014. 6292 sayılı yasa hakkında düşünceler. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 64(1): 1-11.
- YSK, 2022. T.C. Yüksek Seçim Kurulu Milletvekili Genel Seçim Arşivi. <https://ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644> (Erişim: 26.10.2022).

BÖLÜM 2

SİYASAL PARTİLER VE ORMANCILIĞIMIZ

2002 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASAL PARTİLER VE ORMANCILIK¹

Giriş

Ormanlık, 21. yüzyılda farklı bir alana doğru kaymaktadır. Ormanın kolektif hizmetleri öne çıkarken, ormanların yönetiminde de önemli değişiklikler ortaya çıkmaktadır. “Sürdürülebilir Kalkınma” ve “Sürdürülebilir Ormanlık” kavramları ormanların küresel önemini ortaya koyan yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlar çerçevesinde ormanlık yönetiminde tek elden planlamaya ve uygulamaya yönelik anlayışlar terk edilmektedir. Artık, bilginin ve sorumluluğun paylaşılmasına, şeffaflığa, birlikte karar almaya ve uygulamaya dayanan ormanlıkta katılım olgusuna göre hareket edilmektedir.

Ormanlık örgütü, orman köylüleri, kent sakinleri, kooperatifler, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, orman ürünleri sanayi, diğer devlet kuruluşları, politikacılar, partiler, üniversiteler vb. ormanlıkla ilgili çeşitli gruplar ormanlığın yönetimi konusundaki düşünceleriyle, ulusal ve uluslararası ormanlık politikalarını etkilemeye çalışmaktadır.

Siyasi partiler, ormanlıkta katılımın önemli paydaşlarından biridir. Türkiye’de ormanlık

politikasının oluşmasında siyasi partilerin, özellikle iktidarı elinde bulunduran siyasi partilerin önemli etkileri vardır. Aslında bu partilerin iktidara gelmeden önce ormanlık konusunda belli politikalar oluşturması ve bu politikaları, parti programları, seçim bildirgeleri ve diğer belgeler aracılığıyla kamuoyuna duyurmaları gerekmektedir. Ormanlık konusunda hiçbir hazırlığı olmadan iktidara gelen partiler, uygulamaları sırasında çeşitli baskı gruplarının etkisi altında kalarak tükenebilir bir kaynak olan ormanlara önemli zararlar verebilirler.

Ormanlık konusunda belli politikalar geliştirme ihtiyacı, sadece iktidar adayı olan partiler için doğmamaktadır. Etkili ve tutarlı muhalefet geliştirebilmek için de hazırlıklı olmak ve çeşitli ormanlık politikaları geliştirmiş olmak gerekmektedir. Fakat, ne yazık ki partiler benzer konularda olduğu gibi, ormanlık konusunda da tutarlı ve kalıcı politikalar oluşturmamakta, ürettikleri belgelerde yeterli bilgiye ve çalışmaya dayanmayan genel geçer değerlendirmelere yer vermektedir.

Bu çalışmada, partilerin ormanlara bakışı; (her ne kadar seçmenlerin oy verirken dikkate almadıkları kaynaklar olsalar da) parti programları ve seçim bildirgeleri çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirmeler ormanlıkta öne çıkan; orman mülkiyeti ve işletmeciliği, orman toplum ilişkileri, politika ve mevzuat değişiklikleri, plan proje ve kadastro çalışmaları, ormanlık

1 Bu çalışma 2003 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E., 2003. Ormanlığımız ve Siyasi Partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim, Hayvancılık ve Ormanlığımız Kongresi Bildiriler Kitabı, 3 Kasım 2003. TARIM ORKAM-SEN Eğitim Dizisi 2, Ankara, s:189-202.

hizmetleri ve korunan alanlar, ağaçlandırma özel ormancılık ve teşvikler, orman ve çevre ilişkisi gibi konular çerçevesinde yapmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada değerlendirmeye alınan partiler, 3 Kasım 2002 Genel Seçimi'nde aldıkları oy oranına ve siyasi yelpazede buldukları yere göre belirlenmiştir. DEHAP'ın belirtilen seçimde aldığı yüksek oya rağmen değerlendirme dışında kalmasının nedeni, söz konusu partiye ilişkin belgelere ulaşmakta yaşanan zorluklardır.

Çalışmada; Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Anavatan Partisi (ANAP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Demokratik Sol Parti (DSP), Doğru Yol Partisi (DYP), Genç Parti (GP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP), Saadet Partisi (SP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP)'nin ormancılık hakkındaki düşünceleri incelenmiştir.

Değerlendirmeye alınan 10 parti arasında bir standart sağlayabilmek için; parti programları ve 3 Kasım 2002 seçimleri için hazırladıkları seçim bildirileri (beyanname) değerlendirmeye alınmıştır. Bazı bilgileri netleştirmek amacıyla farklı olarak sadece; ANAP'ın 1999 seçimleri için hazırladığı Seçim Bildirgesi ile ÖDP'nin 1997'de yaptığı "I. Olağan Danışma Konferansı ve Büyük

Kongre Kararları" değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmada, adı geçen kaynaklarla birlikte partilerin programları ve seçim bildirelerinden farklı kaynaklara başvurulmadığı ve her parti hakkında yine kendisine ait kaynaklardan yararlanıldığı için metin içi kaynak verme yöntemine başvurulmamıştır.

Genel Bilgiler

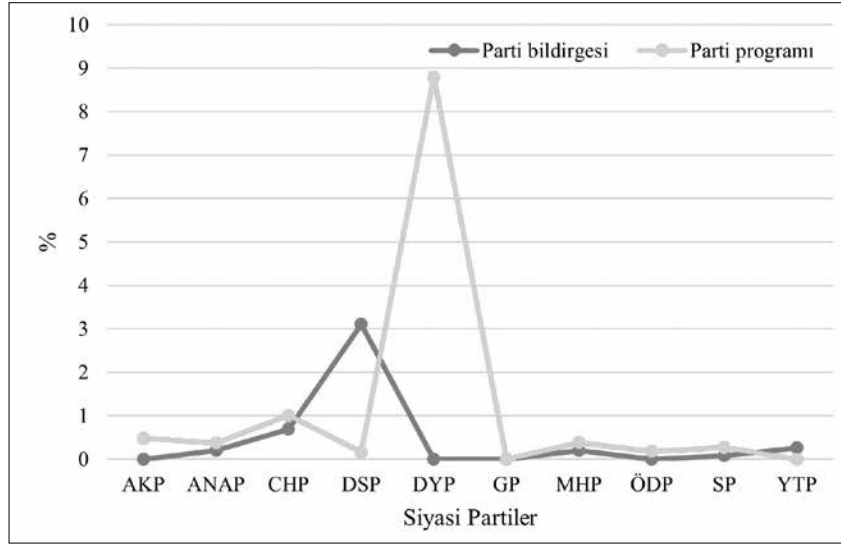
Partiler, ürettikleri belgelerde ormanlara sınırlı ölçüde yer vermektedir. Bu tür belgelerde ormanla ilgili tek bir sözcüğe yer vermeyen partilerin yanı sıra, sadece dokuz veya 16 sözcükle yer veren partiler de vardır. Partilerin programları ve seçim bildireleri içinde, ormanlara binlerce sözcük arasında bu kadar sınırlı sayıda yer vermeleri çok düşündürücüdür. Partiler arasında niceliksel bir değerlendirme yapabilmek amacıyla ormanlar hakkında kullanılan sözcükler tüm sözcüklere oranlandığında, ürettikleri belgelerde ormanlara %1'in üzerinde yer veren partilerin sayısının üçü geçmediği anlaşılmaktadır. Bunlar; DYP (%8,79), DSP %3,11) ve CHP (%1,01) dir. Bu oranlar Tablo 1'de görülmektedir.

Partilerin programları ile seçim bildireleri arasında da ormanlara yaklaşım konusunda farklılıklar öne çıkmaktadır. Bu iki belge arasında farklar Tablo 1 ve Şekil 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Parti programlarında ve seçim bildirelerinde "Orman" (sözcük sayısı)

		AKP	ANAP	CHP	DSP	DYP	GP	MHP	ÖDP	SP	YTP
Seçim Bildirgesi	Sözcük Sayısı (Orman)	0	9 *	64	895	0	0	56	0	9	35
	Sözcük Sayısı (Genel)	16722	4430	9324	28819	0	0	27900	2842	10959	13350
	%	0	0,2	0,69	3,11	0	0	0,2	0	0,08	0,26
Parti Programı	Sözcük Sayısı (Orman)	73	16	147	36	1097	0	52	8	29	0
	Sözcük Sayısı (Genel)	15100	4280	14529	23200	12474	3502	13540	4349	10920	2550
	%	0,48	0,37	1,01	0,16	8,79	0	0,38	0,18	0,27	0

*ANAP'ın 1999 tarihli Seçim Bildirgesi değerlendirmeye alınmıştır.

Şekil 1. "Orman" sözcüğünün tüm sözcükler içindeki oranı (%)

Partilerin ormana verdikleri önem; ürettikleri belgeler içindeki orman kaynaklarıyla ilgili olarak kullandıkları başlıklarda da ortaya çıkmaktadır. Bu konuda DYP, programında kullandığı on iki başlıkla birinci sıradadır. CHP hem programında

hem de seçim bildirgesinde birer, MHP de programında bir, seçim beyannamesinde iki başlığa yer vermiştir. Ayrıca AKP, parti programında, YTP de seçim bildirgesinde birer başlığa yer vermiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Parti programlarında ve seçim bildirgelerinde ormanla ilgili başlıklar.

Partiler	Parti Programı	Seçim Bildirgesi (Beyanname)
AKP	Tarım Hayvancılık ve Ormancılık	-
ANAP	-	-
CHP	Orman Köylüsü ve Orman İşletmeciliği	Orman Köylüsüne Sahip Çıkacağız
DSP	-	Ulusal Ormancılık Politikası
DYP	-	Ormanlarımız
	-	Yaban Hayatımız
	-	Doğal Varlıklarımız Mahalli Halka Sahiplendirilerek Korunacak
	-	Ormanlarımız Sahiplendirilecek
	-	Av Sahalarımız Sahiplendirilecek
	-	Bitkilerimiz Sahiplendirilecek
	-	Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma
	-	Milli Botanik Parkı Doğa Tarihi Müzesi ve Doğal Hayvanat Pakları Kurulacak
	-	Korunan Alanlar Arttırılacak
	-	Ormanların Sahiplendirilmesi
	-	Ağaçların Sahiplendirilmesi
	-	Bitkilerin Sahiplendirilmesi
	-	Av Sahalarının Sahiplendirilmesi
GP	-	-
MHP	Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi	Orman Köylüsü Kalkındırılacak
	-	Özel Ormancılık Geliştirilecek
ÖDP	-	-
SP	-	-
YTP	-	Ormancılık

Partilerin ormana ayırdıkları yerin kullandıkları sözcük ve başlık sayısı bakımından karşılaştırılması ancak niceliksel bir değerlendirme yapılmasını sağlayabilir. Asıl olarak, partilerin ormanlar hakkındaki düşüncelerinin niteliksel açıdan değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için; partilerin çeşitli konulardaki düşünceleri aşağıda sorgulanmıştır.

Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği

Ormanların mülkiyetinin değiştirilmesi konusunda hiçbir parti olumlu veya olumsuz anlamda açık bir görüş belirtmemektedir. Sadece ÖDP'nin I. Büyük Kongre Kararları içinde *"kamu mülkiyetindeki sit alanlarının, milli parkların ve ormanların özelleştirilmesine"* karşı çıkmaktadır. DYP'nin II. Demokrasi Programı'nda bulunan *"ülkemizde çok yaygın yetişen ve üretim dönemi kısa olan meşe ormanları ile Karadeniz'de yetişen kızılğaç ormanlarının üzerinde bulunan emval ve kamu arazilerinde yetişen fıstık çamu, kestane, palamut meşesi, yabani Antep fıstığı, kuşburnu, badem, ıhlamur gibi ağaç türleri imar ve ıslah etmek şartıyla, mülki hudutları içindeki köylülerimize verilerek sahiplendirilecektir."* ve *"ormanlar, meralar ve akarsu kenarlarındaki elverişli alanlar kavak ve ceviz gibi ekonomik potansiyeli yüksek ağaçlar dikmek üzere köylülere verilecektir."* gibi ibareler, üstü kapalı da olsa bazı ağaç türlerinin bulunduğu orman alanlarının mülkiyetinin köylülere devredileceği imasını taşımaktadır.

Orman mülkiyeti konusunda net olmayan görüşler, ormanların işletilmesi konusunda daha nettir. Partiler genelde orman işletmeciliğini özelleştirmeden yanadır. Aradaki fark; orman işletmeciliğinin özel sektör, sivil toplum örgütleri, ormancılık kooperatifleri ve köy tüzel kişiliklerine devri şeklinde mi yapılacağı konusunda öne çıkmaktadır. AKP, mülkiyet hakkı devlette kalmak üzere sadece ağaç dışındaki orman ürünleri üzerindeki kullanma hakkı ve muhafaza

sorumluluğunu orman köylüsüne devretmeyi düşünürken, CHP orman alanlarının korunması ve işletilmesinin orman köylüsü ve kooperatiflere devredilmesinden yanadır. DSP'nin bu konudaki görüşü pek net değildir. *"Ormanların işletilmesinde ve orman ürünlerinin işlenip pazarlanmasında, kooperatiflere geniş olanaklar sağlanarak, bir yandan da orman bölgelerinde kaynaklar daha verimli değerlendirilecektir."* derken orman kooperatiflerine sağlanacak olanakların orman işletmesinin devredilmesi şeklinde mi, yoksa bu işlerin bir kısmının yaptırılması şeklinde mi olacağı açıklık kazanmamaktadır. DSP'nin bozuk orman alanlarını zeytincilik yapılması amacıyla köy tüzel kişiliklerine devretmek istemesi de bir tür işletme ve mülkiyet devri olarak sayılabilir. Aynı şekilde Saadet Partisi de *"ormanların işletilmesinde özel sektörden yararlanılacağını"* belirtmekte, fakat bunun ne şekilde olacağını bildirmemektedir. MHP ise; *"orman köylüsüne ormanlara zarar vermeden yapılabilecek iş imkanları açılacaktır."* derken orman işletmeciliğinin özelleştirilmesinden çok, ormanda yapılan farklı işlerin orman köylüsüne devredileceğini belirtmektedir. YTP *"orman köylerinde iş imkanının artması için, köylünün yaptığı işle maddi manevi bağımlı güçlendireceklerini"* belirtmiştir. Bu değerlendirme çeşitli yorumlara açıktır. Buradan orman işletmeciliğinin devredilebileceği şeklinde bir sonuç da çıkarılabilir.

Ormancılıkta devlet işletmeciliğine son vermeye kararlı olan parti DYP'dir. DYP'nin II. Demokrasi Programı'na göre:

- Ormanların korunması ve işletilmesi köy tüzel kişiliklerine,
- Av sahalarının korunması ve işletilmesi köy tüzel kişiliklerine, mahalli avcı derneklerine ve özel sektöre,
- Ekonomik değeri olan ve çeşitli amaçlarla kullanılan bitkiler ile endemik türlerin

ve ağaçların bulunduğu alanlar köy tüzel kişiliklerine,

- (Bir başka yerde) Ormanlar, meralar, su kaynakları, av sahaları, bitki alanlarının korunması ve işletilmesi köy tüzel kişiliklerine,
- Korunan alanların koruma ve kullanımı gönüllü kuruluşlar ve mahalli İdarelere devredilecektir.

CHP, orman yönetimi ve işletmeciliği konusunda; ileri teknoloji ve etkin kaynak kullanımına dayanan, daha verimli ve gelir artırıcı çağdaş bir yönetim amacını hedeflemektedir. Saadet Partisi orman işletmeciliğinde orman varlığını arttırıcı ve geliştirici tedbirler almaktan yanadır. DSP orman işletmelerinin karlı çalıştırılması gerektiğini belirtirken, ANAP modern işletmecilik esaslarını uygulayacağını bildirmektedir.

Orman Toplum İlişkileri

Orman-toplum ilişkileri denince sadece orman köylüleri akla gelmemelidir. Orman köyü dışındaki köyler, kasabalar, ilçe merkezleri, kentler ve büyük kentlerde yaşayan insanların da ormanlardan beklentileri vardır. Hatta bu beklentilerin bir kısmı orman köylerindeki beklentilerle çelişebilmektedir. Bunlara rağmen orman toplum ilişkileri ele alınırken sadece orman köylüsü ve orman köylüsünün sorunları tartışılmaktadır. Partiler de programlarında ve seçim bildirgelerinde orman toplum ilişkilerini sadece orman köylüsü boyutuyla ele almayı tercih etmişlerdir.

Hemen hemen bütün partiler orman işletmeciliğinin bir kısmının veya tamamının orman köylerine devredilmesinden yanadır. AKP “*orman bölgelerinde yaşayanlar korumada söz sahibi olmalıdır.*” derken orman köylülerine odun dışı orman ürünlerini kullanma hakkı ve muhafaza sorumluluğu vermekten yanadır. DYP orman işletmeciliği, ekonomik değeri olan

bitkileri, endemik türleri, av sahalarını, meraları, su kaynaklarını ve koruma alanlarını koruma ve işletmeyi ya tek başına ya da ilgili kesimlerle birlikte köy tüzel kişilerine devredeceğini belirtmiştir. CHP de orman işletmeciliğinin orman köylüsü ve kooperatiflere bırakılmasından yanadır. MHP orman köylüsünün ormancılık işlerindeki rolünün arttırılacağını belirtmektedir. DSP bozuk orman sahalarının zeytincilik yapılması amacıyla köy tüzel kişiliklerine devredilmesini istemektedir.

Partiler, orman köylerinin gelirlerini arttıracaklarını, çeşitli teşviklerin yanı sıra orman köylerine ağaç yetiştirmeleri için arazi tahsis edeceklerini bildirmektedir. DSP “*ormancılık çalışmalarıyla orman köylüsüne istihdam ve gelir sağlayacağım*”, ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve av yaban hayatı sahalarının köy tüzel kişiliklerine korutulmasıyla köy gelirlerinin arttırılacağını, orman köylüsüne sübvansiyon yapılması ve kredilerin arttırılması, bu köylerin mal ve hizmetlerden ücretsiz yararlanması gerektiğini belirtmektedir. YTP'nin “*köylünün yaptığı işle maddi manevi bağımlı güçlendireceğiz*” değerlendirmesi ormandan köylülere daha çok gelir aktarılacağı anlamına gelebilir. ANAP, “*orman ile orman köylüsü arasındaki iktisadi ilişkiler güçlendirilecektir.*” demektedir. MHP'ye göre; “*orman köylüsüne ormanlara zarar vermeden yapabilecekleri iş imkânları açılacaktır.*” CHP'ye göre ormanların önemli bölümünün geliri orman köylüsüne bırakılacaktır. CHP, küçük üreticilere dönük ihtisas bankacılığı (tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık ve gıda) kurulacağını bildirmektedir. ÖDP, kırsal nüfusun refaha kavuşturulacağını bildirmektedir. DYP programında, orman alanlarının tümünün işletilmesinden orman köylülerine ve diğer paydaşlara devredilmesi düşünüldüğünden olsa gerek, orman köylüsünün gelirlerini arttırma konusunda “*bu alanlardan mahalli halka gelir aktarılacak*” şeklinde kısa bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

Partilerin ürettikleri belgelerde kooperatiflere ayrı bir yer ayırdığı görülmektedir. DSP orman kooperatiflerinden, YTP küçük üreticiyi gözeten kooperatiflerden, ÖDP üretici sendika ve demokratik kooperatiflerden ve CHP demokratik kooperatifçilikten bahsetmektedir. Kooperatif vurgusunu yapan bu partilerin merkezin solundaki partiler olmaları dikkat çekicidir. Merkezin sağında bulunan DYP de kooperatif vurgusu yapmaktadır. Fakat, DYP'nin programında kooperatifler yerine köy tüzel kişiliklerine ağırlık verilmektedir. DYP ormanlık alanların korunması ve işletilmesinde köy tüzel kişiliklerini muhatap almaktadır.

Orman köylüsünün devletle sürekli davalı olduğunu düşünen MHP, CHP, DYP gibi partiler, bu durumun sona erdirileceğini, orman köylüsü ile devleti barıştıracaklarını bildirmektedir. Fakat, partiler bu durumu orman toplum ilişkilerini yeniden düzenleyerek mi, orman köylüsünün ekonomik durumunu düzelterek mi, yoksa orman suçları için bir af çıkararak mı gerçekleştireceklerini belirtmemektedirler.

Orman toplum ilişkileri açısından; CHP ormanların korunup işletilmesinde “*devlet-orman köylüsü-kooperatif*” iş birliğini öne çıkarmakta, erozyonla mücadeleyi “*sivil toplum kuruluşları ile birlikte kararlılıkla*” sürdüreceklerini bildirmektedir. Saadet Partisi, ormanların işletilmesinde özel sektörden yararlanacaktır. DYP, av sahalarının korunması ve işletilmesini köy tüzel kişilikleri, mahalli avcı dernekleri ve özel sektörle birlikte yapmayı düşünmektedir. DYP, erozyonun önlenmesi ve ağaçlandırma sorununu çözmek için; Devlet, vatandaş, gönüllü kuruluş, yerel yönetimler ve ekonomik gruplarla iş birliği yapacaktır.

Politika ve Mevzuat Değişiklikleri

Partiler yapmayı düşündükleri uygulamalara ilişkin anayasa veya yasalarda ne tür değişiklikler yapacakları konusunda net bilgiler vermemektedir.

Sadece; ÖDP, Saadet Partisi ve DSP bu konuda görüş açıklamaktadır. ÖDP “*tarım ormancılık kanununun yeniden düzenlenmesi için mücadele eder*” iken, Saadet Partisi orman işletmeciliğinde özel sektörden yararlanmak amacıyla yasal düzenlemeler yapacaktır. Bu konuda en hazırlıklı parti, 3 Kasım 2002 seçimlerinden önce Orman Bakanlığı'nı elinde bulunduran DSP'dir. DSP Seçim Bildirgesi'nde iktidarları döneminde “*bu yerlerden orman olduğu tespit edilenlerin geri kazandırılmasına, naylon orman köylülerinin yararlanmasının engellenmesine*” çalıştıklarını bildirmesine rağmen, 2/B alanlarının orman köylüsüne ve orman köylü olmayanlara satışı konusunda Anayasa değişikliği yapmayı göze almıştır. DSP aynı şekilde Seçim Bildirgesi'nde Kara Avcılığı Kanunu'nu yeniden düzenlemeyi, kızılbaş yetiştiriciliğini teşvik etmek için Orman Kanunu'nu değiştirmeyi ve Çevre ile Orman bakanlıklarını birleştirmeyi düşünmektedir. AKP Programı'nda ve Seçim Beyannamesi'nde bu konularda hiçbir ibare bulunmamasına ve kitle örgütlerinin muhalefetine rağmen, AKP Hükümeti'nin bu konulara sahip çıkarak değişiklik girişiminde bulunması, devlet işlerinin devamlılığı açısından olumlu karşılanırken, parti politikalarının tutarsızlığı açısından düşündürücü olabilmektedir.

Aynı şekilde, CHP'nin Seçim Bildirgesi'nde “*orman alanı dışına çıkartılan arazilerin ekonomik açıdan değerlendirilmesi için 2/B uygulamalarını başlatacağız*” şeklinde garip bir açıklamaya yer verirken, AKP Hükümeti tarafından bu konuda Anayasa'da yapılmak istenen değişikliğe karşı çıkması da çelişkili bir durumdur. Aslında CHP Programı'nda bu tür arazilerin “*yöre köylüsü ve kooperatiflere devredilmesi*” şeklinde daha tutarlı bir değerlendirme vardır. ANAP'ın 1999 tarihli Seçim Bildirgesi'nde; “*ormanlık vasfını kaybetmiş alanları 2003 yılına kadar tarıma açmayı*” planladığını hatırlatmak yararlı olacaktır.

ÖDP ormancılık sektörünün yeniden yapılandırılacağı şeklinde genel bir değerlendirme yaparken, YTP diğer konularda olduğu gibi yeni politikalar konusunda da net bir değerlendirme yapmamaktadır. Sadece “*yeni orman politikalarıyla ilgili olarak pilot uygulamalar başlatacağız... İnsanların orman için değil, ormanların insan için var olacağı çağdaş bir ormancılık düzeni geliştireceğiz*” şeklinde doğa değil insan merkezli bir bakış açısı ortaya koymaktadır.

Plan Proje ve Kadastro Çalışmaları

AKP, ormanların yönetimi için 50 yıllık ana plan yapmaktan yanadır. DSP Seçim Bildirgesi’nde iktidarlar döneminde milli parklar için uzun devreli gelişme planları hazırladıklarını belirtmiştir. CHP Parti Programı’nda “*Bölgesel Entegre Kırsal Kalkınma ve Ormancılık Projeleri*”, Seçim Bildirgesi’nde “*Bölgesel Ormancılık Kalkınma Projeleri*” geliştireceklerini belirtmektedir. CHP erozyonu önlemek için “*Ulusal Plan*” hazırlamaktan yanadır.

Türkiye ormancılığının en önemli sorunlarından biri; 1937’de çıkarılan 3116 sayılı Orman Kanunu ile 5 yıl içinde bitirilmesi öngörülen orman kadastro çalışmalarının bir türlü bitirilmemiş olmasıdır. 1937’den 2000’li yıllara Türkiye ormanlarının ancak %70’inin kadastro yapılabildiği görülmüştür. Orman kadastro sununun bir türlü bitirilememesi nedeniyle çeşitli mülkiyet sorunları ortaya çıkmakta ve orman suçlarının sayısı artmaktadır. Partilerin çoğu bu konuda gereken vurguyu yapmamaktadır. Orman kadastro sununun bitirilmesi konusuna belgelerinde yer veren partiler; Saadet Partisi, DSP ve MHP’dir. MHP orman kadastro sunu ile genel kadastro nun birleştirilmesinden yanadır.

Ormancılık Hizmetleri ve Korunan Alanlar

Türkiye’de ormancılık hizmetleri uzun yıllar geri planda kalmıştır. Genelde odun üretimi ağırlık

kazanmıştır. DYP bu durumu “*ormanlardan sadece ağaç olarak yararlanılmış, diğer zenginliklerinden yararlanılmamıştır.*” şeklinde açıklamaktadır. DYP erozyon artışını orman azalmasına bağlamakta, Türkiye’deki yaban hayatı zenginliğini ve kuş türü sayısının çokluğunu ve orman yan ürünlerinin (odun dışı orman ürünü) çeşitliliğini öne çıkarmaktadır. AKP, odun dışı ürünlerinin kullanma hakkından bahsetmektedir.

Ürettikleri belgelerde erozyon sorununa değinen yedi parti vardır. İki parti orman azalmasıyla erozyon artışı arasındaki ilişkiyi kurarken, üç parti ormanlarla ilişki kurmadan erozyon sorununa değinmekte, iki parti de ormanlara hiç değinmese bile erozyon tehlikesinden bahsetmektedir. DYP; “*Bitki örtüsü ve ormanlar azalmakta, erozyon ile taşınan verimli topraklar denizleri, gölleri doldurmaktadır.*” demekte ve erozyon sorununun çözülmesi için paydaşlarla iş birliği yapacağını açıklamaktadır. DSP, erozyon ve ağaçlandırma çalışmalarını bir arada düşünmektedir. Erozyona karşı ağaçlandırmada “*sınai nitelikli bitkilendirme*” uygulamasının yaygınlaştırılmasından yanadır. Söz konusu ağaçlandırma ve erozyon kontrolü sahalarının korumasını köy tüzel kişiliklerine yaptırmak istemektedir. CHP erozyonla mücadele için “*Ulusal Plan*” hazırlayacağını ve mücadelesini sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte sürdüreceğini bildirmektedir. YTP de erozyonu önlemek için sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmaktan yanadır. MHP erozyonun önleneceğini belirtmektedir. Genç Parti ise Parti Programı’nda ormanlara hiç değinmese bile “*Tüketici Hakları ve Çevre Politikaları*” başlığı altında erozyon ve doğa sevgisinden bahsetmektedir. Aynı şekilde AKP de Seçim Beyannamesi’nde ormanlara hiç yer vermediği halde erozyonu önleyecek tedbirler almaktan bahsetmektedir.

Korunan alanlar konusunda en detaylı bilgi veren parti DYP’dir. Yaban hayatının ve biyoçeşitliliğin çeşitli nedenlerle yok olmasına dikkat

çekerken, doğal yaşlı ormanların korunan alan statüsüne kavuşturulacağını, “*Milli Botanik Parkı, Doğa Tarihi Müzesi, Doğal Hayvanat Parkları*” oluşturacaklarını, milli park ve benzeri koruma alanlarının miktarını %5 seviyesine çıkaracaklarını belirtmektedir. DYP, korunan alanların koruma ve kullanımını gönüllü kuruluşlar ve mahalli idarelere devretmekten yanadır. DSP iktidarları döneminde milli parkların uzun devreli gelişme planlarının yapıldığını, orman içi dinlenme yerlerinin sayısı ve niteliğinin arttırıldığını bildirmektedir. CHP biyolojik çeşitliliği ve orman varlıklarını koruma altına alacağını vaat etmektedir.

Ağaçlandırma Özel Ormanlık ve Teşvikler

DYP, ağaçlandırma yapanlara arazi tahsis edilmesi ve ucuz kredi verilmesini, “*ormanlar, meralar ve akarsu kenarındaki alanların kavak ve ceviz gibi ekonomik potansiyeli yüksek ağaçlar dikmek üzere köylülere*” verilmesini, kekik, salep, defne yaprağı, meyan kökü, kapari ve diğer soğanlı bitkiler yetiştirenlere arazi tahsis edilmesini ve bu yatırımları yapanlara kredi yardımı yapılmasını öngörmektedir. AKP, özel ormanlığı destekleyeceğini ve meyve, tohum ve çiçeklerinden faydalanılan ağaçların özel sektör tarafından yetiştirilmesini teşvik edeceğini bildirmektedir. DSP, kamu arazilerini, ağaçlandırılmaları koşulu ile kişi ve kurumlara kiralamaktan ve bu tür yatırımlara finansman desteği vermekten yanadır.

MHP'nin Programı'nda ve Seçim Beyanname'sinde en çok önem verdiği konu özel ormanlığın teşvik edilmesidir. MHP, özel ormanlığın teşvik edilmesi amacıyla; orman köylüsüne, gerçek ve tüzel kişilerle bedelsiz arazi tahsis edileceğini, uygun hazine arazilerinin mülkiyetinin ağaçlandırma yatırımları yapanlara devredileceğini, bu yatırımların daha etkin şekilde destekleneceğini belirtmektedir.

Orman ve Çevre

Türkiye'de ormanlar ve ormancılık sorunları genelde çevrenin bir parçası olarak

görülmemektedir. Ormancılık örgütü de ormanları çevreden bağımsız bir sektör olarak değerlendirmeyi tercih etmiştir. Oysa 1987'deki “*Ortak Geleceğimiz Raporu*” ve 1992'de Rio'da yapılan “*Çevre ve Kalkınma Konferansı*” nda ormanlar çevrenin önemli bir parçası olarak görülmüş ve üretilen metinlerde ormancılık sorunlarına önemli yer verilmiştir.

Partilerin program ve seçim bildirgelerinde çevreyle ormancılık ilişkisinin çok zayıf bir düzeyde tuttuğu görülmektedir. Örneğin; bazı partilerin erozyon sorunundan bahsederken ormansızlaşmayla hiçbir ilişki kurmadıkları görülmektedir. Partiler genelde ormanla ilişkili görüşlerini çevreye ayırdıkları kısım içinde aktarmamaktadır. Çevre başlığı altında CHP biyolojik çeşitliliği ve orman varlıklarını koruma altına alacaklarını, DSP ağaçlandırma ve erozyonla mücadele yapacaklarını belirtmektedir, Çevreyle ormancılık ilişkisini en iyi şekilde kuran parti DYP'dir. Ormanların ekosistem olarak varlığını vurgulayan DYP, parti programında; erozyon, doğal yaşlı orman, yaban hayatı, ormanın kolektif hizmetleri, endemik türlerin kaçırılması, biyolojik çeşitlilik, çok yönlü yararlanma, gen kaynağı, habitat, yaşama alanı, botanik parkı, doğa tarihi gibi kavramlara yer vermiştir.

Son Değerlendirme

Siyasi Partilerin, parti programlarında ve seçim bildirgelerinde ormancılığa gereken önemi vermedikleri, ormancılık konusundaki düşüncelerini tutarlı politikalara dayandırmadıkları görülmektedir.

Parti programları ve seçim bildirgeleri incelendiğinde partilerin ormancılıkla ilişkileri; ilgililer, yüzeysel ilgililer ve ilgisizler olmak üzere üç grupta değerlendirilebilir. Bu grupların oluşmasında partilerin adı geçen belgelerde ormanlara ayırdıkları yer ve ormancılık konusunda farklı konularda yapmış oldukları değerlendirmeler etkili olmuştur. Bu durumda ilgili partiler; DYP,

DSP ve CHP, yüzeysel ilgililer; AKP, ANAP, MHP, SP ve YTP, ilgisizler ise; ÖDP ve GP'dir.

DYP ve DSP'nin yoğun ilgisinin nedeni son yıllarda Orman Bakanlığı'nı ellerinde bulunduran partiler olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Fakat, bu iki partinin ve diğer partilerin ormanlar hakkındaki düşünceleri incelendiğinde görüşlerinin kendi içinde çelişkiler taşıdığı görülebilir. Örneğin; partiler ormanların işletilmesi ve muhafazasını özel sektöre, orman köylülerine, gönüllü kuruluşlara ve kooperatiflere devretmekten bahsetmektedirler. Fakat, bunu hangi altyapı şartlarında ve hangi deneyimlere dayanarak yapacaklarını açıklamamaktadırlar. Ya da orman köylüsüyle devleti barıştıracaklarını iddia ederken bunu hangi şekilde gerçekleştireceklerini belirtmemektedirler.

Ormancılıkta orman rantına ve bol vaatlere dayanan kısa vadeli politikalar ormanların yok olmasına neden olabilir. Sürdürülebilir ormancılığın gelişmesi için; partilerin ormanları toplumsal kaynak olarak kabul ederek politika oluşturmaları ve bu politikaları orta ve uzun vadeli planlara dayandırmaları gerekmektedir. Partilerin, bu tür politikalar oluşturabilmek için; bünyelerinde bulunan AR-GE birimlerinden, üniversitelerden ve başta ormancılık meslek örgütleri olmak üzere sivil toplum örgütlerinden destek almaları gerekir. Aksi takdirde partilerin kalıcı politikalar oluşturması çok zordur.

Partiler, ülke ormancılığının gelişmesinde önemli bir role sahiptir. Yalnız bu rol iktidarda olan partinin baskı gruplarının da etkisiyle dengesiz temsile dayanan bir şekilde kararlar almasına ve uygulamasına yol açıyorsa çeşitli olumsuzluklarla karşılaşılabilir. Ancak, partiler bu rollerini tüm paydaşlarla birlikte dengeli bir şekilde paylaşırlarsa ormancılık politikasında başarıdan söz edilebilir.

Kaynaklar

AKP, 2002. Kalkınma ve Demokratikleşme Programı. Adalet ve Kalkınma Partisi yayını. 116s.

AKP, 2003. Her Şey Türkiye İçin-Ak Parti Seçim Beyannamesi. www.akparti.org.tr.

ANAP, 2003. ANAP Parti Programı. www.anap.org.tr

ANAP, 2003. ANAP Seçim Bildirgesi. www.anap.org.tr

CHP, 2002. Cumhuriyet Halk Partisi Programı — Yeni Hedefler Yeni Türkiye. Cumhuriyet Halk Partisi yayını. 241 S.

CHP, 2002. Güzel Günler Göreceğiz — Cumhuriyet Halk Partisi 2002 Seçim Bildirgesi. Cumhuriyet Halk Partisi yayını. 96 S.

DSP, 2002. DSP Program. Demokratik sol Parti yayını. 150 S. ANKARA

DSP, 2002. Sessiz Devrim — DSP'nin Ülke Sorunlarına Yaklaşımları ve Çözüm Önerileri — Demokratik Sol Parti 2002 Seçim Bildirgesi. 189 S.

DYP, Tarihsiz. 1946'dan 21. Yüzyıla II. Demokrasi Programı- (7) 21. Yüzyıl Projeleri. Doğru Yol Partisi yayını. 77 S.

GP, 2002. Genç Parti Program. Genç Parti yayını. 24 S.

MHP, 2000. Milliyetçi Hareket Partisi Programı. Milliyetçi Hareket Partisi yayını. 98 s. Ankara.

MHP, 2002. Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi – Türkiye'nin Onurlu Geleceği. Milliyetçi Hareket Partisi yayını. 124 s.

ÖDP, Tarihsiz. Program ve Tüzük. Özgürlük ve Dayanışma Partisi yayını. 64 s. Ankara.

ÖDP, 1999. ÖDP I. Olağan Danışma Konferansı ve Büyük Kongresi Kararları Ekim 1997. 16 s. Ankara.

ÖDP, 2002. Öfkeniz ÖDP'de Umut Olsun - ÖDP Seçim Bildirgesi. Özgürlük ve Dayanışma Partisi yayını. 16 s.

SP, 2002. Acil Onarım ve Atılım Programı - Saadet Partisi Seçim Beyannamesi. Saadet Partisi Yayını.

SP, 2003. Saadet Partisi Programı. www.sp.org.tr

YTP, Tarihsiz. Program. Yeni Türkiye Partisi. 23 S.

YTP, 2002. Yeni Türkiye'nin İktidar Programı - Biz Hazırız. Yeni Türkiye Partisi yayını. 89 s. Ankara.

2007 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASAL PARTİLER VE ORMANCILIK²

Giriş

Ormancılık politikasının partiler üstü bir niteliğe sahip olması, iç politika aracı yapılmaması, iktidar değişikliklerinden etkilenmemesi ülke ormancılığının başarılı olmasını sağlayacak önemli unsurlardır (Eryılmaz, 1985). Fakat ne yazık ki ormanlar zaman zaman partilerin siyasal propagandalarına kurban edilebilmektedir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndaki "*Ormanların tahrip edilmesine yol açan hiçbir siyasi propaganda yapılamaz*" hükmüne karşın, 1970 yılında iktidar ve muhalefet partileri bir araya gelip uzlaşma halinde "*Orman suçları için genel af çıkarılamaz*" hükmünü Anayasadan çıkarabilmişlerdir. Bu hüküm sonradan 1982 Anayasası yapılırken Anayasaya tekrar konulmuştur (Özdönmez vd., 1996).

Belirlenen ulusal ormancılık politikası amaçlarına ulaşılabilmesi için öncelikle saptanan amaçların tüm ilgili kişi, grup veya örgütlerce benimsenmiş olmasında yarar bulunmaktadır (Gümüş, 2004). Siyasi partiler, ormancılıkta katılımın önemli ilgi gruplarından biridir. Türkiye'de ormancılık politikasının oluşturulmasında siyasi partilerin, özellikle iktidarı elinde bulunduran partiler ile parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin önemli etkileri vardır (Atmış, 2003a; Atmış,

2003b; Anonim, 2005). Krott (2005) da ormancılık politikası hakkında önemli kararlar alınması sırasında üst düzey yönetim, parlamento ve siyasal partilerin katılımının çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Ülkemizde siyasi partilerin ormancılık politikalarını belirlemedeki önemli etkilerine rağmen hem siyasal partiler hem de ormancılık üzerindeki etkileri hakkında ormancılık politikası açısından yeterince inceleme yapılamadığı söylenebilir. Bu çalışmanın çerçevesi bu boşluğu doldurmaktan öte 2007 Genel Seçimleri özelinde partilerin seçim bildirgelerini inceleyerek, partilerin ormancılık hakkındaki yaklaşımlarını ortak bir zeminde değerlendirme çabasıyla sınırlıdır. Seçim bildirgelerinde partilerin orman ve ormancılık hakkındaki görüşlerinin tamamını bulmak mümkün değildir. Fakat bu belgelerden partilerin bu konulara yaklaşımları hakkında önemli ipuçları elde edilebilir. Bu çalışma bir anlamda 2002 Genel Seçimleri ile ilgili olarak Atmış (2003b) tarafından yapılan "*Ormanlarımız ve Siyasal Partiler*" adlı çalışmanın devamı niteliğindedir. Adı geçen bu çalışmanın sonucunda: "*Siyasi partilerin, parti programlarında ve seçim bildirgelerinde ormancılığa gereken önemi vermedikleri, ormancılık konusundaki düşüncelerini tutarlı politikalara dayandırmadıkları görülmektedir... Sürdürülebilir ormancılığın gelişmesi için; partilerin ormanları toplumsal kaynak olarak kabul ederek politika oluşturmaları*

2 Bu çalışma 2008 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E., 2008. 2007 genel seçim bildirgeleri çerçevesinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. Bartın Orman Fakültesi Dergisi. 10(14): 33-42.

ve bu politikaları orta ve uzun vadeli planlara dayandırmaları gerekmektedir. Partilerin, bu tür politikalar oluşturabilmek için; bünyelerinde bulunan AR-GE birimlerinden, üniversitelerden ve başta ormancılık meslek örgütleri olmak üzere sivil toplum örgütlerinden destek almaları gerekir. Aksi takdirde partilerin kalıcı politikalar oluşturması çok zordur.” gibi saptamalar ve öneriler yapılmıştır.

Bulgular içinde yer alan genel bilgiler kısmında partilerin ormancılık politikalarına ilişkin bazı niceliksel değerlendirmeler yapılmıştır. Konuya ilişkin niteliksel değerlendirmelere ise geri kalan yedi başlık altında yer verilmiştir. Bulguların son bölümünde 2007 Genel Seçimi’nde ilk üç sırayı alıp mecliste grup kurma hakkını kazanan üç parti olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)’nin bu seçimdeki politikaları, bir önceki genel seçim olan 2002 Genel Seçimleri’ndeki politikalarıyla karşılaştırılmıştır. Sonuç kısmında bulguların değerlendirmesi yapılmıştır.

Yöntem

Partilerin ormancılık konusunda belli politikalar oluşturarak bu politikalarını, parti programları, seçim bildirgeleri ve diğer belgeler aracılığıyla kamuoyuna duyururlar (Anonim, 2005). Bu çalışmada partilerin orman ve ormancılık hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için; 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan genel seçimler için hazırladıkları “Seçim Bildirgeleri (Beyannameleri)” incelenmiştir. Partilerin seçim bildirgelerine resmî web siteleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu nedenle partilerin seçim bildirgelerinden yapılan alıntılar için her seferinde metin içi atıf verilmemiştir. Her parti hakkındaki bilgi o partinin web sitesinde bulunan seçim bildirgesinden alıntılanmıştır.

2007 Genel Seçimlerine katılan 14 partinin listesi, kısaltmaları ve 2007 Milletvekili Genel Seçimlerinde aldıkları oy oranları Tablo 1’de gösterilmiştir (YSK, 2008).

Bu partilerin bir kısmının seçim bildirgelerinin özensiz hazırlandığı ve slogan yığınlarıyla

Tablo 1. Siyasal partiler ve 2007 seçimlerindeki oy oranları.

Parti Adı	Kısaltma*	Oy Oranı (%)**
Adalet ve Kalkınma Partisi	AKP	46,52
Aydınlık Türkiye Partisi	ATP	0,29
Bağımsız Türkiye Partisi	BTP	0,52
Cumhuriyet Halk Partisi	CHP	20,90
Demokrat Parti	DP	5,44
Emek Partisi	EMEP	0,07
Genç Parti	GP	3,04
Halkın Yükselişi Partisi	HYP	0,51
İşçi Partisi	İP	0,36
Liberal Demokrat Parti	LDP	0,10
Milliyetçi Hareket Partisi	MHP	14,27
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	ÖDP	0,15
Saadet Partisi	SP	2,34
Türkiye Komünist Partisi	TKP	0,23
Bağımsız Adaylar	-	4,56
TOPLAM		100,00

* Makalenin geri kalan kısmında partiler için bu kısaltmalar kullanılacaktır.

** Bağımsız adayların oy oranları bu listede yer almamaktadır.

doldurulmuş sıg bilgilerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle bazı partilerin orman ve ormancılığa bakışı yeterince irdelenememiştir.

Çalışmada öncelikle partilerin seçim bildirgelerinde yer alan ormancılıkla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili bütün sözcükler belirlenerek analiz edilmiştir. Bu analize göre ormancılıkla ilgili olarak seçilmiş sözcüklerin parti seçim bildirgesinde yer alıp almadığı, yer alıyorsa kaç defa yer aldığı tespit edilmiştir. Bu analiz sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Daha sonra partilerin ormancılığın önemli konularına bakışlarını sorgulayacak şekilde oluşturulmuş yedi ayrı başlıkta partilerin seçim bildirgelerindeki ifadeleri analiz edilmiştir. Bu ifadelerdeki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur. Ayrıca, seçimde ilk c sırayı alan partilerin seçim bildirgeleri, 2002 seçimleri için yayınladıkları bildirgelerle karşılaştırılarak dokuzuncu başlık altında değerlendirilmiştir.

Genel Bilgiler

Partilerin ormancılık konularına ilgilerini niceliksel olarak ölçmek için; ormancılıkla ilgili bazı terimlerin seçim bildirgelerinde hangi lde yer aldığı sorgulanmıştır. ATP, BTP, GP, LDP, SP ve TKP'nin Tablo 2'de verilen ağalandıırma, ekosistem, orman vb. terimlerin hiçbirine seçim bildirgesinde yer vermediği, geri kalan partiler içinde de c partinin ne çıktığı görülmektedir. Söz konusu terimlere CHP 45, AKP 31 ve MHP 22 kere yer vermiştir. Bu partilerin %10 barajını açıp meclise girmeye hak kazanan c parti olması onların diğer partilerden farklılıklarını ortaya çıkaran bir diğer unsurdur. Tablo 2'de yer alan diğer partilerin ormancılık konularına ilgisinin niceliksel olarak olduğca düşük olduğu görülmektedir.

Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği

Orman mülkiyeti ve işletmeciliği konusunda 14 parti içinde sadece CHP görüş bildirmektedir. CHP

Tablo 2. Partiler ve seçim bildirgelerinde kullandıkları ormancılıkla ilgili terimler.

	AKP	CHP	DP	EMEP	HYP	İP	MHP	DP
Ağalandıırma	2	3	0	0	0	0	0	0
Biyolojik eşitlilik	1	1	1	0	0	0	1	0
Doğa/Doğal	1	5	0	3	0	2	1	2
Doğal Kaynak	3	1	0	0	0	0	0	1
Ekoloji/Ekolojik	1	1	1	0	0	0	3	4
Ekosistem	0	0	0	0	1	0	1	0
Endemik	0	0	0	0	0	0	2	0
Erozyon	2	4	0	0	1	0	1	0
Habitat	0	0	0	0	0	0	0	0
Kent Ormanı	1	0	0	0	0	0	0	0
Küresel Isınma	0	4	0	1	0	0	0	0
Milli Park	0	1	0	0	0	0	0	0
Orman	7	16	5	0	6	1	3	2
Orman Köylüsü	2	5	1	0	0	0	5	0
Orman Yangını	0	0	0	0	0	0	0	0
Ormancılık	3	2	0	0	0	0	4	0
Sr. Kalkınma	8	1	0	0	1	0	1	0
Sr.Ormancılık	0	0	0	0	0	0	0	0
Yaban Hayatı	0	1	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	31	45	8	4	9	3	22	9

bir taraftan devlet ormanları devlet tarafından işletilmeye devam edilecektir derken, diğer taraftan geliştirecekleri “*Bölgesel Ormancılık Kalkınma Proje*”leriyle orman alanlarının korunması ve işletmesini yöredeki orman köylüsü ve kooperatiflerin sorumluluğuna verileceğini duyurmaktadır. Üstelik aynı paragrafta yer alan bu iki çelişkili ifadenin varlığı seçim bildirgelerinin ciddiyetine gölge düşürmektedir. Çünkü devlet ormanlarının devlet tarafından işletilmesiyle, orman köylüsü veya kooperatifleri tarafından işletilmesi tamamen farklı yönetim anlayışlarının ürünüdür.

Orman sınırları dışına çıkarılmış alanların değerlendirilmesi konusu da mülkiyet ve işletmecilik kapsamında değerlendirilebilir. Bu konuda da sadece DP ve CHP’nin değerlendirmeleri vardır. İktidarı sırasında Anayasa’nın 169. ve 170. maddelerini değiştirme girişiminde bulunarak, 2/B ile orman dışına çıkarılmış alanları satıp 25 milyar dolar kazanmayı uman AKP’nin seçim beyannamesinde bu konuya tek cümle dahi yer vermemesi dikkat çekmektedir (Atmış, 2003c; Türker, 2003).

DP bildirgesinde “*Orman vasfını yitirdiği için orman sınırları dışında kalan yerler, gelir getirecek şekilde değerlendirilecektir.*” derken, DP’nin bu alanları satmayı mı, yoksa kiralamayı mı düşündüğü, bu alanları değerlendirirken önceliği işgalcisine mi, yoksa açık artırma ile en çok parayı verene mi vereceği belli değildir.

Öte yandan CHP’nin bu konudaki önerisi de belirsiz ifadeler içermektedir. CHP, bir yandan “*2/B olarak adlandırılan, orman sınırları dışına çıkarılmış olan yerlerle ilgili sorun, toplum yapımıza ve ormancılık tekniğine uygun biçimde ve adil bir şekilde çözümlenecektir.*” demektedir, diğer yandan kentsel yerleşim alanına dönüşmüş veya turizm amaçlı kullanılan 2/B alanlarındaki mülkiyet sorunlarını çözeceklerini, buralardan sağlanacak

kaynakla yeni orman alanları kuracaklarını belirtmektedir. CHP’nin hem toplum yararına hem de ormancılık tekniğine uygun çözümü nasıl oluşturacağı konusunda bir açıklık yoktur.

Yine CHP orman alanlarındaki tahsis ve izinler konusunda daha katı düşünmekte, kesin bir zorunluluk ve büyük bir toplumsal yarar olmadıkça bu tür uygulamalara izin vermeyeceğini, tahsislerin ancak daha özenli ve teknik ölçütlere dayandırılarak yapılacağını belirtmektedir. Bildirgesinde devlet ormanlarının mülkiyetini özelleştireceğini belirten herhangi bir parti bulunmamaktadır.

Orman Toplum İlişkileri

Orman köylüsünün durumunu iyileştireceğini belirten partiler; AKP, CHP, DP ve MHP’dir. Bu partilerden AKP, orman köylüsünü kalkındıracağını ve gelirlerini arttıracığını, bunu çok yönlü destekleri ve orman gelirlerinden köylüye aktarılan kaynakları daha yüksek düzeye çıkararak yapacağını belirtmektedir. MHP ise hem orman köylüsünü kalkındırarak hem de koruma hizmetlerini yaygınlaştırarak aynı sonucu elde edeceğini belirtmektedir.

Bir başka parti DP ise; orman köylüsünün durumuna daha farklı açıdan değinmekte, “*orman köylüsünün ormanları sahiplenmesi sağlanacak, mevcut ihtilaflar sona erdirilecek, orman niteliğini kaybeden alanlar kullanıma açılacaktır.*” demektedir. Buradaki “*sahiplenme*” nin ne tür bir sahiplenme olduğu ve ihtilafları sona erdirmenin nasıl yapılacağı belirtilmemektedir. Zaten orman köylüsünün kullanımında olan orman niteliğini kaybetmiş alanların tekrar onların kullanımına nasıl verileceği de açıklanmamaktadır.

Öte yandan CHP ve MHP’nin konuya yaklaşımı benzer niteliktedir. “*Orman köylüsünü, devletle süreklili kavgalı olmaktan kurtaracağız.*” diyen

partilerden MHP, bunu orman kadastrası ve genel kadastrayı birleştirip mülkiyet sorununu çözerek yapacağını söylerken, CHP'nin bu konuda neyi kastettiği ve bunu nasıl yapacağı bilinmemektedir. Fakat CHP'nin orman köylüsünün gelirlerini arttırmak konusunda farklı önerileri vardır. Bu parti orman emvali üretiminde, tohum ve fidan üretiminde, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, rehabilitasyon (iyileştirme) ve mera ışlahı çalışmalarında orman köylülerine iş vererek bu kesimin gelirlerinin arttırılabileceğini belirtmektedir.

Sözü edilen partiler gerek orman köylüsünün kalkındırma gerek de bu kesimin gelir düzeyini arttırma iddialarını, ormancılık yönetiminde yıllarca yapılmış olan bir hatayı sürdürerek ortaya koymaktadır. Gerçekten orman köylüsünün fakirliğinin sadece ormandan elde edilecek gelirlerle ve sadece ormancılık örgütünün çalışmalarıyla önlenemeyeceği, bunu başarmak için tüm devlet kurumlarının eşgüdümlü olarak çalışacağı planlı etkinliklere ve orman dışı maddi kaynaklara ihtiyaç olduğu ilgili belgelerde belirtilmemektedir.

Partilerin orman toplum ilişkilerini ormancılık biliminden farklı olarak ele aldığı söylenebilir. Günümüzde “*Orman Toplum İlişkilerinin*” sadece orman köylülerini ilgilendirmediği, toplumun diğer kesimlerinin de ormanlarla çok yakın ilişkide olduğu, örneğin orman toplum ilişkilerini “*kırsal nüfusun ormanla ilişkisi*” ve “*kentli nüfusun ormanla ilişkisi*” şeklinde ikiye ayrıldığı düşünöldüğünde (Ekizoğlu, 1997; Özdönmez vd., 1999, Atmış, 2004), partilerin kentli-orman ilişkileri üzerinde durmadıkları görölmektedir. Bu konu sadece MHP ve HYP'nin seçim bildirgelerinde ifade edilmektedir. MHP; doğal zenginliklerin toplum tarafından sahiplenilmesi ve çevre duyarlılığının geliştirilmesi için eğitime ve kamuoyunun bilgilendirilmesine önem verdiğini belirtmektedir. HYP ise; “*Televizyon programları*

ve ders kitaplarında, başta ormanlarımız olmak üzere, çevre korunmasının ve geliştirilmesinin yoğun bir şekilde işlenmesini sağlayacağız.” diyerek orman köylüsü dışındaki kitleyi de dikkate aldığını göstermektedir.

Politika ve Mevzuat Değişiklikleri

Ormanların kurtarılması ve korunması için yeni anayasal güvenceler oluşturacağını söyleyen tek parti HYP'dir. Ormanların tahribini insanlık suçu olarak takibe alacağını söyleyen HYP, ormanların korunması için katı yasal düzenlemeler yapmaktan yanadır. CHP ormandan usulsüz yararlanmanın ve her türlü işgalin önüne geçmek için sosyoekonomik önlemler almayı önermektedir. Fakat önlem olarak Orman Kanunu'nda değişiklik yaparak “*kestane, fıstık çamı ve incir ağaçlarının bulunduğu arazilerin mülkiyet sorununu çiftçi lehine çözümleme*” den yanadır. Böyle bir çözümün işgali önlemek yerine, yeni işgallere yol açacağını belirtmekte yarar vardır.

Tarım, orman, çevre ve su idaresini tek bir çatıda toplayacağını belirten DP, ormancılık örgüt yapısında değişiklik yapacak tek parti olarak öne çıkarken, MHP; orman köylülerine tarımsal üretim yapabileceği arazi tahsis ederek, onları orman dışına çıkarmayı ve onlardan boşalan yerleri ormanlaştırmayı hedefleyen, halen mevzuatta da bulunan (6831 Sayılı *Orman Kanunu, Md. 13*) bir anlayışı benimsemektedir.

Plan Proje ve Kadastro Çalışmaları

Ormancılıkla ilgili plan, proje ve kadastro çalışmalarına doğrudan atıfta bulunan partiler sadece CHP ve MHP'dir. MHP orman kadastrası ve genel kadastrayı birleştireceğini söylerken, CHP ne şekilde yapacağını belirtmese de orman kadastro ve tahdit işlemlerini en kısa sürede bitireceğini iddia etmektedir. CHP kadastro yanlışlıklarını düzelterek, orman vasfını yitirmiş olan toprakları, orada oturmakta olan çiftçinin kullanımına

açarak “tekrar” tarımın hizmetine sokacağını, bu tür alanları “yozlaşmış rant ilişkilerinin değil, kırsal ekonominin ve orman köylüsünün refahını geliştirmek amacıyla” değerlendireceğini belirtmektedir. Buradaki “tekrar” tarımın hizmetine sokmakla neyin kastedildiği belli değildir. Bilindiği gibi orman alanı dışına çıkarılmış alanlar geçmişte orman olan, fakat daha sonradan orman vasfını kaybettiği gerekçesiyle orman dışına çıkarılmış alanlardır.

AKP, seçim bildirgesinde bu konuya doğrudan yer vermemekte, ormanların da yerleşim, sanayi, turizm, tarım ve koruma alanlarıyla birlikte bir bütün olarak ele alınarak planlanacağını açıklamaktadır.

Ormanlık Hizmetleri ve Korunan Alanlar

Günümüzde ormanlık hizmetleri içinde korunan alanlar öne çıkmaktadır. AKP, “Biyolojik çeşitliliği koruma” vurgusunu yaptığı korunan alanlar konusunda, Avrupa ülkelerine göre Türkiye’nin üstünlüğünü öne çıkarmakta, “Ekoturizm” ve “Ekotarım”ı yaygınlaştırarak topluma hizmet sunacağını belirtmektedir. Bu parti ayrıca kendi iktidarları döneminde uygulamaya konulan ve 56 ilde kurulan kent ormanlarını, sadece “mesire yeri” düzeyine indiren dar bir değerlendirmenin konusu yapmaktadır.

Öte yandan CHP, daha çok ülkenin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakları turizmin hizmetine sunmak için korumanın önemine değinmektedir. “Müze ören yerleri ve milli parkların korunmasını ve bakımını en üst düzeye çıkaracağız. Bu alanları, gelecek nesillere korunup kollanarak bırakılacak şekilde turizme kazandıracağız... Korunan bir doğa ve kültürün, turizmin asıl ve kalıcı girdisi olduğunu unutmuyacağız” gibi değerlendirmeler CHP’nin bildirgesinde ormanlık hizmetlerine ilişkin öne çıkardığı tespitlerdir. CHP konuyu böyle değerlendirirken, İP; tarım ve orman alanlarının

turizm bahanesiyle betonlaştırılmasına son vereceğini açıklamaktadır.

Ağaçlandırma, Özel Ormanlık ve Teşvikler

AKP, küresel iklim değişikliğine ve erozyona karşı bir önlem olarak orman alanlarının korunmasını ve genişletilmesini etkinliklerinin öncelikleri arasında saymaktadır. Daha önce yılda ortalama 75 bin hektar olan ağaçlandırma miktarını, kendi yönetimleri döneminde 400 bin hektar gibi abartılı bir rakama ulaştırdıklarını belirten AKP, bu ağaçlandırmalar sayesinde Türkiye’nin dünyada orman alanını artıran ülkeler arasına girdiği üzerinde durmaktadır. Türkiye’de orman alanlarının artıp artmadığı tartışmalı olduğu gibi, var olan artışın yapılan ağaçlandırma çalışmalarından çok, ülkenin demografik yapısında yaşanan değişimlere dayandığı öne sürülmektedir. Sözü edilen rakam ile AKP’nin seçim bildirgesinde konulan hedefler içinde verilen rakamlar çelişmektedir. Bildirgede; “Ağaçlandırma, erozyonla mücadele ve iyileştirme (rehabilitasyon) çalışmalarında ortalamaları 500 bin hektara çıkaracak” denirken, yukarıda verilen ağaçlandırma miktarının erozyonla mücadele ve iyileştirme çalışmalarını da kapsadığı ortaya çıkmaktadır. AKP ayrıca “yeşil kuşak ormanlığına hız vererek, daha yaşanabilir kentler” oluşturma konusuna da değinmektedir.

Öte yandan CHP; 4122 sayılı “Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu”nun uygulamalarına hız vereceğini, tarım topraklarının amaç dışı kullanımını önleyeceğini, erozyonu önleyici önlemleri yaygınlaştıracağını, Devlet orman arazilerinde ve vatandaş arazilerinde endüstriyel odun hammaddesi üretmek üzere hızlı gelişen türler ve meyveli orman ağacıyla özel ağaçlandırma çalışmalarına hız verileceğini belirtmektedir. Aynı parti ekolojik yerine ekonomik yönü ağır basan bir ağaçlandırma şeklini tercih etmektedir. Bir diğer parti MHP, orman köylüsüne

ve talep eden gerçek ve tüzel kişilere bedelsiz arazi tahsis ederek özel ormancılığı geliştireceğini, verimli tarım topraklarını koruyacağını, amaç dışı kullanım ve erozyonu önleyeceğini iddia etmektedir. Hâlbuki özel ormancılık için bedelsiz arazi tahsisi ormancılık mevzuatında uzun süreden beri bulunmaktadır (6831 Sayılı Orman Kanunu, Md. 57 ve Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu, Md. 2, Md. 3, vb.).

Orman ve Çevre

Çevre konusunun güncelliğinden olsa gerek, “orman ve çevre” konusu diğer başlıklara göre daha çok partinin ilgi alanına girmektedir. Doğal kaynak, biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınma gibi kavramlara özel atıflarda bulunan AKP; doğal kaynakları korumayı ve gelecek nesillere aktarmayı en temel görevleri arasında saymakta, Türkiye’yi bu değerlerin korunduğu, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gözetilen bir ülke yapmayı hedeflemekte, gelecek kuşakların hakkını gözeterek, ekonomik kalkınmayı ve doğal kaynaklardan herkesin adil biçimde yararlanmasını sağlayacak çevre yönetim sistemleri oluşturmayı benimsemektedir. Söz konusu yönetim sisteminin kurulması için AKP’nin temel ilkeleri ise “*kullanan-kirleten öder, sürdürülebilir kalkınma, kamu-özel iş birliği, çevre bilincinin yaygınlaştırılması ve katılımcılık*” tır.

Bu parti dışında HYP, siyasetin en hayati hizmeti olarak; “*doğa tahribi ve bu tahribin besleyici unsurları olan düzensiz kentleşme, ormanların talanı, denizlerin kirlenmesi, su kaynaklarının israfı gibi büyük felaketlerle mücadele*yi” göstermektedir. HYP, toprak erozyonunu en büyük felaketlerden biri olarak kabul etmekte, çağdışı kentleşme ve denetimsiz yapılaşma ile orman yağmacılığını çölleşmenin en önemli nedenleri olarak görmektedir. HYP ayrıca CHP ile birlikte çevre sorunlarıyla mücadelede TEMA gibi sivil toplum örgütleriyle birlikte mücadele etmeyi öneren iki partiden biridir.

Bunlardan başka CHP; biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınma, erozyonla mücadele, ekolojik denge gibi kavramlara vurgu yaparak, doğal, kültürel ve tarihsel çevreyi koruyacağını, üretimde çevre dostu yöntemleri kullanacağını, kentlerdeki yeşil alanları ranta konu yapmayarak koruyacağını ve kişi başına düşen yeşil alan miktarını artıracığını, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve orman varlıklarını koruma altına alacağını, erozyonla mücadeleyi sivil toplum örgütleriyle birlikte sürdüreceğini, yabancı bitki ve hayvanların yaşama ortamlarının korunmasına özel önem vereceğini, ormanları ekolojik denge kavramı içerisinde gelecek nesillere aktarabilmek için gereken kararlılığı göstereceğini belirtmektedir. Ayrıca MHP; doğal kaynakların korunması ve çevre sorunları konusunda toplumun eğitimi ve kamuoyunun bilgilendirilmesi gerektiğini düşünürken, ülkedeki biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların araştırılması, korunması ve ekonomik değer kazandırılmasını sağlamaktan söz etmektedir.

Diğer partilerden ÖDP’nin bu bildirisinin kapsamına giren konuya ilişkin tek düşüncesi; tarımsal alanların ve ormanların yapılaşma ya da sanayi tesisleri kurma yoluyla amaç dışı kullanımına son vermek, tarım ve orman alanlarının bütünlüğünü sağlamaktır.

2002 Genel Seçimleriyle Karşılaştırmalar

Bu bölümde 2007 Genel Seçimlerinde ilk üç sırayı alan AKP, CHP ve MHP’nin 2002 yılında yapılan genel seçimlere göre orman ve ormancılık alanındaki düşüncelerindeki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırmalar için Atmış (2003b)’ tan yararlanılmıştır.

AKP 2002 yılında mülkiyeti devlette kalmak üzere ağaç dışındaki orman ürünleri üzerindeki kullanma hakkı ve muhafaza sorumluluğunu orman köylüsüne devretme, ormanların yönetimi

için 50 yıllık ana plan yapma ve odun dışı ürünleri kullanma hakkı üzerinde dururken, 2007’de bu konularda hiçbir görüş belirtmemektedir. Yönetimde olduğu 2002-2007 yılları arasında ormancılık alanında anayasal düzeyde önemli değişiklikler yapmaya kalkan AKP hem 2002, hem de 2007 seçim beyannamelerinde politika ve mevzuat değişiklikleri yapacağı şeklinde bir açıklamada bulunmamaktadır. 2002 yılında korunan alanlara hiç değinmeyen AKP, 2007 yılında biyolojik çeşitlilik, ekoturizm, ekotarım, kent ormanı, yeşil kuşak ormancılığı gibi kavramları gündeme getirmektedir. 2007’de, 2002’deki özel ormancılığı destekleme anlayışından vazgeçen AKP, daha çok iktidarı döneminde yaptığını iddia ettiği yüksek ağaçlandırma miktarlarını öne çıkarmaktadır. AKP, çevre ve orman konusunu daha çok sürdürülebilir kalkınma ekseninde ele almakta, doğal kaynak, biyolojik çeşitlilik, çevre bilincinin yaygınlaştırılması, katılımcılık gibi kavramlara atıfta bulunarak 2002’de boş bıraktığı bu alanı doldurmaktadır.

CHP 2002 yılındaki ormanların korunması ve işletilmesinin orman köylüsü ve kooperatiflere devredilmesi iddiasını, çelişkili de olsa 2007 yılında da benimsemektedir. CHP 2002’de “*orman alanı dışına çıkartılan arazilerin ekonomik açıdan değerlendirilmesi için 2/B uygulaması başlatacağız*” derken, 2007’de kendince bir sınıflama yaparak 2/B alanlarını kırsal alandakiler ve kentsel yerleşime dönüşmüş veya turizm amaçlı kullanılan alanlar olarak ikiye ayırmaktadır. Kırsaldaki alanları toplum yapısına ve ormancılık tekniğine uygun olarak, diğerlerini de belli bir “*kaynak*” sağlayarak çözecek belirsiz bir çözüm önermektedir. 2002’de ormanlardan sağlanan gelirin önemli bir bölümünün orman köylüsüne aktarılmasını savunan ve ormanların korunup işletilmesinde “*devlet-orman köylüsü-kooperatif*” iş birliğini öne çıkaran CHP, 2007’de “*orman köylüsünü devletle sürekli kavgalı olmaktan kurtaracağız*” noktasına gelmiştir. CHP, orman ürünleri üretimi, tohum

ve fidan üretimi, ağaçlandırma, erozyon kontrolü vb. işleri orman köylüsüne yaptırarak orman köylüsünün gelirlerini arttıracığı görüşüne yer vermektedir.

MHP, 2002 yılındaki seçim bildirgesinde; “*orman köylüsüne ormanlara zarar vermeden yapılabilecek iş imkanları açılacaktır*” diyerek, bazı orman işlerinin orman köylülerine yaptırılmasını savunurken 2007’de aynı vurguyu yapmamaktadır. MHP 2002 yılındaki seçim bildirgesinde bulunan “Orman köylüsünün devletle sürekli kavgalı olma halinden kurtarılacağı, orman kadastro ve genel kadastro nun birleştirileceği, erozyonun önleneceği, özel ormancılığın teşvik edileceği” şeklindeki yaklaşımlarını 2007’de de sürdürmektedir. MHP’nin ormancılık konularına yaklaşımını 2007 yılında, 2002 yılına göre daha ayrıntılı şekilde ele aldığı söylemek mümkündür.

Son Değerlendirme

Bulgular kısmında dokuz ayrı başlık altında analiz edilen bilgiler değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara varmak mümkündür: 2007 seçimleri sonucunda seçim barajını aşır Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girmeyi başaran üç parti (AKP, CHP ve MHP) seçim bildirgesini daha ciddi hazırlamış partiler olarak öne çıkmaktadır. Bu partilerin ormancılıkla ilgili konulara seçim bildirelerinde diğer partilere göre daha fazla yer veren partiler olması dikkat çekmektedir.

Seçime giren partilerden hiçbiri devlet ormanlarının mülkiyetini özelleştireceğine yönelik bir açıklamada bulunmamaktadır. 2/B konusunda sadece DP ve CHP’nin pek de açıklayıcı olmayan ifadeleri vardır. İktidarı döneminde bütün 2/B alanlarını “*orman köylüsü olmayanlara*” da “*satma*” yönünde Anayasa değişikliği yapmayı göze alan AKP’nin bu konuya 2002 yılında yaptığı gibi (Atmış, 2003b) seçim bildirgesinde yer vermemesi dikkat çekmektedir.

Değınilen partiler, orman toplum ilişkilerini sadece orman köylüsünün kalkındırılması düzeyinde ele almaktadır. Yine bu siyasi örgütler orman köylüsünün fakirliğinin sadece ormandan elde edilecek gelirlerle ve sadece ormancılık örgütünün çalışmalarıyla önlenemeyeceğı, bunu başarmak için tüm devlet kurumlarının eşgüdömlü olarak çalışacağı, planlı etkinliklere ve orman dışı maddi kaynaklara ihtiyaç olduğuna yönelik herhangi bir açıklama seçim bildirgelerinde yer almamaktadır. Ayrıca, orman toplum ilişkilerini “orman-kentli” ilişkilerini kapsayacak şekilde ele alan bir yaklaşıma sadece MHP ve HYP'nin seçim bildirgelerinde yer verildiğini söylemek mümkündür.

Ormancılık tarihi doğru değerlendirilemediğı için; bazı partiler daha önce uygulanmaya çalışılmış, fakat başarı sağlamamış çözüm önerilerini tekrar gündeme getirmektedir. Bunun yanında mevzuatta bulunan pek çok konu, sanki hiç yokmuş gibi yeniden önerilmektedir. Üstelik bunu daha çok iktidara aday olan ilk üç parti yapmaktadır. DP, örgüt yapısında değışiklik yapmayı gündeme getiren tek partidir.

Bu partilerden CHP ve MHP, orman kadastrounun tamamlanmamış olmasını önemli bir sorun olarak görmekte ve farklı yöntemlerle de olsa orman kadastrounu en kısa sürede tamamlayacaklarını belirtmektedir.

Öte yandan ormancılık hizmetleri ve korunan alanlar konusunda AKP ve CHP'nin değerlendirmeleri öne çıkmaktadır. Korunan alanlara verilen önemin içeriğinde; bu alanların barındırıldığı ekolojik zenginliğin sürdürülebilir şekilde korunmasından daha çok, bu alanlara yönelecek turizm talebine ve sağlanacak turizm gelirlerine odaklanılmaktadır.

Ormancılığın en önemli konularından biri olan ağaçlandırmalar konusunda üç parti değerlendirme yapmaktadır. AKP daha çok iktidarı sürecinde abartılı olarak ifade ettiği ağaçlandırma miktarını

aynı yöntemleri kullanarak arttıracığı görüşüne yer verirken, CHP ve MHP özel ağaçlandırmaların önünü açacak teşvikler geliştireceklerini belirtmektedir.

“Orman ve Çevre” konusu çoğı partinin ilgi gösterdiği en güncel konu başlığıdır. Beş ayrı parti (AKP, HYP, CHP, MHP ve ÖDP) bu konuda farklı terimler kullansalar da doğal kaynaklar üzerindeki yıkımlarla mücadele edebilmek için çeşitli öneriler geliştirmişlerdir.

İncelenen dönem içinde iktidar partisi olan AKP'nin bu dönem içinde gündeme getirdiğı 2/B ve orman işletmeciliğın özelleştirilmesi gibi çeşitli konuları seçim beyannamesinde hiçbir şekilde gündeme getirmediğı görölmektedir. Ayrıca AKP hükümetleri ve Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ormanlarla ilgili olarak abartılı rakamlar verme ve kamuoyunu yanıltıcı söylemler kullanma yönteminin AKP seçim bildirgesinde de sürdürüldüğü görölmektedir.

Özellikle CHP'nin seçim bildirgesinde tutarlı bir söylem oluşturamadığı söylenebilir. CHP'nin sorunların çözümü için geliştirdiğı öneriler birbiriyle çelişmektedir. Bu partinin 2002 ile 2007 seçim bildirgelerinin karşılaştırılması sırasında da farklı konularda çelişkili ifadeler ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak; 2002 yılı Genel Seçimi için yapılan benzer çalışmada ortaya konan sonucun pek de değışmediğı görölmektedir. Siyasi partilerin orman ve ormancılık konularına gereken önemi vermediklerini ve bunlar hakkında tutarlı politikalar oluşturmadıklarını bu çalışma sonucunda da söylemek mümkündür. Oysa Türkiye'de sürdürülebilir ormancılığın gelişmesi için ormancılık politikalarını orta ve uzun vadeli planlara dayandırmaları, bunun için kendi AR-GE birimlerinden, üniversitelerden ve sivil toplum örgütlerinden destek almaları gerekmektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 2005. Çevre-Orman ve Halk İlişkileri Raporu. I. Çevre ve Ormanlık Şurası (22-24 Mart 2005- Antalya) Çalışma Belgesi. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını. Ankara. S: 223-244.
- Atmış, E., 2003a. Dünyada ve Türkiye’de Ormanlıkta Katılım. II. Ulusal Ormanlık Kongresi (19-20 Mart 2003) Kitabı. TOD Yayını. Ankara. S:81-101.
- Atmış, E., 2003b. Ormanlarımız ve Siyasal Partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim Hayvancılık ve Ormanlığımız Kongresi (3 Kasım 2003) Bildiriler Kitabı. Tarım Orkam-Sen Yayını. Ankara. S: 189-209.
- Atmış, E., 2003c. Ormanlarımızı Kısa Vadeli Hesaplarımız İçin Yok Etmeyelim. Orman Mühendisliği Dergisi. Cilt: 40. Sayı: 5-6. S: 11-12.
- Atmış, E. 2004, Ormanlar üzerindeki kent kökenli baskılar ve kentli duyarlılığı I. Ulusal Kent Ormanlığı Kongresi Bildiriler Kitabı. 9-11 Nisan 2004, Ankara, S: 401-413.
- Ekizoğlu, A., 1997, Orman Toplum İlişkilerinin Ormanların Azalmasına Etkileri. Birlik Haberleri Dergisi. TMMOB Yayını. Yıl: 24. Sayı: Mart 1997. Ankara. S: 25-29.
- Eryılmaz, A. Y., 1985. Ormanlık Politikası Ders Notları. KTÜ Orman Fakültesi Yayını. Yayın No: 96. 213 S. Trabzon.
- Gümüş, C., 2004. Ormanlık Politikası. Cilt 1. KTÜ Orman Fakültesi Yayını. Fakülte Yayın No:34. 444 S. Trabzon.
- Krott, M., 2005. Forest Policy Analysis. Avrupa Orman Enstitüsü (EFI) ve Springer Yayını. Dordrecht/ Hollanda. 323 S.
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1996. Ormanlık Politikası. İÜ. Orman Fakültesi Yayını. Yayın No:435. 417 S. İstanbul.
- Özdönmez, M., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1999. Halkla İlişkiler. İstanbul Üniversitesi Yayını. Yayın No:4225. 101 S. İstanbul.
- Türker, M. F., 2003. Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi İle Orman Sınırları Dışına Arazi Çıkarma Uygulamaları Arasındaki Etkileşim: Mevcut Durum, Yaşanan Darboğazlar ve Çözüm Önerileri. Orman Kanunu’nun 2/B Maddesinin Uygulanması ve Değerlendirilmesindeki Sorunlar Paneli. 13 Mart 2003. Ankara.
- YSK, 2008. Yüksek Seçim Kurulu Web Sayfası. <http://www.ysk.gov.tr/ysk/index.html>. (20 Haziran 2008)
- Yararlanılan Siyasal Parti WEB Sayfaları
- AKP, www.akparti.org.tr (09 Temmuz 2007)
- ATP, www.atp.org.tr (11 Temmuz 2007)
- BTP, www.btp.org.tr (11 Temmuz 2007)
- CHP, www.chp.org.tr (10 Temmuz 2007)
- DP, www.dyp.org.tr (09 Temmuz 2007)
- EMEP, www.emep.org (11 Temmuz 2008)
- GP, www.gencturkpartiankara.com (11 Eylül 2007)
- HYP, www.hyp.org.tr (11 Temmuz 2007)
- İP, www.ip.org.tr (10 Temmuz 2007)
- LDP, www.ldp.org.tr (11 Temmuz 2007)
- MHP, www.mhp.org.tr (09 Temmuz 2007)
- ÖDP, www.odp.org.tr (11 Temmuz 2007)
- SP, www.sp.org.tr (09 Temmuz 2007)
- TKP, www.tkp.org.tr (11 Temmuz 2007)

2011 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASAL PARTİLER VE ORMANCILIK³

Giriş

Siyasal partiler toplum iradesinin siyasi arenaya yansımadır. Siyasal sistemin niteliği ve karakteri ne olursa olsun çağdaş toplumların hepsinde partiler birinci derecede önemli rol oynarlar (Kapani, 1998; Bulut ve Güven, 2010).

Siyasal karar alma sürecinde kamusal mal ve hizmetlere olan talebin belirlenmesinde siyasi partiler önemli görevler üstlenmektedir. Çok partili temsili demokrasilerin olduğu ülkelerde bireyler, kamu mal ve hizmetlerine olan tercihlerini doğrudan belirtemezler. Bireyler tercihlerini, partilerin açıklamış oldukları parti programları (ve seçim bildiregeleri) doğrultusunda oylarını bir partiye vererek belirtmektedirler (Sakal, 1998).

Ormanlık politikasının partiler üstü bir niteliğe sahip olması, iç politika aracı yapılmaması, iktidar değişikliklerinden etkilenmemesi ülke ormancılığının başarılı olmasını sağlayacak önemli unsurlardır (Eryılmaz, 1985). Fakat ne yazık ki ormanlar zaman zaman partilerin siyasi propagandalarına kurban edilebilmektedir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndaki "*Ormanların tahrip edilmesine yol açan hiçbir siyasi propaganda yapılamaz*" hükmüne karşın, 1970 yılında iktidar ve muhalefet partileri bir araya gelip uzlaşma halinde "*Orman suçları için genel af çıkarılamaz*" hükmünü

Anayasadan çıkarabilmişlerdir. Bu hüküm sonradan 1982 Anayasası yapılırken Anayasaya tekrar konulmuştur (Özdönmez vd., 1996).

Belirlenen ulusal ormancılık politikası amaçlarına ulaşılabilmesi için öncelikle saptanan amaçların tüm ilgili kişi, grup veya örgütlerce benimsenmiş olmasında yarar bulunmaktadır (Gümüş, 2004). Siyasi partiler, ormancılıkta katılımın önemli ilgi gruplarından biridir. Türkiye'de ormancılık politikasının oluşturulmasında siyasi partilerin, özellikle iktidarı elinde bulunduran partiler ile parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin önemli etkileri vardır (Atmış, 2003a; Atmış, 2003b; Anonim, 2005). Krott (2005) da ormancılık politikası hakkında önemli kararlar alınması sırasında üst düzey yönetim, parlamento ve siyasi partilerin katılımının çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Ülkemizde siyasi partilerin ormancılık politikalarını belirlemedeki önemli etkilerine rağmen hem siyasi partiler hem de ormancılık üzerindeki etkileri hakkında ormancılık politikası açısından yeterince inceleme yapılamadığı söylenebilir. Bu çalışma, bu boşluğu doldurma iddiasında değildir. Bu çalışmanın çerçevesi 2011 Genel Seçimleri özelinde partilerin seçim bildiregelerini inceleyerek, partilerin ormancılık hakkındaki yaklaşımlarını ortak bir zeminde değerlendirme çabasıyla sınırlıdır. Seçim bildiregelerinde partilerin orman ve ormancılık hakkındaki görüşlerinin tamamını bulmak mümkün değildir. Fakat bu belgelerden partilerin bu konulara yaklaşımları hakkında önemli

3 Bu çalışma 2011 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2011. 2011 genel seçimlerinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. Kastamonu Orman Fakültesi Dergisi. 11(2):191-204

ipuçları elde edilebilir. Bu çalışma bir anlamda 2002 ve 2007 Genel Seçimleri ile ilgili olarak Atmış (2003b; 2008) tarafından yapılan çalışmaların devamı niteliğindedir. Adı geçen bu çalışmalardan Atmış (2008)'in sonuç kısmında: “*Siyasi partilerin ormancılığa gereken önemi vermediklerini ve ormancılık hakkında tutarlı politikalar oluşturmadıklarını söylemek mümkündür. Oysa Türkiye’de sürdürülebilir ormancılığın gelişmesi için ormancılık politikalarını orta ve uzun vadeli planlara dayandırmaları, bunun için kendi AR-GE birimlerinden, üniversitelerden ve sivil toplum örgütlerinden destek almaları gerekmektedir.*” gibi saptama ve öneriler yapılmıştır. Bu çalışmada siyasal partileri ortaya koydukları yeni politikalarda bu önerileri dikkate alıp almadıkları da sorgulanmaya çalışılmıştır.

Bulgular içinde yer alan genel bilgiler kısmında partilerin ormancılık politikalarına ilişkin bazı niceliksel değerlendirmeler yapılmıştır. Konuya ilişkin niteliksel değerlendirmelere ise geri kalan yedi başlık altında yer verilmiştir. Bulguların son bölümünde 2011 Genel Seçim’inde ilk üç sırayı alıp mecliste grup kurma hakkını kazanan üç parti olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)’nin 2011 Genel Seçimleri için seçim bildirelerine ormancılık hakkındaki yazdıkları

tespit ve vaatler, 2002 ve 2007 genel seçimlerindeki politikalarıyla karşılaştırılmıştır. Sonuç kısmında bulguların değerlendirmesi yapılmıştır.

Yöntem

Partilerin ormancılık konusunda belli politikalar oluşturarak bu politikalarını, parti programları, seçim bildireleri ve diğer belgeler aracılığıyla kamuoyuna duyurmaları gerekmektedir (Anonim, 2005). Bu çalışmada partilerin orman ve ormancılık hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için; 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimler için hazırladıkları “*Seçim Bildireleri (Beyannameleri)*”, seçim bildiresi bulunmayan partilerin (DYP, MP, MMP) ise “*Parti Programları*” incelenmiştir. Partilerin seçim bildirelerine ve parti programlarına resmî web siteleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu nedenle partilerin seçim bildirelerinden veya parti programlarından yapılan alıntılar için metin içi atıf verilmemiştir. Her parti hakkındaki bilgi, o partinin seçim bildiresi veya parti programından alıntılanmıştır.

2011 Genel Seçimlerine katılan 15 partinin listesi, kısaltmaları ve 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinde aldıkları oy oranları Tablo 1’de gösterilmiştir (REGA, 2011).

Tablo 1. Siyasal partiler ve 2011 seçimlerindeki oy oranları

Parti Adı	Kısaltma*	Oy Oranı (%)**
Adalet ve Kalkınma Partisi	AKP	49,83
Demokrat Parti	DP	0,65
Cumhuriyet Halk Partisi	CHP	25,98
Emek Partisi	EMEP	0,07
Millet Partisi	MP	0,14
Liberal Demokrat Parti	LDP	0,04
Saadet Partisi	SP	1,27
Hak ve Eşitlik Partisi	HEPAR	0,29
Halkın Sesi Partisi	HSP	0,77
Milliyetçi Hareket Partisi	MHP	13,01
Doğru Yol Partisi	DYP	0,15
Türkiye Komünist Partisi	TKP	0,15
Milliyetçi ve Muhafazakâr P.	MMP	0,08
Büyük Birlik Partisi	BBP	0,75
Demokratik Sol Parti	DSP	0,25

* Makalenin geri kalan kısmında partiler için bu kısaltmalar kullanılacaktır.

** Bağımsız adayların oy oranları bu listede yer almamaktadır.

Bu araştırma, tarama modeli olarak desenlenmiştir. “Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır.” (Karasar, 2004; Bulut ve Güven, 2010).

Çalışmada öncelikle partilerin seçim bildirimlerinde yer alan ormancılıkla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili bütün sözcükler belirlenerek “İçerik Analizi” ne tabi tutulmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından öncelikle kodlanmış, daha sonra da bu kodlardan yararlanarak kategoriler oluşturulmuştur (Bulut ve Güven, 2010). Bu analize göre ormancılıkla ilgili olarak seçilmiş sözcüklerin parti seçim bildirimlerinde yer alıp almadığı, yer alıyorsa kaç defa yer aldığı tespit edilmiştir. Bu analizin sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir. Daha sonra partilerin ormancılığın önemli konularına bakışlarını sorgulayacak şekilde oluşturulmuş yedi ayrı başlıkta partilerin seçim bildirimlerindeki ifadeleri analiz edilmiştir.

Bu ifadelerdeki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur. Ayrıca, seçimde ilk üç sırayı alan partilerin seçim bildirimleri, 2002 ve 2007 seçimleri için yayınladıkları bildirimlerle karşılaştırılarak dokuzuncu başlık altında değerlendirilmiştir.

Genel Bilgiler

Bu bölümde siyasal partilerin ormancılık konularıyla hangi derecede ilgili olduklarını niceliksel olarak ölçmek için; ormancılıkla ilgili bazı terimlerin seçim bildirimlerinde hangi ölçüde yer aldığı sorgulanmıştır. LDP, DYP ve TKP’nin Tablo 2’de verilen doğa koruma ve ormancılıkla ilgili terimlerin hiçbirine seçim bildirimlerinde yer vermediği, geri kalan partiler içinde ise beş partinin öne çıktığı görülmektedir. Söz konusu terimlere AKP ve MHP 70’er kere, DP ve CHP 48’er kere ve DSP 31 kere yer vermiştir. Tablo 2’deki diğer partilerin ormancılık konularına ilgisinin niceliksel olarak oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Partilerin kullandıkları ormancılıkla ilgili terimler.

	AKP	DP	CHP	EMEP	MP	SP	HEPAR	HSP	MHP	MMP	BBP	DSP
Ağaçlandırma	5	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
Biyolojik Çeşitlilik/ Biyoçeşitlilik	3	2	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0
Doğa/Doğal/Tabiat	18	8	17	4	0	13	0	2	24	2	3	14
Doğal Kaynak	2	0	3	0	0	3	0	0	7	0	1	2
Ekoloji/Ekolojik	1	0	4	0	0	2	0	0	4	0	3	1
Ekosistem	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Endemik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erozyon	1	0	1	0	0	1	0	0	2	0	1	1
Habitat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kent Ormanı	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Küresel Isınma/İklim Değişikliği	6	6	9	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Milli Park	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Orman	15	15	3	1	9	1	2	5	15	1	3	9
Orman Köylüsü/Köyü	0	5	1	0	2	0	0	1	4	0	0	1
Orman Yangını	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Ormancılık	1	5	0	0	0	0	0	0	4	1	0	0
Sür. Kalkınma	5	1	8	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Sür.Ormancılık	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yaban Hayatı	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Korunan Alan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tabiat Parkı	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tabiatı Koruma Alanı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tabiat Anıtı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orman Ürünü/Ürünleri	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Ekoturizm	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Orman Kanunu /Mevzuatı	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
2/B	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Orman Kadastro	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Ormancılık Kooperatifi	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ormancılık Örgütü /Orman Bakanlığı	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
TOPLAM	70	48	48	5	12	21	3	10	70	6	12	31

Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği

Seçime katılan partiler içinde sadece DP ormanların mülkiyeti, MHP ise ormanların işletmeciliği konusunda net bir görüş beyan etmişlerdir. DP, ormanların mülkiyetinin orman köyünün hükmü şahsiyetine devredileceğini, böylelikle köylünün kendi malı gibi görüp ormanı daha çok sahiplenip koruyacağını dile getirmektedir. MHP ise mülkiyet anlaşmazlıklarını orman kadastro ile genel kadastroyu birleştirerek gidereceğini beyan etmektedir. Ancak buradaki mülkiyet anlaşmazlığı pek açık değildir. Ayrıca bu önerinin halen uygulanmakta olduğunu hatırlatmak gerekir.

MHP “*ormanlar çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması hususları dikkate alınarak işletilecek, korunacak ve geliştirilecektir.*” demektedir. Ancak işletmeciliğin kimin tarafından yapılacağı konusunda bir bilgi yoktur.

Direkt olarak mülkiyetle ilgili olmasa da HSP seçim beyannamesinde “*Halk Danışma Kurulları*” oluşturarak, bu kurula tarım ve orman alanlarının imara açılması, sahillerin kullanımı, boğaz köprüsü yapımı gibi kamu tarafından yapılacak büyük ölçekli projelerin yerindeliğini danışacağını belirtmektedir.

Orman sınırları dışına çıkarılmış alanların değerlendirilmesi yani 2/B konusu da mülkiyet ve işletmecilik kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu konuya 2007 Genel Seçimlerinde sadece CHP ve DP değinmişken (Atmış, 2008), 2011 Genel Seçimlerinde beş parti (CHP, DP, HSP, DSP ve AKP) seçim bildirgelerinde yer vermiştir.

DP seçim beyannamesinde 2/B konusunu daha çok gelir getirici bir kaynak olarak görmektedir ve “*orman vasfını yitiren 2/B arazilerinden vergi dışı kaynak yaratırken, yıllardır oralarda yaşayan*

ve üreten insanımızın, köylümüzün ve çiftçimizin zilyetinde bulunan bu arazileri uygun şartlarda satın almasını sağlayacağız, istendiğinde 99 yıllığına kiraya vereceğiz” diye beyanda bulunmaktadır.

DSP seçim beyannamesinde “*Kamu Düzeni, Sosyal Hayat ve Özgürlük*” başlığı altında 2/B’ye “*2/B yasası kapsamında sayılıp dedelerin miras olarak sahip oldukları ve yıllarca kullandıkları toprakları ve oturdukları evleri haksız yere ellerinden alınan köylülerin toprakları ve evleri kendilerine iade edilecektir.*” şeklinde değinerek, söz konusu uygulamayı devlet tarafından el konulan halka ait alanların iadesi olarak nitelendirmektedir.

Önceki dönemlerde 2/B ile orman sınırları dışına çıkarılmış alanları satıp 25 milyar dolar kazanacağını dile getirmiş olduğu halde, 2007 Genel Seçimlerindeki seçim beyannamesinde 2/B ile ilgili hiçbir bilgiye yer vermeyen AKP, 2011 yılındaki seçim beyannamesinde ise bu alanlardan gelir elde etme konusuna değinmeden, bu alanlardaki yapılaşmanın geçmiş yıllarda yapılan ihmaller neticesinde oluştuğunu, üstelik buralara geçmişte devlet tarafından altyapı hizmetleri sağlanmış olduğunu vurgulamaktadır. Beynamede; bu yerlerde köylere, beldelere, ilçelere, fabrikalara, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin de içinde bulunduğu 450 bin bina olduğu ve buralarda 1,5 milyon kişinin yaşadığı belirtilmektedir. Tekrardan orman vasfını kazanmasının mümkün olmadığı iddia edilen bu alanların yıllardır kullanıldığını belirten AKP, bu alanların kamu yararına tekrar düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bunun için de “*2/B olarak adlandırılan bu arazileri kullanan vatandaşların sorunlarını kökünden çözmek amacıyla, gerekli yasal düzenlemeler tamamlanma aşamasına gelmiş olup, yeni dönemde yasalaşacak ve uygulama başlayacaktır. Böylece vatandaşlarımızı yıllardan beri meşgul eden, kullandıkları, oturdukları bu mekanların gerçek sahibi olmaları önündeki tüm engeller tamamen kalkmış olacaktır.*”

şeklinde olayın mali boyutunu es geçen, sanki vatandaşa buraların bedava verileceği izlenimini uyandıran bir seçim vaadine beyannamede yer vermektedir.

CHP, 2/B ile ilgili çözümünü “bedelli” ve “bedelsiz” olarak adlandırılabilen iki farklı öneriyle dile getirmektedir. CHP beyannamesindeki “2/B arazilerinin mülkiyet sorunu çözülecek, kullandıkları araziler orman köylüsüne bedelsiz verilecektir” ibaresi AKP’ninkine benzer bir seçim vaadini çağrıştırmaktadır. CHP’nin diğer önerisiyse; kentsel yerleşim alanına dönüşmüş veya turizm amaçlı kullanıma açılmış 2/B alanlarının mülkiyet sorununu hızla çözecekleri şeklindedir. CHP çözümün nasıl olacağı ile ilgili olarak beyannamesinde herhangi bir ayrıntı vermemesine rağmen, bu çözümden elde edilecek kaynağın yeni orman alanlarının yaratılmasında kullanılacağını belirtmesi, bu çözümün “bedelli” olacağını göstermektedir.

15 parti içinden sadece CHP, 2/B konusuyla ilgili seçim bildirgesi dışında ayrı bir belge hazırlamıştır. “2/B Barış Projesi” adını verdiği bu belgede projenin gerekçelerini, uygulama aşamalarını ve beklenen sonuçlarını açıklamakta ve diğer 2/B söylemlerinden farkını ortaya koymaya çalışmaktadır.

Orman Toplum İlişkileri

Seçime katılan partilerden sadece beşi (DP, DSP, MP, MHP ve CHP) orman köylüsünün durumunun iyileştirilmesine yönelik direkt beyanlarda bulunmuşlardır. DP orman köylüsünün temel sorununun geçim sıkıntısı olduğunu vurgulayarak, orman köylüsüne ve kooperatiflerine üretim için yeterli ve uygun şartlarda arazi, alternatif iş yeri ve gelişmiş bir ekonomik altyapı sunacaklarını beyan etmektedir. DP orman köylerine mali destek sağlanması için ferdi kredileri uygun şekillerde arttıracaklarını ve kooperatiflere yapılan desteği

arttıracaklarını bildirmektedir. DSP ise seçim beyannamesinde, ormanların orman köylülerinin yaşamlarını refah içinde sürdürebilecekleri ve orman odaklı avcılık ve ekoturizmin geliştirildiği alanlar olarak kullanılacağına değinmektedir.

MP parti programında, orman köylüsünün yaşam şeklinin düzenlenmesiyle orman varlığının korunmasını bir bütün olarak görmektedir. Programda, orman köylüsünün adalet ve verimlilik içinde orman ve orman ürünlerinden istifadesinin sağlanacağını ve köylünün ormanların korunması ve geliştirilmesi konusunda en yararlı güç haline getirileceğine değinmektedir.

MHP seçim beyannamesinde “ormanların doğal gelişim sahaları içinde yerleşmiş ve ormancılık dışında başkaca bir iş yapmayan orman köylülerine, tarımsal üretim yapabileceği arazi tahsisleri yapılarak iskânları temin edilecektir. Bunlardan boşalan alanlar ormanlaştırılarak iskâna yasak bölgeye dönüştürülecektir” derken; Anayasa’nın 170. Maddesindeki orman içindeki köyler halkının orman dışındaki alanlara taşınması ile ilgili hükümleri ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun pek de uygulanmayan 13. Maddesinin ilgili hükümlerini uygulamaya koyacağı izlenimini vermektedir.

CHP’nin seçim bildirgesinden ayrı olarak hazırladığı “41 Söz Veriyoruz” adlı seçim belgesinde; “orman köylümüzün, yaşadığı yerde işi, aşısı ve huzuru olacaktır” denmektedir. Ancak bunların nasıl yapılacağı konusunda bilgi verilmemektedir.

HEPAR ise orman köylerinde yaşayan kadınları göz önünde bulundurarak “evde, tarım ve orman işlerinde çalışan kadınlar da iş kanunu kapsamına alınacağı” vaadinde bulunmaktadır.

AKP daha genel bir ifadeyle “kırsal alanlardaki beşerî ve doğal kaynak potansiyeli, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile ele alınıp, kırsal nüfusun

iş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli gelişmeler sağlandı. Türkiye tarihinin en büyük kırsal kalkınma hamlesini başlattık” şeklinde propagandasına devam etmektedir.

HSP seçim beyannamesinde, ormanlardaki tahribatı önlemek için başta orman köyleri olmak üzere kırsal kesimde linyit kömürü kullanımını teşvik edeceğini söyleyerek kırsal alanlardaki tek sorunu ısınma amaçlı kaçak odun kesimine indirgemektedir. HSP diğer yandan yurt genelinde ağaçlandırma seferberliği başlatacağını ve bu yolla 200 bin kişi istihdam edeceğini beyan etmektedir.

MMP de HSP gibi ağaçlandırma çalışmalarının işsizliği azaltıcı etkisini öne çıkararak; *“işsizlik maaşı talebinde bulunacak vatandaşlarımıza öncelikle verilecek ve önerilecek işler kapsamında Orman Bakanlığı bünyesinde kadrolu, devamlı ağaç dikim ekipleri kurulacak. Buna ek olarak karayolları çevreleri başta olmak üzere doğal ortamın geri dönüşümünü sağlayacak peyzaj timleri kurularak buralarda istihdam sağlanacak”* demektedir.

Politika ve Mevzuat Değişiklikleri

CHP, seçim bildirgesinden ayrı olarak hazırladığı *“41 Söz Veriyoruz”* adlı seçim belgesinde; ormanlardan usulsüz faydalanmanın ve her türlü işgalin önüne geçmek için sosyoekonomik tedbirler alınacağını beyan etmektedir. Ancak bu tedbirlerin neler olacağı ve nasıl uygulanacağı konusunda bir bilgi vermemektedir.

HEPAR beyannamesinde *“ağaçların kontrolsüz kesilmesi yasaklanacak ve izinsiz kesilen her ağaç için 10.000 TL para cezası uygulaması yürürlüğe konacaktır”* diyerek kaçak kesimlerin ancak ağır para cezalarıyla önlenileceğini iddia etmektedir.

HSP seçim beyannamesinde; ormanların korunması için önemli mevzuat değişikliklerinin yapılmasına ve araç-gereçler konusundaki eksikliklerin giderilmesine ihtiyaç duyulduğunu,

yeni orman alanlarının oluşturulması için ise gerekli düzenlemeleri yapmaktan yana olduğunu belirtmektedir.

Genel bir ifade olmakla birlikte ormancılık örgüt yapısında değişiklik yapacağını bildiren tek parti DP'dir. DP Orman Bakanlığı'nı ayrı bir bakanlık olarak kuracaklarını beyan etmektedir. DP'nin suyun ormanlar ve ormancılıkla ilgisini vurgulayarak, su kaynaklarının doğru kullanılması ve suda her türlü israfın önlenmesi için *“Su Kanunu”*nu hemen çıkaracağını beyan etmesi gözden kaçmamaktadır.

AKP seçim beyannamesinde çalışmaları devam eden *“Çerçeve Su Koruma Kanunu, Temiz Hava Kanunu, Doğa Koruma Kanunu”* gibi tasarıların kanunlaşmasını sağlayacağını bildirmekte, fakat, seçim sürecinde kanun hükmünde kararnemelerle değiştirdiği ormancılık örgüt yapısıyla ilgili herhangi bir bilgi vermemektedir.

MP ise parti programında su rejiminin ıslahı konusunda ormanın önemini vurgulamakta ve bu konuda yapacağı düzenlemeleri; *“orman politikası, su rejiminin düzenlenmesi gibi toprak erozyonunu da önleyen uzun vadeli bir politikanın vasıtası olarak ele alınacaktır. Türkiye tabii bitki örtüsünün ve hayvan türlerinin korunması için gerekli tedbirler alınacaktır”* şeklinde ortaya koymaktadır.

Plan Proje ve Kadastro Çalışmaları

Sadece iki parti (AKP ve MHP) seçim beyannamelerinde kadastroyla ilgili konulara yer vermektedir. MHP *“orman kadastro ile genel kadastro birleştirilerek mülkiyet anlaşmazlıklarının giderilmesi temin edilecektir”* demektedir. MHP ayrıca ormanların geliştirilmesi, bakım ve koruma hizmetlerinin yaygınlaştırılması, orman yangınlarının önlenmesi, söndürmeye ilişkin sonuç alıcı yöntemler geliştirilmesi sağlanacaktır demektedir. AKP ise iktidarı döneminde orman

kadastro işlemlerinin tamamlanacağını öngörüyor olsa gerek, kadastrodan hiç bahsetmeden bu konudaki önemli eksikliklerden biri olan; tapu ve tescil işlemlerinin tamamlanacağını duyurmaktadır.

Ormancılık Hizmetleri ve Korunan Alanlar

CHP seçim beyannamesinde “Çevre ve Doğa Koruma” başlığı altında: doğal zenginlikleri, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve ormanları koruma altına alacaklarını; ekolojik dengeyi gözeterek, yaban yaşamı ile bitki ve hayvan türlerinin yaşama ortamlarının korunmasına özel önem göstereceklerini beyan etmektedir. HEPAR beyannamesinde “Turizm, Çevre ve Orman” başlığı altında; “çiftliklerde kırsal turizm uygulanacak ve devletçe desteklenecek; yeni turistik yatırımlarda doğa ve kültürel uyumluluk ön planda tutulacak; nesli ve türü azalan hayvanlar için yaşadıkları bölge özellikleri dikkate alınarak, geniş çaplı milli parklar tesis edilecek” diye beyanda bulunmaktadır. DSP beyannamesinde “toprak ve su kaynaklarını korumak, iklim değişikliğinin yarattığı ciddi sorunlara ilişkin etkin çözümleri sunmak için yetkin bir devlet kurumu olarak ulusal bakış açısıyla yıllardır görev yapan ancak kapatılan Toprak Su Genel Müdürlüğü yeniden kurulacaktır.” demektedir.

DP beyannamesinde “Çevre Politikamız” başlığı altında; “ormanların, biyolojik çeşitliğin ve doğal değerlerin sadece ekonomik büyüme uğruna feda edildiği uygulamalar durdurulacak” demektedir.

AKP beyannamesinde “varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve ekoturizm yaygınlaştırılacak ve turizm kentleri oluşturulacaktır.” “Doğal ve kültürel zenginlikleri ile önemli turizm potansiyeline sahip alanların, alternatif turizm türleri ile birlikte geliştirilerek, ‘Turizm Merkezi’ veya ‘Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi’ ilan edilmesine

yönelik çalışmalar devam edecektir.” diyerek doğal alanları daha çok gelir getirici turizm alanları olarak görmektedir. AKP “ülkemizin sahip olduğu biyolojik ve kültürel zenginliği ortaya çıkaran ve koruyan çok sayıda proje üretilip gerçekleştirilmiştir... 2003 yılında başlattığımız kent ormanı projesiyle, bugüne kadar 69’u il merkezlerinde ve 20 ilçe olmak üzere 89 yeni kent ormanı kurduk. Kent ormanı sayısı 2 katına çıkarılacaktır... Milli parklarımızın sayısını 50’ye, tabiat parkı sayısını ise 55’e çıkaracağız” diyerek hem propaganda hem de vaat ölçüğünü geniş tutmaktadır.

MP parti programında; “Ağaç sanayi ve ormancılık geliştirilecek. Yeni kâğıt fabrikaları açılacak ve kâğıt sektöründe dünya liderliğine koşulacak... Doğada hazır bulunan ve uluslararası pazarlarda satış alanı bulan bitkiler için toplayıcı ekipler kurulacak ve bu bitkilerin buldukları mahalde alım ve işleme tesisleri açılacak.” diyerek hem asli hem de tali orman ürünleri sanayilerini güçlendirecek öneriler geliştirmektedir.

Ağaçlandırma, Özel Ormancılık ve Teşvikler

BBP beyannamesinde; “Gelecek kuşakların ihtiyaçlarını gözeterek, doğal kaynakları koruma/kullanma koşullarının belirlenmesi ve bu kaynaklara herkesin adil ve sağlıklı ulaşımını sağlayacak çevre yönetiminin kurulmasını sağlayacaktır.” demekte ve bu bağlamda çevreye yönelik geliştirdiği stratejiler içinde ormanlara da değinmektedir: “tarım ve orman arazilerinin amaç dışı kullanımının önüne geçilecek”, “ormanlaştırma, yeniden ormanlaştırma için TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri) ve MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) ile işbirliğine gidilerek bu yöndeki faaliyetlerin diğer kurumları da kapsayacak şekilde artırılması sağlanacaktır.” şeklindeki vaatler bu kapsamdadır.

DSP beyannamesinde bu konuda “Tarım toprakları arasında elverişsiz alanların olabildiğince mera

ve orman kullanımına bırakılması sağlanacaktır. Orman ve meraların yeniden ıslahı ve geliştirilmesi sonucu hayvancılık sektörlerine sürekli ve sağlam bir destek sağlanacaktır.” denmektedir.

AKP; “Türkiye, iktidarımız döneminde orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi olmuştur... Orman varlığımızı zenginleştirerek 21,6 milyon hektara çıkardık. Orman varlığımız ülke topraklarımızın %30’u olan 23,3 milyon hektara ulaşacaktır.” şeklindeki sağlam temellere dayandıramadığı propaganda ve vaatlerini bu başlık altında da sürdürmektedir. AKP seçim beyannamesinde ayrıca; “1992-2002 yılları arasında senelik ortalama olarak 75 bin hektarlık alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı yapılırken, 2003-2009 yılları arasında bu rakam 7 misli artırılarak 501387 hektar alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı gerçekleştirildi... 2008, 2009 ve 2010 yıllarında toplam 1.448.274 hektarlık alanda çalışma yapılarak, 814 milyon adet fidanı toprakla buluşturduk. Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik... Halen bütün alanlar değerlendirilmekte, karayolu kenarları, okulların bahçeleri, hastane ve cami avluları ile mezarlıklar ağaçlandırılmaktadır.” demektedir. Oysa bu rakamların doğru olmadığı, AKP öncesi yedi yıllık dönemde yılda ortalama 90 bin hektar olmak üzere toplam 655 bin hektarda “orman yetiştirme ve iyileştirme” çalışması yapılmıştır. AKP döneminde ise bu miktar 2,2 milyon hektara çıkmıştır. Başka bir söyleyişle AKP döneminde gerçekleştirilebilen çalışmalar 7 değil 3,5 kat artmıştır. Ancak, söz konusu çalışmaların %64’ü ağaçlandırma değildir, “bozuk/verimsiz” sayılan ormanlarda öteden beri yürütülen “iyileştirme” çalışmasıdır (Çağlar, 2011) şeklindeki değerlendirmeyi ve asıl işi ağaçlandırma yapmak olan Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü’nün rekorların kırıldığını iddia edildiği bu yıllarda yılda sadece 50.400 ha’lık ağaçlandırma yapmayı planladığını (Atmış ve Günşen, 2009) hatırlatmak gerekmektedir.

MHP ise seçim beyannamesinde ormancılığın desteklenmesi amacıyla orman köylüsüne ve talep eden gerçek ve tüzel kişilere, belirli şartlar ve sürelerle, bedelsiz arazi tahsis edilerek özel ormancılığın geliştirileceğini vaat etmektedir.

Orman ve Çevre

CHP seçim bildirgesinde; “Çevre ve Doğa Koruma” başlığı altında: çevrenin talanına dur diyeceklerini; doğal zenginlikleri, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını ve ormanları koruma altına alacaklarını; ekolojik dengeyi gözeterek, yaban yaşamı, bitki ve hayvan türlerinin yaşama ortamlarının korunmasına özel önem göstereceklerini; doğal ve ekolojik sit alanlarının imar rantlarına kurban edilmesini engelleyerek, bu alanların korunarak kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması için finansman destekleri sağlayacaklarını; çevre hukukunu taraf olunan uluslararası sözleşmeler, AB müktesebatı ve ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda güncelleyeceklerini; çevre politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında STK ve üniversitelerin katılımını sağlayacaklarını; çevre ve doğa koruma bilincinin artırılmasını ulusal eğitim sisteminin bir parçası haline getireceklerini beyan etmektedir.

Diğer taraftan CHP, doğal kaynakların, madenlerin ve su kaynaklarının, ulusal çıkar ve toplum yararına, ekonomik ölçütler ve çevreye duyarlılık ilkesi çerçevesinde, en verimli şekilde değerlendirilmesini sağlayacağını, “Doğal Kaynakların Yönetimi” başlığı altında doğal kaynakların yolsuzluk ve kötü yönetim sonucunda ticari rant konusu edilmesine son vereceğini, su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi için uzun vadeli planlar uygulayacağını; suyun etkin ve sürdürülebilir kullanımı için farkındalık artırıcı faaliyetlerin yayılmasını destekleyeceğini, erozyon ile mücadele için gerekli kaynağı aktaracağını beyan etmektedir. CHP ayrıca 2011 Genel Seçimleri için hazırladığı “Türkiye’ye 41 Söz

Veriyoruz” adlı belgede “çevre talanına dur denecek, ormanlık alanlar korunacak”tır şeklinde seçmenlere söz vermektedir. CHP, temiz hava, temiz su ve yeşil çevre gibi öğelerden oluşan “Çevre Hakkı”nın sağlanmasının temel önceliklerinden biri olduğunu beyan ederken, özellikle doğayla barışık sürdürülebilir kalkınma anlayışını savunduğunu belirtmektedir.

EMEP seçim beyannamesinde “doğayı, çevreyi, havayı, suyu, toprağı kapitalistlere peşkeş çeken, Türkiye’yi çöplüğe çeviren tüm girişimler engellenecektir. Akkuyu ve Sinop Nükleer Santral projeleri iptal edilecektir. Ormanların, madenlerin yağmalanmasına son verilecek, siyanürle altın arama ruhsatları iptal edilecek, doğayı tahrip eden altın arama projeleri kaldırılacaktır. Alliano, Hasankeyf, Munzur Vadisi, Fırtına Vadisi gibi tarih, doğa ve kültür zenginliklerimizi tehdit eden HES projeleri iptal edilecektir. Kurtarma ve yeryüzüne çıkarma çalışmaları derhal başlayacaktır.” diyerek, ülke gündemini meşgul eden somut çevre sorunlarına karşı doğa ve toplumdan yana net bir tavır aldığını göstermektedir.

HSP beyannamesinde, enerji için gelecek kuşaklara ait olan zenginliklerin geri dönüşü olmayacak şekilde yağmalanmasına asla izin vermeyeceğini, bu nedenle baraj ve akarsular üzerine kurulacak HES’lerin yapımı ve işletilmesi sırasında çevrenin tahrip edilmemesine azami şekilde dikkat edileceğini, bu tür yatırımların yapılacağı bölge sakinlerinin katılımı ile doğal ve kültürel zenginliklerin dökümü çıkartılarak, alınacak kararlara insanların ortak edileceğini bildirmektedir.

SP beyannamesinde “Çevre” başlığı altında “Yeryüzü, bize atalarımızdan kalan bir miras değil, torunlarımızın bize emanetidir. Bu nedenle Saadet Partisi iktidarında çevrenin korunmasına önem verilecek ve halkın çevreyi koruma bilinci geliştirilecek ve çevreyi koruma amacıyla kurulan

kuruluşlar desteklenecektir. Özenli bir planlama ve yönetim ile dünyanın doğal kaynakları, hava, su, toprak, flora ve fauna, özellikle de doğal ekosistemleri korunacaktır. Kalkınma ve sanayileşme çabalarını sürdüren ülkemizde ciddi çevre sorunları vardır. Ülke genelinde erozyon, çarpık kentleşme ve buna bağlı altyapı sorunları yoğun olarak yaşanırken, özellikle batı bölgelerimizde sanayileşmeden kaynaklanan çevre kirlenmesi tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Ülkemizin büyük bir bölümünde bitki örtüsü ve ormanlar azalmaktadır.” şeklinde tespitler yapmıştır.

SP bu tespitler doğrultusunda; “Çevre tahrip edilmeden sürdürülebilir bir kalkınma, partimizin başlıca hedeflerinden biridir. Saadet Partisi, üretim ve tüketimde insan ile doğa arasındaki dengeyi, insan sağlığını ve doğal dokunun korunmasını esas alan çevre politikaları geliştirecektir. Bu politikaların temeli eğitim olacaktır; her kademedeki çevre bilincinin geliştirilmesi için eğitim programları hazırlanacaktır. Çevre konusunda uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliğine ve yerel yönetimlerin etkin kılınmasına imkân sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.” şeklinde öneriler içeren vaatlerde bulunmaktadır.

DSP, beyannamesinde korumacı bir yaklaşım sergileyerek, HES inşaatlarının ve maden aramalarının çevre ve orman zenginliklerinin yok edilmesi pahasına gerçekleştirilmesine izin vermeyeceğini, doğaya ve doğal yaşama zarar veren girişimleri durduracaklarını belirtmektedir. DP beyannamesinde “Enerji Politikamız” başlığı altında “HES potansiyelimizi güncel yağış-su rejimi, iklim değişikliği senaryolarına bağlı yağış-su rejimi senaryoları, uluslararası düzeyde kabul görmüş ekosistem ve biyoçeşitlilik koruma kriterleri, entegre havza yönetimi kriterleri, şehirlerin artan su ihtiyacı, değişen tarımsal üretim –sulama ihtiyaçları gibi faktörlere göre yeniden belirleyeceğiz” demektedir.

DP beyannamesinde “Çevre Politikamız” başlığı altında ise; “binlerce yıllık tabiat varlıklarımızın, kültür ve tarihi mirasımızın siyasi çıkarlar uğruna yok edilmesine izin vermeyeceğiz... Nükleer enerji politikamızın temeli, halkımızın güvenliği ve doğanın korunmasıdır... HES’lerin zeytincilik alanları, üzüm bağları gibi değerli tarım alanlarında yanlış planlanmasına dur diyecek, doğayı ve ekonomiyi baltalamayacağız... Gelecek nesillere yeşil ve yaşanabilir bir ülke bırakacağız... Doğa çöplük değildir, atık servettir. Daha az atık üreten projeleri ve atık geri dönüşüm projelerini desteklemek önceliğimiz olacak... Sel, kuraklık, taşkın, orman yangınları gibi afetlere sebep olan yanlış planlamalara ve rant sağlamak amacıyla verilen imar izinlerine dur diyeceğiz” şeklinde vaatlerde bulunmaktadır.

DP beyannamesinde ayrıca “Gerçekçi bir iklim değişikliği politikası uygulayacağız” diyerek iklim değişikliği ile mücadelenin üzerinde özellikle durmaktadır. “Orman alanlarının korunması en etkin iklim değişikliği mücadele yöntemimiz olacak... Ormancılık sektörümüzü dünya karbon piyasasında güçlü hale getireceğiz... Ormancılık projelerinin sayısı ve bunlar vasıtasıyla kazanılan karbon gelirleri önemli bir düzeye ulaştığında ‘ormancılık karbon fonu’nu kuracağız. Ormancılık karbon fonunu karbon gelirlerini ormancılık projelerinde kullanılacak bir döner sermaye olarak büyüteceğiz. Ormanlarımızın karbon kredilerindeki payının artırılması için özel sektörümüzün orman koruma projelerine teşvik vereceğiz... Ülke çapında modern enerji ormanları oluşturacağız. Biyokütle santralleri kurarak, enerji açığımızın azaltılmasına katkı sağlayacağız” şeklindeki ifadelerle küresel iklim değişikliğine, karbon ticaretine ve biyokütle enerjisine verdiği önemi vurgulamaktadır. DP beyannamesinde ayrıca; “Sel, kuraklık, taşkın, orman yangınları gibi afetlere sebep olan yanlış planlamalara ve rant sağlamak amacıyla verilen imar izinlerine dur diyeceğiz” diyerek orman

yangınlarının özellikle planlama hatalarından ve rant için çıktığına vurgu yapmaktadır.

AKP beyannamesinde çevre başlığında da diğer başlıklarda rastlandığı gibi; “AK Parti iktidarı, çevrenin korunması için dev yatırımlara imza atmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen yatırımlarla ilgili bazı veriler şunlardır: Milli Park sayısı 2002’de 33, 2010’da 41, Tabiat Parkı sayısı 2002’de 17, 2010’da 42, kent ormanı sayısı 2002’de 0, 2010’da 89... Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.” şeklinde propaganda içerikli bilgilere rastlamak mümkündür. Ayrıca AKP; “ülke genelinde biyolojik çeşitlilik varlığı tespit edilecek ve korunması için gereken bilimsel ve teknolojik altyapı tesis edilecektir... İklim değişikliğine uyum ve sera gazı sınırlandırılmasına yönelik sektörel politikalara ağırlık verilecektir... Hava kalitesi, atık yönetimi, su kalitesi, doğa koruma, kimyasallar yönetimi, endüstriyel kirlilik kontrolü ve risk yönetimi, genetiği değiştirilmiş organizmalar, gürültü yönetimi gibi alanların altında yer alan ve sürekli gelişen Avrupa Birliği Çevre Müktesebatına uyum çalışmaları tamamlanacaktır... Tüm dünyanın, önümüzdeki dönemde çevre politikalarının temelini teşkil edecek; iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, çevre sağlığı ve sürdürülebilir kalkınma konularında AB standartları gerçekleştirilecektir... Partimiz; çevre ve şehircilikte kalkınma için; başta AB standartları olmak üzere, Kyoto Protokolü ve Meksika Cancun İklim Değişikliği Konferansı kararlarını ‘tavizsiz’ hayata geçirecektir.” şeklindeki, dünyada gündemde olan çevre sorunlarının Avrupa Birliği çerçevesinde ve uluslararası anlaşmalar boyutunda çözümünü için çalışacağını vaat etmektedir.

MHP seçim beyannamesinde; “Çevre sorunlarını kalkınma-çevre koruma ikilemi yerine, akılcı bir koruma, kullanma ve geliştirmeyi öngören sürdürülebilir kalkınma modeli ile aşarak, gelecek nesillere temiz, doğal ve kültürel değerleri korunmuş

yaşanabilir bir çevrenin bırakılması, çevre politikalarının esasını oluşturacaktır... Ekonomik ve sosyal politikalar arasında uyum sağlanacaktır... Kalkınma gerçekleştirilirken insan sağlığı, ekolojik denge, kültürel, tarihi ve estetik değerler korunacaktır... Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların araştırılması, korunması ve ekonomik değer kazandırılması sağlanacaktır.” şeklinde vaatlerde bulunmaktadır. MHP orman yangınlarıyla ilgili olarak “*orman yangınlarının önlenmesi ve söndürmeye ilişkin sonuç alıcı yöntemler geliştirilmesi sağlanacaktır.”* diye beyanda bulunmaktadır. Ancak bu yöntemler ve nasıl uygulanacağı konusunda herhangi bir bilgi vermemektedir.

2002 ve 2007 Genel Seçimleriyle Karşılaştırmalar

Bu bölümde 2011 Genel Seçimlerinde ilk üç sırayı alan AKP, CHP ve MHP'nin 2002 ve 2007 yıllarında yapılan genel seçimlere göre orman ve ormancılık alanındaki düşüncelerindeki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırmalar için Atmış (2003b; 2008)' tan yararlanılmıştır.

AKP 2002 yılında mülkiyeti devlette kalmak üzere ağaç dışındaki orman ürünleri üzerindeki kullanma hakkı ve muhafaza sorumluluğunu orman köylüsüne devretme, ormanların yönetimi için 50 yıllık ana plan yapma ve odun dışı ürünleri kullanma hakkı üzerinde dururken, 2007 ve 2011'de bu konularda hiçbir görüş belirtmemektedir. Yönetimde olduğu 2002-2007 yılları arasında ormancılık alanında anayasal düzeyde önemli değişiklikler yapmaya kalkan AKP, 2002 ve 2007 seçim beyannamelerinde politika ve mevzuat değişiklikleri yapacağı konusunda hiçbir ifadeye yer vermemişken, 2011'de Çerçeve Su Koruma Kanunu, Temiz Hava Kanunu, Doğa Koruma Kanunu gibi tasarıları kanunlaştıracağını, AB müktesebatı ve uluslararası sözleşmeleri

ulusal mevzuata kazandıracığını vaat etmektedir. Ayrıca daha önceki seçim beyannamelerinde 2/B konusuna hiç yer vermeyen AKP, 2011'de 2/B alanlarının kamu yararına tekrar düzenlenmesi gerektiğini savunarak, bu konudaki yasal düzenlemenin hazır olduğunu bildirmektedir. Yani AKP önceki yıllardan farklı olarak 2011 seçim beyannamesinde ormanlar hakkında önemli mevzuat değişikliklerini gündeme getirmektedir.

2002 yılında korunan alanlara hiç değinmeyen AKP, 2007 yılında biyolojik çeşitlilik, ekoturizm, ekotarım, kent ormanı, yeşil kuşak ormancılığı gibi kavramları gündeme getirmiştir. Bu konulara olan ilgisini 2011'de daha da arttıran AKP, dönemlerinde kurulan kent ormanı, milli park ve tabiat parkı sayısının yüksekliğinden bahsetmekte ve bu sayıların daha da arttırılacağını vaat etmektedir. AKP, iktidarı döneminde Türkiye'yi orman alanını arttıran nadir ülkelerden biri yapmakla öğünmekte ve dönemlerinde orman alanı oranını %30'a ulaştırma vaadinde bulunmaktadır. 2007'de, 2002'deki özel ormancılığı destekleme söylemlerinden vazgeçmiş olan AKP, 2011'de de 2007'deki gibi; daha çok iktidarı döneminde yaptığını iddia ettiği, farklı uzmanlar tarafından eleştirilen yüksek ağaçlandırma miktarlarını öne çıkarmaktadır.

AKP, çevre ve orman konusunu daha çok sürdürülebilir kalkınma ekseninde ele almakta, doğal kaynak, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliğine uyum, çevre bilincinin yaygınlaştırılması, katılımçılık gibi kavramlara atıfta bulunmaktadır. Daha önceki yıllarda vurgulamadığı AB standartları ile Kyoto Protokolü ve Meksika Cancun İklim Değişikliği Konferansı gibi uluslararası gelişmeleri ulusal mevzuat ve uygulamalara yansıtacağını vaat etmektedir. Fakat, bu söylemlere rağmen AKP'nin orman kaynaklarına yaklaşımının; doğal alanların daha yoğun şekilde kullanımına olanak veren “*Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanun Tasarısı*”

gibi formülasyonlarla ormanlardan, ormancılık dışı amaçlarla sağlanan gelir miktarını maksimum kılacak çabalara daha yakın olduğunu söylemek mümkündür.

CHP 2002 yılındaki ormanların korunması ve işletilmesinin orman köylüsü ve kooperatiflere devredilmesi iddiasını, 2007 yılında da benimsemiş olduğu halde 2011’de sürdürmemektedir. CHP’nin 2011’de kamuoyuyla paylaştığı, yeniymiş gibi görünen 2/B alanlarına bedelli ve bedelsiz çözüm getiren öneri, aslında bu alanları kırsal alandakiler ve kentsel yerleşime dönüşmüş veya turizm amaçlı kullanılan 2/B alanları diye kategorize ettiği 2007 seçim bildirgesindeki önerinin aynısıdır. CHP bu seçimde bu öneriyi seçim bildirgesi dışındaki belgelerle daha da detaylandırmış ve kamuoyunda daha fazla tartışılmasını sağlamıştır.

2002’de ormanlardan sağlanan gelirin önemli bir bölümünün orman köylüsüne aktarılmasını savunan ve ormanların korunup işletilmesinde “devlet-orman köylüsü-kooperatif” iş birliğini öne çıkaran CHP, 2007’de “orman köylüsünü devletle sürekli kavgalı olmaktan kurtaracağız” iddiasıyla, orman ürünleri üretimi, tohum ve fidan üretimi, ağaçlandırma, erozyon kontrolü vb. işleri orman köylüsüne yaptırarak orman köylüsünün gelirlerini arttıracığı inancını taşımaktaydı. 2011’de ise orman köylüsünden oldukça az bahsederek sadece; “orman köylümüzün, yaşadığı yerde işi, aşu ve huzuru olacaktır” demektedir. CHP 2011 Secim Bildirgesi’nde çevre ve ormancılık konularına daha çok yer verdiği gibi, bu konuları daha ayrıntılı olarak ele almaktadır. Çevre talanına dur demekten, biyolojik çeşitliliği, su havzalarını, ormanları, yaşam ortamlarını, doğal ve ekolojik sit alanlarını tavizsiz korumaya ve erozyonu önlemeye, STK ve üniversitelerle iş birliğinden, ilgili uluslararası standartların (AB Müktesebatı gibi) ulusal mevzuata dahil edileceğine kadar çok geniş bir perspektifi öncekilerden farklı olarak 2011 seçim bildirgesine dahil etmiştir.

MHP, 2002 yılındaki seçim bildirgesinde; “orman köylüsüne ormanlara zarar vermeden yapılabilecek iş imkanları açılacaktır” diyerek, bazı orman işlerinin orman köylülerine yaptırılmasını savunurken 2007 ve 2011’de aynı vurguyu yapmamaktadır. Fakat, 2011’de orman köylüsünün tarımsal üretim yapabileceği alanlara taşınması ve bu şekilde işlendirilebileceği fikrini savunmaktadır. MHP 2002 yılındaki seçim bildirgesinde bulunan “orman kadastrosu ve genel kadastronun birleştirileceği ve özel ormancılığın teşvik edileceği” şeklindeki yaklaşımlarını 2007 ve 2011’de de sürdürmektedir. MHP çevre ve ormancılık konularına yaklaşımını 2011 yılında 2002 ve 2007 yıllarından daha ayrıntılı şekilde ele alarak; ormanlardan çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımçılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması gibi kavramları gündeme getirmektedir. Ayrıca; “ülkeminin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların araştırılması, korunması ve ekonomik değer kazandırılmasının sağlanması” yönünde çalışmalar yapacağını duyurmaktadır.

Son Değerlendirme

Bulgular kısmında dokuz ayrı başlık altında analiz edilen bilgiler değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara varmak mümkündür: 2011 seçimleri sonucunda seçim barajını aşır Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girmeyi başaran üç parti (AKP, CHP ve MHP) seçim bildirgesini daha ciddi hazırlamış partiler olarak öne çıkmaktadır. Bu partilerin ormancılıkla ilgili konulara seçim bildirelerinde diğer partilere göre daha fazla yer veren partiler olması dikkat çekmektedir. Fakat, seçim bildirgesinde ormanlara ayrılan yerin diğer partilere göre çok olması, bu belgelerin yeterli olduğu anlamına gelmemektedir. Örneğin; bu tür belgelerin hem içerik hem de biçim yönünden pek süslü, ancak aynı zamanda bombos belgeler olabildiği, anılan belgelerde ormanlar

ve ormancılıkla ilgili hemen tümüyle gerçek dışı açıklamalar yapılarak, “suya tirit” hedeflere yer verilebildiği belirtilmektedir (Çağlar, 2011)

Seçime giren partilerden sadece DP ormanların mülkiyetini köylüye devredeceğini söyleyerek, ormanların mülkiyetinin özelleştirilmesinden yana bir tutum aldığını beyan etmektedir. Diğer partiler önceki yıllarda olduğu gibi; orman mülkiyetinin özelleştirilmesiyle ilgili bir açıklamada bulunmamaktadır.

Önceki yılların aksine 2/B konusu birçok partinin seçim bildirgesinde yer almaktadır. Fakat partilerin beyanları sorunun kalıcı bir şekilde çözümünü gündeme getirmekten çok uzak kalmaktadır. Partiler bu alanların satışından elde edilecek gelirleri pek gündeme getirmemektedir. Partilerin konuya yaklaşımında; sadece vatandaşın devlet tarafından gasp edilmiş haklarının iade edileceği şeklinde dile getirilen faydalanmacı bir bakış hakimdir. Ne yazık ki bu yaklaşım ucuz bir seçim vaadi olmaktan öteye gidememektedir. AKP ve CHP'nin önceki yılların aksine, konuyu oldukça ayrıntılı olarak ele aldıkları, fakat iki partinin de konunun ormanlar ve toplum yararına çözümünden oldukça uzak oldukları söylenebilir.

Siyasal partiler, orman toplum ilişkilerini önceki yıllarda olduğu gibi, sadece orman köylüsünün kalkındırılması düzeyinde ele almakta ve orman köylüsünün fakirliğinin sadece ormandan elde edilecek gelirlerle ve sadece ormancılık örgütünün çalışmalarıyla önlenebileceği yanılgısını sürdürmektedirler. Günümüzde “*Orman Toplum İlişkilerinin*” sadece orman köylülerini ilgilendirmediği, toplumun diğer kesimlerinin de ormanlarla çok yakın ilişkide olduğu, örneğin orman toplum ilişkilerini “*kırsal nüfusun ormanla ilişkisi*” ve “*kentli nüfusun ormanla ilişkisi*” şeklinde ikiye ayrıldığı düşünüldüğünde (Ekizoğlu, 1997; Özdönmez vd., 1999, Atmış, 2004), partilerin kentli-orman ilişkileri üzerinde durmadıkları

ve farklı ilgi gruplarını göz ardı ettikleri görülmektedir.

Ormancılık tarihi doğru değerlendirilemediği için; bazı partiler daha önce uygulanmaya çalışılmış, fakat başarı sağlamamış çözüm önerilerini tekrar gündeme getirmektedir. Mevzuatta bulunan pek çok konu sanki hiç yokmuş gibi yeniden önerilebilmektedir.

Partilerin ormancılık hakkında ciddi projeleri olmadığı gibi, sadece AKP ve MHP'nin orman kadastrosunun tamamlamak gibi bir vaadi vardır. MHP zaten uygulanmakta olan bir öneriyi gündeme getirirken, AKP orman kadastro işlemlerinin bittiğini düşünüyor olsa gerek, kadastro konusuna hiç girmeden tapu ve tescil işlemlerinin tamamlanacağını duyurmaktadır.

Ormancılık hizmetleri ve korunan alanlar konusuna, siyasi partilerin önceki yıllara göre daha çok önem atfettikleri görülmektedir. Korunan alanlara verilen önemin bir kısmı gerçekten ekolojik zenginliğin korunması anlayışından kaynaklansa da önemli bir kısmının bu alanlara yönelecek turizm talebine ve sağlanacak turizm gelirlerine odaklandığını söylemek mümkündür.

Sadece dört parti devletin yaptığı ağaçlandırma miktarlarının artırılması veya özel ağaçlandırmaların teşvik edilmesi konularında değerlendirme yapmaktadır. BBP, TSK ve MEB gibi devlet kurumlarıyla ortak ağaçlandırmalar yapmayı, AKP uzmanlar tarafından abartılı bulunan ağaçlandırma rakamlarını daha da arttırmayı, DSP verimsiz tarım alanlarının ağaçlandırılarak ormana dönüştürülmesini, MHP ise özel ormancılığın teşvik edilmesi amacıyla bedelsiz arazi tahsislerini hedeflemektedir.

“*Orman ve Çevre*” konusu çoğu partinin ilgi gösterdiği en güncel konu başlığıdır. Sekiz ayrı parti (AKP, CHP, MHP, EMEP, HSP, SP, DSP, DP) bu konuda farklı terimler kullansalar da

doğal kaynaklar üzerindeki yıkımlarla mücadele edebilmek için çeşitli öneriler geliştirmişlerdir. Özellikle CHP, EMEP, HSP, DSP ve DP gibi muhalefet partileri beyanlarında; “çevrenin talanı” “imar rantları”, “ticari rant”, “peşkeş çekilen”, “yağmalanan madenler”, “siyasi çıkarlar uğruna yok edilen”, “rant amaçlı imar izinleri” gibi tepkisel ifadelere yer vermiştir. CHP, HSP, SP gibi partiler çevre ve ormancılık sorunlarının çözümünde eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarını öne çıkarırken, diğer partiler daha çok politika değişikliklerini gündeme getirmektedir.

AKP, 2011 Genel seçimlerinde; yasal düzenlemelere ve özellikle 2/B ile orman dışına çıkarılmış orman alanlarının nasıl değerlendirileceği konusuna daha önceki seçim beyannamelerinin aksine yer vermektedir. Bu parti kent ormanı, ağaçlandırma ve korunan alan konularına en fazla yer veren partidir. Fakat, AKP seçim beyannamesinde daha çok 2002’den beri iktidarda oldukları süre içinde yaptıklarını düşündükleri icraatların propagandası olarak algılanabilecek bir dil kullanıldığını vurgulamak gerekmektedir.

CHP’nin, orman köylüsüne daha önceki yıllarda verdiği önemi, 2011 beyannamesinde vermediği, 2/B konusunu önceki yıllardan daha ayrıntılı olarak ele aldığı ve özellikle çevre ve orman başlığına girebilecek ifadelere son beyannamesinde daha fazla yer verdiği görülmektedir.

MHP’nin orman köylerinin taşınması ve orman kadastrounun bitirilmesi konusundaki önerileri mevzuatta zaten yer alan ve hiç de yeni sayılamayacak önerilerdir. MHP de CHP gibi çevre ve ormancılık konusuna yaklaşımını daha önceki yıllara göre ayrıntılandırmıştır.

Sonuç olarak; 2002 yılı Genel Seçimi için yapılan benzer çalışmada ortaya konan sonucun pek de değişmediği görülmektedir. Siyasi partilerin ormana gereken önemi vermediklerini ve ormancılık hakkında tutarlı politikalar

oluşturmadıklarını, önceki çalışmalarda (Atmış, 2003b; 2008) olduğu gibi bu çalışma sonucunda da söylemek mümkündür. Oysa Türkiye’de sürdürülebilir ormancılığın gelişmesi için ormancılık politikalarını orta ve uzun vadeli planlara dayandırmaları, bunun için kendi AR-GE birimlerinden, üniversitelerden ve sivil toplum örgütlerinden destek almaları gerekmektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 2005. Çevre-Orman ve Halk İlişkileri Raporu. I. Çevre ve Ormancılık Şurası (22-24 Mart 2005-Antalya) Çalışma Belgesi. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını. Ankara. S: 223-244.
- Atmış, E., 2003a. Dünyada ve Türkiye’de ormancılıkta katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi (19-20 Mart 2003) Kitabı. TOD Yayını. Ankara. S:81-101.
- Atmış, E., 2003b. Ormanlarımız ve siyasal partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim Hayvancılık ve Ormancılığımız Kongresi (3 Kasım 2003) Bildiriler Kitabı. Tarım Orkam-Sen Yayını. Ankara. S: 189-209.
- Atmış, E., 2004. Ormanlar üzerindeki kent kökenli baskılar ve kentli duyarlılığı I. Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi Bildiriler Kitabı. 9-11 Nisan 2004, Ankara, S: 401-413.
- Atmış, E., 2008. 2007 Genel seçim bildireleri çerçevesinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 14, s: 33-42.
- Atmış, E. ve Günşen, H. B., 2009. Türkiye’de hükümetlerin ormancılık politikaları ve uygulamaları üzerine eleştirel bir değerlendirme: AKP Örneği. Orman ve Av Dergisi. Türkiye Ormancılar Derneği yayını. 2009/2; 33-42.
- Bulut, P. ve Güven, S., 2010. Primary Education in Political Parties’ Programs. Eğitimde Kuram ve Uygulama- Journal of Theory and Practice in Education. 2010, 6(2): 281-300
- Çağlar, Y., 2011. AKP, ormanlarımızda ve ormancılığımızdaki gerçekleştirmeleri de saptırıyor. <http://www.odatv.com/n.php?n=akpnin-secim-beyannamesinde-orman-yalanlari-3004111200>

- Ekizoğlu, A., 1997. Orman toplum ilişkilerinin ormanların azalmasına etkileri. Birlik Haberleri Dergisi. TMMOB Yayını. Yıl: 24. Sayı: Mart 1997. Ankara. S: 25-29.
- Eryılmaz, A. Y., 1985. Ormancılık Politikası Ders Notları. KTÜ Orman Fakültesi Yayını. Yayın No: 96. 213 S. Trabzon.
- Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası. Cilt 1. KTÜ Orman Fakültesi Yayını. Fakülte Yayın No:34. 444 S. Trabzon.
- Kapani, N., 1998. Politika Bilimine Giriş. Bilgi yayınevi. 25. Basım. Ankara. 219 S.
- Karasar, N., 2004. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Kavramlar-İlkeler-Teknikler. Nobel yayın tanıtım. Ankara.
- Krott, M., 2005. Forest Policy Analysis. Avrupa Orman Enstitüsü (EFI) ve Springer. Dordrecht/Hollanda. 323 S.
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1996. Ormancılık Politikası. İÜ. Orman Fakültesi Yayını. Yayın No:435. 417 S. İstanbul.
- Özdönmez, M., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1999. Halkla İlişkiler. İstanbul Üniversitesi Yayını. Yayın No:4225. 101 S. İstanbul.
- REGA, 2011. Yüksek Seçim Kurulu Kararı, 23/06/2011 tarihli Resmi Gazete.
- Sakal, M., 1998. Siyasal Karar Alma Sürecinde Yeralan Aktörler ve Roller. DEÜİİBF Dergisi. Cilt:13, Sayı: 1, Yıl:1998, S:211-230.
- AKP, www.akparti.org.tr (27 Nisan 2011)
- BBP, www.bbp.org.tr (07 Temmuz 2011)
- CHP, www.chp.org.tr (27 Nisan 2011)
- DP, www.dyp.org.tr (13 Haziran 2011)
- DSP, www.dsp.org.tr (13 Haziran 2011)
- DYP, www.dyp.com.tr (05 Temmuz 2011)
- EMEP, www.emep.org (13 Haziran 2011)
- HEPAR, www.hakveesitlik.org (13 Haziran 2011)
- HSP, www.hasparti.org.tr (13 Haziran 2011)
- LDP, www.ldp.org.tr (13 Haziran 2011)
- MHP, www.mhp.org.tr (28 Nisan 2011)
- MMP, www.mmp.org.tr (13 Haziran 2011)
- MP, www.milletpartisi.org (13 Haziran 2011)
- SP, www.sp.org.tr (29 Nisan 2011)
- TKP, www.tkp.org.tr (13 Haziran 2011)

2015 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASAL PARTİLER VE ORMANCILIK⁴

Giriş

Siyasal karar alma sürecinde kamusal mal ve hizmetlere olan talebin belirlenmesinde siyasi partiler önemli görevler üstlenmektedir. Toplum iradesinin siyasi arenaya yansımaları olarak görülen siyasi partiler; siyasi sistemin niteliği ve karakteri ne olursa olsun çağdaş toplumların hepsinde birinci derecede önemli bir konumdadırlar (Kapani, 1998; Bulut ve Güven, 2010).

Ormancilık; ekolojik, teknik ve teknolojik, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel boyutları olan kararların alınıp uygulandığı bir etkinlik alanıdır. Dolayısıyla ormancilık ülkemizde siyasi etkileri olan ve bunun yanı sıra siyasi kararlardan etkilenen bir çalışma konusudur (Çağlar, 2015). Örneğin; 1946 yılında geçilen çok partili dönemin ormancilık üzerindeki etkisinin olumsuz olduğu belirtilmektedir. O zamana kadar rasyonel yöntemlerle çözüm arayışları süren ormancilık sorunları, çok partili dönemde kısır politik çekişmelerin malzemesi haline gelmiş, çözüm arayışları rasyonel zeminden uzaklaşmıştır (Erdönmez vd., 2010). Süreç içinde iktidardaki siyasi partilerin genel seçimlerin hemen öncesinde ormancilık mevzuatında çeşitli değişikliklere başvurması, iktidarlarını

sürdürmek için halkın beğenisini dolayısıyla oyunu kazanmak için uğraştıklarının göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu duruma; Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidarda olduğu (18. Hükümet) 24 Mart 1950 tarihinde çıkarılan 5653 sayılı Kanun ile muhafaza niteliği taşımayan veya devamlı orman hasılatı vermeyen makiliklerin orman sınırları dışına çıkarılmış olması, yine aynı yıl ve aynı iktidar döneminde yürürlüğe giren 5658 sayılı Kanunla, 4785 sayılı kanunla devletleştirilen orman alanlarından bir kısmının sahiplerine geri verilmiş olması ve 1987 yılında Anavatan Partisi iktidarında (45. Hükümet) 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 6. Maddesinde yapılan değişiklikler ile devlet ormanlarında Orman Genel Müdürlüğü'nce yapılan işlerin bir kısmının başkalarına yaptırılabilceğinin kabul edilmiş olması örnek gösterilebilir (Erdönmez vd., 2010).

Ormanların zaman zaman iktidarlarını yitirme kaygısındaki partilerin siyasi propagandalarına kurban edildiklerine dair bir başka örnek ise Türkiye Cumhuriyeti 1961 Anayasası'ndaki "Ormanların tahrip edilmesine yol açan hiçbir siyasi propaganda yapılamaz" hükmüne karşın, 1970 yılında iktidarda olan Adalet Partisi ve muhalefet partilerinin bir araya gelerek uzlaşma halinde "Orman suçları için genel af çıkarılamaz" hükmünü Anayasadan çıkarabilmiş olmalarıdır. Bu hüküm sonradan 1982 Anayasası yapılırken Anayasaya tekrar konulmuştur (Özdönmez vd., 1996). Çağlar'a (1979) göre bu örnekler,

4 Bu çalışma 2016 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2016. Political parties and forestry relations in Turkey's general elections in 2015. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 66 (2): 587-599. DOI: 10.17099/jffiu.87085

siyasi partilerin iktidarlarını yitirme korkusuyla (tasasıyla) ne denli ödöncöl ekonomik politikalar ortaya koyduklarının bir göstergesidir. Oysa ormancılık politikasının partiler üstü bir niteliğe sahip olması, iç politika aracı yapılmaması ve iktidar değışikliklerinden etkilenmemesinin ölke ormancılığının başarılı olmasını sağlayacak önemli unsurlar olduğu unutulmamalıdır (Eryılmaz, 1985).

ölke ormancılığının siyasallaşmasının partilileşmeden öteye geçemediği açıkça görölmektedir (Çağlar, 2015). Oysa belirlenen ulusal ormancılık politikası amaçlarına ulaşılabilmesi için öncelikle saptanan amaçların tüm ilgili kişi, grup veya örgütlerce benimsenmiş olmasında yarar bulunmaktadır (Gümüş, 2004). Ormancılıkta katılımın önemli ilgi gruplarından biri olan siyasi partilerin, ormancılık politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında önemli etkileri vardır (Atmiş, 2003a; Atmiş, 2003b; Anonim, 2005; Atmiş, 2008; Atmiş ve Günşen, 2011). Krott (2005) da ormancılık politikası hakkında önemli kararlar alınması sırasında üst düzey yönetim, parlamento ve siyasal partilerin katılımının çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Çok partili temsili demokrasilerin olduğu ölkelerde bireyler, kamu mal ve hizmetlerine olan tercihlerini, partilerin açıklamış oldukları programlar (ve seçim bildirgeleri) doğrultusunda oylarını bir partiye vererek belirtmektedirler (Sakal, 1998). Bu kapsamda siyasi partilerin seçim bildirgelerinde/beyannamelerinde ormanlar ve ormancılıkla ilgili yeterli veya yetersiz beyanlar sürekli yer almaktadır. Seçim bildirgeleri, ormanlarımızın içinde bulunduğu koşullara, giderek artan önemlerine, kamuoyunun çeşitlenen, yoğunlaşan ve yaygınlaşan ormancılık hizmeti beklentilerine, olası iklim değışikliklerinin gündeme getirebileceği ekolojik yıkımlara karşın siyasal partilerin ormanlarımıza ve ormancılığımıza yaklaşımlarını sergileyen önemli belgelerdir (Çağlar, 2007).

Siyasi partilerin orman ve ormancılık hakkındaki görüşlerinin tamamını seçim bildirgelerinde bulmak mümkün değildir. Fakat bu belgelerden partilerin ormancılık konularına yaklaşımları hakkında önemli bilgiler elde edilebildiği daha önce yapılmış çalışmalarla ortaya konmuştur (Atmiş, 2003a; Atmiş, 2003b; Çağlar, 2007; Atmiş, 2008; Atmiş ve Günşen, 2011; Çağlar, 2011; Coşkun vd., 2015; Çağlar 2015). Bu çalışmanın çerçevesini; 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri için siyasi partilerin hazırladıkları seçim bildirgelerinin incelenmesi ve partilerin ormancılık hakkındaki yaklaşımlarının ortak bir zeminde analiz edilmesi oluşturmaktadır.

Bu çalışma 2002, 2007 ve 2011 genel seçimleri ile ilgili olarak Atmiş (2003b), Atmiş (2008) ile Atmiş ve Günşen (2011) tarafından yapılan çalışmaların devamı niteliğindedir. Bu çalışmalar; siyasi partilerin ormana gereken önemi vermediklerini ve ormancılık hakkında tutarlı politikalar oluşturmadıklarını, oysa Türkiye’de sürdürülebilir ormancılığın gelişmesi için siyasi partilere önemli görevler düştüğünü ortaya koymuştur. Bunun için, siyasi partilere ormancılık politikalarını orta ve uzun vadeli planlara dayandırmaları, bunun için de kendi AR-GE birimlerinden, üniversitelerden ve sivil toplum örgütlerinden destek almaları önerilmiştir.

Bu çalışma da önceki çalışmalar gibi; siyasi partilerin ormanlar ve ormancılık hakkındaki politikalarını seçim bildirgeleri aracılığıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Bulgular içindeki ilk başlık olan “Genel Bilgiler” kısmında partilerin ormancılık politikaları niceliksel olarak değerlendirilmiştir. Sonraki yedi başlık altında niteliksel değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu değerlendirmeleri yaparken partilerin görüşlerini objektif olarak yansıtmaya gayret edilmiştir. Sonuç kısmında ise bulgular değerlendirilmiştir.

Yöntem

7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerine katılan siyasi partilerin listesi, parti isimlerinin kısaltmaları ve bu partilerin aldıkları oy oranları Tablo 1'de yer almaktadır (YSK, 2015a; YSK, 2015b). Bu bilgilere göre; 7 Haziran 2015 tarihindeki seçimde ilk sırayı %40,87'yle AKP, ikinci sırayı %24,95'le CHP ve üçüncü sırayı %16,29'la MHP almıştır. 1 Kasım 2015 tarihindeki seçimde de bu sıralama değişmemiştir. Fakat birinci sırayı alan AKP oyları beş aylık kısa süre içinde %25 gibi büyük bir oranla artmış, CHP oyları küçük bir artış göstermiş, MHP ve HDP oyları ciddi oranda düşmüştür.

Çalışmanın verileri nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan belgesel tarama (doküman metodu) yöntemi doğrultusunda elde edilmiştir. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denilmektedir. Belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır. Belgesel tarama, hemen her araştırmacı için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir (Karasar, 2014). Siyasi partilerin programlarında ilköğretim kademesinde gerçekleştirmeyi hedefledikleri düzenlemeleri analiz eden Bulut ve Güven de (2010) bu veri toplama tekniğini kullanmıştır.

Tablo 1. Siyasal partilerin 07.06.2015 ve 01.11.2015 genel seçimlerindeki oy oranları (YSK, 2015a; YSK, 2015b).

Parti Adı*	Kısaltma**	07 Haziran 2015		01 Kasım 2015	
		Seçmen sayısı	Oy Oranı (%)	Seçmen sayısı	Oy Oranı (%)
Adalet ve Kalkınma Partisi	AKP	18.867.411	40,87	23.681.926	49,50
Cumhuriyet Halk Partisi	CHP	11.518.139	24,95	12.111.812	25,32
Milliyetçi Hareket Partisi	MHP	7.520.006	16,29	5.694.136	11,90
Halkların Demokratik Part.	HDP	6.058.489	13,12	5.148.085	10,76
Saadet Partisi	SP	949.178	2,06	325.978	0,68
Vatan Partisi	VATAN P.	161.674	0,35	118.803	0,25
Bağımsız Türkiye Partisi	BTP	96.475	0,21	49.297	0,10
Demokratik Sol Parti	DSP	85.810	0,19	31.805	0,07
Demokrat Parti	DP	75.784	0,16	69.319	0,14
Top. Uz. Ref. Kalk. Partisi	TÜRK P.	72.701	0,16	-	-
Hak ve Özgürlükler Partisi	HAK-PAR	58.716	0,13	108.583	0,23
Halkın Kurtuluşu Partisi	HKP	60.396	0,13	83.057	0,17
Anadolu Partisi	ANAPAR	27.688	0,06	-	-
Doğru Yol Partisi	DYP	28.852	0,06	14.131	0,03
Liberal Demokrat Parti	LDP	26.500	0,06	26.816	0,06
Merkez Parti	MEP	20.945	0,04	-	-
Millet Partisi	MİLLET	17.473	0,04	19.714	0,04
Komünist Partisi	KP	13.780	0,03	52.527	0,11
Yurt Partisi	YURT-P	9.289	0,02	-	-
Hak ve Adalet Partisi	HAP	5.711	0,01	-	-
Büyük Birlik Partisi	BBP	-	-	253.204	0,53
Bağımsızlar		488.226	1,06	51.038	0,11
Toplam		46.163.243	100	47.840.231	100

* İtalik olarak yazılan siyasi partilerin seçim bildirgelerine (beyannamelerine) ulaşılammıştır.

** Makalenin geri kalan kısmında partiler için bu kısaltmalar kullanılacaktır.

Bu çalışmada 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 tarihlerinde yapılan genel seçimlere katılan partilerden 11'inin seçimler için hazırladıkları "Seçim Bildirgeleri (Beyannameleri)" incelenerek bu partilerin orman ve ormancılık hakkındaki düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Seçimlere katıldıkları halde seçim bildirgesine ulaşamayan 10 parti ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Siyasi partilerin iki seçim arasındaki 5 aylık kısa süre içinde seçim bildirgelerindeki orman ve ormancılıkla ilgili hükümleri kayda değer şekilde değiştirmedikleri, yalnız AKP ve CHP'nin 1 Kasım seçimler öncesi, 7 Haziran seçimleri için hazırlamış oldukları seçim bildirgelerine sadece birer konuda ekleme yaptıkları tespit edilmiştir. Partilerin seçim bildirgelerine (beyannamelerine) resmî web siteleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Her partinin çalışmaya konu olan görüşleri o partinin seçim bildirgesinden alıntılanmış için ayrıca metin içi atıf verilmemiştir. Bu nedenle seçim bildirgeleri kaynakça kısmında ayrıca yer almamaktadır.

Çalışmada öncelikle partilerin seçim bildirgelerinde ormancılıkla ilgili görülen kısımları tespit edilmiş, daha önce yapılan çalışmalarda (Atmış, 2003b; Atmış, 2008; Atmış ve Günşen, 2011) öne çıkan kelimeler de dikkate alınarak orman ve ormancılıkla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili 45 sözcük belirlenmiştir. Bu sözcükler belgesel taramanın bir türü olan içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi; siyaset, sosyoloji, psikoloji, iletişim ve edebiyat gibi birçok disiplinde yoğun olarak kullanılmaktadır. İçerik analizi belirli kurallar çerçevesinde metinlerin içeriklerini analiz eden bir yöntemdir. Temel amacı ise sayıca fazla olan metin yığnında, araştırma sorusu açısından önem arz eden ortak bilgileri tespit etmek ve değerlendirmektir. İçerik analiziyle araştırmanın sorusu doğrultusunda, metinlerin içeriklerinden önem arz eden bilgiler seçilmekte, sınıflandırılmakta, kodlanmakta ve yorumlanmaktadır (Türkdoğan ve Gökçe, 2012). Analizde tarama kelime düzeyinde yapılmıştır. Fakat

orman ve ormancılıkla ilgili sözcüklerin bulunduğu bütün cümleler çalışmaya dahil edilmiştir. Taranan sözcüklerin parti seçim bildirgesinde yer alıp almadığı, yer alıyorsa kaç defa yer aldığı tespit edilmiştir. Bu analizin sonuçları "3.1. Genel Bilgiler" başlığı altındaki Tablo 2'de gösterilmiştir. Daha sonra partilerin ormancılığın önemli konularına bakışlarını sorgulayacak şekilde oluşturulmuş diğer yedi başlık altında, partilerin seçim bildirgelerindeki ifadeleri değerlendirilmiştir. Bu ifadelerdeki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur.

Genel Bilgiler

Bu bölümde siyasi partilerin orman hakkındaki görüşlerini değerlendirebilmek için; çevre, doğa koruma ve ormancılık başlıkları altında toplanan sözcükleri hangi yoğunlukta kullandıkları analiz edilmiştir (Tablo 2).

Ormancılıkla ilgili seçilmiş olan ve Tablo 2'de gösterilen 45 sözcüğü seçim bildirgelerinde en çok kullanan parti 199 sözcükle AKP'dir. Bu partiyi 148 sözcükle CHP, 108 sözcükle MHP izlemektedir. Onları sırasıyla SP (60), DSP (52), ANAPAR (52) ve HDP (47) izlemektedir.

Siyasi partiler en çok çevre başlığı altındaki sözcüklere (514) yer vermişlerdir. Daha sonra ormancılık (146) ve doğa koruma (35) başlığı altındaki sözcükler seçim bildirgelerine girmiştir. Partiler 191 sözcükle en çok doğal/doğa/tabiat sözcüklerini kullanmıştır. CHP bu sözcükleri en çok kullanan (61) partidir. Partiler 82 kez orman sözcüğünü kullanmıştır. AKP orman sözcüğünü en fazla kullanan (32) partidir. Partilerin ağırlıklı olarak kullandıkları üçüncü sözcük 59 kez kullanılan havza sözcüğüdür. Daha sonra sırasıyla ekoloji/ekolojik (37), kırsal kalkınma (32), doğal kaynak (27), HES (20) sözcükleri yoğun olarak kullanılmıştır. Partiler diğer sözcükleri daha düşük yoğunlukta kullanmıştır.

Tablo 2. Partilerin seçim bildirgelerinde kullandıkları orman ve ormancılıkla ilgili terimler.

Grup	Seçilmiş Sözcükler	AKP	CHP	MHP	HDP	SP	VATAN	BTP	DSP	DP	ANAPAR	LDP	TOPLAM
Çevre	Doğa/Doğal/Tabiat	22	61	26	17	12	3	2	19	3	24	2	191
	Doğal Kaynak	3	7	7	0	2	1	0	2	1	2	1	26
	Ekoloji/Ekolojik	2	13	3	13	3	0	1	1	0	1	0	37
	Ekosistem	1	6	5	3	1	1	1	0	1	0	0	19
	Endemik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
	Erozyon	6	1	3	0	2	1	0	4	0	1	0	18
	Habitat	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Çevrenin Korunması	4	4	2	0	3	0	0	3	1	0	0	17
	Küresel İklim Değiş.	12	14	1	0	2	0	0	1	0	2	0	32
	Sera gazı	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	6
	Sürdürülebilir Kalkınma	6	2	3	0	0	0	0	2	0	1	0	14
	Kırsal Kalkınma	16	3	7	0	4	0	0	1	0	1	0	32
	Ekoturizm/Doğa turizmi	3	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	6
	HES	6	2	1	3	1	0	3	2	0	2	0	20
	ÇED	2	10	2	0	4	0	0	0	1	0	0	19
Havza	37	7	7	0	2	0	0	5	0	1	0	59	
Yeşil alan/yeşil kuşak	1	4	1	1	1	0	0	1	0	3	0	12	
Botanik/Botanik bahçe	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	
Doğa Koruma	Yaban Hayatı	2	1	4	0	1	0	0	0	0	0	0	8
	Biy. Çeş./Biyçeşitlilik	6	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	10
	Doğa koruma	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	Korunan Alan	8	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	9
	Milli Park	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
	Tabiat Parkı	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
	Tabiatı Koruma Alanı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	Tabiat Anıtı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Muhafaza Ormanı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ormancılık	Orman	32	2	17	5	9	1	0	7	2	7	0	82
	Kent (Şehir) Ormanı	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	Orman Köylüsü/Köyü	2	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	7
	Orman Yangını	3	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	5
	Orman Ürünü/Ürünleri	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Orm. Örg/Bakanlık	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	Orm. Kanunu/Mevzuat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2/B	1	1	2	2	1	0	0	1	0	0	0	8
	Orman Kadastro	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	3
	Ormancılık Kooperatifi	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	Orman Amenajmanı	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	Orman suçu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ormancılık	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	5
	Sür.Ormancılık	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Sür. Orman Yönetimi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Ağaçlandırma	6	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	9
	Mesire yeri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mera	1	5	1	3	3	0	0	1	2	3	0	19	
TOPLAM	199	148	108	47	60	8	7	52	11	52	3	695	

Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği

2015 genel seçim bildirgelerinde ormanların özelleştirilmesi konusunda görüş bildiren tek parti ANAPAR'dır. ANAPAR *“ormanların yağmalanmasına satılmasına, kiralınmasına karşı”* olduğunu açık bir dille belirtmiştir.

Değerlendirmeye alınan 11 partinin 7'si 2/B sorununun çözümü hakkında görüş bildirmiştir. Bu anlamda 2/B konusunun diğer konulara göre partilerin gündeminde daha çok yer işgal ettiği söylenebilir. Siyasi partilerin bir kısmı 2/B arazilerinin satışını düzenleyen 6292 sayılı Kanunu 2012 yılında hiç çıkmamış gibi değerlendirerek, bu düzenlemeyi kendilerinin yapacaklarını vaat etmektedir. Örneğin; DP 2/B'leri *“gelir getirecek şekilde”* değerlendireceğini, SP *“gerçek sahibi olan orman köylülerine uygun şartlar ile”* satacağını, MHP *“adil ve hakkaniyete uygun şekilde”* çözüme kavuşturacağını belirtmektedir. MHP; *“villa ile yayla evi sahipliğini birbirinden ayıran adil ve hakkaniyetli bir yöntemle çözülecek, büyük kent merkezlerinde ve sahillerde rant dağıtma yolu olarak kullanılmasına izin verilmeyecek, özellikle orman köylüsünün mağduriyetleri giderilecektir.”* derken konuya sınıfsal bir yaklaşım getirmektedir. Geri kalan muhalif partiler ise 6292 sayılı Kanunun orman köylülerini mağdur ettiğini belirterek, orman köylüsü yararına bir çözüm bulacaklarını iddia etmektedir. Bunlardan DSP bu Kanunun haksız bir düzenleme olduğunu, bu düzenlemenin ortadan kaldırılarak hak sahiplerine *“haklarını teslim edecek”* yeni düzenlemeler yapılacağını *“fahiş fiyatlar ve bundan doğan sorunların”* giderileceğini, *“vatandaşların dedelerinden miras yoluyla sahip oldukları ve yıllarca kullandıkları toprakları ve oturdukları evlerindeki hukuksuzlukların”* düzeltileceğini, *“haksız yere ellerinden alınan toprakları ve evleri”* nin kendilerine iade edileceğini bildirmektedir. HDP *“2/B tarım arazilerinin ranta açılma sürecine”* son vererek, *“2/B tarım arazilerinin (!) geçimlik tarım amaçlı*

kullanılmasının” temin edileceğini söyleyerek sadece tarım alanı olarak kullanılan 2/B arazileri üzerinde bir düzenleme yapacağını bildirmekte, fakat bunun satış, kiralama veya başka bir şekilde mi olacağını belirtmemektedir. CHP de 2012 yılında yapılan düzenlemeyi yeterli bulmayarak *“Hak sahipliği şartlarını taşıdığı halde, bedelin yüksek olması ya da taksit süresinin yetersizliğinden dolayı başvuru yapamamış veya başvuru yaptığı halde bedelini ödeyememiş yurttaşlara”* yeni süre tanıyacağını belirterek, bu alanların işgalcisi dışında kişilere satılmış olabileceği durumunu göz ardı etmektedir. AKP ise; bu arazilerin *“değerlendirilmesi ve satışı konusunda yapılan düzenleme ile 40 yıldır çözülemeyen ve vatandaş ile devleti karşı karşıya getiren meseleyi çözdüğünü”* iddia etmektedir.

On üç yıldır ülke yönetimini elinde bulunduran AKP bu seçim bildirgesinde de yapacaklarının yanı sıra yaptığını iddia ettiklerini de öne çıkarmaktadır. Bir yandan orman alanlarının 2015 yılında 22 milyon hektara, 2023 yılında ise ülke yüzölçümünün yüzde 30'una, yani 23,3 milyon hektara yükselteceğini iddia ederken, diğer yandan 2002 yılında *“208 milyon dekar”* olan orman varlığını *“217 milyon dekara”* çıkararak Türkiye'yi *“dünyada orman varlığını arttıran nadir ülkelerden biri”* haline getirdiklerini iddia etmektedir. Orman varlığını arttırma konusunda *“her türlü tedbiri”* alacaklarını, ormanları *“ekonomik, sosyal ve ekolojik fonksiyonlarını gözetken bir anlayışla sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri doğrultusunda yönetmeye”* devam edeceklerini belirtmektedir.

Orman Toplum İlişkileri

Orman toplum ilişkileri konusunda düşüncelerine açıklayan sadece iki parti vardır. Bunlar AKP ve MHP'dir. Bu iki parti de orman toplum ilişkilerini sadece orman köylü ilişkileri, kırsal kalkınma ve orman köylülerinin kalkındırılması ekseninde ele almaktadır.

Bildirgesinde “*ormanları koruyacağını ve orman köylüsünün mağduriyetini gidereceğini*” iddia eden MHP; orman köylülerine “*meslek edindirme ve beceri kazandırma programlarıyla tarım dışı sektörlerde istihdam edilmeleri imkânı*” sağlayacağını, onlara “*tarımsal üretim yapabileceği arazi tahsisleri yapılarak iskânlarını*” temin edeceğini, “*bunlardan boşalan alanların ormanlaştırılarak iskâna yasak bölgeye*” dönüşüreceğini bildirmektedir. Bu uygulama Anayasa’nın 169. ve 170. maddelerinde belirtilen ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 2. ve 13. maddelerinde yer alan, kamuoyunda 2/B olarak bilinen uygulamanın başlatılmasına neden olan teknik uygulamanın ta kendisidir. Mevzuatta yer alan fakat günümüze kadar yeterince karşılık bulamayan bu uygulama MHP’nin bildirgesiyle tekrar gündeme getirilmektedir. MHP ayrıca özel ormancılık uygulamalarında “*talep eden gerçek ve tüzel kişilerin yanında orman köylülerine de belirli şartlar ve sürelerle, bedelsiz arazi tahsis*” etmekten yanadır.

AKP ise konuya daha çok kırsal kalkınma boyutuyla yaklaşmaktadır. Seçim bildirisinde “*Sürdürülebilir Kalkınmanın kırsal üretim ve koruma ile mümkün olacağı*”ndan hareketle kendi döneminde hazırladığı “*Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi*” ile “*Kırsal Kalkınma Planı*”na atıf yapan AKP, bu söylemi içinde orman köylerine özel bir atıfta bulunmasa da “*kırsal nüfusun temel ve altyapı ihtiyaçlarını karşılamayı*” vaat etmektedir.

AKP, orman köylülerinin yerinde kalkandırılması için 5 yıllık dönemde “*5 Bin Köye, 5 Bin Gelir Getirici Orman Projesi*”yle orman alanları ve çevresine “*ceviz, badem, fıstık çamı gibi meyveli orman ağaçları*” dikmeyi vaat etmektedir. İktidarı sırasında bu tür ağaçlandırma faaliyetlerini artıran AKP, tür seçimiyle ağaçlandırma faaliyetlerinin yöresel ekonomiye katkısını öne çıkarırken, ekolojik yanını göz ardı etmektedir. AKP, yine orman köylülerine değinmemiş olsa bile kendi

dönemlerinde (2003-2014), 1990-2002 dönemine göre; “*kredi verilen kooperatif sayısını yaklaşık 3 kat, destek miktarını ise yaklaşık 22 kat*” arttırdıklarını iddia etmektedir. AKP, diğer önemli e-devlet projelerinden birinin de “*Orman Bilgi Sistemi Projesi*” olduğunu beyan etmektedir. Ancak beyannamede bu projeye ilgili ayrıntılı bir bilgi bulunmamaktadır.

Politika ve Mevzuat Değişikliği

LDP “*Çevre ve doğal kaynakların korunmasını*” en öncelikli politikalarından biri olarak sayarken, bu politikaların belirlenmesinde gönüllü kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir “*çevre kurulu*” oluşturacağını belirtmektedir. ANAPAR “*Turizm politikasının oluşturulmasında; tarihi, turistik, doğal ve kültürel değerlerimizin korunması ve zarar görmeden işletilmesine yönelik uygulamaları, özellikle eko-turizm politikalarını destekleyeceğini*” belirtmektedir. ANAPAR “*Anadolu’ya özgü endemik bitkilerin, hayvan türlerinin ve doğal yaşamın korunması için özel düzenlemeler yapmayı*” da vaat etmektedir. ANAPAR ayrıca; yer altı ve yer üstü kaynaklarının etkin biçimde korunması için “*Doğal Kaynaklar Bakanlığı*” kuracağını beyan ederek örgüt yapısında bir değişikliğe gideceğinin sinyalini vermektedir. DP “*Turizm yönelik bir devlet politikası belirlenmesini, Çevresel Etki Değerlendirmesi’nin turistik alanlar için de yapılmasını ve ülke turizminin doğa korunarak canlandırılmasını*” sağlayacağını vaat etmektedir. SP “*Çevre koruma politikalarında, vatandaşlarla, tüm ilgili sektör ve sivil toplum kuruluşları ile ortak, katılımcı*” yaklaşımlardan yanadır.

HDP “*Tarım ve orman arazilerinin korunması, geliştirilmesi, kentli nüfusun da hem üretici hem tüketici olabileceği şekilde bu alanların yurttaşlar yararına sunulması yönünde politikalar*” üretmekten yanadır. HDP ayrıca oluşturacakları yeni anayasada “*doğal varlıkların ve hayvanların korunmasını*” esas alacağını açıklamıştır.

CHP “Adil ve Demokratik Bir Çalışma Düzeni” başlığı altında “tarımda ve ormanda çalışanların da” oluşturacakları yeni “İş Yasası” kapsamına alınacağını bildirmektedir.

MHP ise “Belde ve köylerde, üretim yapısı ve potansiyeli dikkate alınarak tarım, hayvancılık, sağlık, turizm, orman, maden ve diğer alanlarda kamu görevlileri görevlendirilecektir. Görevlendirilenlerden kıdem, liyakat ve benzeri hususlara göre belirlenecek birisi belde ve köy mülki idare temsilcisi olacaktır.” derken bu görevlendirmenin hangi amaçla yapılacağını ve görevlendirilenlerin hangi kurum adına çalışacağını belirtmemiştir.

AKP ise; iktidarı döneminde imza attığı “BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi” ve 2009 yılında taraf olunan “Kyoto Protokolü” çerçevesinde hazırlanan “Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi” ile “İklim Değişikliği Eylem Planı”na atıf yapmakta, toplumsal muhalefetin büyük tepkisi nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden bir türlü geçiremediği “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu”nu yeniden gündeme getireceğini belirtmekte, “çevre politikalarında ve uygulamalarında ülkemizde yeni bir dönemi başlattık. Çevreyi koruma, her türlü kirliliği giderme, ağaçlandırma, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, tarım topraklarının korunması, içme suyuna erişim alanlarında önemli adımlar attık.” şeklinde yeni vaatten çok yaptıklarını anlatan bir dil seçmiştir.

Plan Proje ve Kadastro Çalışmaları

ANAPAR “Ülkedeki Genel Havza Planlamalarını yeniden düzenleyeceğini” belirtirken, “Dönüşüm projelerinde, doğal, tarihi ve kültürel değerleri koruyarak ormanlar, meralar, sulak alanlar, kıyılar ve tarım alanlarını yapılaşma dışında tutacağını” bildirmektedir. HDP “hiçbir çılgın ve doğayı tahrip edici projenin tarihi mekânlar ve ormanlar gibi doğal alanları yok etmesine, ekolojik yıkıma

yol açmasına izin vermeyeceğini, başlatılmış olan projeleri durduracağını” açıklamıştır. SP ise kadastro ve mülkiyet sorununu “Orman alanlarının kadastral verilerinin uydudan takibini sağlamak için” kuracağı “Orman Alanları Takip Sistemi (ORA-TAS)” ile çözmeyi düşünmektedir. SP ayrıca “Orman amenajman (düzenleme) planları hazırlanarak uygulanacaktır.” diyerek ormancılıkta yıllardır uygulanmakta olan amenajman planlarını yeni bir uygulamaymış gibi sunmaktadır.

MHP 2002’den beri bütün seçimlerde gündeme getirdiği “Orman kadastro ile genel kadastro birleştirilerek, mülkiyet anlaşmazlıklarının giderilmesi temin edilecek” vaadini bu seçimde de yenilemiştir. AKP de “Ormanların sınırlarının korunması ve mülkiyet problemlerinin çözümüne yönelik orman kadastro çalışmalarını hızlandıracağını, 2019 yılı sonuna kadar ormanların tamamının tapu ve tescil işlemlerini tamamlayacağını” bildirmiştir.

Ormancılık Hizmetleri ve Korunan Alanlar

ANAPAR “Yabani hayvanların kendi doğal çevrelerinde, türlerine özgü koşullarda karada, havada veya suda yaşamalarını ve üremelerini temin etmek üzere Doğal Hayatı Koruma Fonu” kurmayı, “Tarihsel birikimin, kültürel zenginliğin ve doğanın muhafazasını” esas almayı, “Kentteki doğal alanları, ormanları” korumayı, “Tarihi ve doğal SİT alanlarını tartışmasız koruyup turizme kazandırmayı” vaat etmektedir.

DSP “ormanlarının ve yer altı kaynaklarının etkin bir biçimde değerlendirildiği bir Türkiye’de yaşamak istediğini” belirterek ormanları doğal varlıktan, öte sonuna kadar değerlendirilmesi gereken bir doğal kaynak olarak görmektedir. VATAN P. ise “Ormanlar, kıyıları, bitki tür zenginliği ve yabani hayvan varlığını” koruyacağını, bu değerleri “özel çıkarıcılığın neden olduğu yıkımdan” kurtaracağını bildirmektedir.

SP “Korunan alanlarda (milli parklar, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı geliştirme alanları, tabiat parkları, sit alanları, özel çevre koruma bölgeleri, tabiat varlıkları ve sulak alanlar...) kentleşmenin ve rant amaçlı tahribatın önüne geçilecektir.” diyerek korunan alanları tek tek saymış, özellikle mevcut iktidar döneminde bu alanların rant amaçlı olarak tahrip edildiği vurgusunu yapmıştır. HDP de bu tahribe vurgu yaparak “ekolojik dengenin yıkımına yol açan projelerin iptal edileceğini, bu tür projeler için tahrip edilen orman alanlarının yapılaşmaya açılmayacağını” beyan etmiştir.

MHP bir taraftan “Ormanlar çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması hususları dikkate alınarak işletilecek, korunacak ve geliştirilecektir.” derken, diğer taraftan bunlara “ekonomik değer kazandırmaktan” yanadır. Yine bir taraftan “Yaban hayatının korunmasına özen gösterilecek” derken, diğer taraftan “Genel ve devlet avlağı uygulamasından özel avlak uygulamasına geçilerek yaban hayatının geliştirilmesi sağlanacaktır.” diyerek yapacağı korumayı av potansiyelini güçlendirmek ve özel avlak sahipliğini teşvik etmek için hayata geçirmekten yanadır.

CHP “Doğa korumada yetki ve görev karmaşasını bitireceğiz.” diyerek doğa korumada temel sorunun örgüt yapısında yaşanan karmaşadan kaynaklandığını işaret etmektedir. Bu parti de “Doğal Kaynakların Yönetimi” başlığını taşıyan kısımda doğaya bir varlıktan çok “kaynak” olarak yaklaşmakta ve daha çok su kaynaklarının yönetimini öne çıkarmaktadır. Bu kapsamda “Uluslararası koruma altında olan alanlarda maden araması ve HES yapmayacağız.” garantisini vermektedir. CHP seçim programına 1 Kasım 2015 seçimleri öncesi eklediği “Turizm tahsislerini gözden geçirecek, haksız tahsisleri iptal edecek, doğal ve kültürel varlığımıza zarar veren uygulamalara

son vereceğiz.” ibaresiyle turizm tahsislerinde çevre ve ormanların korunmasına önem vereceğini vurgulamıştır.

AKP iktidarı döneminde “19 ilde belirlenen Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanterini, 2019 yılına kadar 81 ile yaygınlaştıracığını” vaat ederken, “Korunan alanların yönetimi konusunda iyileştirmeler yapacağını, korunan alanlar içinde ekoturizm gibi gelir getirici faaliyetleri planlayacak ve destekleyeceğini, bu alanlarda yöre halkına alternatif gelir imkânı sunan alan kılavuzluğu uygulamalarını düzenli olarak gerçekleştireceğini ve bu uygulamaları teşvik edeceğini” belirterek konuya diğer partiler gibi yerel ve genel ölçekte gelir getirici bir açıdan yaklaşmaktadır.

AKP iktidarda olmanın verdiği özgüven sayesinde icraatlarını sergileme fırsatı da bulduğu için, bu seçim bildirgesinde de yaptıklarını biraz da abartarak anlatmaya devam etmiştir. Bu kapsamda; “2002 yılında 952 olan korunan alan sayısını 2013 yılında 1.760’a, korunan alan miktarını ise 3,4 milyon hektardan 6,3 milyon hektara” çıkarttıklarını, “korunan alanların toplam yüz ölçümüne oranını 2002 yılındaki yüzde 4,34 oranından 2014 yılında yüzde 8,10’a” yükselttiklerini, “12 yıl içinde Milli Park sayısını 33’ten 40’a, Tabiat Parkı sayısını 17’den 192’ye” artırdıklarını, “2003 yılından 2015 yılına kadar 127 adet şehir ormanı ve 2014 yılı sonu itibarıyla toplam 227 bal ormanı” kurduklarını, “Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine” kavuşturduklarını, “2002 yılında 12 olan Özel Çevre Koruma Bölgesi sayısını 2014 yılında 16’ya” yükselttiklerini, “25 havzanın havza koruma eylem planlarını 2013 yılı sonunda tamamladıklarını” yapacaklarının göstergesi olarak sıralamıştır. AKP ayrıca “Doğa koruma faaliyetlerine devam edeceğini” belirterek, “Yaban hayatının korunması ve desteklenmesi maksadıyla Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezleri kuracağını” duyurmaktadır.

Ağaçlandırma Özel Ormancılık ve Teşvikler

VATAN P. *“Erozyonu önleme ve ağaçlandırma amacıyla, yoğun bir seferberlik”* gerçekleştireceğini, MHP ise *“Orman köylüsüne ve talep eden gerçek ve tüzel kişilere, belirli şartlar ve sürelerle, bedelsiz arazi tahsis ederek”* özel ormancılığı geliştireceğini belirtmekte, *“Taş ocağı ve maden aramaları tamamlandıktan sonra çalışma yapılan alanların ağaçlandırılması zorunlu olacaktır.”* vaadiyle mevzuatta zaten var olan bir uygulamayı başlatacağını duyurmaktadır.

AKP'nin ağaçlandırma konusundaki beyanları da icraatlarını sergilemektedir. Orman varlığını 2002'den beri 20,7 milyon hektardan 21,7 milyon hektara yükseltildiği hatırlatılan bildiriye, bu artışın aynı dönemde yapılan *“42 milyon dekarlık ağaçlandırma, 654 bin hektarlık erozyon kontrolü faaliyeti ve 2,57 milyon hektarlık rehabilitasyon çalışması”*ndan kaynaklandığı belirtilmektedir. Bildirinin bir başka yerinde ağaçlandırma çalışmalarından yine bahsedilmekte ve *“Ağaçlandırma Seferberliği (2008-2012) kapsamında 5 yılda 2 milyon 430 bin hektar alanda ağaçlandırma çalışması yürüttük. Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik, 2003-2014 yılları arasında 3 milyar 250 milyon adet fidanı toprakla buluşturduk.”* ibaresi yer almaktadır. Bu genel bilgilerin yanı sıra orman dışında yapılan ağaçlandırmalar da; *“15.500 km karayolu kenarı, 38.000 okul bahçesi, 16.400 ibadethane ve mezarlık, 1.400 sağlık ocağı ve hastane bahçesini ağaçlandırdık. Erozyonla Mücadele kapsamında, Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırmaları Eylem Planı ile bugüne kadar 121 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandırdık”* şeklinde ayrıntılar da bildiriye sayılan icraatlar arasında yer almaktadır. Fakat Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre (TÜİK, 2015); 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında Türkiye'de toplam 44.513 okul bulunduğu ve bu okulların içinde aynı binayı paylaşan okulların sayısı binlerle ifade edildiğine göre, ağaçlandırıldığı

söylenen 38 bin okul bahçesine nasıl ulaşıldığı merak konusu olmuştur.

AKP kent (şehir) ormanlarının mevcut ormanlarda değil de ağaçlandırma yaptığı sahalarda kurulmuş olduğunu düşünüyor olsa gerek, *“Son 12 yılda 4,1 milyar adet fidan üretimi yaptık ve 127 adet şehir ormanı tesis ettik.”* şeklindeki bir ibareye de bildirgesinde yer vermiştir. Yine *“1970’li yıllarda denizlere, göllere ve barajlara erozyonla taşınan toprak miktarı yılda 500 milyon ton iken, son 12 yılda yapılan çalışmalarla bu miktarı 2015 yılında 170 milyon tona düşürdük.”* şeklinde Orman ve Su İşleri Bakanlığının sağlıklı veriler ortaya koyamayan bir açıklamasına yer vermiş (OSB, 2015) ve *“özel sektör fidancılığını destekliyoruz. İthalatı önleyip fidan ihraç eden bir ülke haline gelmek için ilk fidan borsasını 2014 yılında Sakarya’da kurduk.”* şeklinde icraatlarını anlatmaya devam etmiştir.

AKP icraatlarından sonra ileriye dönük seçim vaatlerini de şu şekilde sıralamıştır: *“2015-2019 yılları arasında; 12 milyon 700 bin dekar alanda 1 milyar 250 milyon fidanı toprakla buluşturmayı hedefliyoruz... 2015-2019 yılları arasında 500 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandıracak, Maden Sahaları Rehabilitasyonu Eylem Planları ile de 60 bin dekar alana sahip 1.628 adet terk edilmiş maden sahasını ıslah ederek tabiata kazandıracamız. Erozyonla taşınan toprak miktarını 2019 yılında 140 milyon tona indireceğiz.”*

Orman ve Çevre

ANAPAR *“Doğayı tahrip eden ve doğa dengesini bozan HES ve termik santral yatırımlarına müsaade etmeyeceğiz. Gerektiğinde halkın onayına sunacağız.”* ve DSP *“HES inşaatlarının ve maden aramalarının çevre ve orman zenginliklerimizin yok edilmesi pahasına gerçekleştirilmesine izin vermeyeceğiz. Doğaya ve doğal yaşama zarar veren girişimler durdurulacaktır.”* diyerek, HES ve termik

santrallerin inşası için açık kapı bırakmaktadır. DSP ayrıca “*orman yangınları, kuraklık ve erozyon*” tehlikesinden bahsetmekte, “*küresel iklim değişimi sonucu ormanların ve doğal bitki örtüsünün tahribinin afet tehlikesi ve riskini daha da artırmakta*” olduğuna dikkat çekmektedir. MHP de “*Hidroelektrik santral yapımında, toplumda oluşan duyarlılığı gözeten yeni bir yaklaşım*” geliştirerek, ekosistemi tahrip etme riski bulunan projelerin projelendirme aşamasında takibi yapılarak, havza bazında değerlendirileceğini, bu konuda “*ÇED mevzuatı ve ÇED’le ilgili kamu kurumlarının yeniden değerlendirileceğini*” beyan etmiştir.

BTP konuya daha farklı açıdan yaklaşmakta; “*Türkiye’nin önünde bor, hidroelektrik ve nükleer enerji imkanları*” bulunduğunu belirterek; “*Hususiyle hidroelektrik santrallerinin yanı sıra kömürle çalışan santraller devreye konacaktır, su kaynaklarımız harekete geçirilecek, doğal gaz çıkarımına hız verilecek, elektrik kaybını önlemek için küçük çaplı ve dar kapsamlı yaygın barajlar ve hidro-elektrik santrallerinin yapımına önem verilecektir.*” diyerek ülke kalkınması için çevreyi gözden çıkarabileceğini dile getirmekte, fakat bunların yanı sıra “*rüzgar, güneş, dalga enerjisinden bio-mas enerjiye kadar tüm yerli alternatif enerji türlerinin devreye konulacağına*” da bildirisinde yer vermektedir.

“*Çevreci bir bakışla çevreyi, ormanları ve su kaynaklarını koruyacağımı*” söyleyen SP; “*Madencilik faaliyetleri sonucunda tabii halini kaybeden alanların doğaya yeniden kazandırılması için tarafların ‘Peyzaj Onarım, Kapatma ve Rehabilitasyon Projesi’ hazırlaması zorunlu hale getirilecektir.*” diyerek, hem mevzuatta zaten var olan bir uygulamayı yeniden başlatacağını iddia etmekte, hem de madencilik faaliyetlerinin doğa da yarattığı tahribatın ortadan kaldırılmasının çok zor olacağını göz ardı etmektedir. SP ayrıca “*ÇED yerine Stratejik ÇED*” önermekte, böylece aynı bölgede hazırlanan projelerin birbirine olan

olumlu ve olumsuz etkilerinin de ÇED sürecinde incelenmesini sağlamayı amaçlamakta, bu konuyu açarak “*HES’lerin ÇED’leri bölge bazında, makro ve mikro ölçekte yapılacaktır.*” demekte, ÇED raporlarının onaylanmasındaki bakan olurlarını kaldırarak, bu yetkiyi “*teknik ve idari kadroların bir arada olduğu bir komisyona*” devredeceğini beyan etmektedir. SP ayrıca “*Kentleşme, sanayileşme ve yapılaşmada ormanlar, meralar ve tarım alanları kullanılmayacaktır, mera ve otlaklar ıslah edilecek, aşırı otlanma önlenecek, meralardan ve otlaklardan çiftçi ücretsiz yararlanacaktır. Mera ve otlaklar amacı dışında kullanılmayacaktır.*” şeklinde orman, mera ve tarım alanlarını koruyucu ifadelerle de seçim bildirgesinde yer vermiştir.

HDP “*Sermaye birikimi için yapılan HES, termik, nükleer vb. enerji projelerine, ekolojik yıkıma yol açan maden işletmeciliğine, endüstriyel atık ve kirlilik sonucunda yaşam alanlarının tahribine yol açan uygulamalara son vererek, nükleere ve radyoaktiviteye dayalı üretim ve yeniden dönüşüm yapılanmasına, tarım alanlarının, meraların, ormanların, kıyıların nükleer atık sahası olmasına izin vermeyeceğini*” beyan etmiştir.

CHP de “*ÇED raporlarının bilimsel ve tarafsız olarak hazırlanmasını yasal güvence altına alacağız.*” şeklindeki değerlendirmesiyle MHP ve SP gibi ÇED sürecinde yaşanan usulsüzlükleri öne çıkarmaktadır. CHP bildirgesinde “*enerji politikalarının çevreye duyarlı olacağı ifade edilerek, verimli tarım arazilerinde, ormanlarda, zeytinliklerde, balık üreme havzalarında ve SİT alanlarında enerji santrali kurulmayacağı*” beyan edilmektedir. Ayrıca, “*havza planlaması kapsamında yer almayan, ÇED ölçütlerine uymayan, eko-sistemi tahrip eden hiçbir HES projesine onay verilmeyeceği*” de bildirgenin enerji politikaları içinde yer almaktadır.

CHP ayrıca “*Büyük kentlere yakın kırsal bölgelerde, tarım ve ekolojik çeşitlilik siteleri ile botanik*

bahçeleri” kuracağını, “doğal kaynakların, maden ve taş/kum ocaklarının özel sektöre tahsisinde, karar alma süreçlerine yerel yönetimlerin etkin katılımını” sağlayacağını, “biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve artırılmasını hedefleyen alanlar” kurulacağını, “madenlerin, su kaynaklarının ve tüm doğal kaynakların ulusal çıkarlar ve toplum yararına, doğaya duyarlılık ilkesi çerçevesinde ve en verimli şekilde” değerlendirileceğini, “kişi başına düşen şehir içi yeşil alan oranını her ilde” artıracığını, “doğa hakları kavramını eğitim sistemine” yerleştireceğini beyan etmiştir.

AKP çevre konusunda seçim bildirgesinde “çevrenin korunmasını sadece ulusal ve uluslararası bir sorumluluk gözüyle değil, nesiller arası hakkaniyeti sağlamak açısından da bir zorunluluk olarak görüyor, iklim değişikliği başta olmak üzere, artan çevresel sorunlara karşı hassasiyet ve tabii afetler konusunda hazırlıklı olmayı en önemli sorumluluklarımızdan biri olarak addediyoruz.” ve “Nitelikli bir kalkınma ortamının tesisinin ancak sürdürülebilir bir çevre yaklaşımı ile mümkün olacağını benimsiyoruz.” şeklinde felsefi yaklaşımlar yapmış olsa bile sözü yine icraatlarına getirmekte; “Hidroelektrik enerji üretim potansiyelini 26 milyar kWh’den 82,8 milyar kWh’e yükselttik. 12 yılda 18’i büyük HES olmak üzere 278 baraj ve 245 gölet inşa ettik, dolgu hacmi bakımından Türkiye’nin 2. büyük, 1.200 Mw’lık kurulu gücüyle 4. büyük baraj ve HES olacak Iısu Santrali ile yıllık ortalama 4,12 milyar Kw/s enerji üreteceğiz” ve “Birinci atılım döneminde başta küresel ısınmaya neden olan sera gazı emisyonlarının kontrolü olmak üzere, yenilenebilir enerji kullanımının ve enerji verimliliğinin artırılması, atık yönetiminin etkinleştirilmesi, içme suyu ve kanalizasyon gibi hizmetlerin yaygınlaştırılması ve kalitesinin yükseltilmesi, orman ve korunan alanların genişletilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili uygulamalara öncelik verdik ve çevresel göstergeleri iyileştirdik.” şeklinde icraatlarını saymıştır. Daha sonra fazla özelleştiriyen

girmeden; “Küçük hidroelektrik santrallere (HES) ilişkin çevre duyarlılığını en üst düzeyde hayata geçirecek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri hızlı bir şekilde yaparak etkili bir şekilde uygulayacağız, iklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkilerini değerlendirerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemleri alacağız.” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Doğaya büyük oranda zarar verdiği artık herkes tarafından bilinen nehir tipi HES’ler konusunda halkın tepkisini hafifletmek için olsa gerek, AKP 1 Kasım 2015 seçimleri için hazırladığı seçim bildirgesinde; “Prensip olarak 10 MW kurulu gücün altındaki HES’lere izin vermeyeceğiz” şeklinde bir eklemeye gerek duymuştur. Bu ekleme nehir tipi HES’lerin yaptığı tahriplerin az da olsa kabul edildiğinin bir göstergesidir.

Son Değerlendirme

Seçim bildirelerinde; ormanların mülkiyeti ve işletilmesi konusuna sadece bir parti (ANAPAR ormanların satılmasına ve kiralanmasına karşı) beyanda bulunmuştur. Diğer partiler özelleştirme konusunda olumlu veya olumsuz anlamda herhangi açıklama yapmamıştır. Siyasi partilerin orman mülkiyeti ve işletmeciliği başlığı altında ilgi gösterdikleri konu; orman dışına çıkarılmış alanlar olan 2/B alanlarının nasıl değerlendirileceği konusudur. Partiler bu konuya yaklaşımda üçe ayrılmaktadır. Birinci gruptakiler; sanki bu konuda 2012 yılında 6292 sayılı Kanunla bu alanların satışıyla ilgili bir düzenleme yapılmamış gibi görüş beyan eden muhalif partiler (MHP, SP, DP), ikinci gruptakiler ise; 2012 yılında yapılan düzenlemenin yetersiz olduğunu savunan ve konuyu daha adil bir şekilde çözeceğini iddia eden muhalif partilerdir (CHP, HDP, DSP). Üçüncü grupta ise; “40 yıldır çözülemeyen sorunu” 2012’de çıkardığı kanunla çözdüğünü iddia eden iktidar partisi AKP vardır. 2002 ve 2007 seçim beyannamelerinde 2/B

konusuna hiç yer vermeyen AKP (Atmış, 2003b; Atmış, 2008), 2011 seçim beyannamesinde 2/B alanlarının kamu yararına tekrar düzenlenmesi gerektiğini savunarak, bu konudaki yasal düzenlemenin hazır olduğunu bildirmiş (Atmış ve Günşen, 2011) ve bu vaadini 2012 yılında uygulamıştır. Tabii ki bu düzenlemenin kamu yararına olup olmadığı sorgulanmaya muhtaçtır.

Orman toplum ilişkilerine değinen iki parti (AKP, MHP) vardır. Onlar da bu ilişkileri sadece orman köylüsünün kalkındırılması açısından ele alan öneriler sunmuştur. Bu partiler tıpkı 2011 genel seçimlerinde (Atmış ve Günşen, 2011) olduğu gibi; başta kentte yaşayanlar olmak üzere diğer ilgi gruplarının ormanla ilişkileri konusunda bir değerlendirme yapmamışlardır.

Politika ve mevzuat değişiklikleri içinde en öne çıkan vaat; AKP'nin toplumsal muhalefetin büyük tepkisi nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden bir türlü geçiremediği "*Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu*"nu yeniden gündeme getireceğini belirtmesidir. Seçimi kazanan AKP'nin bu kanunu tekrar gündeme getireceği çok açıktır.

Plan proje ve kadastro çalışmaları başlığı altında; ANAPAR'ın "*Genel Havza Planlama*"larını yeniden düzenleyeceği, HDP'nin "*çılğın proje*"lerden kaçınacağı, SP'nin orman alanlarının kadastral verilerinin uydudan takibini sağlamak için "*Orman Alanları Takip Sistemi (ORA-TAS)*" kuracağı, MHP'nin daha önceki seçimlerde vaat ettiği gibi orman kadastrosu ile genel kadastroyu birleştireceği vaatleri öne çıkmaktadır. 2011 genel seçimlerinde de (Atmış ve Günşen, 2011) kadastronun tamamlanmasından çok tapu ve tescil işlemlerini tamamlamayı vaat eden AKP ise bu sefer tarih vererek, 2019 yılı sonuna kadar ormanların tamamının tapu ve tescil işlemlerini tamamlamayı vaat ederek, birçok anlaşmazlığa konu olan kadastro ve mülkiyet sorununun çözümüne ilişkin somut bir öneri sunmuştur.

Ormancılık hizmetleri ve korunan alanlar konusunda kimi partiler (DSP, MHP, AKP, CHP) korumadan çok yararlanma eksenli olarak konuya yaklaşmaktadır. Bazı partiler (ANAPAR, HDP, SP) ise korumacı bir yaklaşımı öne çıkartarak, mevcut iktidar partisinin doğa ve ormanlar üzerinde aşırı tahrip yaratan uygulamalarına son vereceklerini, bu tür projeleri iptal edeceklerini belirtmektedirler. AKP ise bir yandan her ne kadar "*korunan alanların yönetimi konusunda iyileştirmeler yapacağını*" iddia etse de diğer yandan iktidarı döneminde uyguladığı tahrip edici-gelir getirici politikaları savunmaktadır. Ayrıca AKP'nin iktidarları döneminde artırdığını söylediği korunan alan sayısı ve alanı konusundaki bilgiler de yanıltıcıdır (Atmış ve Artar, 2013)

Ağaçlandırma, özel ormancılık ve teşvikler konusunda ANAPAR seferberlik istemekte, AKP ve MHP özel fidancılığın ve ormancılığın teşvik edilmesini önermektedir. AKP ayrıca iktidarının ilk yıllarından beri ağaçlandırma ve erozyon kontrolü konusunda vermekte olduğu yanıltıcı rakamları paylaşmakta bir sıkıntı görmemektedir (Atmış ve Günşen, 2009; Atmış ve Günşen, 2013)

Bir parti hariç partilerin çoğu çevreye ve ormanlara zarar veren nehir tipi HES'ler konusunda düşünce birliği içindedir. Muhalefet partileri (ANAPAR, DSP, MHP, CHP, SP, HDP) nehir tipi HES'lerin zararlarına vurgu yapmakta ve bunları ya tamamen iptal edeceklerini ya da ÇED sürecinde daha hassas davranacaklarını belirtmektedirler. İktidar partisi olan AKP dahi 1 Kasım öncesi seçim bildirgesine eklediği bir hükümlerle, artık 10 MW gücünün altındaki HES'lere izin vermeyeceğini açıklayarak, nehir tipi HES'lerin yapmakta olduğu tahripleri bir nebze de olsa kabul etmiştir. Tüm bunlara rağmen BTP, su kaynaklarını harekete geçirerek hidroelektrik santralleri devreye koyacağını, barajlar ve hidroelektrik santrallerin yapımına önem vereceğini bildirmiştir.

Siyasi partilerin 2007 ve 2011 genel seçim bildirelerinde ÇED konusunda hiçbir yorum bulunmamaktadır (Atmış, 2008; Atmış ve Günşen 2011). Oysa 2015 genel seçimlerinde ise MHP, SP ve CHP; ÇED süreçlerinin çevre ve orman kaynaklarını korumak konusunda hassas olmadığını, tam tersine bu varlıklara zarar veren yatırımların önünü açan süreçler olduğunu vurgulayarak, bu süreci bilimsel ve tarafsız bir hale getireceklerini, hatta stratejik ÇED yaptıracaklarını (SP) belirtmişlerdir.

Yukarıda yapılan değerlendirmeler sonucunda; siyasi partilerin ormanlara yaklaşımları konusunda önemli farklılıklar olduğu, kimisinin ormanlara bir varlık değil de gelir getirecek bir kaynak olarak yaklaştığı, halkın hoşuna gidecek popülist söylemler geliştirdiği, abartılı veya yerine getiremeyeceği vaatlerde bulunduğu ve ormanlar hakkındaki görüşlerini sağlıklı bilgilere dayandıramadığı söylenebilir.

Partilerin seçim bildirelerinde yer verdikleri vaatleri, hükümet olunca mutlaka yerine getireceklerinin bir garantisi yoktur. Hatta bu vaatlerin çoğunu yerine getirmek konusunda pasif kalmaktadırlar. Fakat seçim bildirelerinde ormanlar hakkında yer verdikleri ibareler, bilim çevrelerinin ve toplumun o partilerin ormancılık politikaları hakkında bir izlenim oluşturmasını sağlamaktadır. Bu kapsamda 2002 yılından günümüze kadar yapılan beş farklı genel seçime ait seçim bildirelerini inceleyen bu çalışma serisi, bu konulara ilgi duyanlar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Kaynaklar

Anonim, 2005. Çevre-Orman ve Halk İlişkileri Raporu. I. Çevre ve Ormancılık Şurası (22-24 Mart 2005-Antalya) Çalışma Belgesi. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını, Ankara, s: 223-244.

Atmış, E., 2003a. Dünyada ve Türkiye’de ormancılıkta katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi (19-20 Mart 2003) Kitabı. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara, s:81-101.

Atmış, E., 2003b. Ormanlarımız ve siyasi partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim Hayvancılık ve Ormancılığımız Kongresi (3 Kasım 2003) Bildiriler Kitabı. Tarım Orkam-Sen Yayını, Ankara, s:189-209.

Atmış, E., 2008. 2007 Genel seçim bildireleri çerçevesinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi* 10(14): 33-42.

Atmış, E. ve Günşen, H. B., 2009. Türkiye’de hükümetlerin ormancılık politikaları ve uygulamaları üzerine eleştirel bir değerlendirme: AKP örneği. *Orman ve Av* 85(2): 33-42.

Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2011. 2011 Genel seçimlerinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 11(2):191-204.

Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2013. AK parti hükümetlerinin ormancılık politika ve uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimi kapsamında analizi. *Orman Mühendisliği* 50 (10-11-12): 8-23.

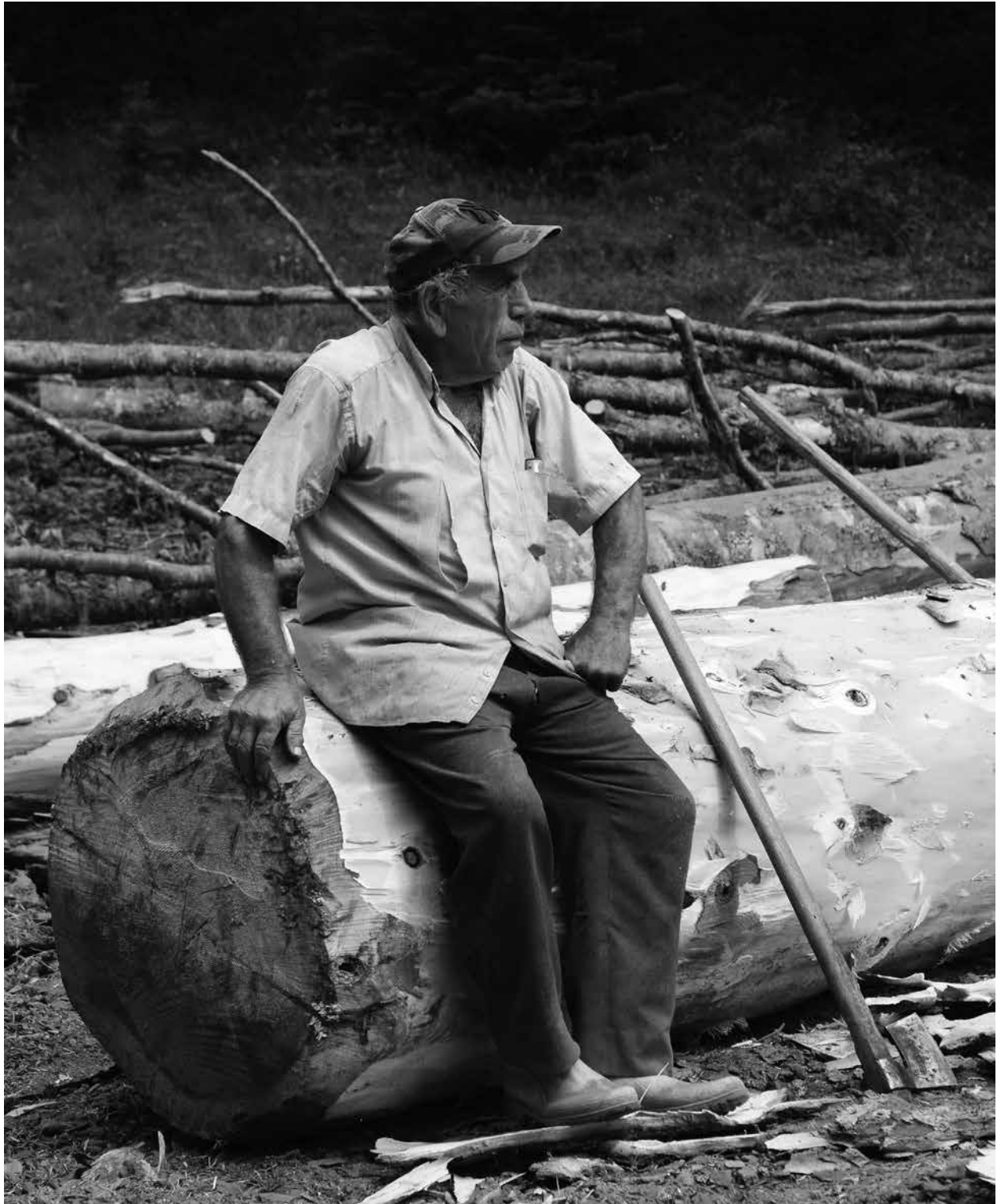
Atmış, E. ve Artar, M., 2013. Türkiye’de korumadan kullanmaya yönelen doğa koruma politikalarının değerlendirilmesi. 2023’e Doğru 2. Doğa ve Ormancılık Sempozyumu. 31 Ekim-3 Kasım 2013. Antalya. S:403-422

Bulut, P. ve Güven, S., 2010. Primary education in political parties’ programs. *Journal of Theory and Practice in Education*. 6(2): 281-300.

Coşkun, A. K., Türker, M. F. ve Öztürk, A., 2015. Türkiye’de tek başına iktidar olan partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarında ormancılık. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 16(1):72-88, doi: 10.17474/acuofd.21491

Çağlar, Y., 1979. Türkiye’de Ormancılık Politikası (Dün). Çağ Matbaası, Ankara.

- Çağlar, Y., 2007. Siyasal Partilerin Ormanlarımıza ve Ormancılığımıza Yaklaşımları. Ormancılığımızın Demokratikleşmesi İçin Birlikte Yürüyüş Serisi. 15 S. Ankara
- Çağlar, Y., 2011. AKP, ormanlarımızda ve ormancılığımızdaki gerçekleştirmeleri de saptırıyor. <http://www.odatv.com/n.php?n=akpnin-secim-beyannamesinde-orman-yalanlari-3004111200> (Ziyaret tarihi: 12.11.2015).
- Çağlar, Y., 2015. Siyasal Partiler Ormancılığımız ile Ormanlarımızda da Havanda Su Dövüyor. Ormanlar ve Ormancılık Üzerine Sessiz Tartışmalar Serisi. Basılmamıştır.
- Erdönmez, C., Atmış, E. ve Özden, S., 2010. Türkiye'de ormancılık politikası. In: Akesen, A., Ekizoğlu, A. (Eds.) Ormancılık Politikası. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara, pp: 101-146.
- Eryılmaz, A. Y., 1985. Ormancılık Politikası Ders Notları. KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Trabzon.
- Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası (Cilt 1). KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Trabzon.
- Kapani, M., 1998. Politika Bilimine Giriş. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Karasar, N., 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar İlkeler Teknikler. Nobel, Ankara.
- Krott, M., 2005. Forest Policy Analysis. Springer Netherlands, doi: 10.1007/1-4020-3485-7
- OSB, 2015. Orman ve Su işleri Bakanlığı Resmî WEB Sitesi. Türkiye'de Erozyon Azalıyor. 18.11.2014 tarihli açıklama. http://www.ormansu.gov.tr/osb/haberduyuru/guncelhaber/14-11-18/T%C3%BCrkiye%E2%80%99de_Erozyon_Azal%C4%B1yor.aspx?sflang=tr (Erişim tarihi: 12.11.2015)
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1996. Ormancılık Politikası. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Sakal, M., 1998. Siyasal karar alma sürecinde yer alan aktörler ve rolleri. *DEÜİBF Dergisi* 13(1):211-230.
- TÜİK, 2015. Türkiye İstatistik Kurumu Resmî WEB Sitesi. www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1606 (Ziyaret tarihi: 12.07.2015)
- Türkdoğan, O. ve Gökçe, O., 2012. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi. Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya.
- YSK, 2015a. Yüksek Seçim Kurulu 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi (07 Haziran 2015) kesin seçim sonuçları (Yurtiçi, Yurtdışı ve Gümrük Sandıkları dâhil). <http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Folders/SecmenIslemleri/Secimler/2015MV/D.pdf> (Ziyaret tarihi: 18/06/2015).
- YSK, 2015b. Yüksek Seçim Kurulu 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimi (01 Kasım 2015) kesin seçim sonuçları (Yurtiçi, Yurtdışı ve Gümrük Sandıkları dâhil). <http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Folders/SecmenIslemleri/Secimler/2015MVES/96-D.pdf> (Ziyaret tarihi: 12.11.2015)

2018 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASAL PARTİLER VE ORMANCILIK⁵

Giriş

Toplumsal yapının değişmesine neden olan modernleşme ile savaş, devrim, ekonomik bunalım gibi toplumu sarsan büyük krizler siyasi partilerin kurulmasında önemli rol oynamaktadır. Modernleşme siyasal katılmayı siyasal katılma da siyasal örgütlenmeyi geliştirmektedir. Günümüzdeki anlamıyla 19. yüzyılın ortalarında doğan siyasi partiler, bir program etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacıyla güden, sürekli bir örgüte sahip kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Siyasi partiler siyasal sistemin niteliği ve karakteri ne olursa olsun çağdaş toplumların hepsinde birinci derecede önemli bir konumdadırlar (Kapani, 2016).

Su ve ormanlar gibi doğal varlıklar ile iktidar arasındaki ilişkinin çok eski zamanlara kadar dayandığı, hatta ormanların yönetilmesinin Orta ve Batı Avrupa'da devlet oluşumunun temel taşı olarak oluşturduğu ifade edilmektedir (Radkau, 2017). Günümüzde de siyasal ve toplumsal alanda, ormanların da önemli bir kısmını oluşturduğu ekolojik düşüncenin önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmalıdır (Mutlu, 2008). Ormanlardan sağlanan farklı ürün ve hizmetler toplumun tamamını ilgilendirmekte ve bu durum ormancılığın ekolojik, teknik, teknolojik, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel boyutları olan çok geniş kapsamlı bir etkinlik

olduğunu göstermektedir. Bu nedenle dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun siyasi partiler de ormanlara ve ormancılığa ilgi göstermektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1901-1909 yılları arasında iktidarda olan Cumhuriyetçi Parti, yönetiminin merkezine ormancılığı ve doğa korumayı yerleştirerek ABD'nin doğal kaynaklar politikasının gidişatını kökten değiştirmiştir. Yine ABD'de 1933-1945 döneminde iktidarda olan Demokrat Parti, Büyük Buhran sırasında işsizleri ulusal ormanlarda ve parklarda çalıştırmıştır (Cubbage vd., 1993). Bu çerçevede, siyasi partiler ormancılık politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında önemli ilgi gruplarından birisi olarak görülmektedir (Erdönmez vd., 2010). Benzer şekilde Krott (2005) da ormancılık politikasıyla ilgili alınacak kararlarda üst düzey yönetim, parlamento ve siyasi partilerin katılımının çok önemli olduğunu ifade etmektedir.

Ormancılık politikalarının belirlenmesinde siyasi partilerin özellikle de iktidar partisinin büyük bir paya sahip olması Türkiye'de ormanların ve ormancılığın siyasal kararlardan dönem dönem olumsuz şekilde etkilenmesine zemin hazırlamıştır (Çağlar, 1979; 2015). Özellikle 1946 yılında çok partili döneme geçildikten sonra görülen bu olumsuzluklar iki kategoride değerlendirilebilir. İlki, siyasi partilerin seçimlerin hemen öncesinde ormancılıkla ilgili yasal değişikliklere başvurmalarıdır. Buna, 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminin hemen öncesinde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarında 31 Mart 1950 tarihinde yayımlanan 5658 sayılı Kanunla 1945 yılındaki 4785 sayılı Kanunla devletleştirilen bazı orman

5 Bu çalışma 2019 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E. ve Günşen, H. B., 2019. 2018 political parties' approach to forestry in 2018 general elections. Journal of Bartın Forest Faculty, 21(3): 802-819.

alanlarından bir kısmının sahiplerine geri verilmesi ile 03 Nisan 1950 tarihinde yayımlanan 5653 sayılı Kanunla maki cinsinden her türlü ağaçlıklarla örtülü yerlerin orman sınırı dışına çıkarılmasının kabulü örnek gösterilebilir (REGA, 1950a; 1950b). Bir diğer örnek ise, 29 Kasım 1987 Genel Seçimleri öncesinde Anavatan Partisi'nin iktidarında 28 Mayıs 1987 tarihinde yayımlanan 3373 sayılı Kanunla 6831 sayılı Orman Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile devlet ormanlarında Orman Genel Müdürlüğü'nce yapılan işlerin bir kısmının başkalarına yaptırılmasının önünün açılmasıdır (REGA, 1987).

Olumsuzluklarla ilgili ikinci kategori, siyasi partilerin genel seçimleri kazandıktan sonra seçim bildirgelerinde verdikleri sözleri gerçekleştirmesiyle ilgilidir. Bu konuda örnek olarak; 14 Mayıs 1950 genel seçimlerini kazanarak iktidara gelen Demokrat Parti'nin seçim propagandaları sırasında halka verdiği bazı sözleri gerçekleştirmek için 15 Temmuz 1950 tarihinde yayımlanan 5677 sayılı Kanunu çıkarması verilebilir. Bu yasayla genel af çıkarılmış ve bununla birlikte orman suçları da affedilmiştir (Günay, 2003). Diğer taraftan, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/B maddesine göre orman sınırı dışına çıkartılan alanları ilk iktidara geldiği yıldan beri değerlendirmeyi düşünen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 2011 genel seçimlerinde “2/B olarak adlandırılan bu arazileri kullanan vatandaşların sorunlarını kökünden çözmek amacıyla, gerekli yasal düzenlemeler tamamlanma aşamasına gelmiş olup, yeni dönemde yasalaşacak ve uygulamaya başlayacaktır. Böylece vatandaşlarımızı yıllardan beri meşgul eden, kullandıkları, oturdukları bu mekânların gerçek sahibi olmaları önündeki tüm engeller tamamen kalkmış olacaktır.” beyanında bulunmuştur (Atmış ve Günşen, 2011). Nitekim 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerini kazanıp iktidarını sürdüren AK Parti 19 Nisan 2012 tarihinde çıkardığı 6292 sayılı kanunla 2/B ile ilgili vatandaşa verdiği sözünü yerine getirmiştir.

Şüphesiz ki bu iki kategori de siyasi partilerin sırf halkın oyunu alıp iktidarlarını sürdürebilmek için ormanlara zarar verebilecek politikalar

ortaya koyduklarını açıkça göstermektedir. Oysa ormancılık politikasının partiler üstü bir niteliğe sahip olması, iç politika aracı yapılmaması ve iktidar değişikliklerinden etkilenmemesinin ülke ormancılığının başarılı olmasını sağlayacak önemli unsurlar olduğu unutulmamalıdır (Eryılmaz, 1985). Hedeflenen ulusal ormancılık politikası amaçlarına ulaşılabilmesi için öncelikle saptanan amaçların tüm ilgili kişi, grup veya örgütlerce benimsenmiş olmasında yarar bulunmaktadır (Gümüş, 2004).

Demokrasi ilkesinin temel özelliklerinden biri, özgür ve eşit şartlarda yapılan seçimlerin varlığıdır (Çelik, 2012). Çok partili temsili demokrasilerde yasama işlevini yerine getirecek ve yönetim erkini kullanacaklar bu seçimlerle iş başına gelmektedir (Kiriş ve Gül, 2008). Siyasi partiler genel seçimlerden önce hazırladıkları bildirgelerle eğitim, kalkınma, çevre, ormancılık, ekonomik büyüme, kentleşme, sağlık ve dış ilişkiler gibi konulardaki politika önerilerini topluma sunmaktadır (Atmış ve Günşen, 2011, 2016; Quinn, 2010). Seçim bildirgeleri siyasi partilerin resmi politika beyanları olduğundan, partilerin politika öncelikleri ve tercihlerini incelemeye yarayan değerli kaynaklardır (Aytaç, 2017).

Türkiye’de farklı disiplinler siyasi partilerin politikalarını değerlendirebilmek için seçim bildirgelerini incelemektedir. Aytaç (2017) siyasi partilerin öncelikli politika alanlarını belirleyebilmek için 2002-2015 döneminde AK Parti, CHP, MHP ve HDP'nin beyannamelerini/bildirgelerini internette bulunan bir veri tabanı üzerinden değerlendirmiş ve partilerin en sık ekonomi ile refah ve yaşam kalitesi alanlarına ilişkin politika önerilerinin bulunduğunu tespit etmiştir. Araştırmadaki dikkat çeken bir diğer önemli sonuç ise AK Parti'nin ekonomi ile refah ve yaşam kalitesi alanları arasında ekonomiye sürekli olarak daha fazla öncelik vermiş olmasıdır. Bu araştırmanın dışında sadece belli bir alandaki politikaların seçim bildirgeleri aracılığıyla değerlendirildiği araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Çarkoğlu (1998) partilerin ideolojilerindeki

değişimleri, Tok (2012) eğitim politikalarını, Tiyeek (2015) sosyal politikalarını, Aymankuy vd. (2016) turizm politikalarını, Şeşen ve Ertürk (2017) çevre politikalarını ve Akçay (2018) da Avrupa Birliği ilişkileriyle ilgili politikalarını seçim bildirgelerinden yararlanarak incelemiştir.

Çağlar (2007) farklı disiplinlerin araştırmalarında materyal olarak kullanılabilen seçim bildirgelerini; “*ormanlarımızın içinde bulunduğu koşullara, giderek artan önemlerine, kamuoyunun çeşitlenerek artan ormancılık hizmeti beklentilerine, olası iklim değişikliklerinin gündeme getirebileceği ekolojik yıkımlara karşın siyasal partilerin ormanlarımıza ve ormancılığımıza yaklaşımlarını sergileyen önemli belgeler*” olarak görmektedir. Siyasi partilerin ormancılık politikalarının değerlendirmesinde Coşkun vd. (2015) tek başına iktidar olan partilerin seçim bildirgelerini ve programlarını incelemişlerdir. Atmış (2003; 2008) ile Atmış ve Günşen (2011; 2015) ise 2003-2015 yılları arasındaki genel seçimlere giren tüm siyasi partilerin seçim bildirgelerini inceleyerek partilerin çevre, ormancılık ve doğa koruma politikalarının karşılaştırmalı analizini yapmıştır. Tabii ki siyasi partilerin orman ve ormancılıkla ilgili görüşlerinin tamamını seçim bildirgelerinde bulmak mümkün değildir. Fakat metin içindeki ormanlar ve ormancılıkla ilgili sarf edilen ifadeleri analiz etmek mümkündür.

Atmış (2003; 2008) ile Atmış ve Günşen (2011; 2015) tarafından yapılan çalışmaların devamı niteliğinde olan bu çalışma; 24 Haziran 2018 Genel Seçimleri için siyasi partilerin hazırladıkları seçim bildirgelerinde yer alan çevre, orman ve doğa koruma politikalarını ortak bir zeminde analiz etmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Türkiye’de Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) iktidarda olduğu 1923-1946 yılları arasındaki tek partili dönem 7 Ocak 1946’da CHP’den ayrılanların Demokrat Parti’yi kurmasıyla birlikte sona ermiş ve Türkiye’de çok partili demokratik bir siyasi yaşama fiilen geçilmiştir (Günay, 2003). Çok partili dönemden itibaren Türkiye’nin siyasal hayatında yer alan partilerin önemli bir bölümünün mevcut partilerin fikir ayrılıklarıyla bölünmeleri veya birleşmeleri sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir (Karpat, 2013). Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı’nın 2018 yılı resmi kayıtlarına göre; Türkiye’de faaliyette olan 84 siyasi parti bulunmaktadır (Yargıtay, 2018). Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) 20 Nisan 2018 tarihinde alınan erken seçim kararıyla 24 Haziran 2018 tarihinde genel seçim yapılmasına karar verilmiştir. Seçimlere sekiz siyasi parti girmiştir. Seçim sonucunda geçerli oyların %42,56’sını AK Parti, %22,65’ini CHP, %11,7’sini HDP, %11,1’ini MHP ve %9,96’sını İP almıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Siyasal partilerin 24 Haziran 2018 genel seçimindeki yurt içi, yurt dışı ve gümrük sandıkları dâhil oy sayısı ve oranları (YSK, 2018).

Parti Adı*	Kısaltma**	Seçmen sayısı	Oy Oranı (%)
Adalet ve Kalkınma Partisi	AK Parti	21.338.693	42,56
Cumhuriyet Halk Partisi	CHP	11.354.190	22,65
Halkların Demokratik Partisi	HDP	5.867.302	11,70
Milliyetçi Hareket Partisi	MHP	5.565.331	11,10
İyi Parti	İP	4.993.479	9,96
Saadet Partisi	SP	672.139	1,34
<i>Hür Dava Partisi</i>		155.539	0,31
Vatan Partisi	VP	114.872	0,23
Bağımsızlar		75.630	0,15
Toplam		50.137.175	100,00

*İtalik olarak yazılan Hur Dava Partisi’nin seçim bildirgesine ulaşamamıştır.

**Makalenin geri kalan kısmında partiler için bu kısaltmalar kullanılacaktır.

Çalışmada 24 Haziran 2018 genel seçimine katılan sekiz siyasi partiden yedisinin seçim bildireleri (beyannameleri) incelenerek ormancılıkla ilgili yaklaşımları/tutumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için partilerin seçim bildirelerine, belgesel tarama yöntemi ile resmi internet sayfaları üzerinden ulaşılmıştır. Hür Dava Partisinin seçim bildiresine hiçbir şekilde ulaşılamadığı için bu parti değerlendirme dışı bırakılmıştır. Nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan, var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denilmektedir. Belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Bowen, 2009).

Elde edilen siyasi parti bildireleri çevre, yeşil alanlar, korunan alanlar, doğa koruma, orman ve ormancılık gibi konuları göz önünde bulundurularak tek tek incelenmiştir. Daha önce Atmış (2003; 2008) ile Atmış ve Günşen (2011, 2016) tarafından yapılan çalışmalar da kullanılan sözcükler dikkate alınarak 46 sözcük belirlenmiştir (Tablo 2). Etkinlik alanları birbirine yakın olan sözcükler Çevre, Doğa Koruma ve Ormancılık olmak üzere üç temel başlık altında sınıflandırılmıştır. “Doğa” ve “Tabiat” ya da “Küresel Isınma” ve “İklim Değişikliği” gibi anlam olarak aynı fakat yazılışı farklı olan sözcükler de göz önünde bulundurulmuş ve tek bir sözcük olarak sayılmışlardır. Bu sözcüklerin siyasi partilerin seçim bildirelerinde ne kadar sıklıkla kullanıldığı içerik analizi ile belirlenmiş ve bildireler karşılaştırılmıştır. Bu analiz uzun metinler içinde, araştırma sorusu açısından önem arz eden ortak bilgileri tespit etmede ve değerlendirmede kullanılmaktadır (Neuendorf, 2017). İçerik analizi hem siyasi partiler (Tokgöz, 1994) hem de ormancılık politikalarıyla (Atmış ve Günşen, 2011; Atmış ve Günşen, 2016; Günşen ve Atmış, 2017; Yurdakul Erol ve Yıldırım, 2017) ilgili araştırmalarda kullanılmaktadır.

İçerik analizinden sonra siyasi partilerin ormancılık, çevre ve doğa koruma konularına bakışları yedi başlık altında sorgulanmıştır. Burada özellikle siyasi partilerin seçim bildirelerindeki ifadeleri karşılaştırılmış ve ilgili konular hakkında yapılan bilimsel çalışmalar dikkate alınarak tartışılmıştır. Her partinin çalışmaya konu olan görüşleri o partinin seçim bildiresinden alıntılanmış, karışıklık olmaması için de metin içi ilk değinildiği yerde atfı verildikten sonra bir daha atfı verilmemiştir.

Taranan Sözcüklerle İlgili Genel Değerlendirme

Bu bölümde daha önceden belirlenmiş ve parti seçim bildirelerinde içerik analizi ile taranan sözcüklerin değerlendirmesi yapılmıştır. Belirlenen sözcüklere en çok değinen parti 278 sözcükle AK Parti olmuştur. Bunu sırayla 136 sözcükle CHP, 67 sözcükle İP, 53 sözcükle SP, 40 sözcükle HDP, 37 sözcükle MHP ve 25 sözcükle VP takip etmiştir (Tablo 2). Partiler en çok çevre ile ilgili sözcüklere yer vermiş ve bunu sırasıyla ormancılık ve doğa koruma ile ilgili sözcükler takip etmiştir. 2015 yılı genel seçimlerinde de siyasi partiler en çoktan en aza çevre, ormancılık ve doğa koruma konularında sözcükleri kullanmıştır (Atmış ve Günşen, 2016).

Çevre başlığı altında en çok ‘doğa/doğal/tabiat’ sözcüğü kullanılmıştır (174). Bu sözcüğü sırasıyla ‘havza’ ve ‘kırsal kalkınma’ takip etmektedir. Bu üç sözcüğe siyasi partiler içinde en fazla AK Parti yer vermiştir. Çevre ile ilgili olan ‘küresel ısınma/iklim değişikliği’ sözcüğüne en çok CHP, ‘Ekoloji’ sözcüğüne ise İP yer vermiştir. Siyasi partilerin seçim bildirelerinde sayıca fazla kullandıkları sözcükler aynı zamanda onların önemseydiği alanları da göstermektedir. Bunlarla ilgili niteliksel değerlendirmeler aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır. ‘Habitat’ sözcüğüne ise hiçbir siyasi parti seçim bildiresinde değinmemiştir (Tablo 2).

Ormanlık konusu kapsamında siyasi partiler en çok sırasıyla ‘orman’, ‘mera’ ve ‘ağaçlandırma’ sözcüklerini kullanmışlardır. ‘Orman’ ve ‘ağaçlandırma’ sözcüklerine en çok AK Parti seçim beyanmesinde yer verirken, ‘mera’ sözcüğüne en çok İP değinmiştir. ‘Orman köyü/köylüsü’ sözcüğünü ise en çok CHP kullanmıştır. ‘Orman işçisi’ sözcüğüne sadece VP, ‘orman kanunu/mevzuatı’ sözcüğüne CHP, ‘orman amenajmanı’ sözcüğüne SP ve ‘sürdürülebilir orman yönetimi’ ne İP değinmiştir. Ormanlık örgütü ve yönetimiyle ilgili AK Parti iktidarı tarafından zaman zaman değişiklikler yapılmış ve bu değişikliklerin sakıncaları Gümüş (2014) ile Akay ve Kaldırım Akgün (2014) gibi araştırmacılar tarafından dile

getirilmiştir. Buna rağmen ‘Ormanlık örgütü/orman ve su işleri bakanlığı’, ‘orman suçu’ ve ‘sürdürülebilir ormanlık’ sözcüklerine hiçbir siyasi parti seçim bildirgelerinde yer vermemiştir. CHP, HDP ve VP’nin kırsal kalkınma sözcüğüne hiç değinmemiş olmaları ilginçtir (Tablo 2).

Siyasi partiler tarafından doğa korumayla ilgili en çok sırasıyla ‘yaban hayatı/hayvanı’, ‘korunan alan’ ve ‘biyolojik çeşitlilik’ kavramları kullanılmıştır. Bunların üçünü de en çok kullanan siyasi parti AK Parti olmuştur. HDP ve İP doğa koruma konusuyla ilgili hiçbir sözcüğe bildirgelerinde yer vermemiştir. ‘Muhafaza ormanı’ sözcüğüne ise hiçbir parti değinmemiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Partilerin seçim bildirgelerinde kullandıkları çevre, doğa koruma ve ormanlıkla ilgili terimler.

	Sözcükler	AKP	CHP	MHP	HDP	SP	VP	İP	Toplam
Çevre	Doğa/Doğal/Tabiat	52	42	13	22	16	6	23	174
	Doğal Kaynak	11	7	3	0	1	1	4	27
	Ekoloji/Ekolojik	2	3	1	7	1	0	8	22
	Ekosistem	2	2	1	1	1	0	1	8
	Endemik	0	1	0	0	0	0	0	1
	Erozyon	5	2	0	0	1	1	1	10
	Habitat	0	0	0	0	0	0	0	0
	Çevrenin Korunması	5	2	2	0	3	0	1	13
	Küresel Isınma/İklim Değişikliği	4	13	1	0	2	0	3	23
	Sera gazı	3	1	0	0	0	1	0	5
	Sür. Kalkınma	4	1	4	0	1	0	0	9
	Kırsal Kalkınma	24	0	3	0	4	0	1	32
	Ekoturizm/Doğa turizmi	3	0	0	0	0	0	0	3
	HES	8	1	0	2	1	0	0	12
	ÇED	5	5	0	1	3	0	0	15
	Havza	27	2	3	0	2	0	0	34
	Yeşil alan/yeşil kuşak	11	1	0	0	1	1	1	16
Botanik/Botanik bahçe	1	0	0	0	0	0	1	2	

	Sözcükler	AKP	CHP	MHP	HDP	SP	VP	İP	Toplam
Doğa Koruma	Yaban Hayatı/Hayvanı	11	1	1	0	1	1	0	15
	Biyolojik Çeşitlilik / Biyoçeşitlilik / Zenginlik	7	2	1	0	0	1	0	11
	Doğa koruma	0	0	0	0	0	1	0	0
	Korunan Alan	12	0	0	0	1	0	0	13
	Milli Park	6	0	0	0	1	0	0	7
	Tabiat Parkı	2	0	0	0	1	0	0	3
	Tabiatı Koruma Alanı	2	0	0	0	1	0	0	3
	Tabiat Anıtı	1	0	0	0	0	0	0	1
Muhafaza Ormanı	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ormancılık	Orman	35	25	2	5	6	3	10	85
	Kent (Şehir) Ormanı	4	0	0	0	0	0	0	4
	Orman Köylüsü/Köyü	5	8	1	0	0	0	0	14
	Orman işçisi	0	0	0	0	0	1	0	1
	Orman Yangını	2	0	0	0	0	0	0	2
	Orman Ürünü/Ürünleri	4	2	0	0	0	0	0	6
	Ormancılık Örgütü /Orman Bakanlığı	0	0	0	0	0	0	0	0
	Orman Kanunu /Mevzuatı	0	1	0	0	0	0	0	1
	2/B	5	1	1	0	0	0	1	9
	Orman Kadastro	1	0	0	0	1	0	0	2
	Ormancılık/Tarımsal Kooperatifi	1	3	0	0	0	0	0	2
	Orman Amenajmanı	0	0	0	0	1	0	0	1
	Orman suçu	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ormancılık	2	5	0	0	0	0	0	7
	Sür.Ormancılık	0	0	0	0	0	0	0	0
	Sür. Orman Yönetimi	0	0	0	0	0	0	1	1
	Ağaçlandırma	7	1	0	0	0	5	4	17
	Mesire yeri	2	0	0	0	0	0	0	2
Mera	2	5	0	2	4	4	6	23	
TOPLAM		278	136	37	40	53	25	67	636

Orman Mülkiyeti ve İşletmeciliği

Türkiye'nin uzun süre gündeminde olan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/B maddesini uygulama vaadi genel seçimlerde halkın oyunu alabilmek için sıklıkla kullanılmıştır. AK Parti seçim

beyannamesinde orman kadastro çalışmalarını tamamladıklarını bildirerek “*Kamuoyunda 2/B olarak bilinen orman vasfını yitirmiş arazilerin değerlendirilmesi ve satışı konusunda düzenleme*” yaptığını ve bu düzenlemeyle “*40 yıldır*

çözilemeyen ve vatandaş ile devleti karşı karşıya getiren meseleyi” çözdüğünü iddia etmektedir. AK Parti bu kapsamda, 2/B arazilerindeki toplam 517 bin adet taşınmazın satılıp 724 bin hak sahibine tapularının verildiğini, ayrıca kalan 100 bin adet 2/B taşınmazının 160 bin kullanıcıya satılacağını beyan etmektedir (AK Parti, 2018). Ancak, AK Parti hükümetinin 2/B sorununu kendince çözmek için 26.04.2012 tarihinde çıkardığı 6292 sayılı Kanunun Anayasa’ya ve Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı hükümler taşıdığı (Yıldırım ve Ayanoğlu, 2014) ve Türkiye Ulusal Ormancılık Programının ilke, amaç, politika ve stratejileriyle büyük ölçüde uyumsuz olduğu (Erdönmez, 2013) dile getirilmektedir. Görünen odur ki AK Parti hükümeti orman sınırı dışına çıkarılan alanların sadece satışıyla ilgili düzenleme yapmıştır. Sorunun temelini oluşturan Anayasa’nın 169. Maddesinin 4. paragrafı ve buna bağlı olarak 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 2. Maddesinin B bendi kaynaklı sorunu kalıcı olarak çözecek şekilde herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır.

MHP de seçim beyannamesinde; 1 Kasım 2015 genel seçimlerindeki *“2/B sorununun adil ve hakkaniyete uygun şekilde çözüme kavuşturulacak”* taahhüdünün, 26. Yasama Döneminde MHP’li milletvekilleri tarafından takip edilerek kısmen ya da tamamen gerçekleştirildiğini ifade etmektedir (MHP, 2018).

CHP ise seçildikleri takdirde imar affı ile *“2/B arazisinde binası olan yurttaşlarımızın mağduriyetlerini gidereceğiz”* diyerek aslında ormanların aleyhine bir beyanda bulunurken diğer taraftan *“Orman alanlarının daraltılmasına ve özelleştirilmesine izin vermeyeceğiz”* ifadesini kullanmaktadır (CHP, 2018). Seçime katılan partiler arasında sadece İP ormanların lehinde olacak şekilde *“orman vasfını yitirdiği gerekçesiyle orman sınırları dışına çıkarılan sahalari, ekosistemin korunması amacıyla yeniden ağaçlandıracağız. Özel çıkar amacıyla yeni sahalariin tahribini*

engelleyeceğiz ve caydırıcı düzenlemeler yapacağız” beyanında bulunmuştur. Ancak bu düzenlemelerle ilgili ayrıntılı bilgi vermemiştir. Bunun dışında İP Çiftçi Çağrı Merkezi kurarak *“2/B arazi hukuku”* konularında da çiftçilerin sorularına yanıt vereceklerini bildirmektedir. Ancak bu bölümde ormandan hiç bahsedilmemektedir (İP, 2018).

Ormanların işletilmesiyle ilgili olarak CHP seçim bildirgesinde *“Devlet ormanlarının devlet tarafından işletilmesini sağlayacağız.”* ifadesine yer vermektedir. Ancak Anayasa’nın 169. Maddesine göre zaten devlet ormanları kanuna göre devletçe yönetilmekte ve işletilmektedir. MHP ise *“Ormanların korunması ve işletilmesinde çok amaçlı yararlanma, devamlılık, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, uzmanlaşma, su ve yaban hayatının ve ekosistemin etkin korunması hususları dikkate alınmalıdır”* vurgusunu yapmaktadır.

Orman Genel Müdürlüğü daha verimli ve rasyonel bir işletmecilik yapacağı iddiasıyla dikili ağaç satışlarına ağırlık vermeye başlamıştır (OGM, 2012). Ancak bu uygulama ormancılık örgütü ile orman köylüsü arasında çatışmaların doğmasına neden olmuştur (Daşdemir, 2011). CHP *“Ormancılık işlerinde ve satışlarında, dikili ağaç satışı uygulamasına son vereceğiz.”* beyanıyla bu sorunu orman köylüsünden yana çözeceğini belirtmektedir.

AK Parti 2002 yılından beri iktidarda olduğu için bu süreç içinde yapılan orman işletmeciliğiyle ilgili çalışmalara da atıf yaparak beyanda bulunmaktadır. Örneğin, orman ürünleri sanayisini güçlendirerek büyüttüklerini ve 2002 yılında 13,7 milyon m³ olan endüstriyel odun üretimini 2017 yılında 17,1 milyon m³e çıkardıklarını ifade etmektedir. Oysa Orman Genel Müdürlüğü’nün resmi rakamlarına göre 2002 yılında 8 milyon m³, 2017 yılında ise 15,5 milyon m³ endüstriyel odun üretimi yapılmıştır (OGM, 2018). AK Parti’nin seçim beyannamesinde kullandığı rakamlar ile Orman Genel

Müdürlüğü'nün resmi rakamları uyuşmamaktadır. AK Parti seçim beyannamesinde abartılı rakamlar kullanmıştır. AK Parti orman ürünleri sanayinde büyük bir atılım gerçekleştirerek endüstriyel odun üretimini 2023 yılında 21 milyon m³'e ulaştıracağını beyan etmektedir. Endüstriyel odun üretimindeki bu olağan üstü artış AK Parti hükümetinin odun üretimi yapmak için ormanlara aşırı şekilde yüklendiğini göstermektedir (Atmış ve Günşen, 2018a).

Odun dışı orman ürünlerinin de orman ürünleri sanayinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkilerin geliştirilmesine destekler verdiğini belirten AK Parti, ormanlardan elde edilen kekik, adaçayı, defne, keçiboynuzu gibi odun dışı orman ürünleri ihracat gelirini 507 milyon dolara çıkardığını ve bu rakamı 2023 yılına kadar 5 milyar dolara ulaştıracağını vaat etmektedir. AK Parti ürünlerin işlenip katma değer yaratılmasından çok sadece niceliksel bir ihracat artışından bahsetmektedir. Bu konuda CHP ise *“Doğal orman ürünlerinin hammadde olarak kullanıldığı ilaç ve kozmetik endüstrisine yatırım yaparak, katma değeri yüksek ürünler elde edeceğiz.”* beyanında bulunmaktadır. Türkiye odun dışı orman ürünleri açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. Ancak bu ürünlerin sadece hammadde olarak ihraç edilmesi ülke ormancılığında önemli darboğazlardan biri olarak görülmektedir (Günşen ve Atmış, 2018; OGM, 2012). Bu bakımdan CHP'nin beyanı, odun dışı orman ürünlerinin değerlendirilmesinde yaşanan darboğazı aşmak için daha uygun bir seçenektir.

AK Parti seçim beyannamesinde meralarla ilgili olarak iktidarda olduğu dönemde *“Göçerlere mera kiralaması süresini 1 yıldan 5+5 olmak üzere 10 yıla çıkardık.”* diyerek kırsal toplulukları ve kırsal kalkınmayı destekleyici bir tavır ortaya koymaktadır. HDP ise iktidarda bulunan AK Parti'nin doğal kaynaklar üstündeki tahrip edici neoliberal ekonomi politikalarını eleştirerek, seçim

bildirgesinde *“Tarım alanlarının, ormanların ve meraların sermaye projelerinde kullanılmasına izin vermeyeceklerini”* ve *“Bu projeler için tahrip edilen orman alanlarını yapılaşmaya açmayacaklarını”* beyan etmektedir (HDP, 2018). Diğer taraftan *“Nükleere ve radyoaktiviteye dayalı üretim ve yeniden dönüşüm yapılanmasına, tarım alanlarının, meraların, ormanların, kıyıların nükleer atık sahası olmasına izin vermeyeceğiz.”* diyerek HDP aslında ormanların amaç dışı kullanımlara tahsis edilmesine engel olacağını dile getirmektedir. Benzer şekilde SP beyannamesinde *“kentleşme, sanayileşme ve yapılaşmada ormanlar, meralar ve tarım alanları kullanılmayacaktır”* demekte (SP, 2018), CHP ise *“Meraları özel mülkiyet olmaktan çıkaracağız”* ve *“Mera Yönetim Birlikleri'ni etkinleştirecek, ıslah edeceğimiz meraların amaç dışı kullanımına izin vermeyeceğiz. Meraların köyün ortak malı olarak kalmasını sağlayacağız.”* beyanlarında bulunmaktadır.

İP meralarla ilgili olarak *“Meraları, köy tüzel kişiliğine devredeceğiz, meraların ıslah edilmesini sağlayacağız. Büyükşehir Yasası'nda yapacağımız değişiklik ile mera, yaylak ve kışlakları köy tüzel kişiliğine tekrar devredeceğiz. Hayvancılığı geliştirme ve sürdürme politikamızın temelini oluşturan meraların köy tüzel kişilikleri tarafından kullanım hakkını yok eden yasal düzenlemeleri iptal edeceğiz ve meraların ıslah edilmesini sağlayacağız.”* beyanında bulunmaktadır. VP terör nedeniyle kullanılmayan mera alanlarını, Doğu ve Güneydoğu illerine huzur getirerek hayvancılığa açacakları ve besicileri destekleyecekleri vaadinde bulunmakta ve *“Köy merası, köylünüdür. Meralarımızı kurtaracağız.”* sloganını kullanmaktadır (VP, 2018).

Orman alanlarıyla ilgili olarak AK Parti, Türkiye'nin *“Dünyada orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi”* olduğunu ve *“2002 yılında 208 milyon dekar olan orman varlığını 223 milyon dekara”* çıkardığını bildirmektedir. AK Parti daha

yeşil bir Türkiye için hedefini “2023 yılı sonuna kadar orman alanlarını, ülke yüzölçümünün yüzde 30’una denk gelen 233 milyon dekarı yükseltmek” olarak belirlemiştir. AK Parti ilk defa iktidara geldiği 2002 yılını temel alarak karşılaştırmalar yapmaktadır. Örneğin beyannamesinde 2002 yılında Türkiye’deki orman varlığının 208 milyon dekar olduğunun bilgisini vermektedir. Oysa 1999 yılında orman alanlarının 208 milyon dekar (tam olarak 20.763.248 ha) olduğu tespit edilmiş, 2002 yılında ise ülke orman alanlarının ölçümüyle ilgili herhangi bir işlem yapılmamıştır (OGM, 2018). Diğer taraftan ülke orman alanlarında geçmişten günümüze bir artış olmuştur. Ancak bu artışın ana nedeni AK Parti’nin iddia ettiği gibi ağaçlandırmalarla sağlanan “başarı” değil, sosyo-ekonomik gelişmelerle beraber ülke nüfusunun ağırlığının kırdan kente doğru kayması ve kırsal alanlarda terkedilen tarım ve mera alanlarının kendiliğinden ormana dönüşüyor olmasıdır (Günşen ve Atmış, 2019).

Orman Toplum İlişkileri

Beyannamesinde ilk olarak genel seçimden önceki süreçte neler yaptığından bahseden AK Parti “ormancılık faaliyetlerini geliştirmek ve orman köylümüzü desteklemek maksadıyla ceviz, badem, kestane, dut, salep, trüf mantarı, yol kenarı ağaçlandırması gibi 38 farklı alanda Eylem Planları hazırlayarak uygulamaya” koyduğunu bildirmektedir. AK Parti 2015 genel seçimi beyannamesinde ilk defa yer verdiği orman köylüsünü yerinde kalkındırma vaadini yerine getirmek amacıyla “5 Bin Köye, 5 Bin Gelir Getirici Orman” projesini başlattığını ve orman köylüsüne 16 yılda doğrudan destekler ve ormancılık faaliyetlerinden 14,5 milyar TL gelir sağladığını dile getirmektedir. Orman köylüsüne verdiği desteklere devam edeceğini beyan eden AK Parti başlatılan “5 Bin Köye, 5 Bin Gelir Getirici Orman” projesi çerçevesinde meyveli orman ağaçları dikilmesine

devam edileceğini ve bal ormanı sayısını 700’e çıkarılacağını bu sayede de orman köylüsüne ilave 8 milyar TL gelir sağlayacağını bildirmektedir.

AK Parti diğer yandan kırsal alandaki kooperatiflere vermiş olduğunu desteği vurgulamak için beyannamesinde “1990-2002 Döneminde 681 kooperatife 99 milyon TL kredi kullanılmış iken, 2003-2017 döneminde kredi verilen kooperatif sayısını yaklaşık 3 kat, destek miktarını ise yaklaşık 22 kat arttırarak 2,2 milyar TL ile 1.858 kooperatif destekledik” bilgisine yer vermektedir. Türkiye’de kırsal kesimin önemli bir kısmını oluşturan orman köylerinde bulunan kooperatiflere sağlanan destekler ise AK Parti’nin seçim beyannamesinde yer alan bilgilerden farklılık göstermektedir. Orman Genel Müdürlüğü’nün resmi rakamlarına göre; 1990-2002 yılları arasında 412 kooperatife 187 milyon TL destek verilmişken 2003-2017 yılları arasında 195 kooperatife 52 milyon TL destek sağlanabilmiştir (OGM, 2018). Seçim beyannamesindeki bilgilerin aksine AK Parti iktidarda olduğundan beri hem desteklenen ormancılık kooperatifi sayısında hem de destek miktarında bir azalış olmuştur. Atmış ve Günşen (2013) de AK Parti hükümetlerinin orman köylerine sağlanan desteklerde kooperatifler yerine bireylerin desteklenmesinin ağırlık kazandığını tespit etmiştir. AK Parti seçimden sonraki dönem için kooperatiflere sağlayacağı destekle ilgili bir beyanda bulunmamaktadır. CHP ise iktidara gelirse, orman köylülerine hem bireysel hem de kooperatif bazında destek veren ORKÖY’ün kredilerinin hibe oranını artırarak, kredi ödeme koşullarını iyileştireceğini beyan etmektedir.

CHP bildirgesinde ormancılık kooperatifleriyle ilgili olarak AK Parti’ye göre daha fazla beyana yer vermektedir. Orman köyleri gibi kırsal kesimde bulunan yerleşimlerde demokratik bir yapı olan kooperatiflere önem gösteren CHP “Orman köylerinde kooperatifleşmeyi teşvik edeceğiz. Kooperatiflerin veya üst kuruluşların

kendi bünyelerinde Sosyal Yardımlaşma Fonları'nı geliştirecek ve destekleyeceğiz.” beyanında bulunmaktadır. Diğer taraftan *“Orman içi ve civarında yaşayan orman köylüsüne ve kooperatiflerine ormancılık faaliyetlerinde öncelik vereceğiz.”* vaadinde bulunan CHP aslında 6831 sayılı Orman Kanunu'nun yürürlükte olan 40. maddesinden bahsetmektedir. Orman Genel Müdürlüğü odun ve odun dışı orman ürünlerinin üretimini vahid-i fiyat (birim fiyat) ile ormancılık kooperatiflerine yaptırabilmektedir. Ancak birim fiyatın belirlenmesinde ormancılık örgütü ile ormancılık kooperatifleri arasında anlaşmazlıklar olabilmektedir (Atmış vd., 2009). CHP bildirisinde, birim fiyat belirlenmesinde ormancılık kooperatif birliklerinin görüşlerini dikkate alarak katılımcı bir şekilde sorunu çözeceğini beyan etmektedir. CHP bildirisinde orman köylülerinin sosyal güvenliğe ve emeklilik haklarına sahip olmadan çalıştıklarını belirterek ormancılıkla ilgili işlerde çalışan orman köylülerini sosyal güvence altına alıp, sigorta primlerinin devlet tarafından ödenmesini sağlayacaklarını beyan etmektedir. Ayrıca CHP *“Orman işlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda devleti işveren statüsünde sorumlu”* tutacaklarını da ifade etmektedir.

Toplumun en düşük gelir seviyesine sahip grubu olan orman köylülerini her açıdan desteklemek isteyen CHP bildirisinde *“Orman içi boşlukların orman ekosistemini bozmadan orman köylüsünün tarımsal amaçlı kullanımına bedelsiz olarak açacağız.”* beyanında bulunmaktadır. Orman içi açıklıklar orman ekosisteminin bir parçasıdır ve özellikle yaban hayvanlarının yaşamlarında önemli noktalar. Dolayısıyla orman içi açıklıklarda yapılacak tarımsal faaliyetler mutlak suretle orman ekosistemine zarar verecektir. İP *“Ormanlarını koruyan her köyün kendi sınırlarındaki ormanlardan yararlanmasını sağlayacağız.”* beyanında bulunurken MHP de orman köylüsünün

desteklenmesinden bahsetmekte, fakat her iki parti de bunun nasıl olacağını dile getirmemektedir.

Seçimlerden sonraki dönemde koruma ve kullanma dengesini gözeten bir anlayışla politika üretmenin ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir anlayışla yönetmenin temel hedefi olacağını belirten AK Parti *“Yeşil Ekonomi, yeşil büyüme, yeşil istihdam gibi kavramları sürdürülebilir kalkınma hedeflerimiz arasında değerlendireceğiz.”* beyanında bulunmaktadır. Beyannamesinde sürdürülebilir kalkınmanın ancak kırsal üretim ve koruma ile mümkün olacağını bilincinde olduğunu söyleyen AK Parti, kırsal nüfusun temel ve altyapı ihtiyaçlarını karşılayarak kırsal alanda üretken bir biçimde yaşamasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Kırsal kalkınmayı şehirlerin ve ülkenin beslenmesinde temel girdiler sağlayan, bulunduğu çevreye değer katan bir olgu olarak değerlendiren AK Parti kırsal kesimde yaşayanlara temel hizmetlerin ulaştırılmasının, yaşam kalitelerinin artırılmasının ve kırsal yaşamın korunarak geliştirilmesinin temel öncelikleri arasında olduğunu da ifade etmektedir. İktidarı döneminde Cumhuriyet tarihinin en büyük kırsal altyapı hamlesini başlattığını iddia eden AK Parti, kırsal kalkınmada yönetişimi güçlendirdiğine, idari kapasiteyi geliştirdiğine, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ile Kırsal Kalkınma Planı'nı hazırladığına değinmektedir. Ayrıca KÖYDES, KIRDES ve BELDES projeleriyle kırsal alanlarda alt yapı çalışmalarını yürüttüğünü ve Avrupa Birliği ile diğer uluslararası kuruluşlardan temin edilen fonlarla kırsal alanın desteklenip istihdamın artırıldığını bildirmektedir. Seçimleri kazandığı takdirde bu çalışmalara devam edeceğini bildiren AK Parti, ayrıca kırsal kalkınma desteklerini tüm illere yayacağını, kırsal nüfusun bulunduğu yerde tutundurulması için tarım-gıda işletmelerini yaygınlaştıracağını, kadınların ekonomik fırsatlara erişimi ve kalkınma sürecine uyumunu geliştireceğini ve kırsal alanlarda göçü

önlemek üzere 4-5 köye ortak hizmet sunacak bölgesel yaşam merkezleri (spor alanları, eğlence merkezi, restoran vb.) oluşturacağını beyan etmektedir. AK Parti ayrıca üniversitelerde “kırsal kalkınma” alanında lisansüstü eğitim programları oluşturacağını da vaat etmektedir.

Kırsal kalkınma konusunda MHP daha genel bir ifade ile “kırsal kesimde yaşayan insanlarımızın refah seviyesini artırmak için kırsal kalkınma projeleri kapsamında köy kalkınma planları yapılmalı, gelişme eğilimi yüksek olan köylerimizin “çekim merkezi” hâline gelmeleri sağlanmalıdır.” demektedir. MHP’nin seçim beyannamesinde kullandığı üslup/dil vaat vermekten ziyade 24 Haziran 2018 Genel Seçimi’nde Cumhur İttifakı çatısı altında hareket ettiği iktidar partisi AK Parti’ye yol gösterici niteliktedir.

Beyannamesinde kırsal kalkınmaya öncelik vereceğini belirten SP “Kırsalda bölgesel kalkınmanın temelini sağlayacak istihdam alanları” oluşturacağını ve “Bölgeler arası dengeleri de gözeterek orta ölçekli kentlerin en az 80-90 km dışında alt yapısı tamamlanmış kırsal kalkınmaya ya da orta ölçekli sanayiye olanak verecek yerleşim bölgeleri, cazibe ve büyüme merkezleri kurarak, kalkınmada öncelikli illerin sayısını” arttıracığını vaat etmektedir. Ayrıca kırsal alanda herkesin kendi işinin sahibi olmasının sağlanacağını, kırsalda gelirin tabana yayılması için “yeni nesil kooperatiflerin” kurulmasına öncülük edeceğini beyan etmektedir. İP ise yeni bir kentsel idari yapılanmaya gideceğini ve bunda kırsal kalkınma hedeflerini de dikkate alacağını beyan etmektedir. Ancak beyannamesinde bu kırsal kalkınma hedeflerinin neler olduğuna değinmemektedir.

Ormanlık eğitiminin içeriği ve yöntemiyle direkt olarak ilgili olmamakla birlikte AK Parti beyannamesinde yükseköğretimde ormanlık eğitimi gibi öncelikli alanda başarılı olan üniversite öğrencilerine YÖK-Lisans Bursları vermeye

başladıklarına yer vermiştir. İP ise yükseköğretimde farklı bir konuya değinerek üniversite kampüslerini %25 yeşil alan içermek üzere geliştireceğini beyan etmektedir. Üniversitelerin çalışma şekline değinen HDP “Üniversiteleri demokratik, özerk ve çok kültürlü, toplum ve doğa yararına araştırma yapan kurumlar olarak yeniden inşa edeceğiz.” beyanında bulunmaktadır.

2011 ve 2015 genel seçim beyannamelerinde okul bahçelerini ağaçlandırdığından bahseden AK Parti, 2018 seçim beyannamesinde bu konuya yer vermemiştir. Ancak CHP okullarda yeşil alanlar oluşturacaklarını, HDP eğitim sistemini toplum ve doğayla bütünlük, ekolojik perspektifi temel alarak yeniden yapılandıracağını ve İP öğrencilerin kişisel gelişimlerine önemli katkı yapacağını düşündüğü bilim merkezleri, müzeler, botanik bahçeleri gibi bilimsel, sosyal ve kültürel mekânların sayılarını artıracığını, bunların öğrenme alanları olarak etkin kullanımını sağlayacağını beyan etmektedir. Müzelerle ilgili olarak AK Parti ise; seçilen şehirlerde Milli Doğa Tarihi Müzesi ile Botanik Müzesi gibi tematik müzeler kuracağını beyan etmektedir.

Politika ve Mevzuat Değişikliği

AK Parti 2002 yılında iktidara gelmesiyle birlikte çevre politikalarında ve uygulamalarında Türkiye’de yeni bir dönemi başlattığını iddia ederek “çevreyi koruma, her türlü kirliliği giderme, ağaçlandırma, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, tarım topraklarının korunması ve içme suyuna erişim alanlarında önemli adımlar” attığını bildirmektedir. SP ise “Çevre koruma politikalarında, vatandaşlarla ve tüm ilgili sektör ve sivil toplum kuruluşları ile ortak hareket edilmesine özen gösterilecek, sorunların çözümünde katılımcı yollarla bütünleşmiş çözümlere ulaşılabilecektir.” beyanında bulunurken, ayrıca “Çevrenin korunmasında yerel yönetimlerin sorumluluklarının artırılmasına yönelik yasal düzenlemeler yapılacağını” da bildirmektedir.

MHP seçim beyannamesinde, benimsediği çevre politikasının temelini Anayasa'nın 56. Maddesine dayandığını belirtmektedir. Ancak MHP beyannamesinde vaat vermekten ziyade ülkede nasıl bir çevre politikası benimsenmesi gerektiği yönünde bir üslup kullanmaktadır. Buna MHP'nin beyannamesinde yer alan “*çevre sorunlarını; kalkınma-çevre koruma ikilemi yerine, akılcı bir koruma, kullanma ve geliştirmeyi öngören sürdürülebilir kalkınma modeli ile aşarak, gelecek nesillere temiz, doğal ve kültürel değerleri korunmuş, yaşanabilir bir çevrenin intikalini sağlayacak politikalar hayata geçirilmelidir.*” ifadesi örnek gösterilebilir.

Bazı siyasi partiler hedeflediği ekonomi politikalarında doğayı da göz önünde bulundurmaktadır. Doğaya saygılı bir parti olduğunu ifade eden CHP “*Enerjiyi akılcı kullanan, doğayla barışık bir kalkınma ve refah programını*” benimseyeceğini bildirmektedir. Ayrıca, doğa dostu politikaları büyümenin önünde bir engel olarak değil, hızlı ve kalıcı büyüme için bir fırsat olarak gören CHP düşük karbonlu sektörlere, yeşil teknolojilere, yenilenebilir enerji kaynaklarına, enerji tasarrufuna dönük malzeme ve teknolojilere yatırımda öncelik tanyacağını ifade etmektedir. Doğa ile uyumlu bir ekonomi bakışı olduğunu dile getiren HDP ekonomi politikalarının yeşil çizginin tüm canlıların ekolojik hakları olduğunu ve doğa dostu bir ekonomi programı benimseyeceğini vaat etmektedir. MHP ise Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların ülkenin gelişmesinde ve kalkınmasında önemli fırsatlar sunduğunu, bu yüzden bu doğal kaynakları dikkate alan bağımsız ve milli bir “*Üreten Ekonomi Programı*”nı hedeflediklerini beyan etmektedir. Ayrıca, MHP seçim beyannamesinde ortaya koyduğu enerji politikalarının temel hedefleri arasında; “*Çevreye dost ve duyarlı bir anlayışla, gelişmiş atık kontrol ve bertarafına, havza ve kaynak planlamasına dayalı bir yaklaşımla enerjinin çevre ve insan sağlığına zarar vermeden üretilmesi*” hedefi yer almaktadır.

Ekonomi politikalarının dışında, CHP son dönemde Orman Kanunu'nda orman köylüsü aleyhine yapılan değişiklikleri kaldıracağını beyan ederken, bu olumsuz değişikliklerin neler olduğunu ve bunları nasıl gidereceğini bildirmesinde açıklamamaktadır. İP ise sürdürülebilir yaşayan kentler başlığı altında korumayla ilgili olarak “*Doğal çevre ile bir bütün olan yerler (Kapadokya, arkeolojik sitler, ören yerleri vd.) için daha duyarlı ve özel bir yönetim modeli*” uygulayacağını ve bunun için de “*Koruma ile ilgili yasal, yönetsel ve idari bir reform*” yapacağını beyan etmektedir.

12 Haziran 2011 tarihindeki genel seçimlerin ardından ormancılık örgütünün yeniden yapılandırılmasıyla birlikte daha önce direkt olarak bakanlığa bağlı olan ormancılık araştırma enstitüleri Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Ormancılık örgütünün yönetim yapısındaki bu değişikliğin çeşitli sorunları da beraberinde getirdiği dile getirilmektedir (Coşgun, 2015). CHP seçim bildirmesinde “*Orman Araştırma Enstitüleri'ne yeniden işlevsellik kazandıracaktır.*” beyanında bulunarak bu sorunu çözeceğini ifade etmektedir.

Plan Proje ve Kadastro Çalışmaları

Seçime giren partiler arasında orman amenajmanı konusuna değinen tek parti SP olmuştur. SP beyannamesinde “*Orman amenajman (düzenleme) planları hazırlanarak uygulanacaktır.*” demektedir. Oysa Türkiye'de 1917 yılında devlet ormanlarının 1924 yılında ise ülkedeki tüm ormanların amenajman planlarıyla işletilmesi esası kanunla kabul edilmiştir (Özdönmez vd., 1996). Yani bu vaat yeni bir uygulamadan bahsetmemektedir.

Beyannamesinde çevre dostu şehirler geliştireceğine değinen AK Parti bunun için “*Yeşil Sertifika Sistemi ile sürdürülebilir yeşil binaların ve yerleşmelerin sertifikalandırılmasını sağlayacağız. Yeni bir 'yeşil kamusal alan planlama*

anlayışı' oluşturacağız. Bina ölçekli yeşil alan uygulamalarından bağımsız olarak, mahalledeki bina yoğunluğuyla orantılı büyüklüklerde aktif yeşil alanlar oluşturacağız. Mahalle ölçeğinde 'ağaç envanteri' belirleyerek, periyodik olarak izleyeceğiz." vaatlerinde bulunmaktadır. AK Parti ayrıca "*Şehrin farklı kesimlerinin ortak kullanım alanları olan kamusal açık ve yeşil alanlar ile şehir parkları, meydanlar gibi mekânsal düzenlemelerin sayısını ve niteliğini*" arttıracığını ve "*Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ile il bütününde kişi başına 10 metrekaare olan yeşil alan şartını, 15 metrekaareye çıkarttığını*" bildirmektedir. Benzer şekilde VP de seçim bildirgesinde büyük kentlerde yeşil alanların artırılacağı, yeni parklar ve oyun alanlarının açılacağı beyanlarında bulunmaktadır.

AK Parti'nin önceki seçim dönemlerinde beyannamelerinde dile getirdiği "*kalkınma projelerine*" bu seçim beyannamesinde de yer verdiği görülmektedir. Bunlardan biri kent içi yeşil alanları arttırmaya yönelik olan İstanbul'da 30 Yeşil Alan ve Beş Büyük Millet Bahçesi Projesi'dir. Bu projeye AK Parti, yeni havalimanının hizmete girmesiyle birlikte Atatürk Havalimanının tamamını Millet Bahçesi haline dönüştürmeyi planlamaktadır. Ayrıca bu büyük projeye İstanbul'un farklı yerlerinde toplam 11,4 milyon m²'lik 30 yeşil alan projesinin ve Başakşehir, Maslak, Pendik ve Bakırköy'de toplam 1,4 milyon m² büyüklüğünde şehir parkı projelerinin tamamlanacağı beyanında bulunmaktadır. İstanbul dışında Eskişehir, Bursa, Trabzon, Gaziantep, Adana ve Mersin başta olmak üzere, ülke genelinde "*Millet Bahçeleri Projesi*"nin hayata geçirileceği AK Parti'nin seçim beyannamesinde yer almaktadır.

CHP bildirgesinde "*Bölge, havza ve kent-kır ölçeğinde bütünlük planlama anlayışı geliştireceğiz.*" vaadinde bulunmaktadır. Beyannamesinde insan ve çevre arasındaki ilişkileri doğa ile uyumlu hale getireceğinden bahseden İP, kentsel mekanları ekolojik planlamayı göz önüne

olarak planlayacağına da vurgu yapmaktadır. Anayasa'nın 56. Maddesi ile garanti altına alınan "*herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam hakkına*" değinen SP; çevreci, doğal dengeyi koruyan, iklim dostu belediyeler oluşturulacağı, yeni şehirlerin inşasında doğal ve tarihi dokunun bozulmayacağı vaadinde bulunmaktadır. MHP ise "*yerleşimlerin afete duyarlı olması, doğal, tarihi ve kültürel varlıkları koruması ve yaşatması, kentlilik kültürünün oluşturulmasına katkı sağlaması, su kaynaklarının ve çevrenin korunması, planlı, çağdaş altyapılı yaşanabilir kentler inşa edilmesi, yerel kalkınmanın sağlanması, hizmetlere erişimin kolaylaştırılması ve kentte yaşayan vatandaşın hayat kalitesinin artırılmasını*" amaçlayan bir kentleşme politikası benimsediğini ifade etmektedir. AK Parti, CHP, İP, SP ve MHP bildirelerinde, şehirlerin özellikle yeşil alt yapı açısından planlanmasından bahsetmektedir. Ancak şehirlerde yaşayanların bu süreçlere katılımına hiç değinmemektedirler. Oysa Tosun ve Tosun (1995: 63) kentsel alanları düzenleyen imar ve kent planlarının siyasal iktidarlara göre değişmesinin önlenerek, rasyonel ve kent halkının katılımını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

İP, Ergene Havzası gibi ekolojik dengenin bozulduğu yerlerde rehabilitasyon eylem planları yapıp uygulayacağını ve maliyetleri karşılamada kirletenlerin ve izin verenlerin katkısının zorunlu kılınacağını bildirmektedir. Kent meydanlarının, parkların, koruların ve kıyıların korunacak ortak alanlar olduğunu belirten HDP, bu alanların kamusal, doğal niteliğini ve kültürel dokusunu bozacak, ekolojik yıkıma yol açıp tahrip edecek sermaye projelerine ve uygulamalarına izin vermeyeceğini beyan etmektedir. AK Parti'nin 2011 genel seçim beyannamesinde yer verdiği "*Kanal İstanbul*" projesine de atıfta bulunan HDP, Kanal İstanbul gibi projelerin tümü başlatılmış olsa dahi durdurulacağını ve "*Çılgın projeler*" yerine insan, toplum ve doğa yararına makul projeler

gerçekleştirerek herkese insan onuruna yakışır barınma imkânı sağlayacağını vaat etmektedir.

AK Parti, ülkedeki sel, çığ ve heyelan olaylarının önlenmesi için 2023 yılına kadar 25 adet Çığ Kontrol Projesi ve Çığ Tehlike Haritası, 35 adet Heyelan Kontrol Projesi ve Heyelan Tehlike Haritası, 250 adet alanda sel kontrol projesini hayata geçireceğini beyan etmektedir.

Orman kadastroyuyla ilgili olarak AK Parti 2019 yılı sonuna kadar ülke ormanlarının tamamının tapu ve tescil işlemlerini gerçekleştireceğini, SP ise orman alanlarının kadastral verilerinin uydudan takibini sağlamak için Orman Alanları Takip Sistemi kuracağını beyan etmektedir.

Ormancılık Hizmetleri ve Korunan Alanlar

AK Parti iktidara geldikten hemen sonra 2003 yılında başlattığı şehir (kent) ormanı projesiyle, bugüne kadar 140 şehir (kent) ormanı kurup, mesire yerlerinin sayısını ise 1313'e çıkardığını ifade etmektedir. AK Parti seçim beyannamesinde şehir (kent) ormanlarının sayısını 2019 yılına kadar 160'a çıkaracağını vaat ederek, şehir (kent) ormanlarının da içinde bulunduğu mesire yerlerinin sayısını 2023 yılına kadar 2.000'e çıkarmayı hedeflediğini bildirmektedir. Başta kent ormanları olmak üzere mesire yerleri özellikle kentli nüfusun rekreasyonel faaliyetlerde bulunabilmeleri için önemli alanlar olmasına rağmen, AK Parti bu alanların sadece sayılarıyla ilgilenmiştir. Bu alanların oluşturulmasında halkın beklentileri, çeşitli ilgi gruplarının katılımı ve alanın niteliği göz ardı edilerek sadece politik kararlar etkili olmaktadır (Atmış, 2016).

2015 genel seçim beyannamesinde e-devlet projelerinden birisi olan Orman Bilgi Sistemi (ORBİS) Projesini tamamladığını 2018 beyannamesinde dile getiren AK Parti, ORBİS ile bütüncül olarak ormanlara dair tüm verilere

hızlı bir şekilde ulaşılabildiğini bildirmektedir. Ormanların korunması için aktif mekanizmaları harekete geçirdiklerini dile getiren AK Parti “*Kurduğumuz yangın erken uyarı sistemi ile yangınlara müdahale süresini, 45 dakikadan ortalama 15 dakikaya düşürdük. Bu sayede yanan alanları geçmiş yıllar ortalamasının dörtte birine indirdik.*” bilgisini beyannamesinde paylaşmaktadır. Fakat AK Parti hükümetinin dönem dönem basın açıklamalarında ve raporlarında da kullandığı orman yangınlarının verdiği zararı azaltma konusunda başarılı oldukları hakkındaki beyanlarının doğruluğunun sorgulanması gerektiği de ifade edilmektedir (Atmış ve Günşen, 2018a).

Doğal kaynakların yönetilmesi ve kullanımı konusunda iktidar partisi olan *AK Parti*'yi sert bir dille eleştiren CHP, AK Parti'nin “*doğrudan kamu eliyle, kamu özel sektör ortaklığıyla ya da özel sektörün önünü açarak doğa katliamlarına imza*” attığını söylemektedir. Ayrıca, inşaat, madencilik, enerji, ulaştırma, sanayi ve tarımda AK Parti politikalarının ekosistemlere geri dönülemez zararlar verdiğini ve AK Parti'nin kaynakların aşırı tüketimi ile kırılğan kesimlere zarar vererek gelecek kuşaklara karşı sorumlulukları hiçe saydığını iddia etmektedir.

CHP bildirgesinde “*Zarar gören doğal yaşam alanlarını ve soyu tükenme tehlikesi altındaki türleri etkin bir şekilde*” koruyacağını beyan etmektedir. Ayrıca, doğal kaynakların usulsüzlük ve siyasal çıkar aracılığıyla ticari rant sağlama alanına dönüştürülmesine engel olacağını bildiren CHP, doğayı insanın mülkü olarak gören, doğal kaynakları sınırsızca ve sorumsuzca tüketen politikaları reddettiğini, doğanın korunmasını ve çevre sorunları ile mücadeleyi tüm insanların görevi olarak kabul ettiğini, daha adil ve eşit bir toplum inşa etmenin ön koşullarından birinin doğayı korumak, yeşil adaleti sağlamak olduğunu ifade etmektedir.

Tarım arazileri, doğal ve kültürel kimlikler ile yeşil alanların titizlikle korunacağı vaadinde bulunan SP, doğal kaynakların korunmasından ve onların sürdürülebilir kullanımından insanların sorumlu olduğuna vurgu yapmakta, doğal kaynakların özellikle de doğal ekosistemlerin korunmasında katılımcı planlama ve yönetimin benimsenmesi gerektiğini ifade etmektedir. VP ise seçim bildirgesinde “*Ormanlar, kıyılar, bitki türü zenginliği, yabani hayvan varlığı korunacaktır. Bu değerler, özel çıkarıcılığın neden olduğu yıkımdan kurtarılacaktır. Özel çıkarıcılığın derelerimizi, ırmaklarımızı, körfezlerimizi, denizlerimizi ve toprağımızı kirletmesine ve yaşam ortamını bozmasına izin vermeyeceğiz. İnsan ile doğa arasındaki uyum ve dengeleri gözeteceğiz.*” vaatlerinde bulunmaktadır.

Kapitalizmin doğayı, kültürel ve doğal varlıkları ve yaşamı metalaştırarak sömürmesine karşı ekosistemi korumanın temel ilkeleri olduğunu ifade eden HDP, iktidara gelirse Anayasa’ya “*doğa hakları insanların çıkarlarından üstündür*” anlayışını yerleştireceğini beyan etmektedir. Ayrıca HDP seçim bildirgesinde “Ormanların, derelerin, havanın, suyun, taşın, toprağın, ağacın, kurdun, kuşun, böceğin, tüm yaşamın haklarını koruyarak, yaşamın bilgisini savunacağını” vaat etmektedir. İP ise “*Çevrenin doğal kalması ve sağlıklı olmasını doğanın hakkı sayarak sıkıca korunacağını taahhüt*” ettiğini ve “*Doğal ve tarihsel çevre korumasına ilişkin yerel ve merkezi yönetime ayrılan bütçe paylarını*” artıracığını bildirmektedir.

AK Parti 2002 yılında iktidara gelmesiyle birlikte çevre politikalarında ve uygulamalarında yeni bir dönem başlattığını ve bu çerçevede orman ve korunan alanların genişletilmesi ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili uygulamalara öncelik vererek, çevresel göstergeleri iyileştirdiğini söylemektedir. Ayrıca, biyolojik çeşitliliğe dayalı geleneksel bilginin kayıt altına alınması projesini 12 ilde pilot olarak başlattığını ve Ulusal Biyolojik

Çeşitlilik Envanteri projesini 54 ilde tamamladığını bildirmektedirler. AK Parti, bu iki iddialı projeden Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanteri projesini 2019 yılına, biyolojik çeşitliliğe dayalı geleneksel bilginin kayıt altına alınması projesini ise 2023 yılına kadar tüm illerde tamamlayacağını iddia ederek Çukurova Biyolojik Çeşitlilik Müzesini de hizmete açacağını ifade etmektedir.

2002 yılından beri iktidarda olması, AK Parti’ye seçim beyannamesinde genel seçimlerin öncesindeki dönemde neler yaptığını anlatma imkânı yaratmıştır. AK Parti beyannamesinde korunan alanlarla ilgili yaptıklarını, daha çok niceliksel olarak halka aktarmayı seçmiştir. Bu, beyannamesinde yer alan “*Ülkemizdeki korunan alanların (Doğal sit, Özel Çevre Koruma Bölgesi, Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı, Yaban hayatı Koruma Sahası ve Sulak alan) toplam yüzölçümüne oranını yüzde 4,34’ten, yüzde 12,68’e çıkardık. Son 16 yılda korunan alanların sayısını 175’ten 558’e yükselttik. Alan olarak ise 9,3 milyon dekardan 30 milyon dekara çıkarttık. Özel Çevre Koruma Bölge sayısı 2002 yılında 13 iken, bugün 16’ya çıkardık.*” bilgilerinden açıkça anlaşılmaktadır. Beyannamesinde doğal alanların korunmasına azami önem verdiğini iddia etmesine karşın AK Parti’nin iktidarda olduğu zaman zarfında korunan alanların statü değişiklikleri, sınırlarının yeniden düzenlenmesi, madencilik ve turizm faaliyetlerine tahsis edilebilir hale getirilmesi sıklıkla gündeme gelmiş ve korunan alanlarda korumadan ziyade kullanmanın ağırlık kazandığı dile getirilmiştir (Atmış, 2018).

Ayrıca AK Parti beyannamesinde korunan alanlarla ilgili diğer yaptıklarını da şu şekilde belirtmiştir: “*Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporları yaptırarak, ülkemizdeki doğal sit alanlarının doğal değerlerinin güncel durumlarını ortaya çıkardık. Korunan alanlarda gerçekleştirilen projeler için yerel yönetimlerimize 400 milyon TL kaynak sağladık. Korunan alanlarımıza tabiat eğitim merkezleri,*

gençlik kampları gibi tesisleri kurarak tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürüttük. Korunan alanlarımıza yapılan yatırımlarla 2003 yılındaki 5,5 milyon ziyaretçi sayısını, 2017 yılında 25 milyon kişiye çıkardık. Kop Dağı Müdafaa Tarihi Milli Parkı ve Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parklarını ilan ettik. Tarihi milli parklarımızda (Sakarya Meydan Muharebesi, Nenehatun, Sarıkamış ve Başkomutan Tarihi Milli Parkları) tanıtım merkezleri ve yönetim merkezleri kurarak şanlı tarihimizi gelecek nesillere aktarıyoruz.”

Ayrıca AK Parti seçim beyannamesinde milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına giriş indirimi sağlayarak ulaşımda ve iletişimde engelleri kaldırıp yaşamları kolaylaştırdıklarını iddia etmektedir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre içinde sadece bilimsel araştırmalara müsaade edilen tabiatı koruma alanlarında giriş ücretinin düşürüldüğü ifadesinin kullanılması, AK Parti tarafından bu alanın rekreasyonel amaçlı kullanılan bir yer olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Aynı yanılgıya AK Parti iktidarı döneminde her bir il için hazırlanan doğa turizmi gelişim planlarının bazılarında da düşüldüğü bildirilmektedir (Günşen ve Atmış, 2017).

AK Parti seçim beyannamesinde korunan alanlarla ilgili şu vaatlerde bulunmaktadır: “Korunan alanlarda altyapı eksikliklerini gidereceğiz. Bu alanlarda gerçekleştirilecek projeler için yerel yönetimlerimize destek sağlayacağız. Korunan alanlarımıza, tabiat eğitim merkezleri, yaz okulu ve gençlik kampları tesis ederek tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarını yürüteceğiz. Ülkemizde korunan alanların sayısını 2023 yılı sonunda 653'e çıkaracağız. Yapacağımız altyapı, tanıtım vb. çalışmalarla 2023 yılına kadar korunan alanlarımızda toplamda 135 milyon ziyaretçi ağırlamayı hedefliyoruz. Korunan alanlar içinde

yaşayan yöre halkının, gelirinin artırılmasına yönelik faaliyetlerin önünü açacağız. E-Devlet üzerinden tüm korunan alanların vatandaşlarımızla paylaşılabilmesi için, ulusal düzeyde doğal sit alanlarını sayısal hale getireceğiz.”

Yaban hayatını koruyup ekosistemlerini güçlendirerek 81 yaban hayatı geliştirme sahasında yaban hayvanlarını doğal yaşama ortamlarıyla birlikte koruduklarını belirten AK Parti, zorlu kış şartlarında yaban hayvanlarının hayatlarını idame ettirmeleri amacıyla yemleme çalışmaları yaptıklarını, nesli tehlike altında olan türlerden öncelikli tespit edilen 60 hassas tür için eylem planları hazırladıklarını ve tabiatın desteklenmesi amacıyla her yıl keklük, sülün gibi ortalama 100 bin kanatlı hayvan ve 3,7 milyon yavru alabalık üreterek tabiata bıraktıklarını, böylelikle yaban hayatını koruyup ekosistemleri güçlendirdiklerini iddia etmektedir. AK Parti seçim beyannamesinde yaban hayatının korunması ve desteklenmesi amacıyla yaban hayvanı üretimi ve tabiata yerleştirilmesi çalışmalarını sürdüreceğini, kış aylarında yemleme çalışmalarına devam edileceğini, hassas türlerin koruma eylem planlarının tamamlanacağını beyan etmektedir. Ayrıca tabiatta zarar görmüş yaban hayvanlarının tedavi ve rehabilitasyonu için yaban hayatı kurtarma ve rehabilitasyon merkezleri kuracaklarını, zengin yaban hayatı kaynaklarını değerlendirmek ve ekonomiye kazandırmak amacıyla av turizmi geliştirme bölgeleri oluşturacaklarını bildirmektedir.

Saadet Partisi, AK Parti dışında statüleriyle birlikte korunan alanlara değinen tek partidir. SP beyannamesinde “Korunan alanlarda (milli parklar, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı geliştirme alanları, tabiat parkları, sit alanları, özel çevre koruma bölgeleri, tabiat varlıkları ve sulak alanlar gibi) kentleşmenin ve rant amaçlı tahribatın önüne geçilecektir.” diyerek korunan alanlar üzerindeki kentleşme ve rant baskısını

durduracağını beyan etmektedir. Diğer yandan SP ormanları koruma çalışmalarının devam etmesiyle birlikte mevcut ormanların ekolojik dengeler gözetilmeden yapılaşma, yol açma gibi faaliyetler ile yok edilmesinin kaygı verici olduğunu dile getirmektedir.

CHP ve HDP iktidar partisi olan AK Parti'nin uyguladığı politikaların ekosistemlere geri dönülmez zararlar verdiğini ve doğal kaynakların talan edildiğini iddia etmektedir. CHP iktidara gelirse *“Ormanlarımızı, meralarımızı, su kaynaklarımızı, denizlerimizi ve göllerimizi koruyacağız. Hayvan hakları alanında AB standartlarını yakalayacak, yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi için önlemler alacağız. Biyolojik çeşitliliğimizin ve endemik türlerin korunması için bu alana yoğunlaşmış özel enstitüler ve çeşitlilik bankaları kuracağız.”* vaatlerinde bulunmaktadır. VP ise seçim bildirgesinde *“Doğal ve tarihi SİT alanlarının rant uğruna talan edilmesine, tarihi yerlerde yapılan restorasyon yanlışlarına son vereceklerini”* bildirmektedir.

AK Parti kitle turizminin yanı sıra kültür turizmi, sağlık ve termal turizmi, kış turizmi, ekoturizm ve yayla turizmi gibi turizm türlerini öncelikli olarak ele alıp geliştireceğini ve Frigya, Kapadokya, Hitit, Troya, Aphrodisias, Söğüt, Göller Bölgesi ve GAP turizm bölgeleri başta olmak üzere kültür, termal ve doğa temalı turizm gelişim bölgeleri oluşturacağını beyan etmektedir. Doğa temalı ekoturizmin planlı gelişimini önemsediklerini belirten AK Parti, ekoturizm bölgeleri ile diğer bölgeler arasındaki dengesizliklerin azaltılması ve kırsal alanlardaki göçün durdurulmasına katkıda bulunacağını beyan etmektedir. AK Parti ayrıca, *“500 Yeşil Yıldız Belgeli konaklama tesisini ülkemize kazandırarak, sürdürülebilir turizm için çevre dostu turizm tesislerini”* yaygınlaştıracığını, *“Doğal ve kültürel kaynak potansiyeli yüksek yörelerde kırsal turizm altyapısını geliştirmeye devam”* edeceğini vaat etmektedir.

Ağaçlandırma, Özel Ormanlık ve Teşvikler

AK Parti daha önceki seçim beyannamelerinde dile getirdiği gibi bu seçim beyannamesinde de iktidara geldiklerinden beri ağaçlandırmayla ilgili önemli adımlar atıldığını belirtmektedir. Ağaçlandırmada Türkiye'nin dünyanın en başarılı üç ülkesinden biri olduğunu iddia eden AK Parti, 4 milyar 50 milyon adet fidanı toprakla buluşturduğunu, ağaçlandırma ve orman ıslahı çalışmalarını ise 5 kat arttırdığını iddia etmektedir. Oysa Atmış ve Günşen (2018a)'in OGM'nin resmi verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada, 1989-2001 dönemde 522.373 ha alanda ağaçlandırma yapılmışken AK Parti'nin iktidarda olduğu 2003-2015 yılları arasında ormanlık örgütünün gerçekten ağaçlandırdığı toplam alanın yalnızca 472.052 ha olduğu ortaya çıkmıştır. Bu rakamlar, önceki 13 yıllık dönemde AK Parti zamanından daha fazla ağaçlandırma yapıldığını kanıtlamaktadır. AK Parti'nin iktidarda olduğu zaman zarfında sadece özel ağaçlandırma miktarında ve orman sınırları içinde yapılan rehabilitasyon (ıslah) çalışmalarında bir önceki döneme göre ciddi bir artış olmuştur. Diğer taraftan AK Parti, Baraj Havzaları Yeşil kuşak ağaçlandırmaları eylem planı ile bugüne kadar 400 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandırdığını ve buna devam edeceğini bildirmektedir.

Terk edilen maden sahalarıyla ilgili olarak AK Parti, 43.000 dekar maden sahasını ıslah edip doğaya kazandırdığını ve terkedilmiş 60 bin dekar büyüklüğünde 1.628 adet maden sahasını da ıslah ederek tabiata kazandıracağını vaat etmektedir. SP ise *“Madencilik faaliyetleri sonucunda tabii halini kaybeden alanların doğaya yeniden kazandırılması için tarafların ‘Peyzaj Onarım, Kapatma ve Rehabilitasyon Projesi’ hazırlamasının zorunlu hale getirileceğini”* bildirmektedir. Ancak bu projenin uygulamasının nasıl olacağı konusunda SP beyannamesinde hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

Ağaçlandırma ve maden rehabilitasyon çalışmalarının dışında AK Parti *“7 milyar insan,*

7 milyar fidan” amacıyla Dünya’daki her insan için bir fidan dikerek 7 milyar fidanı toprakla buluşturacağı beyanında bulunmaktadır. Ancak, bu fidanların nerelere dikileceği ve nasıl bir çalışma olacağı konusunda ayrıntılı bir bilgi AK Parti’nin seçim beyannamesinde yer almamaktadır.

VP seçim beyannamesinde “Erozyonu önleme ve ağaçlandırma için yoğun bir seferberlik gerçekleştireceğiz. Dağlarımız büyük bir ağaçlandırma seferberliği ile orman haline getirilecektir. Sadece bu ağaçlandırma kampanyası için 10 binlerce orman işçisi istihdam edilecektir.” demektedir. VP orman işçiliğine değinen tek parti olmakla birlikte, ağaçlandırma çalışmalarından sonra bu işçilerin akıbetinin ne olacağı konusunda bir görüş bildirmemektedir. CHP de benzer şekilde seçim bildirgesinde “Türkiye’deki en kapsamlı ağaçlandırma seferberliğini örgütleyeceğiz.” beyanında bulunmakta ancak ayrıntısından bahsetmemektedir.

İP beyannamesinde “Ekolojik denge içerisinde, sürdürülebilir bir Orman Yönetim anlayışı ile çevre kirliliğinin, çölleşmenin ve erozyonun önlenmesi amacıyla; havza bazında toprak muhafaza ve endüstriyel amaçlı ağaçlandırma çalışmaları yapacağız, verimsiz orman arazilerinin tamamını verimli hale getireceğiz.” vaadinde bulunmaktadır. Ayrıca, İP “Endüstriyel ağaçlandırma konusundaki araştırmaları destekleyeceğiz, ağaç ürünleri ve yeni ahşap malzemeleri konusunda yetkinlik geliştirilmesini sağlayacağız.” beyanında da bulunmaktadır. İP endüstriyel ağaçlandırmada araştırma geliştirme çalışmalarına önem verirken CHP ise “Orman ürünleri ihtiyacını karşılamak üzere yapılacak endüstriyel plantasyonlar için teşvikleri artıracacağız.” diyerek teşviklerden bahsetmektedir.

Çölleşme ve erozyonla mücadelede Türkiye’nin lider ülkelerden birisi olduğunu ifade eden AK Parti, beyannamesinde “1970’li yıllarda denizlere,

göllere ve barajlara erozyonla taşınan toprak miktarı yılda 500 Milyon ton iken, 16 yılda yaptığımız çalışmalarla bu miktarı 2017 yılında 168 milyon tona düşürdük.” bilgisine yer vermektedir. Bu konuda CHP de gerekli kaynağı sağlayıp erozyonla etkin olarak mücadele edeceğiz derken, “Kontrol altına alma oranını 5 yılda %25’e yükselteceğiz.” beyanında bulunmaktadır. Ancak kontrol altına alma miktarı hakkında bir bilgiye yer vermemektedir.

AK Parti beyannamesinde; ağaçlandırma çalışmalarında halkı teşvik etmek için “Ülkemizde orman alanlarını çoğaltmak, erozyonu önlemek, ceviz, badem, zeytin vb. ürünlerin üretimini desteklemek üzere 10 bin dönüme kadar Hazine taşınmazını gerçek ve tüzel kişilere kiralama amaçlı olarak arz edeceğiz.” vaadinde bulunmaktadır. Fakat, bu tür ağaçlandırmaların orman kurmaktan çok, meyve bahçesi kurmaya yarayacağını gözden kaçırmaktadır.

Orman ve Çevre

Beyannamesinin farklı bölümlerinde kendisinden önceki dönemlerle karşılaştırma da yapan AK Parti, “1999-2002 yılları arasında 3 yılda sadece 9 tesis hizmete açılmışken, 16 yıllık dönemde 525’i baraj, 527’si HES, 336’sı gölet, 1.232’si sulama tesisi, 207’si içme ve kullanma suyu temini tesisi, 17’si atık su arıtma tesisi ve 4.640’ı taşkın koruma tesisi olmak üzere toplam 7.484 tesisi tamamlayarak Aziz Milletimizin hizmetine sunduk.” söylemiyle ne kadar çok tesis kurduğunu halkın bilgisine sunmaktadır.

Ülkenin hidroelektrik enerji kurulu gücünü ilk iktidara geldiklerinden bu yana iki kattan fazla artırıp 27.502 MW’a yükselttiğini iddia eden AK Parti hidroelektrik kapasitesine 10 bin MW’lık kapasite eklemeyi hedeflemektedir. AK Parti hidroelektrik enerji üretimini yılda 26 milyar kWh’den 96,5 milyar kWh’e yükselttiklerini, böylece

her 4 ampulden birini HES'lerden elde edilen temiz enerji ile aydınlattıklarını da beyannamesinde bildirmektedir. Oysa HES'lerde yenilenebilir bir doğal kaynak olan suyun kullanılmasına karşın, özellikle nehir tipi HES'lerin hem yapım aşamasında hem de işletme aşamasında doğayı ve yöre halkını etkileyen birçok çevre sorununu da ortaya çıkarması HES'lerden elde edilen enerjinin ne kadar temiz enerji olduğunun sorgulanmasına da neden olmaktadır (Atmış ve Günşen, 2018b).

Nitekim seçim bildirgelerinde HES'lerin elektrik üretiminden ziyade çevrelerine yaptıkları zararlara değinen partiler de bulunmaktadır. Bu konuda HDP "*sermayenin çıkarı için yapılan baraj, HES, termik, nükleer vb. projelere, ekolojik yıkıma yol açan maden işletmeciliğine, endüstriyel atık ve kirlilik sonucunda yaşam alanlarının tahribine yol açan uygulamalara son vereceğiz*" beyanında bulunurken diğer taraftan durumun sosyolojik boyutuna da dikkat çekerek "Sınır barajları ve HES projeleri ile kentsel dönüşümün neden olduğu yeni zorla göç ettirme politikalarına son vereceğiz" vaadinde de bulunmaktadır. CHP ise "*Uluslararası koruma altında olan alanlarda maden araması ve HES yapmayacağız*" beyanında bulunarak elektrik elde etmek uğruna her yere HES yapmayacaklarını bildirmektedir.

VP ülkenin enerji açığını kapatmak için doğayla uyumlu, güvenli, çağdaş ve milli teknoloji kullanan nükleer santraller kuracağını beyan ederken, İP ise enerji üretiminde daha genel bir dil kullanarak "*Çevreyi kirleten ve tahrip eden enerji üretiminden vazgeçeceğiz. Sürdürülebilir temiz enerji üretim politikalarını uygulayacağız*" beyanında bulunmaktadır.

Türkiye'de enerjinin kullanılmasında ortaya çıkan sera gazlarının yarattığı çevresel etkilerin de önemli bir sorun olduğunu dile getiren VP; bildirgesinde bu sorunun çözümüne ilişkin herhangi bir öneride bulunmamıştır. Çevrenin korunması ve

iklim değişikliği ile mücadele kapsamında küresel sorunlara duyarsız kalmadığını dile getiren AK Parti ise küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında AK Parti hükümetleri olarak 2004 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine ve 2009 yılında Kyoto Protokolü'ne taraf olunduğunu, 2016 yılında ise Paris Anlaşmasını imzalandığını beyannamesinde belirtmektedir. Ancak, imzalanan bu anlaşma Türkiye'ye gelişmiş ülkeler gibi finansal destek verme yükümlülüğü uygulandığı gerekçesiyle TBMM'den henüz geçirilmemiştir. Dolayısıyla Paris Anlaşmasının Türkiye için yasal bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Ayrıca AK Parti, hükümet olarak 2011 yılında iklim değişikliği ile mücadele kapsamında Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve İklim Değişikliği Eylem Planı'nı da hazırlamıştır.

"Küresel ısınmaya" neden olan sera gazı emisyonlarının kontrolüyle ilgili uygulamalara öncelik verdiğini ve çevresel göstergelerini iyileştirdiğini ifade eden AK Parti; "*Ülke olarak küresel iklim değişikliği ile mücadele için 2030 yol haritamızı belirledik. Hızla gelişen bir ekonomi olarak sera gazı emisyonlarını 2030 yılında yüzde 21'e kadar artıştan azaltmayı*" hedeflediğini ve bu hedefi enerjiden ulaştırmaya, sanayiden kentsel dönüşüme, atık yönetiminden ormancılığa kadar tüm alanlarda yapacağı vizyon projeleriyle gerçekleştirmeyi planladığını belirtmektedir.

Ayrıca iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin mümkün olan en düşük seviyeye indirilmesi doğrultusunda çalışmalar gerçekleştirdiğini belirten AK Parti, iklim dostu ve uzun vadeli düşük emisyonlu kalkınma stratejilerini yaygınlaştıracağını, sera gazı emisyonlarını başta karayolu olmak üzere tüm ulaşım türlerinde önlemeye yönelik çalışmalara öncelik verip ve gerekli takip sistemlerini kuracağını vaat etmektedir.

Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadelede AK Parti iktidarında başarısız olduğunu belirten CHP, son 15 yılda enerji yoğunluğu ve fosil yakıt

kullanımının arttığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca CHP, “aşırı iklim olayları ile mücadele etmek için gereken altyapı çalışmalarının yapılmadığını” ve “kontROLSÜZ nüfus artışını destekleyen politikalar ile iklim değişikliğinin ülkemizde yaratacağı olumsuz etkileri daha da arttığını” bildirgesinde dile getirmektedir.

İklim değişikliğinin günümüzde dünyanın karşı karşıya kaldığı en büyük sorunların başında geldiğine dikkat çeken CHP, bu sorundan en çok etkilenecek ülkeler arasında Türkiye'nin de bulunduğunu bildirmektedir. İklim değişikliğiyle mücadelede CHP, öncelikle sorunun ciddiyetini tüm halka anlatabilecekleri bir farkındalık projesini hayata geçirmeyi hedeflemektedir. İklim değişikliği ile mücadelede, bu alanda öncü olan tüm dünya devletleri ile iş birliği içinde hareket edeceğini bildiren CHP, “bir yandan kamu politikalarını iklim değişikliği ile mücadele doğrultusunda yeniden yapılandırırken, diğer yandan özel sektörün regülasyonunu anayasal güvence altına alacağını” beyan etmektedir. CHP ayrıca “İklim değişikliğinin, Türkiye’de yaratacağı etki, kırılabilirlik ve riskleri inceleyecek ve bu kapsamda uyum stratejileri” ve doğa dostu üretim için “Tarım sektöründe iklim değişikliği etkilerine karşı uyum stratejisi” geliştireceğini beyan etmektedir. CHP, Anayasa ve mevzuatta iklim değişikliğine neden olan sera gazı salınımını azaltmaya yönelik sınırlayıcı düzenlemeler yapacağını da bildirmektedir.

SP iktidara geldiğinde, iklim değişikliğinde insan kaynaklı etkiyi yönetmek ve en aza indirmek için belediyelere “Karbon Yönetimi Eylem Planları” hazırlayacağını ve kuracakları İklim Değişikliğini İzleme Merkezleri ile iklim üzerine olumsuz etkileri bulunan faktörleri en aza indireceklerini beyan etmektedir. İklim değişikliğinin ekonomik, sosyal, coğrafi ve doğal etkilerine göre mücadele hedefleri belirleyeceğini ifade eden İP, iklim değişikliğinin ulusal ve bölgesel olarak ekonomik ve sosyal etkilerini tespit edeceğini bildirmektedir. Ayrıca

İP iklim değişikliğiyle ilgili olarak “Sanayi, enerji, tarım, çevre ve eğitim politikaları, yatırım teşvikleri, dış ticaret, yerel yönetimler ve bölgesel kalkınma hedefleri ile bütünleşmiş bir ulusal eylem planı hazırlayacağız” beyanında da bulunmaktadır.

Beyannamesinde çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) süreçlerini basitleştirdiğini belirten AK Parti bu kapsamda “işlemleri elektronik ortama aldık ve mevzuatta yapılan düzenlemelerle bürokrasiyi azalttık, yatırım ortamını iyileştirdik” ifadesini kullanmaktadır. AK Parti, gelecek dönemde ÇED süreçlerinin daha etkin uygulanmasını sağlayacağını ve Ulusal Çevre Etiketleme Sistemini kurarak, ürün ve hizmetlerin çevreye duyarlılığını belirleyeceğini beyan etmektedir.

ÇED denetimleri ve raporlarında kamusal çıkarları gözeteceğini ifade eden CHP, ÇED raporlarının uzmanlar tarafından şeffaf biçimde, çevre koruma bilinci ve kaygısıyla hazırlanmasını sağlayacağını beyan etmektedir. CHP, ÇED’in yanı sıra kapsamlı bir Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) sürecini de başlatacaklarını ve hem ÇED hem de SED süreçlerinde yargı denetimini etkin kılacağını beyan etmektedir. Ayrıca, CHP bildirgesinde “Karayolu yatırımlarının yeniden ÇED kapsamına alınmasını sağlayacak yasal düzenlemeleri” yapacağını da vaat etmektedir.

SP iktidara geldiğinde ÇED yerine Stratejik ÇED raporu zorunluluğu getireceğini ve HES’lerin çevresel etki değerlendirmelerini bölge bazında, makro ve mikro ölçekte yapacaklarını beyan etmektedir. HDP ise katılıma vurgu yaparak “Yerel halkın kendi yaşam alanlarındaki her türlü proje hakkında karar vermesini ve ÇED vb. süreçlerin demokratikleşmesini sağlayacağız” vaadinde bulunmaktadır.

Son Değerlendirme

Seçim bildirgeleri incelendiğinde 17 yıldır iktidarı elinde tutan AK Parti’nin ağırlığı hissedilmektedir.

Metin genişliği ve söylem çeşitliliği bakımından AK Parti diğer partilerin çok önündedir. AK Parti önceliği iktidar döneminde yaptıklarına vermekte, yaptıklarını yapacakları için teminat olarak göstermektedir. Fakat AK Parti abartılı ve gerçekte karşılığı olmayan bazı bilgilere de seçim beyannamesinde yer verdiği için inandırıcılığını yitirmektedir. Örneğin; HES'leri çevreyi koruyan bir enerji üretim aracı olarak göstermekte, ağaçlandırma rakamlarını daha önce olduğu gibi yine abartılı vermektedir. AK Parti'nin kendini övdüğü bu tür hususların bir kısmı muhalefet partileri için eleştiri şansı doğurmakta, bir sorun olarak tespit ettikleri bu konuları çözeceklerini beyan etmektedirler.

24 Haziran 2018 Genel Seçiminde AK Parti ile Cumhur İttifakı çatısı altında birlikte hareket eden MHP kendi adına beyanda bulunmak yerine çoğunlukla mevcut AK Parti hükümetini yönlendirmeye yönelik bir dil kullanmıştır.

CHP, İP, SP ve HDP gibi muhalefet partileri AK Parti'ye göre ormanları ve doğayı koruma konusunda daha kesin ve iddialı ifadeler kullanmaktadır. Fakat bunun nedeni; iktidarın dışında olmaları nedeniyle görüşlerini oluştururken kendilerini bağlayıcı hiçbir sınırlamaya tabii olmamaları olabilir.

İktidar partisinin de muhalefet partilerinin de birçok konuya yaklaşımı yüzeysel düzeydedir. Genellikle slogan düzeyinde kalan vaatlerinde, somut yol ve yöntemler önermemektedirler. Hatta partilerin önceki seçim bildirgelerinde kullandıkları bilgileri biraz rötuşlayıp yeni bildirgelerine koydukları söylenebilir.

Partiler Çevre / Doğa koruma / Ormanlık üçgeninde asıl ağırlığı kendilerince de toplumun daha çok ilgisini çekeceğini düşündükleri için çevre konularına vermektedir. Bu nedenle ormanlar konusunun siyasi partilerin ilgisini daha çok çekecek hale getirilmesi için ormanlık camiasına önemli görevler düşmektedir.

Siyasi partiler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de ormanları sadece kırsal kesimlerle ilgili bir varlık olarak görmeye devam etmekte, ormanların uluslararası önemini ve kentli topluluklar için değerini kavrayamamaktadırlar. Ormanların küresel ölçekte değişen rolü ile kentli topluluklara sundukları hizmetlerin politika oluşturmada siyasi partiler tarafından da dikkate alınması gerekmektedir.

Ormanların yönetiminde en etkili ilgi gruplarından birini oluşturan siyasi partilerin ormanlara olan ilgisini ortaya koymaya çalışan bu ve bundan önceki çalışmaların siyasi partilere ve diğer ilgi gruplarına yol göstermesi için; bu tür çalışmaların sayısının artırılması ve yaygınlaştırılması ülke ormanları ve ormancılığı için büyük yarar sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Akay, A., Akgün, F. K., 2014. Türkiye'de planlamada dönüşüm süreci: Çevre ve Koruma mı? Kentleşme ve Yapılaşma mı? *Amme İdaresi Dergisi*, 47(4): 93-115.
- Akçay, E. Y., 2018. 24 Haziran seçimleri sürecince siyasi partilerin seçim beyannamelerinde Avrupa birliği ile ilişkiler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15): 2175-2192.
- Atmış, E., 2003. Ormanlarımız ve siyasal partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim Hayvancılık ve Ormancılığımız Kongresi (3 Kasım 2003) Bildiriler Kitabı. Tarım Orkam-Sen Yayını, Ankara, s:189-209.
- Atmış, E., 2008. 2007 Genel seçim bildirgeleri çerçevesinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi* 10(14): 33-42.
- Atmış, E., 2016. Development of urban forest governance in Turkey. *Urban Forestry & Urban Greening*, 19: 158-166.
- Atmış, E., 2018. A critical review of the (potentially) negative impacts of current protected area policies on the nature conservation of forest in Turkey. *Land Use Policy*, 70: 675-684.

- Atmiş, E., Günşen, H. B., Özden, S., 2009. How can Turkey's forest cooperatives contribute to reducing rural development? *Unasylyva*, 234-235(61): 51-53.
- Atmiş, E., Günşen, H. B., 2011. 2011 Genel seçimlerinde siyasi partiler ve ormancılık ilişkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 11(2):191-204.
- Atmiş, E., Günşen, H. B., 2013. AK parti hükümetlerinin ormancılık politika ve uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimi kapsamında analizi. *Orman Mühendisliği*, 50(10-11-12): 8-23.
- Atmiş, E., Günşen H. B., 2016. Türkiye'de 2015 yılı genel seçimlerinde siyasal partiler ve ormancılık ilişkileri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 66(2): 587-599.
- Atmiş, E., Günşen H. B., 2018a. Comparative analysis of forestry policy and implementation of AK Party period in Turkey. *International Forestry Review*, 20(4): 405-419.
- Atmiş, E., Günşen H. B., 2018b. Degradation Caused by Run-of-the-River Hydroelectric Power Plants on Forests and Local Communities in Turkey. *International Symposium Ecology 2018, June 19-23, 2018. Kastamonu/Turkey*. P: 305.
- AK Parti, 2018. Adalet ve Kalkınma Partisi Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimler Seçim Beyannamesi. 360s. <http://www.akparti.org.tr/site/dosya/59647>
- Aymankuy, Y., Demirbulut, Ö. G., Aymankuy, Ş., 2016. Türkiye'de siyasi partilerin seçim beyannamelerinde turizmin yeri – haziran 2015 genel seçimleri örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16): 292-302.
- Aytaç, S. E., 2017. Türkiye'de siyasi partilerin seçim beyannamelerindeki politika öncelikleri, 2012-2015. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 26(2): 7-26.
- Bowen, G. A., 2009. Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2): 27-40.
- CHP, 2018. Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Bildirgesi Millet İçin Geliyoruz. 231 s. <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf>
- Coşgun, U., 2015. OGM Personel Atamalarının Ormancılık Araştırma Enstitü Müdürlüklerindeki Hukuksal ve Teknik Boyutlarının Değerlendirilmesi. IV. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi Bildiriler Kitabı, Trabzon, s:413-424.
- Coşkun, A. K., Türker, M. F., Öztürk A., 2015. Türkiye'de tek başına iktidar olan partilerin seçim beyannameleri ve hükümet programlarında ormancılık. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16(1): 72-88.
- Cubbage, F. W., O'Laughlin, J., Bullock, C. S., 1993. *Forest resource policy*. John Wiley and Sons, Inc..
- Çağlar, Y., 1979. *Türkiye'de Ormancılık Politikası (Dün)*. Ankara: Çağ Matbaası. Çağlar, Y. (2007). Siyasal Partilerin Ormanlarımıza ve Ormancılığımıza Yaklaşımları. Ormancılığımızın Demokratikleşmesi İçin Birlikte Yürüyüş Serisi. 15 S. Ankara.
- Çağlar, Y., 2015. Siyasal Partiler Ormancılığımız ile Ormanlarımızda da Havanda Su Dövüyor. Ormanlar ve Ormancılık Üzerine Sessiz Tartışmalar Serisi. Basılmamıştır.
- Çarkoğlu, A., 1998. The Turkish party system in transition: party performance and agenda change. *Political Studies*, XLVI: 544-571.
- Çelik, Ö., 2012. Siyasi partilerin ve adayların seçim harcamalarının sınırlandırılması. *Amme İdaresi Dergisi*. 45(3): 109-128.
- Daşdemir, İ., 2011. Dikili ağaç satışlarının uygulanması üzerine değerlendirmeler. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 13(20): 71-79.
- Erdönmez, C., Atmiş, E., Özden, S., 2010. *Türkiye'de Ormancılık Politikası*. In: Akesen, A., Ekizoğlu, A. (Eds.) Ormancılık Politikası. Türkiye Ormanlar Derneği Yayını, Ankara, pp: 101-146.
- Erdönmez, C., 2013. 2/B alanlarının satışının Türkiye ulusal ormancılık programı açısından irdelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(2): 307-324.
- Eryılmaz, A. Y., 1985. *Ormancılık Politikası Ders Notları*. KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Trabzon.
- Gümüş, C., 2004. *Ormancılık Politikası (Cilt 1)*. KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Trabzon.

- Gümüş, C., 2014. Osmanlıdan günümüze ormancılık politikalarının ormancılık örgütlenmesi üzerine etkileri ve güncel sorunlar. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 22-24 Ekim 2014. Isparta. S:447-489.
- Günay, T., 2003. *Ormancılığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış*. Tarım Orkam-Sen Yayınları. Ankara.
- Günşen, H. B., Atmış, E., 2017. Doğa turizmi master planlarının doğa turizmini geliştirmesindeki katkı düzeyi. 1. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. 23-25 Kasım 2017, Kastamonu, s:207-221.
- Günşen, H. B., Atmış, E., 2018. Türkiye'de Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi Üzerine Analizler. 4. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 4-6 Ekim 2018, Bursa, s:191-202.
- Günşen, H. B., Atmış, E., 2019. Analysis of change and deforestation in forests in Turkey. *International Forestry Review*, 21(2): 182-194.
- HDP, 2018. Halkların Demokratik Partisi Seçim Bildirgesi. 92s. <https://www.hdp.org.tr/tr/materyaller/secim-arsivi/24-haziran-secimleri/11967>
- İP, 2018. İyi Parti Seçim Beyannamesi Milletimizle Sözleşme. 134s. http://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf
- Kapani, M., 2016. *Politika Bilimine Giriş*. BB101 Yayınları, Ankara.
- Karpat, K. H., 2013. *Türk Demokrasi Tarihi*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kiriş, H. M., Gül, H., 2008. Türkiye'de siyasal eğilimlerin dönüşümü: yerel seçimler bağlamında bir çözümleme. *Amme İdaresi Dergisi*. 41(2): 101-129.
- Krott, M., 2005. *Forest Policy Analysis*. Springer, The Netherlands.
- MHP, 2018. Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi Milli Diriliş Kutlu Yükseliş. 130s. https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf
- Mutlu, A., 2008. Ekolojik sorunlara karşı benimsenen yaklaşımlarda yönetim düşüncesi. *Amme İdaresi Dergisi*, 41(4): 101-123.
- Neuendorf, K. A., 2017. *The Content Analysis Guidebook*. Second Edition. SAGE Publications. USA.
- OGM, 2012. Orman Genel Müdürlüğü 2013-2017 Stratejik Planı. Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.
- OGM, 2018. Orman Genel Müdürlüğü Resmi Ormancılık İstatistikleri 2017. <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx> Erişim: 15.11.2018.
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., Ekizoğlu, A., 1996. *Ormancılık Politikası*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını. İstanbul. 417 s.
- Quinn, T., 2010. *Mandates, Manifestos and Coalitions: UK Party Politics after 2010*. The Constitution Society, UK.
- Radkau, J., 2017. *Doğa ve İktidar Global Bir Çevre Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- REGA, 1950a. 31 Mart 1950 tarihli ve 7471 sayılı T.C. Resmi Gazetesi.
- REGA, 1950b. 03 Nisan 1950 tarihli ve 7473 sayılı T.C. Resmi Gazetesi.
- REGA, 1987. 28 Mayıs 1987 tarihli ve 19473 sayılı T.C. Resmi Gazetesi.
- Sakal, M., 1998. Siyasal karar alma sürecinde yer alan aktörler ve rolleri. *DEÜİİBF Dergisi* 13(1):211-230.
- SP, 2018. Saadet Partisi Seçim Beyannamesi Türkiye Vizyonu. 199s. <https://www.saadet.org.tr/dosyalar/1528900020beianname.pdf>
- Şeşen, E., Ertürk, K. Ö., 2017. Türkiye'de 1990 sonrası çevre politikalarının seçim beyannamelerine yansımaları. *Selçuk İletişim*, 10(1): 188-215.
- Tiyek, R., 2015. Sosyal politika kapsamında seçim bildirgelerinin değerlendirilmesi. *Emek ve Toplum*, 4(9): 36-63.
- Tok, T. N., 2012. Türkiye'deki siyasal partilerin eğitim söylemleri ve siyasaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(2): 273-312.

- Tokgöz, O., 1994. 1991 genel seçiminde refah partisi: siyasal reklamlarda yer alan imgeler ve söylem üzerinde bir araştırma. *Amme İdaresi Dergisi*, 27(1): 19-41.
- Tosun, G., Tosun, T., 1995. Türkiye’de kentleşme-siyasal yapılanma ilişkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 28(4): 445-63.
- VP, 2018. Vatan Partisi Seçim Bildirgesi. 58s. <http://vatanpartisi.org.tr/dosyalar/27/442121.pdf>
- Yargıtay, 2018. Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı. Erişim: 16.10.2018. <https://www.yargitaycb.gov.tr/sayfa/faaliyette-olan-siyasi-partiler/documents/Spartiler19072018.pdf>
- Yıldırım, H. D., Ayanoğlu, S., 2014. 6292 sayılı yasa hakkında düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 64(1): 1-11.
- YSK, 2018. Yüksek Seçim Kurulu 24 Haziran 2018 Genel Seçimi Sonuçları. <http://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536> Erişim tarihi: 30 Temmuz 2018.
- Yurdakul Erol, S., Yıldırım, H. T., 2017. A qualitative and quantitative analysis of Turkish forest policy documents in the rural development scope. *Ciencia Rural*, 47(6): 1-9.

BÖLÜM 3

AK PARTİ-AKP ORMANCILIĞI

TÜRKİYE’DE HÜKÜMETLERİN ORMANCILIK POLİTİKA VE UYGULAMALARI ÜZERİNE ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME (AKP ÖRNEĞİ)

Giriş

Siyasi partiler, ormancılıkta katılımın önemli ilgi gruplarından biridir. Türkiye’de ormancılık politikasının oluşmasında siyasi partilerin, özellikle iktidarı elinde bulunduran siyasi partilerin etkisi büyüktür (Atmış, 2003a; 2008). Krott (2005) da ormancılık politikası hakkında karar alınması sırasında üst düzey yönetim, parlamento ve siyasal partilerin katılımının çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Katılımcı demokrasinin yeterince gelişmediği ülkelerde, politik kararların alınmasında iktidarda olan parti (veya partiler) ile parti yöneticilerinin ağırlıklı etkisi vardır. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin 2002 yılından beri süren iktidarı sırasında ormancılık yönetiminde çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler; planlama ve mevzuatta yapılan değişikliklerden, 2003’te Çevre ile Orman Bakanlıklarını birleştiren örgüt yapısındaki değişikliğe kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. 2002’den beri tek başına iktidarda bulunan, hatta bazı dönemlerde Anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip olan AKP’nin, ülkenin ormancılık politikaları üzerinde önemli değişimler gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür.

6 Bu çalışma 2009 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E. ve Günşen, H. B., 2009. Türkiye’de Hükümetlerin Ormancılık Politika ve Uygulamaları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme-AKP Örneği. Orman ve Av Dergisi. 85(2): 33-42.

Bu çalışma, AKP hükümetlerinin ormancılıkta yönetim anlayışının ve uyguladığı ormancılık politikalarının; ormanlar ve toplum üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma ayrıca AKP dönemi ormancılık politikaların sorgulanacağı bir tartışma sürecini de başlatmayı hedeflemektedir. AKP hükümetlerinin ormancılık politikalarını eleştiren çeşitli çalışmalar vardır (Boztaşı, 2006; 2007; Çağlar, 2006; 2008a; 2008b; Demirtaş, 2007; 2008; Özkahraman, 2008). Fakat bu çalışmalar, AKP hükümetlerinin ormancılık politikası hakkındaki tespitlerini belli konular üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu çalışmada diğerlerinden farklı olarak AKP ormancılık politikalarına genel bir yaklaşım getirmeye çalışılmıştır. Yine de bu çalışmanın, AKP hükümetlerinin ormancılıkla ilgili tüm politika ve uygulamalarını ele aldığını iddia etmek yerine, öne çıkan konuları değerlendiren bir nitelik taşıdığını söylemek daha doğru olacaktır.

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen konular arasında; bakanlıkların birleştirilmesi ve örgüt yapısında yapılan değişiklikler, Anayasa ve Orman Yasası’nda yapılan değişiklikler, bürokratik kadrolardaki değişiklikler, Maden Yasası, Turizm Teşvik Yasası gibi mevzuatta yapılan değişiklikler, yanan orman alanları ve yapılan ağaçlandırmaların miktarı konusundaki çelişkili açıklamalar, “*millet ormanı*”, “*kent ormanı*” gibi yeni üretilen terimler, sivil toplum örgütleri ve meslek örgütleriyle

ilişkiler yer almaktadır. Ormanlık kamuoyunu ve tüm toplumu yakından ilgilendiren bu konuların, AKP hükümetleri tarafından hangi boyutlarıyla ele alındığı, bu politikaların üretilmesi sırasında demokratik ve katılımcı süreçlerin yaşanıp yaşanmadığı, bu politikaların toplum yararını ve sürdürülebilir ormanlık ilkelerini ne kadar dikkate aldığı bu çalışmanın ana çıktılarını oluşturmaktadır. Bulgular bölümü; “*Yasal Düzenlemeler, Yönetmelikler, Tepe Çeken Uygulamalar, Yeni Terim ve Söylemler, İletişim Hataları*” başlıklarını taşıyan beş başlık altında toplanmıştır. Tartışma ve Sonuç bölümünde bulgular değerlendirilmiş ve çeşitli tespitler yapılmıştır.

Yöntem

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulmuştur. 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimlerinde elde ettiği %36,29 oyla TBMM’ne 363 milletvekili sokmayı başarmıştır. Tek başına iktidar olmaya fazlasıyla yetecek miktardaki bu sayıyla, önce Abdullah Gül’ün başkanlığını yaptığı 58. Hükümet kurulmuş, daha sonra Recep Tayyip Erdoğan’ın başkanlığını yaptığı 59. Hükümet kurulmuştur. 22 Temmuz 2007’de yapılan genel seçimlerde oyunu arttırarak %46,58’e ulaştıran AKP, yine büyük bir çoğunlukla (341 milletvekili) Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında Türkiye Cumhuriyeti’nin 60. Hükümeti’ni kurmuştur. Orman Bakanlığı’nın 2003 yılında Çevre Bakanlığı’yla birleşmesinden önce 58. Hükümetin Orman Bakanlığı’nı yapan Osman Pepe, birleşmeden sonra da Çevre ve Orman Bakanı olarak 59. Hükümette ormanlık örgütünün en üst yöneticisi olmuştur. Osman Pepe 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan genel seçimlerden sonra kurulan 60. Hükümette görevini Veysel Eroğlu’na devretmiştir (AKP, 2009).

Hükümet uygulamalarının parti düzeyinde planlı bir sürecin parçası olup olmadığını belirleyebilmek

için; AKP’nin parti programı ve seçim bildirgeleri ile hükümet programları incelenmiştir. Ayrıca Çevre ve Orman Bakanlığı’nın bakanlık uygulamalarını anlatmak için hazırladığı, broşür, rapor ve kitaplar da incelenmiştir. Bu süreçte medyada ve meslek kamuoyunda gündeme gelen tepkiler de dikkate alınmıştır. Meslek kamuoyundan gelen tepkileri değerlendirmek amacıyla mesleki kuruluş ve sivil toplum örgütü temsilcileriyle çeşitli görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bilgiler analiz edilerek beş ana başlık altında toplanmıştır.

Yasal Düzenlemeler

2/B Değişiklikleri

6831 sayılı Orman Kanunu’nun 2/B maddesine göre orman dışına çıkarılmış alanların, işgalcilerine satışı konusunda AKP hükümetleri öncesi iktidarı elinde bulunduran birçok hükümet çeşitli girişimlerde bulunmuş, fakat bu girişimler 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkındaki Kanun’un değiştirilmesiyle sınırlı kalmıştır. Kanunda yapılan değişiklikler ya Cumhurbaşkanı tarafından geri çevrilmiş ya da Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir.

AKP hükümetleri bu konuda daha da ileri gitmiş ve Anayasa’daki ormanlıkla ilgili maddeleri (169. ve 170. maddeler) değiştirmeye kalkmıştır. AKP’nin kurduğu 59. Hükümet 2003 yılında orman dışına çıkarılan alanların orman köylülerine öncelik tanınarak işgalcilerine satılmasını öngören bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenleme Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından çeşitli gerekçelerle Anayasaya aykırı bulunarak TBMM’ye iade edilmiştir. Söz konusu girişimle ilgili olarak hazırlanmış olan İÜ. Orman Fakültesi görüşü de; “*Yasa teklifininin 170. maddesi tam olarak*

kapsamadığı, sadece satışı öngördüğü, hak sahibi sayılmanın ölçülerinin objektif olarak belirlenmediği, arazi sınıflandırmasına yer vermediği, ülkemiz kalkınma planlarını gözden uzak tuttuğu, çıkarılan alanların bütün olarak ihya, tahsis, planlama işlerinin garanti altına alınması gerektiği” şeklinde özetlenebilecek tespitleri ortaya koymaktadır (Ayanoglu, 2005).

Diğer yandan 60. Hükümet tarafından 2007 yılında Prof. Dr. Ergun Özbudun’a hazırlatılan Anayasa Tasarısı taslağında ormanlarla ilgili olarak hazırlanan 131. madde ile adeta ormanların talanı amaçlanmıştır. Bu taslakta Anayasa’da mevcut olan ve 59. hükümetin tarihi milat olarak ilan ettiği 31.12.1981 tarihi 23.07.2007 tarihine getirilmiş, “tarım alanına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler” ifadesine “veya başka alanlar” ifadesi eklenerek, her türlü kullanım için ve her zaman orman dışına çıkarılabilir olanağı sağlanmış, orman köylülerinin yasal ve anayasal hakları ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır (Anonim, 2008a). Sadece ormancılık konusunda değil, diğer konularda da büyük tepkiler alan bu taslak daha sonra TBMM gündemine getirilmemiştir.

15 Ocak 2009 tarihinde kabul edilen 5831 sayılı Kanunla; orman kadastro sununun, içinde ormancı bulunmayan kadastro komisyonlarının yapılmasına olanak verilmesi, orman dışına çıkarılan bu alanların kimler tarafından ne zamandan beri kullanıldığının tutanağa kaydedilerek hazine adına tescil edilmesi ve fiili kullanım durumları dikkate alınmak suretiyle ifraz (ayırma) ve/veya tevhit (birleştirme) işlemlerinin yapılmasına olanak sağlanmıştır. Bu düzenleme; 2/B alanlarının işgalcilerine satılabilmesini sağlayacak yeni bir anayasa değişikliği için gerekli altyapı hazırlığı olarak değerlendirilmektedir.

Kızılağaç ve Kestanelikler

5 Kasım 2003 tarihinde çıkarılan 4999 sayılı kanunla 6831 sayılı Orman Yasası’nın çok sayıda

maddesi değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle; sahipli arazilerdeki kızılbaşlıklar ile aşılı kestaneliklerin “orman ağacı” sayılmaması ve buradaki ağaçların kesilmesi ve çeşitli yollarla değerlendirilmesine yönelik iş ve işlemlerin köy muhtarlıkları tarafından yapılabilmesi sağlanmıştır (Çağlar, 2005). Kanununun 1. maddesinde öngörülen değişiklikle, kızılbaş ve kestane ormanlarını “Orman Sayılmayan Araziler” sınıfına dahil ederek Marmara ve Karadeniz ormanlarında korkunç bir orman katliamının başlatılması göze alınmıştır. Bu değişiklik; orman talanı bir yana, toprak erozyonu, heyelan ve seller nedeniyle çok büyük maddi kayıpların yanı sıra yüzlerce insanın yaşamını yitirmesi sonucunu doğuracak nitelik taşımaktaydı (Anonim, 2003). Ormanları azaltıcı nitelikteki bu değişiklik daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve sahipli arazide bulunan kızılbaş ve aşılı kestaneler tekrar orman ağacı sayılmıştır. Fakat, arada geçen zaman içinde binlerce kızılbaş kesilerek yok edilmiştir.

Maden Kanunu

2004 yılında yürürlüğe giren 5177 sayılı kanunla büyük ölçüde değişikliğe uğrayan 2613 sayılı Maden Kanunu ile en iyi nitelikteki ormanlarda bile taşocağı dahil her türlü maden arama ve işletme olanağı getirildiği ve dünyanın sayılı ekosistemine sahip olan Kazdağları gibi yörelerin yabancı firmalara peşkeş çekildiği belirtilmektedir (Anonim, 2008a). Yerli ve yabancı iş çevrelerinin baskıları sonucu çıkarıldığı belirtilen bu yasayla; ormanlar, ağaçlandırma sahaları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, meralar, sit alanları, su havzaları, kıyı alanları, turizm bölgeleri, askeri yasak bölgeler ve şahsa ait özel alanlar madencilik faaliyetine açılmıştır.

Orman kaynaklarından sürdürülebilir nitelikte mal ve hizmet üretimi sağlamak yerine, ormanı yok etmek pahasına altında barındırdığı maden kaynaklarının kısa sürede değerlendirip paraya

dönüştürülmesini amaçlayacak şekilde 2004 yılındaki yapılan bu değişiklik etkisini (2005'te Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden sonra) 2007 yılında göstermeye başlamıştır. 2003-2006 yılları arasındaki dört yıllık sürede orman alanlarında verilen maden işletme izni sayısı yılda ortalama 1218'den 2007 yılında 2089'a, maden tesis izni sayısı 576'dan 2211'e yükselmiştir. Aynı dönemde maden işletme izin alanı; 3637 hektardan, 11168 hektara, maden tesis izin alanı da 434 hektardan, 2146 hektara çıkmıştır (OGM, 2007). Bu durumda Maden Kanunu ve yönetmeliğindeki değişikliklerden sonra maden işletme ve tesis sayı ve alanlarının önceki dört yılın ortalamasının dört katına kadar çıktığı görülmektedir.

Turizm Teşvik Kanunu

24 Temmuz 2003 tarihinde çıkarılan 4957 sayılı Kanunla 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bu düzenlemeyle; “*Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri*”nin tamamı ve/veya alt bölgelerinin yahut birden fazla sayıda parseli, yerli ya da yabancı hiç ayırım gözetilmeksizin aynı yatırımcıya tahsisi, “*Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri*” ve “*turizm merkezleri*” dışında kalan; i) “*devlet ormanı*” sayılan araziler, ii) 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamındaki milli parklar, tabiatı koruma alanları, tabiat parkları ve tabiat anıtları, iii) 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname kapsamında ayrılmış yerler ve iv) meraların, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yerli ve yabancı turizm yatırımcılarına tahsis edilmesine olanak sağlanmıştır (Çağlar, 2005). Bu düzenlemeyle turizm tahsislerini iptal eden Anayasa Mahkemesi kararının hileli yollarla devre dışı bırakıldığı, yeni yasanın eskisini aratırcasına ormanların aleyhine hüküm içerdiği belirtilmektedir (Anonim, 2008a).

Ayrıca; 15 Mayıs 2008 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kanunla, yaklaşık olarak 1,1 milyon dönüm orman alanının turizm yatırımlarına açılabilmesinin sağlandığı, bu uygulama sonucu yapılacak yatırımların 330 bin dönüm alanı ormansızlaştırılabileceği ifade edilmektedir (Anonim, 2008a).

Bodrum Pina Yarımadası'nda bir otel yapılmak üzere tahsis edilen orman alanının 2006 yılı temmuz ayında yanmasından altı ay sonra bölgede otel için hafriyat çalışmalarına başlanması kamuoyunun gündemine gelmiş (Radikal, 2008), bu uygulama ormanların turizm amaçlı kullanımını sırasında yaşanan olumsuzluklara örnek oluşturmuştur. Farklı dönemlerde konuyla ilgili bakanların “Hükümetimiz, özellikle makilik ve bozuk ormanların olduğu yerleri tahsis ediyor, tahsis yapılırken genelde turizm açısından önemli, orman varlığı açısından önemsiz yerler ele alınıyor” (NTVMSNBC, 2008; Çağlar, 2008a) veya “*Turizme tahsis edilen alanlar aktif orman alanları değil, orman vasfını kaybetmiş turizme açılacak yerlerdir, kamuoyunda yanlış anlaşılmasın.*” (Radikal, 2005) şeklindeki ifadelerinin gerçeklerle örtüşüğünü söylemek güçtür.

Yönetsel Yapı

Bakanlıkların Birleştirilmesi

Çevre ve Orman bakanlıklarının 2003 yılında 4856 sayılı Kanunla birleştirilmesinden sonra “*ormancılığın asırlık birikimlerinin ve geleneklerinin birer birer yok edildiği, ormancılığın temel kavramlarının yozlaştırıldığı, orman mühendislerinin mesleklerine ve kurumlarına yabancılaştırıldığı, orman mühendisliği mesleğinin hafife alındığı, ormancılığın sloganlarla ifade edilebilecek basit bir faaliyet durumuna indirgenildiği belirtilmekte, Orman Bakanlığı ile Çevre Bakanlığı'nın birleşmesinden ormancılık sektörünün*

zarar gördüğü, ormancılığın belli bir meslek geleneği olan, belirli bir hizmet disiplini anlayışına sahip, kurumsal yapısı nispeten sağlam ve tarihi geçmişi olan bir sektör olduğu, çevre kesiminin ormancılığın sırtına yüklediği iddia edilmektedir.” (Bozatlı, 2007). Ayrıca; bu birleşmeden sonra özellikle taşra örgütlenmesindeki sorunların arttığı, il çevre ve orman müdürlükleriyle ormancılık örgütünün merkez birimleri arasındaki organik bağların zayıfladığı, ormancılık mesleğiyle uyum gösteremeyen bürokratik kademelerin artmasıyla ormancılık uygulamalarının büyük ölçüde aksadığı belirtilmektedir (Ekizoğlu ve Akesen, 2006).

Siyasi Kadrolaşma

3 Kasım 2002-2003 yılları arası Orman Bakanlığı’nda, daha sonra da Çevre Bakanlığı ile birleştirilmesinden sonra Çevre ve Orman Bakanlığı’nda, önce kadrolaşmada ve sonra da ormancılık çalışmalarında birbirini izleyen hatalar yapıldığı belirtilmektedir (Anonim, 2005). AKP hükümetleri döneminde kadrolaşmak uğruna görevdeki tecrübeli ve bilgili bürokratların görevden alındığı, ormancılık tarihinde görülmeyen şekilde kıyım, sürgün ve görevden almalar yapılarak tecrübesiz ve deneyimsiz meslektaşlar ile mesleği bilmeyen dışarıdan getirilmiş elemanlarla ve sloganlarla işlerin yürütülmeye çalışıldığı ifade edilmektedir (Coşkun, 2006).

Örneğin; Çevre ve Orman Bakanlığının kuruluş kanununun çıkarılmasından sonra 46 adet orman fidanlık müdürlüğünün statüsü mühendisliğe dönüştürüldüğü için; müdür, müdür yardımcısı ve kıdemli mühendislerin kadroları kaldırıldığından, bu personelin ya emekliliğe zorlandığı ya da ihtisas dalları ile ilgili olmayan birimlerde istihdam edildiği, böylece yılların emeği, tecrübesi ve bilgi birikiminin bir anda yok edildiği belirtilmektedir (Anonim, 2007a).

60. Hükümet döneminde kadrolaşmanın cinsiyet ayrımcılığına kadar uzandığı ifade edilmektedir. İl Çevre ve Orman Müdürleri arasında bulunan üç kadın müdürün görevlerinden istifaya zorlamak için doğu illerine sürüldüğü haberleri 2007 yılında medyanın gündemine dahi gelmiştir (Erdem, 2007)

İlgi Gruplarıyla İlişkiler ve Katılım

Ormancılık örgütü uygulamalarında bütün süreçlerin “katılımcı” bir şekilde gerçekleştirildiği birçok belge ve açıklamada vurgulanmaktadır. Oysa ormancılık örgütünün; bırakınız kamuoyunun katılımını örgüt içi katılıma dahi izin vermeyen bir yönetim yapısına sahip olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir (Atmış, 2003b; Atmış vd., 2007).

AKP hükümeti zamanında da bakanlık çalışmaları sırasında meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinden görüş almaya bile tenezzül edilmediği özellikle vurgulanmaktadır (Anonim, 2003). Bu uygulamaya örnek olarak; 2003 yılında 2/B ile ilgili olarak yapılan Anayasa değişikliğiyle ilgili olarak orman fakültelerine, kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edildikten sonra görüş sorulması gösterilebilir.

Ormancılık örgütünün ilgi grupları arasında taraf tutabildiği, iş birliği yapılacak sivil toplum örgütünün seçiminde, örgütün hatalı uygulamalarına ses çıkarmayacak sivil toplum örgütlerinin seçildiği, eleştiren kesimlerin dışlandığı AKP öncesi de var olan (Atmış, 2003b) yanlış bir uygulamadır. Bu anlayış AKP hükümetleri döneminde de artarak sürmektedir. Örneğin; Orman Mühendisleri Odası bir dönem AKP hükümetinin yanlışlarına tepkisiz kalarak yönetime yakınlaşmakla suçlanmıştır (Bozatlı, 2007). Fakat, 2008’de Antalya’da çıkan Serik-Taşağül orman yangınından sonra Bakanlığın açıkladığı düşük miktardaki yanan alan miktarını, hazırladığı “bilimsel raporla” düzeltmeye çalışan ve yangının oluşumu ve yayılmasıyla ilgili nedenleri

ve önerilerini kamuoyuna açıklayan Orman Mühendisleri Odası'nın, Çevre ve Orman Bakanlığı üst düzey yetkililerinin hedefi haline geldiği görülmektedir (OMO, 2008a).

Sendika ve derneklerle ilişkiler de benzer uygulamalara konu olmaktadır. Bakanlık üst yönetiminin sendika değiştirme konusundaki baskıları, seçimlere müdahaleleri veya muhalif olarak algılanan sendika ve dernek yöneticilerine randevu vermeme gibi uygulamaları zaman zaman gündeme gelmektedir.

Tepki Çeken Uygulamalar

Baltalıkların Koruya Tahvili

Baltalık ormanları, tomruk elde etmek amacıyla işletilebilecek koru ormanlarına dönüştürerek “*ekoloji ve ekonominin uyum içerisinde olacağı sürdürülebilir bir ormancılık yapmak*” (OGM, 2006) için başlatılan “*baltalıkların koruya tahvil*” çalışmalarının ne bilimsel yararı ne de ekolojik dayanağı olduğu ve Türkiye ormancılığında eskiden beri uygulanan bir çalışma olduğu belirtilmektedir. 2000’li yıllarda yılda 6-7 milyon ton yakacak oduna ihtiyacı olan Türkiye’nin baltalıkların koruya çevrilmesi nedeniyle yakacak odun kıtlığı yaşayacağı ve bunun ülke ormanlarını daha çok yıkıma uğratacağı, bunun yerine baltalıkların niteliğini değiştirmeyerek hem bu ihtiyacın karşılanacağı hem toprak-su dengesinin daha iyi korunacağı, hem de orman köylülerinin sürekli istihdamının sağlanacağı belirtilmektedir (Çağlar, 2006). Uzmanlar ayrıca; tek türe dayalı koru ormanlarına göre normal baltalıkların daha büyük biyoçeşitliliğe sahip olduğu, baltalıkların su verimi, rejimi ve su niteliği açısından korudan daha fazla yararlı olacağı, baltalıkların biyokütle enerjisi açısından son yıllarda öne çıktığı, baltalıkların koruya dönüştürülmesi işleminin her yerde aynı şekilde uygulanamayacağı yönünde uyarılarda bulunmaktadır (Geray, 2007).

Kamusal Varlıkların Özelleştirilmesi veya Kapatılması

AKP hükümetlerinin ormanlara bakışı genellikle kaynaklardan yararlanmaktan çok, kaynaklardan gelir elde etmeye çalışmak şeklinde olmuştur. Özel sektörcü yaklaşımlar gereği; 2003 yılında çıkarılan 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da da kamusal varlıkların özelleştirilmesini sağlayabilecek yaptırımlara yer verilmiştir. Sözgelimi, Kanunun 2. maddesine göre; devlet ormanlarına ilişkin yönetim (amenajman) planları özel kişi ve kuruluşlara yaptırılabilir; millî parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve orman içi mesire yerleri ile av ve yaban hayatı alanları yine özel kişi ve kişilere işlettilmesi, 2004 yılında çıkarılan Çevre ve Orman Bakanlığı Merkez Teşkilatının Görevleri, Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'le de planlama ve projelendirme çalışmalarının neredeyse tümünün özel kişi ve kuruluşlara yaptırılabilmesi sağlanmıştır (Çağlar, 2005).

Ormancılık personelinin hizmet içi eğitimini sağlamak için kurulmuş olan “*Eğitim Tesisleri'nin, ormancı çalışanların düşünceleri alınmadan, tepkileri düşünülmeden, bir çırpıda 29 yıllığına kiraya verildiği, hatta bu tesislerin satış olanaklarının arandığı*” iddia edilmektedir (Anonim, 2005). Bakanlık kaynaklarında 35 eğitim merkezinin kapatılması bir başarı olarak gösterilmekte ve “*küçülen ve güçlenen bir OGM süreci yaşandığı*” belirtilmektedir (OGM, 2007). Bu uygulamayla bakanlık bünyesindeki hizmet içi eğitim ve insan kaynakları yönetimi işlevsiz hale dönüştüğü (Anonim, 2003) gibi, Bakanlık çalışanlarının bu tesislerde tatil yapma olanağının da ellerinden alındığı unutulmamalıdır.

2002 yılında 8 adet geçici orman fidanlığının kapatılması ve bir kısmının da satılması AKP hükümetlerinin ilk icraatlarından birisi olmuştur.

2003 yılında çıkartılan 4856 Sayılı Kanunla fidanlık müdürlüklerinin statüsü fidanlık mühendisliğine dönüştürülmüştür. Daha önce Bakanlar Kurulu kararı ile gerçekleştirilen fidanlık müdürlüklerinin kurulması ve kapatılması işlemi yetkisinin yeni yasayla Çevre ve Orman Bakanı'na geçmesiyle 2004 yılında Bakanlık oluru ile 39 adet orman fidanlığının kapatılması emri verilmiştir. Esas görevi, ağaçlandırma yapmak, devamlı ve geçici fidanlıklar kurmak, özel ağaçlandırma yaptırmak ve fidanlık tesis etmek isteyen gerçek ve tüzel kişileri desteklemek olan bir Bakanlığın (Anonim, 2007a), mevcut fidanlıkları kapatma işlemi üstelik rekor düzeyde ağaçlandırma çalışması yapacağını duyurduğu bir dönemde yapması düşündürücüdür.

Üçüncü Köprü ve İstanbul Ormanlarının Tahribi

İstanbul gibi arazi rantının yüksek olduğu kentlerde çeşitli altyapı projeleri de ormanların zarar görmesine neden olmaktadır. Bu projelere karar verme ve uygulama yetkisini elinde bulunduran iktidarlar, bu yetkilerini genellikle ormanlara zarar verecek şekilde kullanmaktadır. Bunun en önemli örneklerinden biri İstanbul'a yapılması düşünülen 3. Boğaz Köprüsü'dür. Üçüncü köprü hattının kuzeye kaydırılıp ormanları tehdit etmesi olasılığına çeşitli sivil toplum örgütleri tepki göstermektedir.

Sivil toplum örgütlerine ve uzmanlara göre 3. köprü; “çözüm değildir, aksine yeşil alanları ve su havzalarını yok edecek bir rant” köprüsüdür. Köprünün ve bağlantı yollarının yeni yapılaşmalara ve rant paylaşımlara neden olacağı, bunun sonucunda da Şile, Beykoz, Ömerli, Kemerburgaz, Belgrad ve Çatalca ormanları ve su havzalarının yok olacağı iddia edilmektedir (Birgün, 2008).

Yeni Terim ve Söylemler

AKP Hükümeti döneminde; “Her köye bir orman!”, “Devlet ormancılığında millet ormancılığına geçiyoruz!”, “Baltalık ormanlara son!”, “Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı!”, “Ormanların rehabilitasyonu!”, “Orman koruma çalışmalarının köy tüzel kişiliklerine bırakılması!”, “Özel ormancılık!” vb. gibi yeni terim ve söylemlerin ortaya çıktığı görülmektedir (Çağlar, 2008b). Bunlardan bazıları aşağıda irdelenmektedir.

Millet Ormancılığı

“Eskiden Türkiye'deki çevre koruma ve ormancılık alanında hâkim olan anlayış yasağcı bir anlayıştı... Bu yüzden ormancılık alanında devlet merkezli yasağcı anlayışa son verdik. Devlet ormancılığı anlayışından ormanların milletle birlikte yönetilmesi ve geliştirilmesinin esas alındığı millet ormancılığı anlayışına geçtik” şeklindeki açıklamalarla ve “Devlet ormancılığında Millet ormancılığına geçiş” sloganı ile gündeme getirilen “millet ormancılığı” teriminin; ormancılık literatüründe, ormancılık pratiğinde ve özellikle Anayasa başta olmak üzere ormancılık hukukunda yeri olmadığı, mevcut orman rejimini sulandıran, yozlaştıran ve kavram kargaşası yaratacak bir terim olduğu belirtilmektedir (Bozatlı, 2006).

Kent Ormanları

“Devlet ormancılığında millet ormancılığına geçiyoruz” diyerek başlatılan bir başka uygulama “kent ormanı” olgusudur. Uygulamaya göre kentler çevresinde bulunan doğal ormanlar ile ağaçlandırma alanlarının bir bölümü ayrılıp içine bazı yapay eklentiler yapılarak “kent ormanı” olarak adlandırılmıştır. “Bu çalışmaların dayanağı olarak yayımlanan kitapçıkta kent ormanlarının Orman Genel Müdürlüğü tarafından yönetileceği, giderlerinin döner sermayeden karşılanacağı, kamu kuruluşlarına bile kiraya verilmeyeceği belirtilmiştir.

Fakat, uygulama yazılanların tam tersi olmuş ve bazı kent ormanları AKP’li belediyelere verilmiştir.” Belediyeler de bu kent ormanlarını özel kişilere kiralamışlardır. Bu işlemlerin, kent ormanlarının hangi nitelikleri taşıyacağına, nerelerde kurulacağına, büyüklüğünün ne kadar olacağına, nasıl yönetileceğine ilişkin hukuksal düzenlemeler oluşturulmadan yürütüldüğü ifade edilmektedir (Demirtaş, 2007). Ayrıca yılların emeği ile meydana getirilen Yeşil Kuşak Projesindeki ormanların, kent ormanlarına dönüştürüldüğü ve bunların belediye ve diğer kuruluşlara devredildiği şeklinde iddialar da vardır (Coşkun, 2006). Hatta kent ormanının ne olduğu bilinmeden mevcut koru ormanlarına kent ormanı kurma yarışına girildiği ve kent ormanı levhası asıldığı, çoğu yerde de bu levhaların arkasında hiçbir faaliyet yapılmadığı belirtilmektedir (Anonim, 2007b).

Tabiat Parkları

60. Hükümet zamanında, aslında korunan alan mevzuatı içinde önemli yer tutan tabiat parklarının farklı bir şekilde gündeme geldiği görülmüştür. Çevre ve Orman Bakanlığı’nın 26 Ekim 2007’de valiliklere gönderdiği bir yazıyla her ilde ve büyük ilçelerde “tabiat parkları” kurulması için uygun mekanların tespit edilerek çalışmalara başlanması istenmiştir.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun öngördüğü tabiat parkından farklı, fakat aynı ismi taşıyan yeni bir alan kullanımının çıkarılması, yine çok kısa süre önce bir önceki hükümet tarafından benzer amaçlarla kurulan kent ormanlarında olduğu gibi, hazırlıksız, mevzuatta yeri olmayan, altyapısı olmayan yeni bir alan kullanımını gündeme getirmiştir (Demirtaş, 2007).

İletişim Hataları

Abartılı Ağaçlandırma Rakamları

AKP hükümetlerinin ilk ikisinin programında (58. ve 59. hükümetler) orman hakkında hiçbir ifade yer

almamaktadır. Fakat, 60. Hükümet Programı’nda; ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verileceği, Türkiye’nin biyolojik çeşitlilik bakımından zengin olduğu, küresel ısınma ve erozyonla mücadele için ağaçlandırma, iyileştirme çalışmalarına hız verileceği, “*yeşil kuşak ormancılığı*”nın geliştirileceği vurgulanmıştır (Anonim, 2009).

60. Hükümet döneminde başlatılan ve içinde “*Türkiye orman yönünden zengin bir ülke değildir.*” gibi garip bir ifadeyi de barındıran “*Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı*”nın (ÇOB, 2007), yapılan yanlış icraatlar sonucu ortaya çıkan orman talanını örtbas etmek için başlatıldığı iddia edilmektedir. 2007 de gerçekleştirilen ağaçlandırma miktarının 31.500 hektar olmasına rağmen, yetkililer tarafından 450.000 hektar ağaçlandırma yapıldığının açıklandığı, beş yıllık programda ağaçlandırılacak alan miktarı olarak 2.3 milyon hektarlık bir sahanın açıklandığı, aslında programın % 73’ünün “*Rehabilitasyon*” denilen ve “*ormancılık bilimi ile bağdaşmayan*” bir uygulama olduğu, asıl görevi ağaçlandırma yapmak olan genel müdürlüğe beş yılda sadece 116.000 hektar ağaçlandırma uygulamasının programlandığı, özel sektörün de bu dönemde 136.000 hektar ağaçlandırma yapmasının öngörüldüğü belirtilmektedir. Yani bakanlık ve diğer kurumlar için 5 yılda öngörülen toplam ağaçlandırma miktarı 252.000 ha’dır (Anonim, 2008a, Demirtaş, 2008; Özkahraman, 2008). Bu da yılda ortalama 50.400 ha bir alana denk gelmektedir.

Planda bozuk ormanları en az emek ve masrafla verimli koru ormanına dönüştürmeyi amaçlayan (ÇOB, 2007) rehabilitasyon çalışmaları; şu anda orman olan ancak “*bozuk orman*” diye nitelendirilen yerlerde yapılacak çalışmalardır. Orman niteliğinde olan bir yerde yapılacak çalışmaları, yeni orman oluşturuyormuş (ağaçlandırma) gibi göstermenin; ormancılık bilimlerine de bugüne kadar yapılan uygulamalara da aykırı olduğu, rehabilitasyon çalışmalarının

esas amacının orman yenilemek değil, endüstriyel ve yakacak nitelikli odun elde etmek olduğu ormancılık örgütünde uzun yıllar çalışmış olan uzmanlar tarafından belirtilmektedir (Özkahraman, 2008). Kamuoyuna “Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği” olarak yansıtılan plânlanmanın, gerçekte “Rehabilitasyon Çalışması” olması, söz konusu çalışmanın güvenilirliğini sarsmakta ve kamuoyunda tartışmalara yol açmaktadır. Bu nedenle, plânın tanıtımı ve uygulanması sürecinde, hedeflenenin salt ağaçlandırma çalışması olmayıp rehabilitasyon ağırlıklı olduğunun kamuoyuna duyurulması ve yanlış anlaşılmaya yol açılmaması gerektiği vurgulanmaktadır (Hızal vd., 2008).

Rehabilitasyon çalışmalarının yanı sıra erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmaları da ağaçlandırma çalışması kapsamına dahil edilmiştir. Erozyon kontrolü; fiziki önlemler, bitkilendirme ve ağaçlandırma biçiminde yürütülen teknik çalışmaları kapsamaktadır. Bu yüzden erozyon kontrol çalışmasının tümünü “ağaçlandırma” olarak nitelendirmek doğru değildir. Mera ıslahı; niteliği bozulmuş, verimi azalmış ve erozyon tehlikesi taşıyan yerlerde yapılacak çalışmalar, merayı iyileştirmeye yöneliktir. Asla ağaçlandırma yapmayı öngörmez (Demirtaş, 2008).

Ağaçlandırma alanı miktarı konusunda ormancılık örgütü içinde de çelişkili açıklamalar yapılmaktadır. Resmi istatistiklere göre ağaçlandırma ve rehabilitasyon çalışmaları 2003-2006 yılları arasında toplam 807.041 ha olmasına karşılık, genel müdür düzeyinde yapılan açıklamalarda 1.349.000 ha, müsteşar yardımcısı düzeyinde yapılan açıklamalarda 1 milyon ha, bakan tarafından yapılan açıklamalarda ise 1.400.000 ha olarak verilmektedir (Anonim, 2007a).

Yanan Alan Miktarlarının Düşük Açıklanması

Bizzat Çevre ve Orman Bakanı tarafından; 2003-2007 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde

yanan orman alanlarının önceki 15 yıla göre %50 azaldığı ifade edilmiştir (NTVMSNBC, 2007). 2003-2004 yıllarında yangın sayısının düşük olması, büyük bir yangının meydana gelmemesi ve yanan alanların az olmasının polemik konusu yapılması, 2005 ve 2006 yıllarında da bu yönde büyük bir facia yaşanmaması üzerine hükümet, aldığı önlemlerle yangın sorununu çözdüğünü kamuoyuna sık sık açıklamayı tercih etmiştir. Fakat aynı yönetim, 2007 yılında orman yangınlarına ilişkin rakamlar yüksek çıkınca, bu kez hava şartlarının çok anormal seyrettiği gibi gerekçelerin arkasına sığınarak yangınlar konusundaki yanlış yaklaşımların örneklerini sergilemiştir. Oysa 1999-2002 yıllarında yangın harcamalarının döner sermayeden genel bütçeye aktarılmış olması, bütçe olanaklarının iyileştirilmesi, idari ve teknik yapının güçlendirilmesi şeklindeki uygulamalarla orman yangınları ile yapılan mücadelenin ciddi adımlarının 58. Hükümetten önce atıldığı belirtilmektedir (Anonim, 2008b).

Ormancılık yöneticilerinin yanan alanları çok küçük rakamlarla kamuoyuna sunduklarına örnek olarak; 2006’daki Milas/Mumcular yangını verilmektedir. Kamuoyuna önce 200 hektar sonra 400 hektar ve 600 hektar olarak beyan edilen yanan alan miktarı, daha sonra Orman Genel Müdürlüğü kayıtlarında 2.600 hektar olarak yer almıştır. Oysa gerçek miktar 3.526 hektar olarak tespit edilmiştir (Anonim, 2007b).

31 Temmuz-4 Ağustos 2008 arasında Antalya’da Serik ve Taşağıl orman işletme müdürlükleri sınırları içinde çıkan yangın sonucu bakanlık yetkilileri tarafından 4-5 bin hektarlık bir sahanın yandığı açıklanmıştır. Oysa TMMOB Orman Mühendisler Odası 24.08.2008 tarihinde açıkladığı; “Yangında yanan ormanların miktarı kamuoyundan saklanmaya çalışılmıştır... Yangında 16.925 hektar orman alanı tahrip olmuştur.” şeklinde ibareler taşıyan raporu konuya farklı bir boyut katmıştır (OMO, 2008b). Yine Türkiye Ormancılar

Derneği de yanan ormanın alanının 4 bin hektar değil, 20-25 bin hektar olduğunu açıklamıştır (Anonim, 2008b). Yangından dört ay sonra Serik Kaymakamlığı'nın verdiği rakamlara göre 20.552 hektarlık alanın zarar gördüğü, 15.792 ha alanın yandığı resmen açıklanmıştır (Akşam, 2008) Daha önce Türkiye'nin en büyük yangını 13.260 ha yanan alanla 1979 yılındaki Marmaris Yangınıydı. Bu durumda Antalya Serik-Taşağıl Yangını Türkiye'de yaşanan en büyük yangın olarak literatüre geçmiş, fakat bu en büyük yangın bile AKP hükümeti tarafından kamuoyundan saklanmaya çalışılmıştır.

Medyatiklik: Acarkent Fiyaskosu

59. Hükümetin Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe'nin gündeme getirdiği: “Acarkent'te %6 olarak alınan inşaat izninin %94'e kadar çıkarıldığı ve bu yüzden şirkete verilen izinlerin iptal edildiği” (Milliyet, 2006a) açıklaması, başlangıçta bir bakanın ormanları sahiplenmesi ve koruması adına önemli bir çaba olarak görülmüştür. Fakat bu açıklamadan kısa bir süre sonra, aynı bakan döneminde daha önceden (26 Temmuz 2005) yapılan bir düzenlemeyle özel ormanlardaki inşaat alanlarının genişletilmesine olanak sağlandığı ve buna bağlı olarak yapımcı şirkete Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan gereken izinlerin verilmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Bakanın bu tavrının ormanları korumaktan çok, medyatik olmaya yönelik bir çaba olduğu anlaşılmıştır.

Bakanın medyada yer alma adına tek bir şirketi hedef alarak gündeme getirdiği konunun birçok özel ormanı ilgilendirdiği sonradan ortaya çıkmıştır. Örneğin; Saip Molla-2 Özel Ormanı'nda bulunan Beykoz Konakları'nda da verilen iznin 57 bin 907 m² olduğu, ancak 907 bin 215 m² alanda inşaat yapıldığı haberi medyada yer almıştır (Milliyet, 2006b). Daha sonra özel ormanda inşaat oranın %5'i kesinlikle aşmayacak bir düzenlemenin yapıldığı aynı Bakan tarafından açıklanmış olsa da böyle bir düzenlemenin halen yürürlüğe girmediğini söylemek mümkündür.

Son Değerlendirme

İktidarı sırasında Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerini değiştirme girişiminde bulunarak, 2/B ile orman dışına çıkarılmış alanları satıp 25 milyar dolar kazanmayı uman AKP'nin ne 2002 ve 2007 genel seçimlerindeki seçim beyannamelerinde, ne de hükümet programlarında bu konuya tek cümle dahi yer vermemesi dikkat çekmektedir (Atmış, 2003a; Atmış, 2008; Anonim, 2009).

AKP seçim bildirgelerinde, orman köylüsünü kalkındıracağını ve gelirlerini arttıracığını, bunu çok yönlü destekleri ve orman gelirlerinden köylüye aktarılan kaynakları daha yüksek düzeye çıkararak yapacağını belirttiği halde, 2/B alanlarından yapılacak satışlardan elde edilecek gelirin orman köylüsüne aktarılacağı söylemi dahil birçok uygulamasında orman köylüsüne yeni kaynak sağlayacak bir düzenleme ortaya koymamaktadır.

AKP seçim bildirgelerinde veya son hükümet programında: “Biyolojik çeşitliliği koruma” vurgusunu ortaya çıkarmakta, doğal kaynak, biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınma gibi kavramlara özel atıflarda bulunmakta, doğal kaynakları korumayı ve gelecek nesillere aktarmayı en temel görevleri arasında saymakta, Türkiye'yi bu değerlerin korunduğu, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gözetten bir ülke yapmayı hedeflemekte, gelecek kuşakların hakkını gözeterek, ekonomik kalkınmayı ve doğal kaynaklardan herkesin adil biçimde yararlanmasını sağlayacak çevre yönetim sistemleri oluşturmayı benimsemektedir (Atmış, 2008; Anonim, 2009). Fakat buna rağmen; ormanları topluma çeşitli yararlar üreteceği doğal bir varlık olarak görmek yerine, öncelikle gelir elde edecek bir kaynak olarak yönetmeye çalışmaktadır. Hükümetleri döneminde ortaya koydukları ormanlar aleyhindeki yasal ve yönetsel uygulamalar (2/B, Maden Kanunu, Turizm Teşvik Kanunu vb.) bu durumun göstergesidir.

Sonuç olarak; AKP hükümetlerinin ormancılık politika ve uygulamaları incelendiğinde aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür:

- Daha önceki dönemlere ait çalışmalar yok sayılmakta, ormancılık çalışmalarının yoğunlukla AKP hükümetleri döneminde yapıldığı iddiası yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır (Örnek: Yaptıkları ağaçlandırma miktarının kendilerinden öncekilerinin toplamından fazla olduğunu iddia etmeleri, yanan alan miktarının daha önceki dönemlere oranla yarıya indirildiğinin söylenmesi).
- Kendilerinden önce de yapılan bazı uygulamaların, sanki kendi dönemlerinde yeni başlatılmış gibi sunulması (Örnek: Baltalıkların koruya tahvili, millet ormancılığı vb.).
- Hükümet programlarında ve seçim bildirgelerinde aksine hükümler bulunduğu halde, ormanların; topluma çok yönlü hizmetler sağlayan bir doğal varlık olarak değerlendirilmesi yerine, kısa vadeli gelir kaynağı olarak görülmesi (Örnek: 2/B, Maden Kanunu, Turizm Teşvik Kanunu, eğitim tesislerinin satışı vb.).
- Ormanların hem şu anki hem de gelecek kuşakların gereksinimini karşılayacak şekilde değil, yerli ve yabancı çıkar gruplarının isteklerini karşılayacak ve siyasi beklentilerin tatminine öncelik verecek şekilde yönetilmesi (Örnek: 2/B, Maden Kanunu, Kızılağaç ve Kestanelikler vb.).
- Hukuksal altyapısı oluşturulmuş planlı çalışmalar ortaya koymak yerine, yukarıdan dayatılan, fakat uygulamada karşılığı olmayan ve birbiriyle çelişen “yeni” terim ve söylemler geliştirmeye ağırlık verilmesi (Örnek: 2/B’leri satarak 25 milyar dolar kazanma söylemi, millet ormancılığı, kent ormancılığı, tabiat parkları vb.).

- Hukuk sisteminin reddetmesi ve toplumun tepki göstermesine rağmen, bazı politika ve uygulamalarda ısrarcı olunması (2/B ile ilgili düzenlemeler, Turizm Teşvik Kanunu vb.).
- Sivil toplum örgütleri ve sendikalarla ilişkilerinde, daha önceki hükümetlerden farksız olarak, kendine yakın gördüğü, muhalif olmayacağını düşündüğü örgütlerle yakın ilişkilerde bulunma, muhalif örgütlere mesafeli davranma, hatta üye yapılarına ve seçimlerine müdahil olma (Örnek: Orman Mühendisleri Odası, Sendikalar vb.).
- Daha önceki dönemlerde de var olan siyasi kadrolaşmanın, bazı birimleri kapatma pahasına arttırılarak sürdürülmesi (Örnek: Bakanlıkların birleştirilmesi, müdürlük veya başmühendisliklerin kapatılması).
- Medyayla, dolayısıyla toplumla sağlıklı ilişkiler kuramama. İletişim çalışmaları; toplumla karşılıklı ilişki kuran ve sürekliliği olan halkla ilişkiler çalışmaları olmaktan çok, kısa vadeli ve yanıltıcı nitelikler taşıyan, daha çok Çevre ve Orman Bakanı'nın propagandasının yapılmasını sağlayan etkinlikler düzeyindedir (Örnek: Ağaçlandırma miktarlarının çok, yanan alan miktarlarının az gösterilmesi, Acarkent vb.).

İktidarı döneminde orman kadastrounun %95 oranına ulaşmış olması ve sivil toplum örgütleri, mesleki örgütler ve diğer siyasi partilerin de desteğiyle çıkarılan 5531 sayılı Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun gibi gelişmelerde AKP hükümetlerinin olumlu katkılarını unutmamak gerekir. Fakat, bu çalışmada 7 yıllık bir süreye yaklaşan AKP iktidarının uygulamakta olduğu ormancılık politikaları eleştirel açıdan değerlendirilmeye çalışıldığı için, daha çok AKP hükümetleri sırasında öne çıkan olumsuzluklar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışma sonucu ortaya çıkan bulguların tartışılması ve daha nitelikli bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Hem Türkiye'deki ormancılık yönetiminin hem de AKP hükümetleri ve alternatiflerinin bu tür tartışma süreçlerine gereksinimi vardır.

Kaynaklar

AKP, 2009. Adalet ve Kalkınma Partisi Resmî WEB Sayfası. www.akparti.org.tr (Ziyaret Tarihi: 02.04.2009).

Akşam Gazetesi, 2008. Yanan Alanda CHP Haklı Çıktı, 15.12.2008, <http://arsiv.aksam.com.tr/haber.asp?a=138219,4&tarih=15.12.2008>

Anonim, 2003. Bir Kez Daha Uyarıyoruz Ormanlar Bütçe Açığını Kapatmak İçin Kaynak Olarak Kullanılamaz, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2003-1, S:6-7.

Anonim, 2005. Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman Pepe'ye Açık Mektup. Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2005-3, S:2-3.

Anonim, 2007a. Ağaçlandırma Çalışmaları ve Fidanlıklar, Orman Yangınları ve Ormancılık Konularındaki Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman Pepe'nin Söylemleri ile Uygulamalardaki Çelişkiler Hakkında Derneğimiz Görüşleri, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 2, Cilt: 83, Yıl: 2007, S:17-20.

Anonim, 2007b. Başyazı: Yeni Dönemden Beklentilerimiz ve Endişelerimiz-Basın Açıklaması: Orman Yangınları. Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 83, Yıl: 2007, S:2-4.

Anonim, 2008a. Çevre Günü Kutlanmalı mı? Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 3, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 2.

Anonim, 2008b. Başyazı: Orman Yangınlarıyla Mücadele Yeniden Değerlendirilmelidir. Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 2-3.

Anonim, 2009. 60. Hükümet Programı. Başbakanlık Resmî WEB Sitesi. basbakanlik@gov.tr (Ziyaret Tarihi: 16 Nisan 2009).

Atmış, E., 2003a. Ormanlarımız ve Siyasal Partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim Hayvancılık ve Ormancılığımız Kongresi (3 Kasım 2003) Bildiriler Kitabı. Tarım Orkam-Sen Yayını. Ankara. S: 189-209.

Atmış, E., 2003b. Dünyada ve Türkiye'de Ormancılıkta Katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi (19-20 Mart 2003) Kitabı. TOD Yayını. Ankara. S:81-101.

Atmış, E., Özden, S., Lise, W., 2007. "Public participation in forestry in Turkey", *Ecological Economics*, Volume 62, Issue 2. S: 352-359

Atmış, E., 2008. 2007 Genel Seçim Bildirgeleri Çerçevesinde Siyasi Partiler ve Ormancılık İlişkileri. Bartın Orman Fakültesi Dergisi. Cilt: 10. Sayı: 14. S: 33-42.

Ayanoğlu, S., 2005. Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi Konusunda Karşılaşılan Hukuksal Sorunlar, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2005-1, S: 29-39.

Birgün, 2008. Birgün Gazetesi 12.02.2008 tarihli haberi. www.birgun.net

Bozatlı, A., 2006. Kuyuya Atılan Taş: "Millet Ormancılığı", Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-5, S: 45-48.

Bozatlı, A., 2007. Ormancılık Aşınmakta, Ormancılar Uyumakta, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 83, Yıl: 2007, S: 5-8.

Çağlar, Y., 2005. "2 B"yi Tartışmak, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2005-1, S: 40-47.

Çağlar, Y., 2006. Ormanlarımızda Yine Kaş Yaparken Göz Çıkarılıyor... , Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-1, S: 13-15

Çağlar, Y., 2008a. Bahçelerde Kereviz Gel Bize Bazı Bazı, Turizm Teşvik Yasası Hakkında Görüş.

Çağlar, Y., 2008b. Ormanlarımız "Dün" Yandı, "Bugün" De Yanıyor ve "Yarın" da Yanacak ! (2), Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 14-18.

ÇOB, 2007. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı 2008-2012. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını. 104 S. Ankara.

- Coşkun, Y., 2006. Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman PEPE'ye Açık Mektup, Türkiye Ormanlıklar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-3, S: 43-44.
- Demirtaş, A., 2007. Yeni "Tabiat Parkları" mı?, Radikal Gazetesi, 2 Aralık 2007. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=EklerDetay&ArticleID=875670&CategoryID=42&Date=30.10.2008>
- Demirtaş, A., 2008. Çevre ve Orman Bakanlığı Toplumunu Yanıltıyor, Türkiye Ormanlıklar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 24-26.
- Ekizoğlu, A. ve Akesen, A., 2006. Tarihi Süreç İçinde Ormanlık Örgütünde Görülen Yapısal Dalgalanmalar. I. Ormanlıkta Sosyo Ekonomik Sorunlar Kongresi Bildiriler Kitabı (26-28 Mayıs 2006) (Edit: Sezgin Özden). A. Ü. Çankırı Orman Fakültesi Yayını. S: 156-161. Çankırı.
- Erdem, Z., 2007. "Çevre"ye Kadın İstenmiyor mu? Radikal Gazetesi (24.11.2007). <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=832630&Date=30.10.2008&CategoryID=98>
- Hızal, A., Karaöz, Ö., Dirik, H., Türker, A., Erdönmez, C., 2008. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı (2008-2012) Hakkında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Görüşü
- Geray, A. U., 2007. Baltalıkları Koruya Dönüştürme. Ormanlık İktisadi Sosyal Çalışma Grubu WEB Sitesi. Ekleme Tarihi: 31.01.2007. <http://www.foresteconomics.org/>
- Krott, M., 2005. Forest Policy Analysis. Avrupa Orman Enstitüsü (EFI) ve Springer Yayını. Dordrecht/Hollanda. 323 S.
- Milliyet Gazetesi, 2006a. Yüzde 60'lık Bürokrat, 01.12.2006, <http://www.milliyet.com.tr/2006/12/01/guncel/axgun01.html>
- Milliyet Gazetesi, 2006b. Pepe: Artık Orman Katliamları Olmayacak, Fikret Bila'nın Köşe Yazısı, 03.12.2006. <http://www.milliyet.com.tr/2006/12/03/yazar/bila.html>
- NTVMSNBC, 2007. 2 Milyon Hektarlık Alan Ağaçlandırılacak. 16.11.2007. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/426452.asp>
- NTVMSNBC, 2008. Çevre Bakanı: Makilik Alanları Turizme Açıyoruz. 04.04.2008. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/441703.asp>
- OGM, 2006. Baltalık Ormanlarının Koruya Dönüştürülmesi Eylem Planı (2006-2015). Orman Genel Müdürlüğü Yayını. 25 S. Ankara.
- OGM, 2007. OGM 2003-2007. Orman Genel Müdürlüğü Yayını. 101 S. Ankara.
- OMO, 2008a. Kamuoyuna Zorunlu Açıklama. Orman Mühendisleri Odası WEB Sitesi. <http://www.ormuh.org.tr/index.php/guncelkonular/1-son-haberler/276-kamuoyuna-zorunluaciklama.html> (14 Ekim 2008)
- OMO, 2008b. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü Serik ve Taşagil İşletme Müdürlüklerinde 31 Ağustos 2008-04 Ağustos 2008 Tarihleri Arasında Çıkan Orman Yangınına İlişkin Orman Mühendisleri Odası Komisyon Raporu. 9 S. <http://www.ormuh.org.tr/index.php/dokumantasyon/raporlar>
- Özkahraman, İ., 2008. "Ağaçlandırma Eylem Planı" Gerçek Olmayan Söylemlere Dayalı Bir Aldatmacadır, Türkiye Ormanlıklar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 84, Yıl: 2008S: S:27-29.
- Radikal Gazetesi, 2005. Orman Arazileri Turizme Verilecek. 07.03.2005. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=740080&Date=30.10.2008&CategoryID=98>
- Radikal Gazetesi, 2008. "Tesadüf"ler Bodrum'u Geriyor. 17.02.2008. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=RadikalHaberDetay&ArticleID=840527&Date=21.04.2009&CategoryID=97>

AK PARTİ HÜKÜMETLERİNİN ORMANCILIK POLİTİKA VE UYGULAMALARININ SÜRDÜRÜLEBİLİR ORMAN YÖNETİMİ KAPSAMINDA ANALİZİ⁷

Giriş

Siyasal karar alma sürecinde kamusal mal ve hizmetlere olan talebin belirlenmesinde önemli görevler üstlenen siyasi partiler (Sakal, 1998); çağdaş toplumların hepsinde toplum iradesinin siyasi arenaya yansımada birinci derecede önemli rol oynarlar (Kapani, 1998; Bulut ve Güven, 2010).

Ormancılık politikası hakkında önemli kararlar alınması sırasında üst düzey yönetim, parlamento ve siyasi partilerin katılımının çok önemli olduğu belirtilmektedir (Krott, 2005). Türkiye’de ormancılık politikasının oluşturulmasında; ormancılıkta katılımın önemli ilgi gruplarından biri olan siyasi partilerin, özellikle iktidarı elinde bulunduran partilerin önemli etkileri vardır (Atmış, 2003a; Atmış, 2003b; Anonim, 2005). Ormanlarla ilgili teknik, hukuksal ve kurumsal düzenlemeler Türkiye özelinde de ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasi değişme ve gelişmelerin hem nedeni olabilmekte hem de bu değişim ve gelişmelerden etkilenebilmektedir. Bu nedenledir ki “*orman*” sayılan alanlar ve ormancılık

düzeni, özellikle 1950’li yıllardan bu yana tüm siyasi iktidarların ilgi alanlarından birisi olmuştur (Çağlar, 2010).

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AK Parti) 2002 yılından beri süren iktidarı sırasında da ormancılık yönetiminde çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler; planlama ve mevzuatta yapılan düzenlemelerden, 2003 ve 2011 yıllarındaki örgüt yapısındaki değişimlere kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. 2002’den beri tek başına iktidarda bulunan, hatta bazı dönemlerde Anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip olan AK Parti’nin, ülkenin ormancılık politikaları üzerinde önemli değişimler gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür (Atmış ve Günşen, 2009). AK Parti, kendi döneminde yaptığı ormancılık çalışmalarının, kendisinden önceki 78 yıl boyunca görev yapan tüm Cumhuriyet hükümetlerinden daha fazla olduğunu ifade eden iddialı bir söylemin sahibidir. Buna örnek olarak; 2011 Seçim Beyannamesi’ndeki; “8 yılı aşkın sürede, 78 yılın birikimlerine yenilerini eklemiş, 78 yılda yapılanların çok daha fazlasını bu sürede ülkenin ve milletin hizmetine sunmuştur” ve 61. Hükümet Programı’ndaki; “Ülkemizi, iktidarımız döneminde orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi haline getirdik, orman varlığımızı zenginleştirdik ve ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik. Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçte bir

7 Bu çalışma 2013 yılında yayımlanmıştır. Atmış, E. ve Günşen, H.B., 2013. AK Parti Hükümetlerinin Ormancılık Politika ve Uygulamalarının Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kapsamında Analizi. Orman Mühendisliği Dergisi. TMMOB Orman Mühendisleri Odası Yayını. Sayı: 10-12. S: 8-23.

orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.” ifadeleri gösterilebilir (AK Parti, 2012).

Bu çalışma AK Parti hükümetleri zamanındaki ormancılık çalışmalarıyla önceki dönem yapılan ormancılık çalışmalarını karşılaştırarak, AK Parti hükümetleri döneminde yapılan ormancılık çalışmalarının, kendisinden önceki hükümetlerden hangi şekilde farklılaştığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

AK Parti hükümetlerinin ormancılık politikalarını değerlendiren çeşitli çalışmalar vardır (Bozatlı, 2006; 2007; Çağlar, 2006; 2008a; 2008b; Demirtaş, 2007; 2008; Özkahraman, 2008; Atmış ve Günşen, 2009). Bu çalışmalar, AK Parti hükümetlerinin ormancılık politikaları hakkındaki tespitlerini belli konular üzerinde odaklandırmıştır. Bu çalışmanın diğerlerinden farkı; AK Parti ormancılık politikaları değerlendirilirken, Sürdürülebilir Orman Yönetimi ölçüt ve göstergelerinin kullanılması ve bu dönemde yapılan ormancılık çalışmalarının bir önceki dönemle karşılaştırılmasıdır. Ayrıca bu karşılaştırmalarda kullanılan bütün rakamlar, -bir iki istisna hariç- devlet ormancılık örgütü tarafından yayınlanmış olan resmi istatistiklere ait verilerdir. Bu çalışmanın; AK Parti hükümetlerinin ormancılıkla ilgili tüm politika ve uygulamalarını ele almadığını, Sürdürülebilir Orman Yönetimi (SOY) ölçüt ve göstergelerine göre düzenlenen konuları içeren sınırlı bir nitelik taşıdığını belirtmek gerekmektedir.

Yöntem

Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 Ağustos 2001 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Fazilet Partisi'nin Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki reformist kanadı tarafından kurulmuştur (Coşar ve Özman, 2004; Bingöl ve Akgün, 2005). AK Parti, ilk kez iktidara; 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimler sonucunda

aldığı %34,28'lik oyla gelmiştir. O tarihten günümüze kadar tek başına oluşturduğu dört farklı hükümetle, tüm ülkenin yanı sıra ormanları da yönetmiştir. Bu dönem içinde ormancılık örgütü üç farklı bakanlık tarafından yönetilmiştir. 2003 yılından önce Orman Bakanlığı çatısı altında toplanan ormancılık örgütü, 2003-2011 yılları arasında Çevre ve Orman Bakanlığı, 2011 yılından sonra ise Orman ve Su İşleri Bakanlığı çatısı altında görevini sürdürmüştür. 2002-2003 yılları arasında Orman Bakanı görevini üstlenen Osman Pepe, bu görevini 2007 yılına kadar Çevre ve Orman Bakanı olarak sürdürmüştür. 2007 yılında 60. Hükümetin kurulmasıyla birlikte Çevre ve Orman Bakanı olan Veysel Eroğlu, 2011 yılında kurulan 61. Hükümette Orman ve Su İşleri Bakanı olarak görevini sürdürmektedir.

Bu çalışmada, AK Parti hükümetlerinin ormancılık çalışmalarını irdeleyebilmek için; AK Parti hükümetlerinin yönetimde olduğu yıllar ile, AK Parti'den önceki hükümetlerin yönetimde olduğu yılların karşılaştırması yapılmıştır. Bu karşılaştırma için AK Parti'nin iktidarda olduğu 2003-2010 yılları arasındaki sekiz yıllık dönem ile, 1994-2001 yılları arasındaki sekiz yıllık dönem seçilmiştir. 2002 yılındaki ormancılık çalışmaları, AK Parti öncesi kurulan 57. DSP-MHP-ANAP Hükümet dönemini de içerdiği için 2002 yılı bu çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

1994-2001 yılları arasında 50. (DYP-SHP), 51. (DYP Azınlık Hükümeti), 52. (DYP-CHP), 53. (ANAP-DYP), 54. (RP-DYP), 55. (ANAP-DSP-DTP-Bağımsızlar), 56. (DSP Azınlık Hükümeti) ve 57. (DSP-MHP-ANAP) hükümetleri görev yapmıştır. 2003-2010 yılları arasında ise Adalet ve Kalkınma Partisi'nin tek başına oluşturduğu 58., 59. ve 60. hükümetler görev yapmıştır. Koalisyon hükümetleri olan 50, 51, 52, 53 ve 54. hükümetlerde Doğruyol Partisi (DYP), 55. Hükümette Anavatan Partisi (ANAP), 56. ve 57. hükümetlerde Demokratik Sol Parti (DSP) Orman Bakanlığı'nı elinde bulundurmıştır (TBMM, 2012).

Araştırmada kullanılan verilerin çoğunluğu Orman Genel Müdürlüğü'nün 2007 yılından itibaren her yıl resmi istatistik programı kapsamında yayınladığı ormancılık istatistiklerinden alınmıştır (OSİB, 2012). Ormancılık istatistikleri; orman alanı, ormanların serveti, ormanlardaki yıllık cari artım, orman suçları, orman yangınları, silvikültür ve ağaçlandırma çalışmaları, tohum ve fidan üretimi, korunan alanlar, gen koruma alanları, odun hammaddesi üretimi, odun dışı orman yan ürünleri üretimi, orman köyü sayısı, orman köylüsü nüfusu ve orman köylerine sağlanan destekler gibi konulardaki yıllık verileri içermektedir. Ormancılık istatistiklerine ek olarak, ülkenin genel nüfusu, kırsal alanda yaşayan nüfus, orman alanlarındaki maden tahsisleri ve üretilen odun ürününün değeriyle ilgili bilgiler de toplanmıştır (OGM, 2012; OSİB, 2012; TÜİK, 2012). Toplanan bilgiler arasından 68 farklı

veri değerlendirilmeye alınmıştır. Veriler, AK Parti Öncesi Dönem (1994-2001) ve AK Parti Dönemi (2003-2010) olmak üzere iki ayrı dönemi karşılaştırarak analiz edilmiştir.

Bu çalışmada iki dönem arasında yapılan karşılaştırmaları sağlıklı bir temele oturtabilmek için; “Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergeleri” esas alınmıştır. Orman Genel Müdürlüğü'nün Pan-Avrupa ve Yakın Doğu sürecinde kabul edilen ölçüt ve gösterge setlerini harmanlayarak oluşturduğu ölçüt ve gösterge setinde 6 ölçüt ve 26 gösterge bulunmaktadır. Her bir ölçütün ayrı bir başlık olarak yer aldığı çalışmada, veri eksikliği ve makale alanının sınırlı olması nedeniyle bütün göstergeleri çalışmaya dahil etmek yerine, 6 farklı ölçüte ait 17 göstergeye yer verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye’de Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergeleri (Atmış, 2010; OGM, 2010)

Ölçütler	Göstergeler
1.Orman Kaynakları	1.1 Ormanlar ve diğer ağaçlık alanlar 1.2 Dikili servet, biyokütle ve karbon stoğu 1.3 Artım 1.4 Amenajman Planı Olan Orman Alanı 1.5 Kadastro yapılan orman alanı
2.Biyolojik Çeşitlilik	2.1 Ormanların dağınıklık durumu 2.2 Silvikültürel bakımlar 2.3 Gençleştirme güvenilirliği 2.4 Tohum kaynakları
3.Ormanların Sağlık, Canlılık ve Entegrasyonu	3.1 Doğal faktörlerden etkilenen ormanlar 3.2 Başarılı tabi gençleştirme alanı 3.3 Açma yerleşme 3.4 Yakacak odun tüketimi 3.5 Orman yangınları 3.6 Otlatma zararı 3.7 İzin irtifaklar

4.Ormanların Üretim Kapasitesi ve Fonksiyonları	4.1 Entegre amenajman planları ile yönetilen alanlar 4.2 Odun üretimi 4.3 Artım ve üretim dengesi 4.4 Odun dışı orman ürünleri üretimi
5.Ormanların Koruyucu ve Çevresel Fonksiyonları	5.1 Koruyucu özelliği nedeniyle muhafaza edilen alanlar 5.2 Su havzalarını koruma alanları 5.3 Toprak muhafaza alanları
6.Ormanların Sosyo-ekonomik Fonksiyonları	6.1 Üretilen odun ürününün değeri 6.2 Odun dışı orman ürünlerinin değeri 6.3 Yaratılan istihdam 6.4 Orman toplulukları ve sivil örgütler 6.5 İşlenen orman suçları

* Koyu yazılmış olan ölçüt ve göstergeler çalışmaya dahil edilmiştir.

Orman Kaynakları

Bu başlık altında; “Ormanlar ve diğer ağaçlık alanlar”, “Dikili servet, biyokütle ve karbon stoğu” ile “Artım” göstergeleri kapsamında değerlendirmeler yapılmıştır.

AK Parti döneminde bir önceki sekiz yıllık döneme göre orman alanında %3,6, orman servetinde

%11,8, yıllık cari artımda %9,9 artış olmuştur. Bu artışlar sekiz yıllık iki dönemin yıllık ortalama değerlerindeki farkı göstermektedir. Her bir dönem kendi içinde değerlendirildiğinde 1994 ile 2001 yılları arasında orman alanının %2,8, orman servetinin %7, yıllık cari artımın %5,6 arttığı görülmektedir. AK Parti dönemindeki 2003-2010 yılları arasında bu oranlar sırasıyla; %3,7, %13,5 ve %12,5 olmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Orman alanı ve serveti ile ormanlardaki yıllık cari artım.

	Yıl	Orman Alanı (ha)	*Orman Serveti (m ³)	*Yıllık Cari Artım (m ³)	AK Parti Dönemi	Yıl	Orman Alanı (ha)	*Orman Serveti (m ³)	*Yıllık Cari Artım (m ³)
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	20199296	1149776351		33076102	2003	20763248	1259013727
	1995	20199296	1159979408	33314812	2004	20763248	1273569250	35946851	
	1996	20199296	1170182466	33553521	2005	21188747	1288124772	36282291	
	1997	20199296	1180385523	33792231	2006	21188747	1309653811	36825447	
	1998	20199296	1190588580	34030940	2007	21188747	1331182849	37368603	
	1999	20763248	1200791637	34269650	2008	21188747	1352711888	37911759	
	2000	20763248	1215347160	34605090	2009	21389783	1374240926	38454915	
	2001	20763248	1229902682	34940530	2010	21537091	1428504717	40061594	

* Ormanların serveti ve yıllık cari artıma ilişkin bilgiler 1973, 1999, 2005, 2009 ve 2010 yıllarındaki verilerden enterpolasyon yapılarak bulunmuştur.

Biyolojik Çeşitlilik

Bu ölçüt için “Silvikültürel bakımlar”, “Gençleştirme güvenilirliği” ve “Tohum kaynakları” göstergeleri çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 3’te ağaçlandırma faaliyeti incelendiğinde, ilk sekiz yıllık dönemde 221.521 ha alan ağaçlandırılırken, AK Parti döneminde önceki döneme göre %19,2’lik bir artışla 264.112 ha alanın ağaçlandırıldığı görülmektedir. AK Parti öncesi dönemde orman tesis çalışmaları içinde çok az yer

kaplayan rehabilitasyon çalışmaları, yılda ortalama 2.808 ha alanda yapılırken, AK Parti döneminde 78 kat gibi çok büyük bir oranda artarak 221.980 ha alanda yapılmıştır. İki dönem mukayese edildiğinde, önceki dönemde 92.306 hektarlık alanda yapılan orman tesis çalışmalarının, AK Parti hükümetleri döneminde 2,7 katlık bir artışla 338.727 ha bir alanda yapıldığı görülmektedir (Tablo 3).

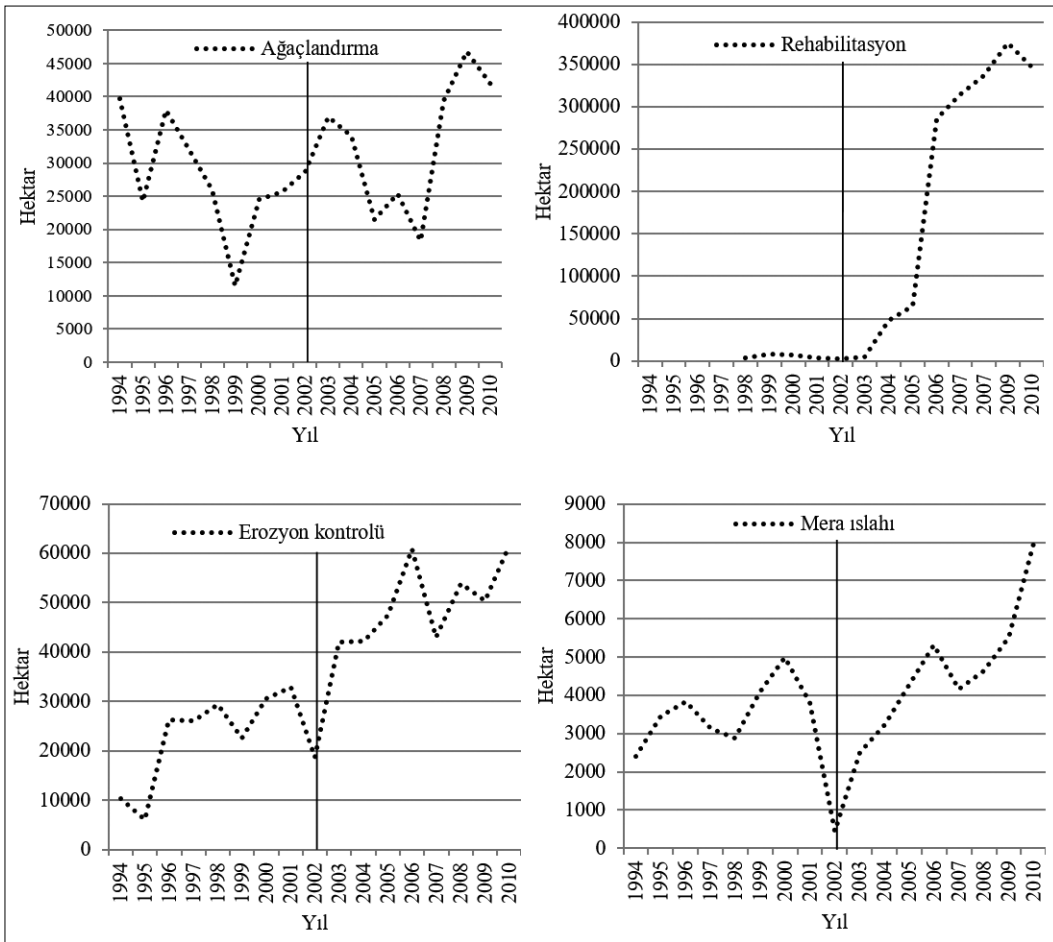
Orman tesis çalışmalarında rehabilitasyon, erozyon kontrolü, suni tensil, enerji ormanı

Tablo 3. Orman tesis çalışmaları (ha).

	Yıllar	Toplam	Ağaç.	Rehab.	Erozyon kontrolü	Mera ıslahı	Özel ağaçlandırma	Suni tensil	Enerji ormanı tesisi
AK Parti Öncesi Dönem	1994	91 854	39 652	-	10 280	2 408	835	25 533	13 146
	1995	70 821	24 257	-	6 114	3 455	1 317	22 870	12 808
	1996	104 501	37 927	-	26 329	3 834	1 744	23 079	11 588
	1997	103 330	32 031	-	26 124	3 120	2 282	34 200	5 573
	1998	92 430	25 959	3 135	29 430	2 885	7 245	13 502	10 274
	1999	81 740	11 529	8 739	22 571	4 096	2 494	21 263	11 048
	2000	97 080	24 494	6 502	30 449	4 995	4 189	13 824	12 627
	2001	96 692	25 672	4 089	32 780	3 800	2 499	14 658	13 194
Toplam		738448	221521	22465	184077	28593	22605	168929	90258
Ortalama		92306	27690	2808	23010	3574	2826	21116	11282
AK Parti Dönemi	2003	116 929	36 914	5 187	42 042	2 500	4 943	10 531	14 812
	2004	165 343	34 016	48 013	42 136	3 240	8 624	15 737	13 577
	2005	177 705	21 439	65 260	47 493	4 259	10 503	9 980	18 771
	2006	401 168	25 319	285 177	60 776	5 315	11 002	13 579	-
	2007	400 196	18 228	313 659	42 984	4 163	8 190	12 972	-
	2008	463 592	39 467	336 910	53 917	4 642	9 034	19 622	-
	2009	501 387	46 872	374 728	50 352	5 521	9 535	14 379	-
	2010	483 493	41 857	346 902	61 401	7 968	17 306	8 059	-
Toplam		2709813	264112	1775836	401101	37608	79137	104859	47160
Ortalama		338727	33014	221980	50138	4701	9892	13107	5895

tesisi ve mera ıslahı çalışmaları ağaçlandırma çalışması sayılmayarak değerlendirme dışı bırakıldığı takdirde, önceki dönemde yıllık ortalama 30.516 ha olarak gerçekleşmiş olan devlet ve özel ağaçlandırma çalışmalarının, AK Parti döneminde yıllık ortalama 42.906 ha olduğu ve önceki dönemden sadece %41 daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumda AK Parti döneminde devletin yaptığı ağaçlandırma çalışmaları sadece %19,2 artarken, özel ağaçlandırmaların %250

gibi büyük bir oranda artmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Ağaçlandırma içinde sayılan, fakat ağaçlandırmadan farklı olduğu bilinen diğer kalemler ayrı ayrı incelendiğinde; AK Parti döneminde bir önceki döneme göre erozyon kontrolü çalışmalarının %117,9, mera ıslahı çalışmalarının %31,5 arttığı görülmektedir. Bu dönemde suni tensil çalışmaları %37,9, enerji ormanı tesisi çalışmaları ise %47,7 azalmıştır (Tablo 3, Şekil 1).

Şekil 1. Ağaçlandırma, rehabilitasyon, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmaları.

AK Parti öncesi dönemde yıllık ortalama 183 milyon 536 bin olan yıllık ortalama fidan üretimi AK Parti döneminde %78,6 artışla 327 milyon 818 bine ulaşmıştır. Yıllık ortalama tohum üretimi ise 182 tondan %195,6 artışla 538 tona çıkmıştır (Tablo 4).

AK Parti öncesi dönemde kurulan Gen Koruma Ormanları, Tohum Meşcereleri ve Tohum Bahçelerinin hem sayısı hem de alan olarak AK Parti dönemine göre daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 4. Fidan ve tohum üretimi.

	Yıl	Fidan üretimi (1000 adet)	Tohum üretimi (ton)		Yıl	Fidan üretimi (1000 adet)	Tohum üretimi (ton)
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	8 621 000*		110	AK Parti Dönemi	2003
1995		184 730	154	2004	200 495		359
1996		271 000	340	2005	250 209		350
1997		241 502	287	2006	350 551		710
1998		220 744	201	2007	400 000		520
1999		111 949	71	2008	389.669		813
2000		126 288	188	2009	436 764		801
2001		128 540	106	2010	424 523		653
Toplam			1284753	1457	Toplam		
Ortalama		183536	182	Ortalama		327813	538

*1994 yılı önceki yılların kümülatif toplamı olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır

Tablo 5. Yıllara göre kurulan gen koruma ormanları, tohum meşcereleri ve tohum bahçeleri.

	Yıl	Gen Koruma Ormanları		Tohum Meşcereleri		Tohum Bahçeleri			Yıl	Gen Koruma Ormanları		Tohum Meşcereleri		Tohum Bahçeleri	
		Adet	Alan (ha)	Adet	Alan (ha)	Adet	Alan (ha)			Adet	Alan (ha)	Adet	Alan (ha)	Adet	Alan (ha)
		AK Parti Öncesi Dönem	1994	-	-	3	247			9	77	AK Parti Dönemi	2003	6	1088
1995	11		1379	15	2343	4	22	2004	2	594	1		252	4	18
1996	71		9881	9	1534	2	14	2005	15	3831	2		38	4	22
1997	21		2453	8	1138	4	34	2006	5	438	-		-	3	17
1998	32		5018	2	270	2	15	2007	6	930	3		674	1	7
1999	17		2678	3	422	1	5	2008	6	375	9		978	-	-
2000	15		1979	2	393	7	34	2009	1	1131	1		668	3	23
2001	8		937	-	-	4	24	2010	5	409	3		218	4	38
Toplam			175	24353	42	6347	33	225	Toplam		46		8796	23	3439

Ormanların Sağlık, Canlılık ve Entegrasyonu

Bu kriteri değerlendirirken; “Başarılı tabii gençleştirme alanı”, “Açma yerleşme”, “Yakacak odun tüketimi”, “Orman yangınları”, “Otlatma zararı” ve “İzin irtifaklar” göstergelerine göre karşılaştırma yapılmıştır.

Gençleştirme çalışmalarının AK Parti öncesi dönemde yıllık ortalama 39.659 ha olduğu,

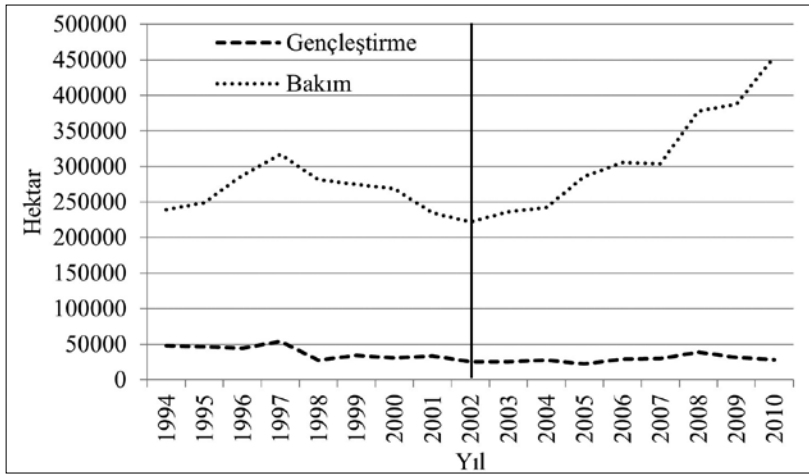
bu miktarın AK Parti döneminde 28.918 ha’ya düştüğü, yani %27 azaldığı buna karşılık bakım miktarının 268.922 ha’dan 324.087 ha’ya çıkarak %20,5 arttığı görülmektedir (Tablo 6, Şekil 2).

AK Parti döneminde gençleştirme çalışmalarının miktarının azaldığı bakım çalışmalarının ise arttığı söylenebilir.

Tablo 6. Silvikültürel faaliyetler ve yakacak odun tüketimi.

	Yıl	Gençleştirme (ha)	Bakım (ha)	Yakacak Odun Tüketimi (1000m ³)*		Yıl	Gençleştirme (ha)	Bakım (ha)	Yakacak Odun Tüketimi (1000m ³)*
AK Parti Öncesi Dönem	1994	47627	239255	7124	AK Parti Dönemi	2003	25090	235830	5475
	1995	46531	249069	7784		2004	27704	242043	5466
	1996	43665	287188	7654		2005	22144	285791	5456
	1997	53591	316532	8486		2006	28949	305105	5603
	1998	27417	281391	6281		2007	29541	304239	5595
	1999	34366	274882	8209		2008	38801	377711	5588
	2000	30612	268441	6827		2009	31133	387542	-
	2001	33462	234615	5495		2010	27983	454439	-
Toplam		317271	2151373	57860	Toplam	231345	2592700	33183	
Ortalama		39659	268922	7232	Ortalama	28918	324087	5530	

* Ekizoğlu ve Kuvan (2010).

Şekil 2. Gençleştirme ve bakım yapılan orman miktarı.

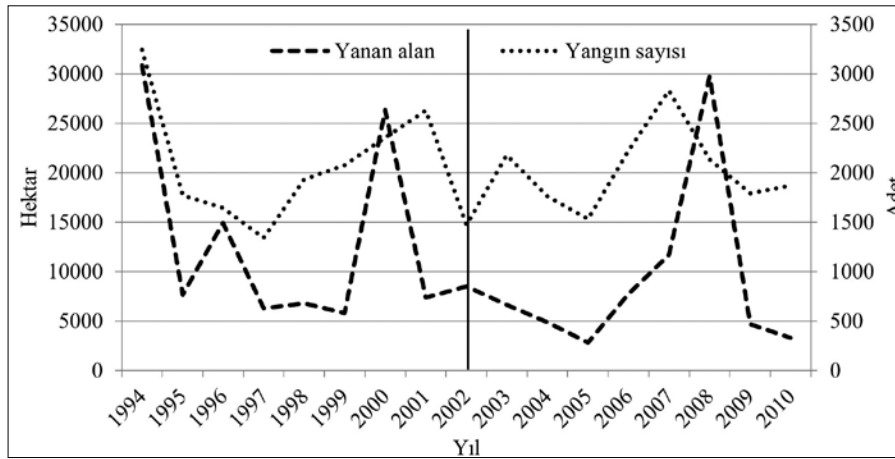
Önceki hükümetler döneminde yıllık ortalama 5.670 olan otlatma suçu sayısı, AK Parti hükümetleri döneminde 2918'e, 6.061 olan açma suçu da 3001'e düşmüştür. Açılan orman alanı miktarında da iki dönem arasında önemli farklılıklar vardır. Yıllık ortalama 17.357 ha olan açılan orman alanı miktarı, AK Parti hükümetleri döneminde 9.910 ha'a düşmüştür (Tablo 7). İki dönem arasında otlatma suçu %49, açma suçu %51, açılan orman alanı da %43 azalmıştır. Tablo 7'den de görülebileceği gibi; orman suçlarında 1994 yılından beri genel bir azalma eğilimi olduğu ve bu

azalmanın orman köylüsü nüfusuna paralel olarak değiştiği net bir şekilde ifade edilebilir.

Önceki dönemde yıllık ortalama 2.123 yangına karşılık, 13257 ha orman alanı yanmışken, AK Parti hükümetleri döneminde yıllık 2.040 yangına karşılık, 8.939 ha orman alanı yanmıştır (Tablo 7, Şekil 3). AK Parti döneminde yıllık ortalama yangın sayısında sadece %4'lük bir azalma olmuşken, yanan orman alanında %32,5'lik bir düşüş görülmektedir. Önceki dönemde yangın başına düşen yanan alan miktarı 6,25 ha iken, AK Parti hükümetleri döneminde yangın başına 4,38 ha orman alanı yanmıştır.

Tablo 7. Yıllara göre işlenen orman suçları

	Yıl	Otlatma (adet)	Açma (adet)	Açma alanı (ha)	Yangın Sayısı	Yanan alan (ha)		Yıl	Otlatma (adet)	Açma (adet)	Açma alanı (ha)	Yangın Sayısı	Yanan alan (ha)
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	5434	6912	20238	3239		30828	AK Parti Dönemi	2003	2726	3886	10513
1995		6626	7525	22174	1770	7676	2004	3720		3573	10169	1762	4876
1996		7483	8325	23497	1645	14922	2005	3758		3981	11988	1530	2821
1997		7131	5130	15369	1339	6317	2006	3035		2837	9836	2227	7762
1998		6385	5429	18660	1932	6764	2007	3356		2836	9880	2829	11664
1999		3771	5384	13752	2075	5804	2008	2733		2393	9627	2135	29749
2000		5250	4529	12179	2353	26353	2009	2066		2283	7409	1793	4679
2001		3281	5258	12987	2631	7394	2010	1952		3019	9858	1871	3317
Toplam		45361	48492	138856	16984	106058	Toplam		23346	24808	79280	16324	71512
Ortalama		5670	6061	17357	2123	13257	Ortalama		2918	3001	9910	2040	8939

Şekil 3. Yıllara göre çıkan orman yangınları sayısı ve yanan orman alanı miktarı.

AK Parti öncesi dönemde yıllık ortalama 1.164 maden tahsis yapılmışken, bu rakam AK Parti döneminde %120,2'lik artışla 2.564'e yükselmiştir. Önceki dönemde yılda ortalama 2.653 ha orman alanı madencilik faaliyetleri için tahsis edilmişken, AK Parti döneminde %127,8 artarak 6.046 ha'ya çıktığı görülmektedir (Tablo 8).

Ormanların Üretim Kapasitesi ve Fonksiyonları

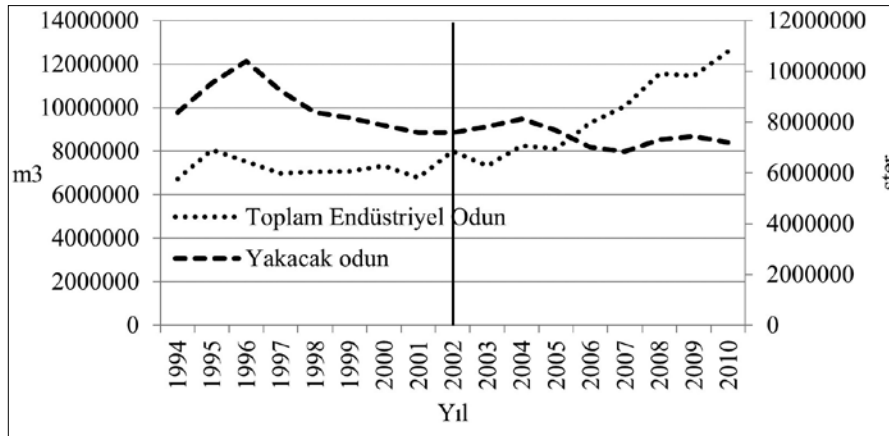
Bu başlık altında "Odun üretimi" ve "Odun dışı orman ürünleri üretimi" göstergelerine göre değerlendirme yapılmıştır.

AK Parti döneminde bir önceki döneme göre endüstriyel odun üretiminde %36 artış olurken, yakacak odun üretiminde %14,6 azalma görülmüştür. Yakacak odunla, endüstriyel odun üretimi arasında ters orantılı bir ilişki vardır. 1994'ten beri yakacak odun üretimi genel bir azalış eğilimi gösterirken, endüstriyel odun üretiminde düzenli bir artış olmuştur (Tablo 9, Şekil 4).

Endüstriyel odun üretimi içinde tel direk üretiminde %32,7'lik, sanayi odunu üretiminde %9,8'lik düşüş gerçekleşmiştir. Maden direği üretimi %9'luk düşük oranlı bir artış göstermiştir. Buna nazaran tomruk üretimi %17,5, kağıtlık odun

Tablo 8. Maden işletmesi ve tesisi için tahsis edilen orman alanları (OGM, 2012).

	Yıl	Adet	Alan (ha)		Yıl	Adet	Alan (ha)
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	1112		3028	AK Parti Dönemi	2003
1995		1269	2714	2004	1111		3558
1996		1192	1955	2005	2065		4257
1997		1311	2787	2006	2350		4689
1998		1129	3313	2007	3042		7907
1999		1016	2714	2008	4262		10693
2000		982	2503	2009	3420		8041
2001		1298	2214	2010	2811		5440
Toplam			9309	21288	Toplam		
Ortalama		1164	2653	Ortalama		2564	6046

Şekil 4. Yıllara göre üretilen endüstriyel ve yakacak odun miktarları.

üretimi ise %17,7'lik kayda değer bir artış yaparken, lif yonga odun üretiminde %150,8 oranında rekor bir artış görülmüştür (Tablo 9). Bu artış aynı zamanda yakacak odun miktarındaki düşüşle de ilişkilendirilebilir.

AK Parti döneminde bir önceki döneme göre rekor artış gösteren odun dışı orman ürünü yıllık ortalama %381'lik artışla fıstıkçami kozalağı üretimi olmuştur. İkinci sırada %363,6'lık artışla

ıhlamur çiçeği, üçüncü sırada da %93,5'lik artışla eğrelti otu üretimi gelmektedir. Bu dönemde çirali çam odunu ve laden üretimi önceki döneme göre önemli bir fark göstermezken, en çok düşüş gösteren odun dışı orman ürünleri üretimleri ise %76,6'yla sığla yağı ve %48'le kuşdilidir (Tablo 10). Odun dışı orman ürünleri üretiminde 1994 yılından beri düzenli bir artış görüldüğünü söylemek mümkündür.

Tablo 9. Yıllara göre üretilen endüstriyel ve yakacak odun miktarları.

		Tomruk*	Tel Direk*	Maden Direği*	Sanayi Odunu*	Kağıtlık Odun*	Lif-Yonga Odunu*	Sırlıklık Direk*	Toplam Endüstriyel Odun*	Yakacak Odun**
AKP Öncesi Dönem	1994	2939000	113000	449000	683000	1577000	925000	26000	6712000	8379000
	1995	3578000	134000	498000	936000	1558000	1320000	22000	8046000	9539000
	1996	3172000	88000	436000	883000	1568000	1362000	19000	7528000	10402000
	1997	2845000	53000	444000	834000	1369000	1406000	23000	6974000	9246000
	1998	2817000	36000	483000	826000	1588000	1278000	23000	7051000	8372000
	1999	2833000	90000	456000	804000	1610000	1252000	21000	7066000	8167000
	2000	3007000	155000	413000	830000	1533000	1371000	20000	7329000	7861000
	2001	2738000	84000	380000	776000	1524000	1254000	18000	6777000	7576000
Toplam		23929000	753000	3559000	6572000	12327000	10168000	172000	57483000	69542000
Ortalama		2991125	94125	444875	821500	1540875	1271000	21500	7185375	8692750
AKP Dönemi	2003	2827000	38000	421000	778000	1169000	2073000	12000	7320000	7815000
	2004	3065000	44000	447000	742000	1610000	2330000	15000	8253000	8120000
	2005	2936000	77000	404000	725000	1528000	2409000	18000	8100000	7667000
	2006	3479657	73273	490619	749951	1514472	2964647	26087	9298696	7003598
	2007	3732000	77000	522000	734000	1703000	3265000	20000	10053000	6834000
	2008	3945851	75129	522372	754687	2407156	3816522	19367	11541084	7303889
	2009	3757859	66923	502406	657531	2432601	4033257	12503	11463080	7427596
	2010	4374840	55618	576790	787562	2145606	4608171	19932	12568519	7194372
Toplam		28118207	506943	3886187	5928731	14509835	25499597	142889	78597379	59365455
Ortalama		3514776	63368	485773	741091	1813729	3187450	17861	9824672	7420682

* m³, **ster

Tablo 10. Yıl bazında üretilen odun dışı orman ürünleri (ton).

		Defne Yaprağı	Sığıla Yağı	Kekik	Fıstık çamı kozalağı	Çıralı çam kök odunu	Laden	Kuşdili	Adaçayı	Ihlamur	Eğrelti otu
AK Parti Öncesi Dönem	1994	2 393	1	4 814	267	4 300	534	434	403	3	57
	1995	3 126	4	2 728	426	4 233	152	398	411	5	-
	1996	6 764	2	2 235	418	5 551	38	450	451	28	8
	1997	6 004	3	3 157	231	4 931	214	365	684	6	1
	1998	4 229	2	2 440	541	4 752	251	170	338	7	32
	1999	4 661	4	3 496	907	2 211	292	238	416	3	74
	2000	5 738	3	3 692	1 471	5 954	1 186	238	341	14	5
2001	8 001	5	2 963	1 302	7 972	910	599	471	18	42	
Toplam	40916	24	25525	5563	39904	3577	2892	3515	84	219	
Ortalama	5115	3	3191	695	4988	447	362	439	11	31	
AK Parti Dönemi	2003	3 350	2	1 785	995	10 651	529	193	264	4	42
	2004	4 662	-	1 225	675	17 364	526	91	566	10	22
	2005	8 564	1	974	2 347	6 958	606	46	441	12	25
	2006	7 746	-	892	3 546	832	585	53	390	30	105
	2007	11 686	-	3 863	3 772	89	752	359	910	5	134
	2008	7 025	-	2 050	3 052	260	518	225	1 489	76	-
	2009	19 781	0,1	1 176	6 266	187	75	352	708	77	41
	2010	15 418	3	1 412	6 091	1 303	332	-	702	194	49
Toplam	78232	6	13377	26744	37644	3923	1319	5470	408	418	
Ortalama	9779	0,7	1672	3343	4706	490	188	684	51	60	

Ormanların Koruyucu ve Çevresel Fonksiyonları

Bu ölçütte sadece “Koruyucu özelliği nedeniyle muhafaza edilen alanlar” göstergesine göre karşılaştırma yapılmıştır.

AK Parti döneminde önceki dönemden daha az sayıda milli park, tabiat anıtı ve Ramsar alanı ilan edilmiştir. Bu dönemde tabiat koruma alanlarının

sayısı 2 azalmıştır. Önceki dönemde 57.347 ha alanı kaplayan 9 tabiat parkı ilan edilmişken, AK Parti döneminde 8.540 ha alanı kaplayan 25 tabiat parkı ilan edilmiştir (Tablo 11).

AK Parti döneminde yeni kurulan B tipi mesire yerlerinin sayısı önceki döneme çok yakınken, yeni kurulan A tipi mesire yerlerinin sayısı önceki döneme göre üç katına çıkmıştır.

Tablo 11. Dönemler bazında ilan edilen korunan alanlar ve mesire yerleri (DKMP, 2013).

	AK Parti Öncesi Dönem 1994-2001		AK Parti Dönemi 2003-2010	
	Adet	Alan (ha)	Adet	Alan (ha)
Milli Park	11	255312	8	182736
Tabiatı Koruma Alanı	8	27423	-2	-16286
Tabiat Anıtı	57	450	17	5096
Tabiat Parkı	9	57347	25	8540
Ramsar Alanları	9	159300	4	20132
A Tipi Mesire Yerleri	13	841	39	1194
B Tipi Mesire Yerleri	41	1598	47	1617

Ormanların Sosyo-ekonomik Fonksiyonları

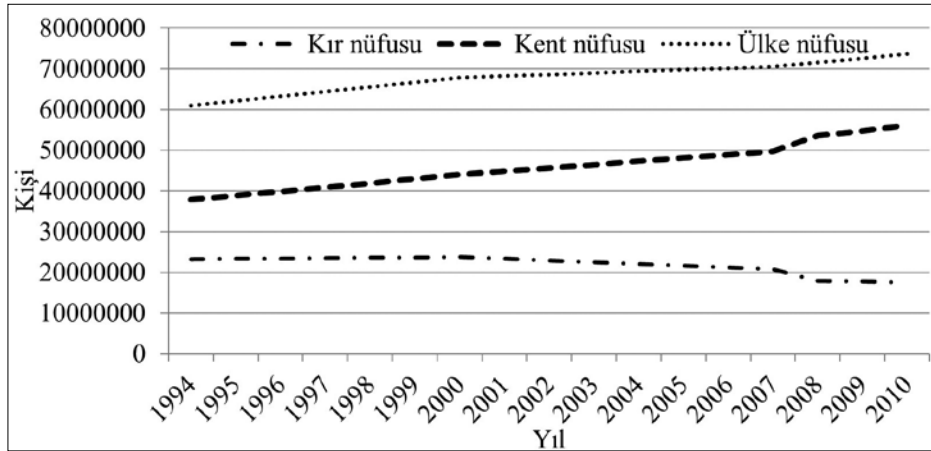
Bu başlık altında “Orman toplulukları ve sivil örgütler” ve “İşlenen orman suçları” göstergeleri çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Önceki sekiz yıllık dönemde ülke nüfusu %11,8 artmışken, AK Parti dönemindeki sekiz yıllık dönemde %6,9 artmıştır. AK Parti döneminde ülke nüfusundaki nüfus artış hızınının, önceki sekiz yıllık döneme göre %4,9 düştüğü görülmektedir. Buna karşın AK Parti döneminde kent nüfusundaki artış %20,9'luk oranla, önceki sekiz yıllık döneme göre (%19,6) %2,3 daha fazladır. Orman köylerindeki

nüfusun azalma hızı da AK Parti döneminde %4,4'le, %5,4 orana sahip önceki sekiz yıllık dönemin altında kalmıştır. Her iki dönemde de kırsal nüfusun azalmasına paralel olarak ülke orman alanının arttığı görülmektedir. AK Parti öncesi sekiz yıllık dönemde orman alanlarının artış hızı %2,8 iken, AK Parti döneminde %3,7 olmuştur. Fakat bu rakamların yıllık olarak değil de belli dönemlerde yapılan hesaplar sonucu belirlendiğini hatırlatmak gerekmektedir. Ülke nüfusunun kent nüfusuna paralel olarak arttığı, buna nazaran kır nüfusu ile orman köyü nüfusunun azaldığı Tablo 12'de ve Şekil 5 ile Şekil 6'da görülebilir.

Tablo 12. Ülke, kırsal alan ve orman köyü nüfusunun yıllara dağımı.

	Yıl	Ülke Nüfusu	Kır Nüfusu	Orman Köyü Nüfusu		Yıl	Ülke Nüfusu	Kır Nüfusu	Orman Köyü Nüfusu
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	61005391	23209116		7990540	AK Parti Dönemi	2003	68996352
1995		62138480	23307205	7708806	2004	69393827		22106649	7315822
1996		63271569	23405294	7427072	2005	69791302		21683898	7233884
1997		64404658	23503383	7145339	2006	70188777		21261147	7151946
1998		65537747	23601472	7311417	2007	70586256		20838397	7070009
1999		66670836	23699561	7477495	2008	71517100		17905377	7069542
2000		67803927	23797653	7643574	2009	72561312		17754093	7064365
2001		68201402	23374902	7561636	2010	73722988		17500632	7073766

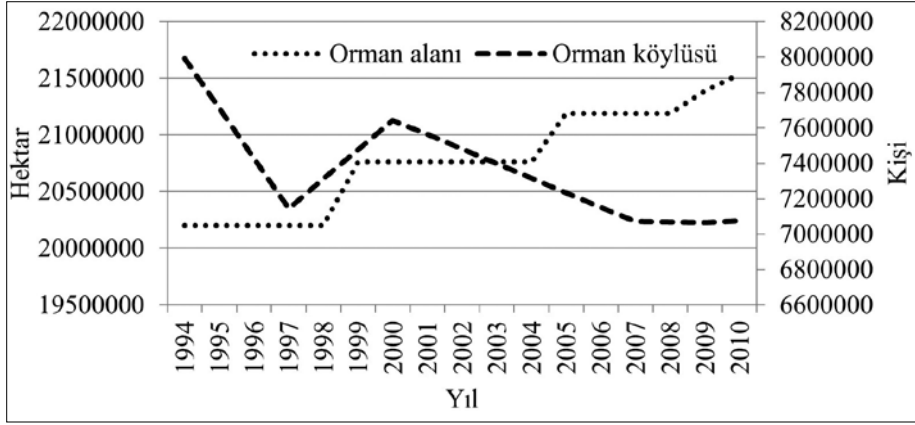
Şekil 5. Ülke, kentsel alan ve kırsal alan nüfuslarının yıllar içindeki değişimi.

Orman köyü nüfusu ile ülkedeki orman alanı arasındaki ters orantıyı gösteren Şekil 6'dan da anlaşılacağı gibi, orman köylüsü nüfusu azaldıkça, orman alanlarının miktarının arttığı söylenebilir.

AK Parti döneminde orman köylerine sağlanan desteğin köye ortak sağlanan desteklerden,

ferdi desteğe doğru kaydığı görülmektedir.

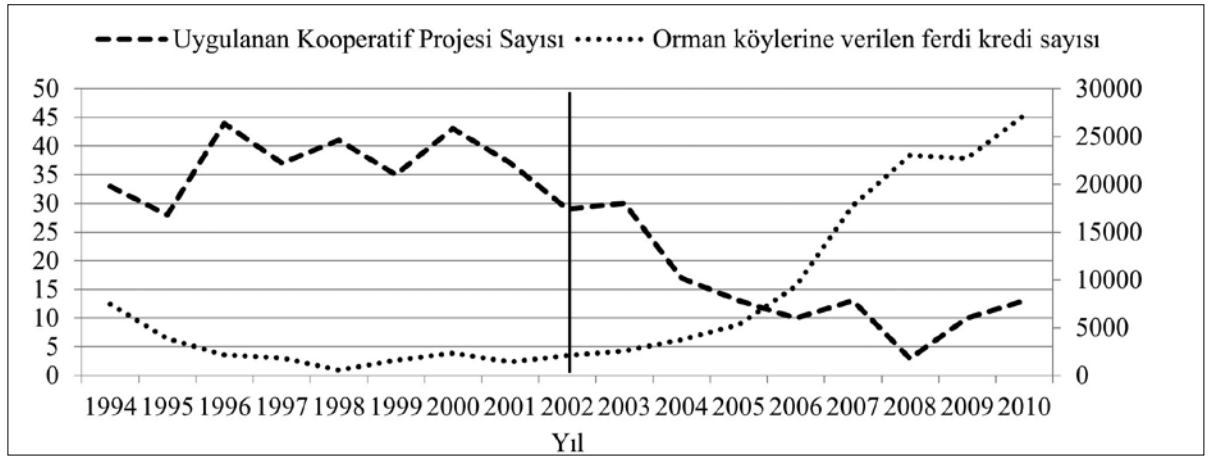
Önceki dönemde yılda ortalama 37 kooperatif projesi varken, AK Parti döneminde bu sayı 14'e düşmüştür. Buna nazaran orman köylerine verilen ferdi kredi sayısı yılda ortalama 2.640'dan, %428 artışla 13.947'ye çıkmıştır (Tablo 13, Şekil 7).

Şekil 6. Orman alanının ve orman köylüsü nüfusunun yıllara göre değişimi.

Tablo 13. Orman köylerine sağlanan destekler.

	Yıl	Uygulanan Kooperatif Projesi Sayısı	Orman köylerine verilen ferdi kredi sayısı		Yıl	Uygulanan Kooperatif Projesi Sayısı	Orman köylerine verilen ferdi kredi sayısı
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	33		7466	AK Parti Dönemi	2003
1995		28	3824	2004	17		3707
1996		44	2144	2005	13		5331
1997		37	1812	2006	10		9316
1998		41	575	2007	13		17762
1999		35	1584	2008	3		23040
2000		43	2307	2009	10		22680
2001		37	1408	2010	13		27205
Toplam			298	21120	Toplam		
Ortalama		37	2640	Ortalama		14	13947

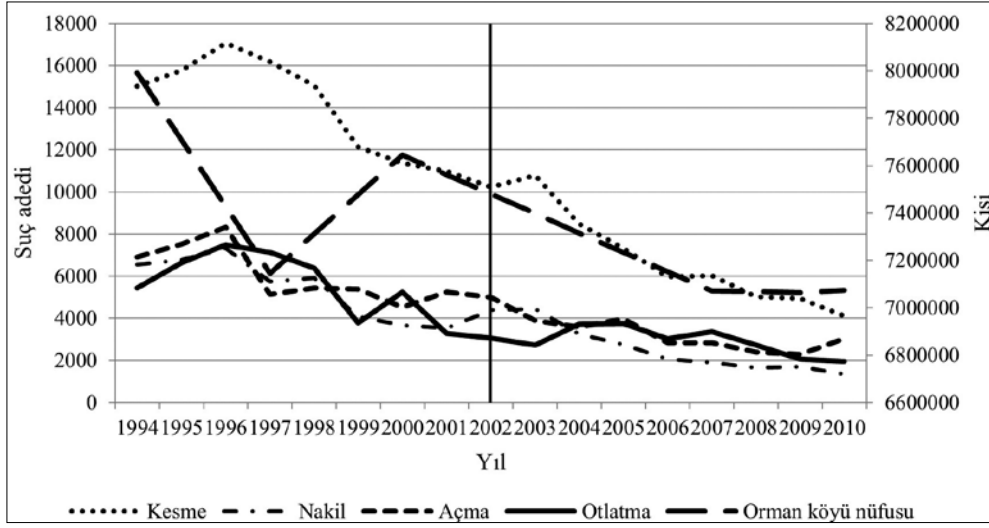
Şekil 7. Kooperatif destekleri ile bireysel desteklerin yıllar içindeki değişimi.

Kesme, nakil, açma ve otlatma gibi kırsal kökenli suçlarda 1994'ten beri düzenli bir azalma görülürken, tüm toplum kesimlerinin ortak olabileceği yangın suçu sayısı ise yıllara göre farklılık göstermekle beraber aynı seviyesini sürdürmektedir. Otlatma, açma ve yangın suçlarıyla ilgili bilgiler 3.3. numaralı başlık altında verilmiştir. AK Parti öncesi dönemde %27 azalan kesme suçu,

AK Parti döneminde %61,8, %46 azalan nakil suçu %69,8 azalmıştır. Bu oranlar AK Parti döneminde kesme ve nakil suçlarının önceki döneme göre daha hızlı olarak azaldığını göstermektedir. Tablo 14 ve Şekil 8 incelendiğinde orman suçlarında 1994 yılından beri genel bir azalma eğilimi olduğu ve bu azalmanın orman köylüsü nüfusuna paralel olarak gittiği net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 14. Kesme ve orman emvali nakli suçları

	Yıl	Kesme (adet)	Nakil (adet)		Yıl	Kesme (adet)	Nakil (adet)
	AK Parti Öncesi Dönem	1994	15019		6545	AK Parti Dönemi	2003
1995		15770	6759	2004	8472		3246
1996		17052	7313	2005	7332		2767
1997		16184	5741	2006	5956		2052
1998		15044	5911	2007	6028		1900
1999		12138	4085	2008	5020		1651
2000		11357	3666	2009	4946		1692
2001		10963	3529	2010	4114		1339
Toplam			113527	43549	Toplam		
Ortalama		14191	5444	Ortalama		6580	2385

Şekil 8. Orman köy nüfusu ile orman suçlarının yıllara göre değişimi.

Son Değerlendirme

Resmi verilere dayanılarak elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; AK Parti hükümetleri döneminde ülkedeki orman alanı, orman serveti ve ormanlardaki yıllık cari artımda artış olduğu görülmektedir. Alan, servet ve yıllık cari artımdaki artışlar %3,6 ile %11,8 arasında değişmektedir. AK Parti döneminde gerçekleşen bu artışlar hem iki dönemin ortalaması karşılaştırıldığında hem de dönem içindeki değişim miktarı olarak bir önceki sekiz yıllık dönemden fazladır.

AK Parti 2011 Seçim Beyannamesi'nde (AK Parti, 2012); "1992-2002 yılları arasında senelik ortalama olarak 75 bin hektarlık alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı yapılırken, 2003-2009 yılları arasında bu rakam 7 misli artırılarak 501.387 hektar alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı gerçekleştirildi... Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik..." şeklinde bir ifade vardır. Oysa resmi rakamlara bakıldığında; AK Parti döneminde ağaçlandırma alanı miktarında önceki döneme göre sadece %19,2'lik

bir artış olduğu görülmektedir. Bu oran seçim beyannamesinde edilen artışın oldukça altında kalmaktadır.

Çağlar (2010) AK Parti'nin 2007 yılı sonunda yürürlüğe koyduğu Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı'nda (2008-2012) yapılacağı öne sürülen 23 milyon dönüm "ağaçlandırma" çalışmasının %73'ünü var olan orman ekosistemlerinin "rehabilitasyonu" çalışmalarının oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Gerçekten de; iddia edilen yüksek miktardaki artışın kökeninde rehabilitasyon çalışmalarında yaşanan olağanüstü artış oranını yatmaktadır. AK Parti hükümetleri önceki dönemlerde çok küçük bir miktar oluşturan rehabilitasyon çalışmaları, önceki dönemde yılda ortalama 2.808 ha'ken, AK Parti döneminde dramatik bir şekilde 78 kat artarak 221.980 ha'a ulaşmıştır.

Rehabilitasyon çalışmalarının; şu anda orman olan ancak "bozuk orman" diye nitelendirilen yerlerde yapılacak çalışmalar olduğu, orman niteliğinde olan bir yerde yapılacak çalışmaları, yeni orman oluşturuyormuş (ağaçlandırma) gibi göstermenin

yanlış olduğu ormancılık örgütünde uzun yıllar çalışmış olan uzmanlar tarafından belirtilmektedir (Özkahraman, 2008). Rehabilitasyon çalışmalarının yanı sıra erozyon kontrolü, mera ıslahı vb. çalışmalar da AK Parti ve bakanlık yetkililerinin açıklamalarında ağaçlandırma çalışması kapsamına dahil edilmiştir. Asla ağaçlandırma yapmayı öngörmeyen (Demirtaş, 2008) bu çalışmalar ağaçlandırma çalışması içine katılsa bile sözü edilen 7 katlık artışa ulaşmak mümkün olmamakta, artışın ancak 2,7 katlık bir artışa denk geldiği anlaşılmaktadır. Sadece gerçek ağaçlandırma rakamları irdelendiğinde ise AK Parti döneminde devletin yaptığı ağaçlandırma çalışmalarının sadece %19,2 arttığı, özel ağaçlandırmaların ise %250 gibi büyük bir artış gösterdiği, genelde ise ağaçlandırma miktarının bir önceki döneme göre sadece %41 arttığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca rehabilitasyon çalışması dışındaki erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarında AK Parti döneminde yaşanan artışın da önceki dönemden beri süregelen, ülkenin genel büyümesine paralel olarak gelişen rutin bir artış olduğu görülmektedir.

AK Parti hükümetleri döneminde fidan ve tohum üretiminde ciddi bir artış görülürken, gen koruma alanları, tohum meşcereleri ve tohum bahçelerinin kurulmasında kayda değer bir düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni; Türkiye Milli Ağaç Islahı ve Tohum Üretim Programı'nın (1994-2003) devreye girmesiyle birlikte Gen Koruma Ormanları, Tohum Meşcereleri ve Tohum Bahçeleri'nin seçimlerinin AK Parti öncesi dönemde hızlanması, AK Parti dönemine denk gelen yıllarda ise bu yerlerle ilgili doyuma ulaşılmış olması olabilir. Bu arada fidan ve tohum üretimindeki kayda değer artışın devlet fidanlıklarının kapatıldığı veya özelleştirildiği bir dönemde nasıl gerçekleştiği konusunda akılda soru işaretleri oluştuğunu belirtmek gerekmektedir.

Orman suçlarında AK Parti döneminde bir önceki döneme göre %50'ye varan düşüşler görülmektedir. Bu azalmanın geçmişten beri gelen genel bir azalma eğiliminden kaynaklandığı ve orman köylüsü nüfusundaki azalmaya paralel olarak gittiği söylenebilir.

AK Parti hükümetleri orman yangınlarıyla mücadele konusunda çok iddialıdır. 61. Hükümet Programı'nda (2011 yılı AK Parti Hükümeti Programı); "Türkiye'yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçte bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk." denirken, bizzat Çevre ve Orman Bakanı tarafından basına verilen demeçlerde; yanan orman alanlarının 2003-2007 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde, önceki 15 yıla göre %50 azaldığı ifade edilmiştir (NTVMSNBC, 2007). AK Parti hükümetleri döneminde yıllık yanan orman alanının, demeçlerde ifade edildiği gibi %50 oranında olmasa bile, %32,5 oranında azaldığı görülmektedir. Bu oran da başarılı sayılabilecek bir orandır. Fakat, başarının tescillenmesi için yangın istatistiklerinin doğruluğundan kuşku duyulmaması gerekir.

Yangın sayısı ve yanan alan miktarı tartışmalı bir konudur. Büyük yangınlar o yılın yanan alan miktarını önemli ölçüde etkiler. İki dönem karşılaştırıldığında yangın sayısı bakımından önemli bir fark ortaya çıkmamaktadır. İki dönem arasındaki farkın oluşmasında 1994, 1996 ve 2000 yıllarındaki büyük yangınların etkisi vardır. AK Parti dönemindeki yıllık ortalamayı arttıran gelişme ise 2008 yılında gerçekleşmiş olan büyük Serik-Taşağıl yangınıdır. 31 Temmuz- 4 Ağustos 2008 tarihleri arasında Antalya'da Serik ve Taşağıl orman işletme müdürlükleri sınırları içinde çıkan yangın sonucu bakanlık yetkilileri tarafından 4-5 bin hektarlık bir sahanın yandığı açıklanmıştır. Oysa TMMOB Orman Mühendisleri Odası 24.08.2008 tarihindeki raporunda yangında 16.925 hektar orman alanı tahrip olduğunu açıklamıştır

(OMO, 2008). Yangından dört ay sonra Serik Kaymakamlığı'nın verdiği rakamlara göre 20.552 hektarlık alanın zarar gördüğü, 15.792 hektarlık alanın yandığı resmen açıklanmıştır (Akşam, 2008).

2006 yılındaki Milas/Mumcular Yangınında da kamuoyuna önce 200 hektar sonra 400 hektar ve 600 hektar olarak beyan edilen yanan alan miktarı, daha sonra Orman Genel Müdürlüğü kayıtlarında 2600 hektar olarak yer almıştır. Oysa gerçek miktar 3526 hektar olarak tespit edilmiştir (Anonim, 2007). AK Parti dönemindeki diğer yangınlarda da benzer şekilde yanan orman miktarlarının düşük gösterilmiş olabileceği düşünüldüğünde, bu dönemdeki yıllık ortalama yanan alan miktarındaki %32,5'lik, yangın başına düşen yanan orman alanı miktarındaki %29,8'lik düşüşler, yangın verilerinde yapılan oynamalardan kaynaklanabileceği ihtimalini gündeme getirmektedir Ayrıca; 1999-2002 yıllarında yangın harcamalarının döner sermayeden genel bütçeye aktarılması, bütçe olanaklarının iyileştirilmesi, idari ve teknik yapının güçlendirilmesi gibi uygulamalarla orman yangınları ile yapılan mücadelenin ciddi adımlarının AK Parti hükümetlerinden önce atıldığı gerçeğini de unutmamak gerekir (Anonim, 2008).

Ormanlar AK Parti döneminde ormancılık dışı kullanım amacıyla yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bunun en önemli göstergesi; önceki döneme göre maden tahsisı sayısında %120,2, maden tahsis alanı miktarında %127,8 gerçekleşen aşırı artışlardır. Bu artışta, özellikle 2004 yılında çıkartılan 5177 sayılı Kanunla Maden Kanunu ve ilgili mevzuatta yapılan değişikliklerin önemli payı vardır. Resmi verilerden de anlaşıldığı gibi orman alanlarındaki maden işletmesi ve tesisi tahsislerinin 2004 yılından sonra dramatik şekilde yükseldiği gözükmektedir. Bu şekildeki aşırı miktardaki ormancılık dışı kullanımların orman ekosistemlerini tahrip ettiği ve geri dönülemeyecek zararlar oluşturduğu artık geniş bir kitlenin bilgisi dahilindedir.

AK Parti hükümetleri döneminde endüstriyel odun üretimi artarken yakacak odun üretimi azalmıştır. Endüstriyel odun üretimindeki artış kayda değer bir artıştır. Endüstriyel odun üretiminin artışında hızla yükselen kentsel nüfusun odun hammaddesine talebinin artması önemli rol oynamaktadır. Bu dönemde tel direk üretimi ve sanayi odunu üretimi azalırken, maden direği, tomruk ve kağıtlık odun üretimi artmıştır. Fakat lif yonga odunu üretimindeki %150'lik rekor artışın dikkate değer olduğunu belirtmek gerekir. Yakacak odun üretiminin düşüşünde ise hem orman köylüsü nüfusunun azalmasının hem de kentsel nüfus artışının ve buna bağlı olarak toplumun kömür, doğalgaz gibi alternatif yakacak türlerinin kullanımına yönelmesinin önemli bir payı vardır.

AK Parti döneminde odun dışı orman ürünleri üretiminde rekor artış yaşanmıştır. Fıstık çamı, ıhlamur çiçeği, eğrelti otu üretiminde bir önceki döneme göre %381'e varan artışlar yaşanmıştır. Bu da hem kentlileşen nüfusun bu tür taleplerinin artmasından, hem de bu ürünlerin üretiminin artık sınırlı da olsa kayıt altına alınıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

AK Parti 2011 Seçim Beyanamesi'nde; "Milli Park sayısı 2002'de 33, 2010'da 41, Tabiat Parkı sayısı 2002'de 17, 2010'da 42... Milli parklarımızın sayısını 50'ye, tabiat parkı sayısını ise 55'e çıkaracağız" (AK Parti, 2012) denirken, aynı seçim sonucu kurulan 61. Hükümet Programı'nda "2002 yılında 63 olan korunan alan sayısını 98'e çıkardık..." denmektedir. Oysa bu dönemde korunan alanların sayısında artış önceki döneme göre yavaşlamıştır. AK Parti döneminde önceki döneme göre daha az sayıda milli park, tabiat koruma alanı, tabiat anıtı, Ramsar alanı ilan edilmiştir. İlan edilen milli parklardan üçü (Yumurtalık Lagünü, İğneada Longoz Ormanları ve Gala Gölü milli parkları) önceden daha hassas koruma statüsü olan tabiat koruma alanıyken, sonradan milli parka çevrilmiştir. Bu nedenle

AK Parti döneminde tabiat koruma alanlarının sayısı artmamış, aksine üç azalmıştır. Daha sonra açılan dava sonucu Yumurtalık Lagünü'nü milli park olarak ilan eden Bakanlar Kurulu kararı iptal edilmiş ve bu milli park tekrar tabiat koruma alanına dönüşmüştür. Bu nedenle daha önce 41 olan milli park sayısı da 2011 yılı itibariyle 40'a düşmüştür.

Ayrıca 2007 yılında gündeme getirilen tabiat parkları, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun öngördüğü tabiat parkından farklı, fakat aynı ismi taşıyan yeni bir alan kullanımının çıkarılması hazırlıksız, mevzuatta yeri olmayan, altyapısı olmayan yeni bir alan kullanımını gündeme getirmiştir (Demirtaş, 2007). Bu dönemde tabiat parklarının niteliğinin değiştirildiğinin en önemli göstergesi olarak ilan edilen tabiat parklarının ortalama büyüklüğü öne çıkmaktadır. AK Parti döneminde ilan edilen tabiat parklarının ortalama büyüklüğü önceki dönemdekilerden 18 kat daha küçük kalmaktadır. Önceki dönemde 57.347 ha alanı kaplayan 9 tabiat parkı ilan edilmişken, AK Parti döneminde 8.540 ha alanı kaplayan 25 tabiat parkı ilan edilmiştir (Tablo 11). Önceki dönem ilan edilen tabiat parklarının park başına düşen alan 6.372 ha iken, AK Parti döneminde ilan edilenlerin ortalaması sadece 342 ha olmuştur. Tabiat parklarının sayısı zamanla giderek artış göstermiş ve günümüzde bu sayı 187'ye ulaşmıştır (DKMP, 2013).

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi; AK Parti hükümetleri döneminde koruma niteliği ağır basan korunan alanların sayısında önemli bir artış görülmezken, daha çok rekreasyon alanı olarak kullanılan mesire yerleri ve yeni oluşturulan tabiat parklarının sayısının önceki dönemden daha fazla artış gösterdiği görülmektedir. Kısacası bu dönemde korunan alanlar korumadan çok kullanmaya dönük bir şekilde yönetilmeye çalışılmıştır.

AK Parti döneminde orman köylerine sağlanan desteklerde kooperatifler yerine bireylerin desteklenmesi ağırlık kazanmıştır. AK Parti hükümetleri, toplulukların ortak teşviki yerine bireylerin teşvik edilmesini tercih etmektedir.

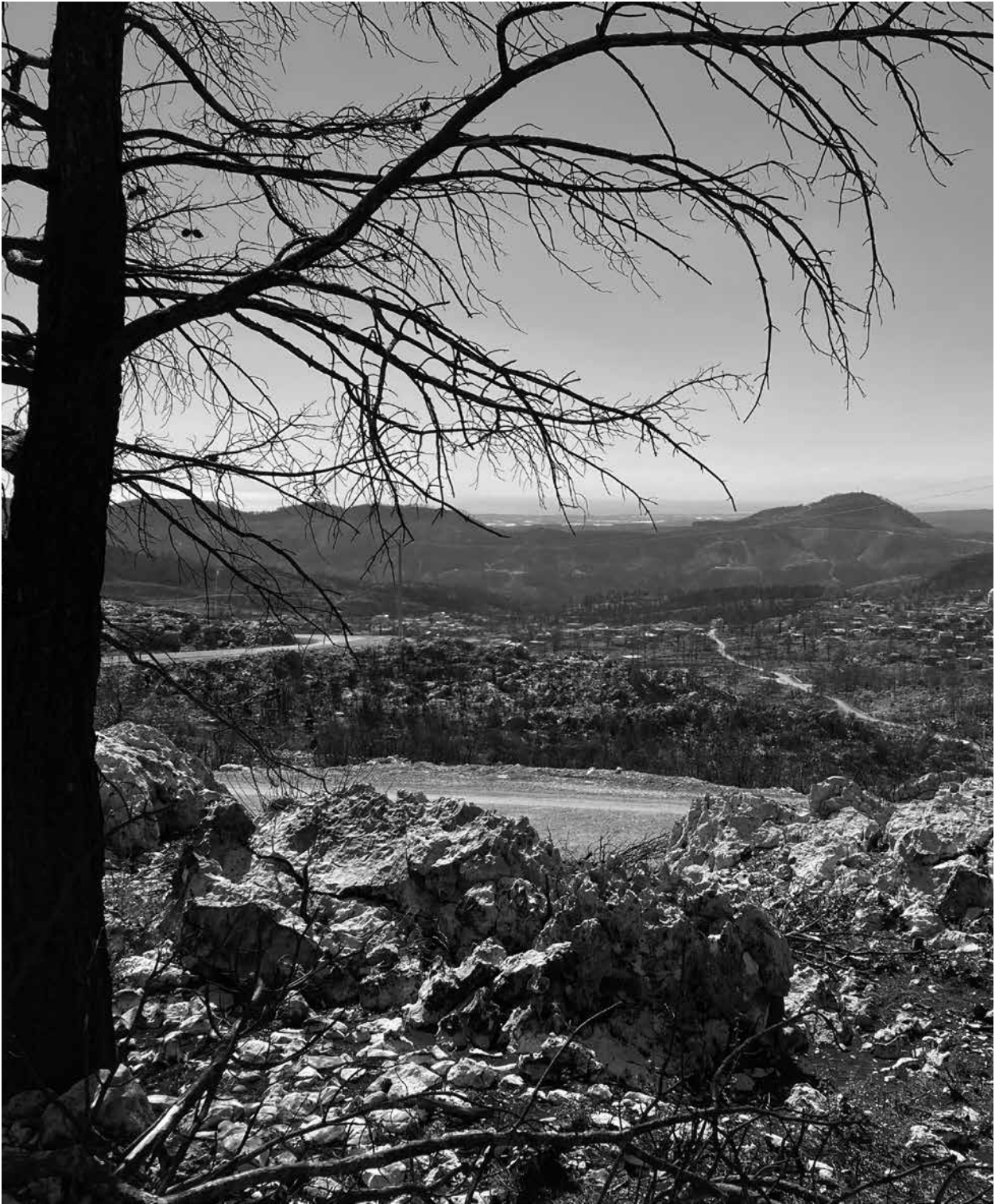
Son söz olarak şunlar söylenebilir; Bir hükümetin başarı düzeyi eldeki rakamsal bilgilerin abartılması veya olduğundan küçük gösterilmesiyle ölçülemez. Hükümetlerin ülke ormancılığı üzerindeki etkileri hakkında doğru ve nitelikli çalışmalar yapabilmek için, eldeki istatistiki bilgilerin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Bu çalışmayla; bir süredir kamuoyunu meşgul eden AK Parti hükümetlerinin ormancılık politika ve uygulamaları, Sürdürülebilir Orman Yönetimi ekseninde bir yaklaşım getirilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme sonucu ortaya çıkan bilgilerin akademik ve güncel tartışmalara yararlı olacağı umulmaktadır. Elbette bu konuyu daha geniş ölçekte ele alacak daha kapsamlı çalışmalara gereksinim vardır.

Kaynaklar

- AK Parti, 2012. AK Parti Seçim Beyannamesi ve Çevre ve Ormanlarla İlgili İcraatları, (<http://www.akparti.org.tr>) Erişim 03.12.2012.
- Akşam Gazetesi, 2008. Yanan Alanda CHP Haklı Çıktı. 15.12.2008. www.arsiv.aksam.com.tr
- Anonim, 2005. Çevre-Orman ve Halk İlişkileri Raporu. I. Çevre ve Ormancılık Şurası (22-24 Mart 2005-Antalya) Çalışma Belgesi. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını. Ankara. S: 223-244.
- Anonim, 2007. Başyazı: Yeni Dönemden Beklentilerimiz ve Endişelerimiz-Basın Açıklaması: Orman Yangınları. Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 83, Yıl: 2007, S:2-4.
- Anonim, 2008. Başyazı: Orman Yangınlarıyla Mücadele Yeniden Değerlendirilmelidir. Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 2-3.

- Atmış, E., 2003a. Dünyada ve Türkiye’de ormancılıkta katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi (19-20 Mart 2003) Kitabı. TOD Yayını. Ankara. S:81-101.
- Atmış, E., 2003b. Ormanlarımız ve siyasal partiler. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Bitkisel Üretim Hayvancılık ve Ormancılığımız Kongresi (3 Kasım 2003) Bildiriler Kitabı. Tarım Orkam-Sen Yayını. Ankara. S: 189-209.
- Atmış E. ve Günşen H.B., 2009. Türkiye’de Hükümetlerin Ormancılık Politika ve Uygulamaları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (AK Parti Örneği), Orman ve Av Dergisi, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını Cilt:85 Sayı:2, Ankara, s:33-42
- Atmış E. 2010. Sürdürülebilir Orman Yönetimi. *Ormancılık Politikası*, Ed: A. Akesen ve A. Ekizoğlu, Türkiye Ormancılar Derneği Eğitim Dizisi Yayın No: 6, Ankara, s: 213-224.
- Bingöl, Y. ve Akgün, Ş. 2005. Demokratlıktan Muhafazakar Demokratlığa: Demokrat Parti ile Adalet ve Kalkınma Partisinin Karşılaştırmalı Bir Analizi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (9) 2005 / 1: 1-33
- Bozatlı, A., 2006. Kuyuya Atılan Taş: “Millet Ormancılığı”, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, 2006-5, S: 45-48.
- Bozatlı, A., 2007. Ormancılık Aşınmakta, Ormancılar Uyumakta, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 83, Yıl: 2007, S: 5-8.
- Bulut, P. ve Güven, S., 2010. Primary Education in Political Parties’ Programs. Eğitimde Kuram ve Uygulama-Journal of Theory and Practice in Education. 2010, 6(2): 281-300
- Coşar, S. ve Özman, A. 2004. Centre-right politics in Turkey after the November 2002 general election: neo-liberalism with a Muslim face, Contemporary Politics, 10:1, 57-74
- Çağlar, Y., 2006. Ormanlarımızda Yine Kaş Yaparken Göz Çıkarılıyor..., Orman ve Av Dergisi, 2006-1, S: 13-15
- Çağlar, Y., 2008a. Bahçelerde Kereviz Gel Bize Bazı Bazı, Turizm Teşvik Yasası Hakkında Görüş.
- Çağlar, Y., 2008b. Ormanlarımız “Dün” Yandı, “Bugün” De Yanıyor ve “Yarın” da Yanacak! (2), Orman ve Av Dergisi, Sayı: 4, Cilt: 84, Yıl: 2008, S: 14-18.
- Çağlar, Y., 2010. AK Parti Döneminde Ormancılık Düzeninde Dönüşüm. *AK Parti Kitabı Bir Dönüşümün Bilançosu*, Edt. İlhan Uzgel ve Bülent Duru, Phoenix Yayınevi, Ankara, s: 754-782.
- Demirtaş, A., 2007. Yeni “Tabiat Parkları” mı? Radikal Gazetesi. 2 Aralık 2007. www.radikal.com.tr 31.10.2008.
- Demirtaş, A. 2008. Çevre ve Orman Bakanlığı Toplumu Yanıltıyor, Orman ve Av Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 84, Yıl: 2008, ISSN 1302-040X
- DKMP, 2013. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Türkiye’nin Tabiat Parkları, http://web.ormansu.gov.tr/DKMP/belge/t_park.pdf, erişim: 03.07.2013.
- Ekizoğlu A. ve Kuvan Y., 2010. Türkiye Ormanları ve Ormancılığı. Ormancılık Politikası Kitabı, (ed) A. Akesen ve A. Ekizoğlu, Türkiye Ormancılar Derneği Eğitim Dizisi Yayın No:6, Ankara, s:67-100.
- Kapanı, N., 1998. Politika Bilimine Giriş. Bilgi Yayınevi. 25. Basım. Ankara. 219 S.
- Krott, M., 2005. Forest Policy Analysis. Avrupa Orman Enstitüsü (EFI) ve Springer Yayını. Dordrecht/Hollanda. 323 S.
- NTVMSNBC, 2007. 2 Milyon Hektarlık Alan Ağaçlandırılacak. Arxiv.ntvmsnbc.com/news/426452.asp. 16.11.2007
- OGM, 2010. Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergeleri Bilgi Notu ve Kılavuzu, Orman Genel Müdürlüğü, Ankara, 68s.
- OGM, 2012. Orman Genel Müdürlüğü İzin İrtifak Dairesi Başkanlığı Kayıtları, Ankara.
- OMO, 2008. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü Serik ve Taşağıl İşletme Müdürlüklerinde 31 Ağustos 2008-4 Ağustos 2008 Tarihleri Arasında Çıkan Orman Yangınına İlişkin Orman Mühendisleri Odası Komisyon Raporu. 9s. www.ormuh.org.tr

- OSİB, 2012. *Ormancılık İstatistikleri 2010*. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 84s.
- Özkahraman, İ., 2008. "Ağaçlandırma Eylem Planı" Gerçek Olmayan Söylemlere Dayalı Bir Aldatmacadır, Türkiye Ormancılar Derneği Orman ve Av Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 84, Yıl: 2008S: S:27-29.
- Sakal, M., 1998. Siyasal Karar Alma Sürecinde Yeralan Aktörler ve Roller. DEÜİİBF Dergisi. Cilt:13, Sayı: 1, Yıl:1998, S:211-230.
- TBMM, 2012. TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukumetler.html (20.01.2012)
- TÜİK, 2012. Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim 13.09.2012)

AK PARTİ DÖNEMİ ORMANCILIK POLİTİKA VE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Giriş

Makroekonomik politikalar, yatırımlar, kamu harcamaları, dış ticaret ve arazi kullanımı için sonuçları olan diğer ekonomik değişkenler üzerindeki etkileri nedeniyle ormanları etkilemektedir. Maden arama, hidroelektrik rezervuarlar, otoyol projeleri ve kentsel genişleme de orman dönüşümünü etkilemektedir (Laarman, 1995). Orman bölgelerindeki endüstriyel kalkınma politikaları, ormanların kenarındaki tarım politikaları, enerji politikaları ve arazi yerleşim politikaları birbirleriyle ve küresel dinamiklerle etkileşime girerek ormansızlaşmaya neden olabilmektedir (Humphreys, 2009). Tarımsal genişleme, esas olarak büyük ölçekli mahsul tarlaları, tropik bölgelerde orman dönüşümünün ana nedenidir (Pacheco vd., 2011). Diğer ekonomik sektörlerden kaynaklanan ek baskılar arasında biyoyakıt geliştirme ve madencilik gibi faaliyetler bulunmaktadır. Orman değişikliğine neden olan birkaç temel itici güç, insan faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır; bunlar arasında iklim değişikliği, nüfus artışı ve kentleşme, değerler ve tüketim kalıplarındaki ilgili değişiklikler ile ticaret, finans ve yatırımların küreselleşmesi yer almaktadır

(Geist ve Lambin, 2002; Kelatwang ve Garzuglia, 2006). Bu baskılardan bazıları nüfus artışını ve artan kaynak tüketimini yansıtmaktayken (Vanclay, 2005); bazıları arazi kullanımı ve kalkınma stratejileri hakkında bilinçli toplumsal seçimleri, bazıları da zayıf ormancılık politikalarını ve yönetişimini yansıtmaktadır (McDermott vd., 2010).

Ormancılık politikası, bir sanat, uygulama veya amaç olarak, ormanlara ve ormancılığa sahip olan tüm hükümet faaliyetlerinin bir parçasıdır (Schenck, 1911). Modern devletin kamu refahını teşvik etme konusundaki kapsamlı iddiası, ormancılık politikasının belirleyicisidir. Politika; hükümet, orman yönetimi ve diğer uzman komiteler tarafından uygulanmaktadır. Siyasi partiler, hükümete katılımlarını belirli çıkar pozisyonlarını temsil edecek şekilde yansıtır ve bu çıkarlara ağırlık verirler. Bu nedenle taraflar ormancılık politikalarının yapımını da birlikte belirlerler (Krott, 2005). Siyasi partilerin ve hükümetlerin ormancılık/doğal kaynak politikaları, ulusal ormancılık politikalarının belirlenmesinde en önemli araçtır. Yönetişim, iyi ya da kötü, ormanların korunmasında veya kullanılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Wehkamp vd., 2018).

Cubbage vd., (1993), Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan Theodore Roosevelt'in (1901-1909, Cumhuriyetçi Parti) ormancılık ve doğa koruma yönetimini, kendi yönetimin

8 Bu çalışma 2018 yılında yayımlanmıştır. Atmiş, E. and Gunsen, H. B., 2018. Comparative Analysis of forestry policy and implementation during the AK Party Period in Turkey. *International Forestry Review* 20(4): 405-419.

anlayışının merkezine yerleştirerek ABD doğal kaynak politikasının seyrini değiştirmiştir. Franklin D. Roosevelt (1933-1945, Demokrat Parti), Büyük Buhran sırasında ulusal ormanlarda ve parklarda çalışmak üzere işsizleri işe almıştır. Richard Nixon (1969-1974, Cumhuriyetçi Parti), Theodore Roosevelt'ten bu yana çevre koruma ve korunan alanla ilgili yasaların en büyük ölçüdeki genişlemesine isteksizce başkanlık etmiştir. Dwight Eisenhower (1953-1961, Cumhuriyetçi Parti) ve Ronald Reagan (1981-1989, Cumhuriyetçi Parti) ise doğal kaynakları geliştirmeyi ve kullanmayı tercih etmiştir.

Küresel ekonomideki ticaret teşvikleri ve yerel ekonomideki yatırım teşvikleri, ormansızlaşmanın ana nedenlerinden ikisidir (McCarty ve Tacconi, 2011). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ormanları ekonomik büyüme için kullanan hükümetlerin sayısı artmaktadır. Endonezya'da, 1995'ten bu yana, palmiye yağı üretimi için binlerce hektarlık orman alanı tahrip edilmiştir (Austin vd., 2017). Brezilya'da, 2006 Soya Moratoryumu'ndan sonra, binlerce hektarlık orman alanı, soya ve diğer mahsulleri yetiştirmek için tarım arazisine dönüştürülmüştür (Silva Junior ve Lima, 2018). Ağustos 2017'de Brezilya hükümeti, Amazon'daki büyük bir koruma alanında madencilik yapılabilmesini onaylamıştır. Brezilya Maden ve Enerji Bakanlığı gerekçe olarak yaptığı açıklamada; "*Yeni yatırımları çekmek, ülkenin zenginliğini, istihdamını ve toplumun gelirini artırmayı amaçlamak*" (Watts, 2017) savunmasına sığınmıştır. Ayrıca, Brezilya Yüksek Mahkemesi tarafından 2018 yılında onaylanarak değiştirilen yasa ile tepelerin ve nehir yataklarının yakınındaki ormanların tarım alanlarına dönüştürülmesinin önü açılmıştır. Brezilya hükümeti ve çiftçiler, bu değişikliğin Brezilya ekonomisinin sürekli büyümesini sağlayacağını iddia etmiştir (BBC, 2018).

Estonya'da hükümetler, ekonomik beklentiler nedeniyle ulusal ormancılık programı tarafından

daha önce belirlenen hedeflere karşı hareket edebilmekte (Teder ve Kaimre ,2017), ormancılık örgütünü ormanlara zararlı uygulamalar yapmaları için baskı altına almaktadır (Lazdinis vd., 2005). Madagaskar'da, ekonomik büyümeyi destekleyen hükümet politikaları da ülkedeki ormansızlaşmanın nedeni olarak gösterilmektedir (Casse vd., 2004).

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'daki (GSYİH) artış, ormansızlaşmayı da artırmaktadır. Son 350 yılda, dünya çapında kişi başına düşen gelirden yaşanan artışlara, orman örtüsündeki önemli azalışlar eşlik etmiştir (Foster ve Rosenzweig, 2003). Çevresel Kuznets Eğrisi Teorisi, ekonomik kalkınmanın ilk aşamalarında, bir ulusun ekonomik büyümeyi teşvik etmek için ormanlar gibi çevresel sermayeye büyük ölçüde yüklenildiğini belirtmektedir (Barbier, 2005; Ewers, 2006). Örneğin; kişi başına düşen GSYİH'daki %1'lik bir artış, Fransa'da ormansızlaşmayı %3,17, Almanya'da %1,46, Portekiz'de %6,65 ve Türkiye'de %8,40 oranında artıracaktır (Zambrano-Monserrate vd., 2018). Ekonomik küreselleşme, Amazon ve diğer ormanlardaki ormansızlaşmanın ana nedenidir. Hükümetler tarım, hayvancılık ve madencilik yoluyla GSYİH'yı artırmak için orman tahribatını hızlandırmaktadır (Lambin ve Meyfroidt, 2011; Kröger, 2017a, 2017b). Türkiye'de, ormancılık sektörünün çıktısına olan talepteki 1 TL'lik nihai artış, doğrudan ve dolaylı etkileşimler sonucunda tüm Türkiye ekonomisinde 0,937 TL net katma değer artışına yol açmaktadır. Başka bir deyişle, ormancılık sektörünün basit net katma değer çarpanı 0,937'dir ve 48 sektör içinde üçüncü sırada yer almaktadır (Ok, 2008).

Brezilya, Endonezya, Madagaskar ve Estonya gibi ülkeler, ülke ekonomisini iyileştirmek için doğal varlıkları kurban olarak sunmaktadır. Türkiye'deki hükümetler doğal kaynakları sadece "*ekonomik büyüme/kalkınma*" kaynakları olarak görmektedir (Duru, 2014). Bu yaklaşım

1950'lerden beri devam etmektedir (Çağlar, 2010). Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan ormancılık sektörü, hükümetler tarafından farklı şekillerde etkilenmektedir. Örneğin, 2002 yılından bu yana iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), ülkenin ormancılık politikalarında ekonomik faydalarını en üst düzeye çıkarmak için radikal değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler, 2003, 2011 ve 2018 yıllarında planlama ve mevzuat ile bakanlık yapısında geniş bir yelpazede gerçekleşmiştir.

AK Parti, ormancılık çalışmaları için son 78 yılda tüm cumhuriyetçi hükümetlerden daha fazlasını yaptığını iddia etmektedir. 12 Haziran 2011 tarihli AK Parti Seçim Beyannamesi'ne göre, *"Sekiz yılı aşkın bir süredir, 78 yılda yapılanların çok daha fazlasını bu dönemde ülkenin ve milletin hizmetine sunduk."* 61. Hükümet Programı'nda, *"Hükümetimiz döneminde orman varlıklarını artıran, orman varlıklarımızı zenginleştiren ve dünyada ağaçlandırmada ilk üç ülkeden biri olma başarısını gösteren nadir ülkelerden biri haline getirdik. Çevre ülkelere her zaman yardımcı olabilecek orman yangınlarıyla mücadele etmek için Türkiye'ye orman yangını söndürme sistemi getirdik."* denmektedir (AK Parti, 2012).

AK Parti'nin ormancılık politikaları üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Atmış ve Günşen, 2013; Atmış, 2017; Çağlar, 2010; Demirtaş, 2008; Duru, 2014; Özkahraman, 2008). Farklı hükümetlerin çalışmalarını analiz eden araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Coşkun vd., (2015), seçim bildirgelerini ve hükümet programlarını inceleyerek 1961-2012 yılları arasında Türkiye'deki siyasi partilerin ormancılık politikalarını analiz etmiştir. Atmış ve Günşen (2013), 1994-2001 ve 2003-2010 yılları arasındaki ormancılık politikalarını, sürdürülebilir orman yönetimi kriterleri ve göstergeleri kapsamında karşılaştırmalı olarak analiz etmişlerdir.

Bu çalışmada Adalet ve Kalkınma Partisi bünyesindeki ormancılık politika ve uygulamalarının 13 yıllık bir süre içindeki başarısı değerlendirilmiştir. Önceki 13 yıl daha sonraki yıllarda iktidar olan AK Parti'nin başarısını değerlendirmek için kontrol grubu olarak alınmış ve bu dönemle AK Parti dönemi arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmada kullanılan veriler, Orman Genel Müdürlüğü (OGM, 2017) ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP, 2017) tarafından her yıl yayınlanan ormancılık ve korunan alan istatistiklerinden Doküman Analizi ile elde edilmiştir. Doküman Analizi, devlet ve özel sektöre ait metinleri, raporları ve istatistikleri inceleyerek veri toplama yöntemidir. Bu analiz hem basılı hem de elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet üzerinden iletilen) materyalleri gözden geçirmek veya değerlendirmek için sistematik bir prosedürdür. Nitel araştırmadaki diğer analitik yöntemler gibi, Doküman Analizi de anlam ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir. Dokümanlar, bir araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş metin (kelimeler) ve görüntüleri içermektedir (Bowen, 2009).

Bu çalışmada; orman alanı değişimi, ağaçlandırma faaliyetleri, yuvarlak odun üretimi, orman suçları, orman yangınları, tahsisler, korunan orman alanlarının yönetimi ve rekreasyon alanlarında sınıflandırılan verilerin periyodik toplamları, yıllık ortalamaları ve yüzde dağılımları karşılaştırılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Ormancılık Örgütü ve Hükümetler

Türkiye, yüzölçümünün %28,7'sini kaplayan 22.342.935 hektar ormana sahiptir. Orman

alanlarının neredeyse tamamı (%99,9) hükümete aittir ve hükümet tarafından yönetilmektedir (OGM, 2017). Bu alanlar 1982 Anayasası, 6831 sayılı Orman Kanunu ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında Orman Genel Müdürlüğü ve Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir. Bu kurumlar hükümetin oluşturduğu politikaları uygulamaktadır.

Türkiye'de ilk ormancılık örgütü 1839 yılında kurulmuştur. 1969 yılına kadar başka bakanlıkların himayesinde faaliyet gösteren bu kuruluş, o yıl Orman Bakanlığı'nın kurulmasıyla dikey örgütlenmesini tamamlamıştır (Özdönmez vd., 1998). Ormancılık örgütünün yönetim ve organizasyonu kuruluşundan bu yana askeri darbelerden ve genel seçimlerden etkilenmiştir. Bakanlık ve genel müdürlük kademelerinde de

bilim dışı birçok yeniden yapılanma olmuştur (Dölerslan, 2009). Bu örgütsel düzenlemeler, ormancılık politikalarını uygulayan ormancılık örgütünün çalışmalarında çeşitli zorluklar yaratmıştır.

Ormancılık örgütü, 1989-1991 yılları arasında Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı, 1991-2003 yılları arasında ise Orman Bakanlığı olarak faaliyet göstermiştir. 1989-2001 yılları arasında on iki hükümet tek başına, azınlık veya koalisyon olarak iktidara gelmiş ve Türkiye'yi yönetmiştir (Tablo 1). 49., 50., 51., 52., 53. ve 54. hükümetlerde Doğru Yol Partisi (DYP) koalisyon hükümetleri ve 47., 48. ve 55. hükümetlerde Anavatan Partisi (ANAP) ve 56. ve 57. hükümetlerde Demokratik Sol Parti (DSP), koalisyon hükümetler, içinde ormancılık örgütünü yönetmiştir (GNAT, 2018).

Tablo 1. Araştırma döneminde faaliyet gösteren hükümetler.

1989-2001 Dönemi			2003-2015 Dönemi		
Tarihler	Hükümeti	Parti	Tarihler	Hükümeti	Parti
21.12.1987 09.11.1989	II. Özal Hükümeti (46.)	ANAP	18.11.2002 14.03.2003	Gül Hükümeti (58.)	AK Parti
09.11.1989 23.06.1991	Akbulut Hükümeti (47.)	ANAP	14.03.2003 29.08.2007	Erdoğan Hükümeti (59.)	AK Parti
23.06.1991 20.11.1991	I. Yılmaz Hükümeti (48.)	ANAP	29.08.2007 06.07.2011	II. Erdoğan Hükümeti (60.)	AK Parti
21.11.1991 25.06.1993	VII. Demirel Hükümeti (49.)	DYP-SHP	06.07.2011 29.08.2014	III. Erdoğan Hükümeti (61.)	AK Parti
25.06.1993 05.10.1995	I. Çiller Hükümeti (50.)	DYP-SHP	29.08.2014 28.08.2015	Davutoğlu Hükümeti (62.)	AK Parti
05.10.1995 30.10.1995	II. Çiller Hükümeti (51.)	DYP (Azınlık Hükümeti)	28.08.2015 24.11.2015	II. Davutoğlu Hükümeti (63.)	AK Parti-HDP- Bağımsızlar
30.10.1995 06.03.1996	III. Çiller Hükümeti (52.)	DYP-CHP	24.11.2015 24.05.2016	III. Davutoğlu Hükümeti (64.)	AK Parti
06.03.1996 28.06.1996	II. Yılmaz Hükümeti (53.)	ANAP-DYP	24.05.2016 09.07.2018	Yıldırım Hükümeti (65.)	AK Parti
28.06.1996 30.06.1997	Erbakan Hükümeti (54.)	RP-DYP	09.07.2018 Devam ediyor	Erdoğan Hükümeti (66.)	AK Parti
30.06.1997 11.01.1999	III. Yılmaz Hükümeti (55.)	ANAP-DSP-DTP -Bağımsızlar			
11.01.1999 28.05.1999	IV. Ecevit Hükümeti (56.)	DSP (Azınlık Hükümeti)			
28.05.1999 18.11.2002	V. Ecevit Hükümeti (57.)	DSP-MHP-ANAP			

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 14 Ağustos 2001 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde Anayasa Mahkemesi tarafından dağıtılan Fazilet Partisi'nin reformist kanadı tarafından kurulmuştur (Coşar ve Özman, 2004). AK Parti, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde ilk kez %34,28 oyla iktidara geldi. 2003-2015 yılları arasında AK Parti, biri Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Bağımsızlar (63. Hükümet) ile koalisyon olmak üzere sekiz hükümet kurdu. Bu hükümetler altında ülkenin ormancılığı, her ikisi de AK Parti'ye ait olan iki farklı bakan tarafından yönetilmiştir.

AK Parti'nin 2002 yılında iktidara gelip hükümeti kurmasından sonra ilk icraatlarından biri Çevre ve Orman bakanlıklarını birleştirerek Çevre ve Orman Bakanlığı'nı kurmak oldu. 2011 yılında Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuş ancak kısa süre içinde iki ayrı bakanlığa bölünmüştür. Böylece ormancılık faaliyetleri Orman ve Su İşleri Bakanlığı himayesinde devam etmiştir (Gümüş, 2014). 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan genel seçimlerin ardından bakanlık, Tarım Bakanlığı ile birleşerek Tarım ve Orman Bakanlığı adını almıştır.

Bu çalışmada AK Parti ve AK Parti öncesi iktidar yılları karşılaştırılmıştır. 2002 yılında yapılan ormancılık çalışmaları, AK Parti hükümeti ve öncesindeki 57 DSP-MHP-ANAP Hükümeti tarafından yapılan çalışmaları içerdiği için bu çalışma kapsamına alınmamıştır.

Tablo 2. Orman tesis çalışmaları (ha).

	1989-2001 Dönemi		2003-2015 Dönemi	
	Ortalama	Toplam	Ortalama	Toplam
Ağaçlandırma	40 182	522 373	36 312	472 052
Rehabilitasyon	1 728	22 465	213 011	2 769 150
Erozyon Kontrolü	17 959	233 463	60 868	791 280
Mera Islahı	2 750	35 757	8 269	107 503
Özel Ağaçlandırma	1 942	25 241	7 817	101 621
Suni Tensil	21 536	279 964	12 015	156 191
Enerji Ormancılığı	19 903	258 746	3 628	47 160
Toplam	106 001	1 378 009	341 920	4 444 957

Orman Alanı Durumu ve Ağaçlandırma Faaliyetleri

FAO'ya göre, ormanlar 1990 yılında dünyadaki kara yüzeylerinin %31,6'sını kaplarken, 2015 yılında sadece %30,6'sına düşmüştür (FAO, 2015). Bu düşüşün nedenleri arasında yasal ve yönetsel düzenlemeler, yasa dışı eylemler, iklim değişikliği ve orman alanlarının tarım arazilerine dönüştürülmesi yer almaktadır. Bununla birlikte, Türkiye, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki orman alanları artmaktadır. Türkiye'de 1973 yılında 20.199.296 hektar orman alanı varken, bu miktar 1999 yılında 20.763.248 hektara, 2005 yılında 21.188.747 hektara, 2010 yılında 21.537.091 hektara ve 2015 yılında 22.342.935 hektara yükselmiştir (OGM, 2017). Bu artış oranı, 1973'ten 1999'a kadar %3 iken, 1999'dan 2015'e kadar %8'lik bir artışa ulaşmıştır.

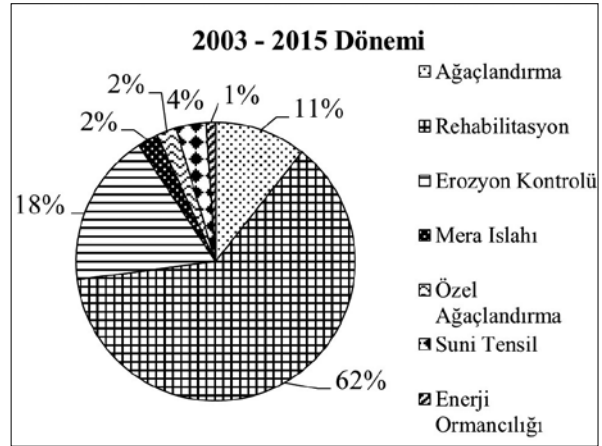
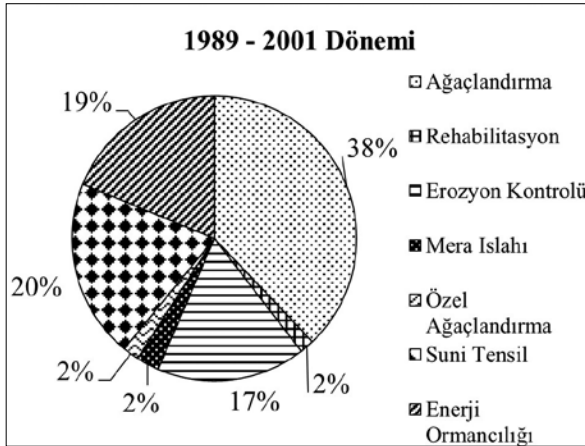
Orman alanlarındaki bu artış, AK Parti yönetimindeki ağaçlandırma faaliyetlerine bağlamak eksik bir değerlendirmedir. Ağaçlandırma, rehabilitasyon, erozyon kontrolü, rehabilitasyon, özel ağaçlandırma, yapay gençleştirme ve enerji ormanı kurma faaliyetleri Türk ormancılığında orman kuruluş faaliyetleri başlığı altındadır. Fakat ağaçlandırma dışındaki bu faaliyetlerin neredeyse tamamı orman içinde yürütüldüğü halde, AK Parti hükümetleri bu faaliyetleri orman dışında yapılan ağaçlandırma faaliyetleri olarak göstermektedir. Bu verilere göre; AK Parti, 2003-2015 yılları arasında bir önceki döneme göre 3,2 kat daha fazla orman tesisi çalışması gerçekleştirmiştir (Tablo 2).

1989-2001 yıllarında en yoğun olarak yürütülen ilk üç uygulama 2003-2015 yıllarında en yoğun olarak yürütülen ağaçlandırma (%38), suni tensil (%20) ve enerji ormanı kuruluşu (%19) iken, AK Parti döneminde ilk üç sırada rehabilitasyon (%62), erozyon kontrolü (%18) ve ağaçlandırma (%11) çalışmaları yer almıştır (Şekil 1).

AK Parti hükümetleri döneminde (2003-2015) yürütülen orman tesisi faaliyetlerinde %62'lik bir paya sahip rehabilitasyon çalışmaları özellikle dikkat çekicidir. Rehabilitasyon çalışmaları "bozulmuş ormanlarda" yapılır. Bu faaliyetlerin amacı endüstriyel yuvarlak odun hasadıdır (Özkahraman, 2008). AK Parti iktidarında ağaçlandırma çalışmalarına erozyon kontrolü, mera ıslahı ve genel rehabilitasyon dahil edilmiştir. Ancak erozyon kontrolü, fiziksel önlemler, dikim ve ağaçlandırma adı altında yapılan teknik çalışmaları kapsamaktadır. Bu nedenle erozyon kontrolünü "ağaçlandırma" olarak tanımlamak doğru değildir. Çünkü mera ıslahı da kalitenin bozulduğu, verimliliğin düştüğü ve erozyon

tehlikesinin olduğu yerlerde yapılmaktadır (Demirtaş, 2008).

2003-2015 yılları arasında, ormancılık örgütü tarafından yapılan toplam ağaçlandırma çalışması miktarı sadece 472.052 hektardır. Yani yılda ortalama 36.312 hektar ağaçlandırma yapılmıştır. Oysa daha önceki dönemde (1989'dan 2001'e kadar) yılda ortalama 40.182 hektar, toplamda da 522.373 hektar ağaçlandırma yapılmıştır (Tablo 2). Bu rakamlar, önceki 13 yıllık dönemde AK Parti iktidarındaki 13 yıldan daha fazla ağaçlandırma yapılmış olduğunu göstermektedir (Şekil 1). Özel ağaçlandırmalar ise önceki 13 yılda 25.241 hektarken AK Parti döneminde 101.621 hektara ulaşmıştır. Oysa özel ağaçlandırma çabaları ağaçlandırma olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü Türkiye'deki özel ağaçlandırma çalışmaları çoğunlukla zaten orman rejiminde olan arazilerde yapıldığı gibi, ceviz ve badem gibi orman değil de ziraat ağacı olan türlerle yapılır ve bu alanlar orman değil de meyve bahçesi gibi yönetilir. Ancak bu miktar bile, AK Parti döneminde verilen abartılı

Şekil 1. Orman tesisi çalışmaları.

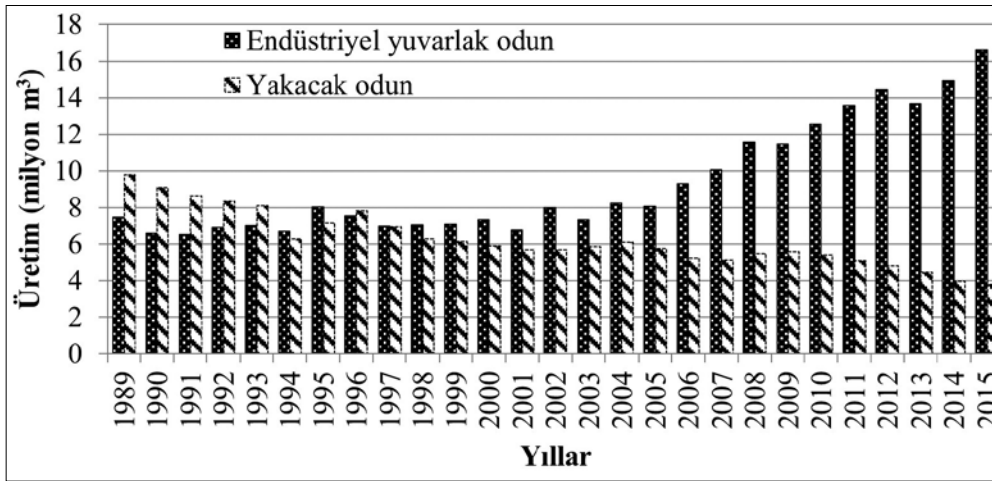
ağaçlandırma miktarının çok altında kalmaktadır. Ağaçlandırma olarak gösterilen rakamların çoğu aslında rehabilitasyon faaliyetleridir. Şekil 1, rehabilitasyon ve ağaçlandırma faaliyetleri arasında zaman içinde anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

AK Parti'nin verdiği abartılı ağaçlandırma rakamları doğru olsa bile, Türkiye'deki orman alanı artışının müsebbibi AK Parti hükümetleri ve yaptığı ağaçlandırmalar değildir. AK Parti hükümetleri döneminde yapılan ağaçlandırma miktarı çok sınırlıdır ve ağaçlandırmadan sonra orman alanı olarak kabul edilseler bile, bu alanların orman ekosistemlerine dönmesi için on yıllar geçmesi gerekmektedir. Ülkenin orman alanlarındaki artışın temel nedeni, son 50 yılda orman köylerinden şehirlere göçler nedeniyle kırsal toplulukların orman alanları üzerindeki baskısının azalması ve nihayetinde ıssız alanların ve meraların ormana dönüşmesidir. Kırsal nüfus azaldıkça, insanlar daha az yakacak oduna ihtiyaç duyarlar ve daha az eve ihtiyaç duyduklarından inşaat amaçlı daha az odun tüketirler, hayvan sayısı azaldıkça otlama azalır ve ek tarım alanları geliştirmek için

orman açmaları gerekmez. En önemlisi, geçmişte orman dönüşümü ile oluşturulan tarım alanları, insan gücünün azalması, verimin düşmesi ve düşük tarımsal gelirler nedeniyle kullanılmadan kalmakta ve bu alanlar tekrar orman ekosisteminin bir parçası haline gelmektedir (Atmış vd., 2007). Yeni kadastro çalışmaları sayesinde daha önce orman sayılmayan bu yerlerin orman sınırları içine alınması, ülkedeki orman alanı miktarını da artırmaktadır.

Yuvarlak Odun ve Yakacak Odun Üretimi

1989 yılından bu yana geçen 26 yılda, Türkiye'de yakacak odun üretimi düşüş eğilimi gösterirken, endüstriyel (yapacak) odun üretimi istikrarlı bir artış göstermiştir (Şekil 2). Bu nedenle, yakacak odun ve endüstriyel odun üretimi arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Bununla birlikte, endüstriyel odun üretimindeki artış oranı, yakacak odun üretim miktarındaki azalmanın çok üzerindedir. Bu nedenle, endüstriyel odun üretimindeki bu artışın, yakacak odun üretimindeki azalmadan kaynaklandığını söylemek doğru olmaz.

Şekil 2. Endüstriyel odun ve yakacak odun üretimi.

Atmış ve Günşen (2016), endüstriyel odun üretimindeki artış ile kentsel nüfus artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Yakacak odun üretimindeki azalma, kırsal nüfustaki azalmadan, sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG), elektrik ve doğal gaz gibi alternatif enerji kaynaklarının kullanılmasından, daha az yakacak odun kullanan ısıtma ve pişirme aletlerindeki gelişmelerden ve evlerde kullanılan yalıtım konusundaki gelişmelerden etkilenmiştir (Ekizoğlu ve Kuvan, 2010).

2003 yılından 2015 yılına kadar endüstriyel odun üretimi %65 artarken, yakacak odun üretimi %31 oranında azalmıştır (Tablo 3). 1989'dan 2001'e kadar, yıllık ortalama 7.072.615 m³ endüstriyel odun üretilmiştir. Bu miktar 2003-2015 yılları arasında 11.679.461 m³'e yükselmiştir. Yıllık ortalama yakacak odun üretimi 7.398.692 m³'ten 5.125.321 m³'e düşmüştür. Bu düşüşün nedeni yakacak odunun en yoğun kullanıcıları olan orman köylülerinin şehirlere göçüyle orman köylerinin nüfusunun azalması ve buna bağlı olarak da yakacak odun talebindeki düşüştür.

1989-2001 yılları arasında daha fazla telefon direği ve sırkılık direk üretimi yapılmışken, 2003-2015 yıllarında daha fazla tomruk, maden direği, kağıtlık odun ve lif yonga odunu üretilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Yuvarlak odun üretimi (m³).

	1989-2001 Dönemi		2003-2015 Dönemi	
	Yıllık Ortalama	Toplam	Yıllık Ortalama	Toplam
Tomruk	3 103 308	40 343 000	4 120 830	53 570 790
Telefon direği	94 231	1 225 000	58 608	761 901
Maden direği	454 154	5 904 000	541 576	7 040 492
Diğer endüstriyel odun	746 846	9 709 000	759 408	9 872 302
Kağıtlık odun	1 440 231	18 723 000	1 981 953	25 765 384
Lif yonga odunu	1 212 000	15 756 000	4 201 010	54 613 137
Sırkılık direk	21 615	281 000	15 693	204 004
Endüstriyel Odun Toplamı	7 072 615	91 944 000	11 679 461	151 833 000
Yakacak Odun Toplamı	7 398 692	96 183 000	5 125 321	66 629 185

1989-2001 yıllarında toplam endüstriyel odun üretiminin %44'ü tomruk, %20'si kağıtlık odun ve %17'si de lif yonga odun olarak gerçekleşmiştir. 2003-2015 yıllarında üretilen toplam endüstriyel odun miktarının %36'sı lif yonga, %35'i tomruk ve %17'si kağıtlık odun olarak üretilmiştir. Endüstriyel odun üretiminde, 1989-2001 yıllarında tomruk üretimi birinci sıradayken, 2003-2015 yıllarında lif yonga üretimi ilk sırayı almıştır.

Ahşap esaslı panel üretiminde Türkiye, dünyada beşinci, Almanya'dan sonra Avrupa'da ise ikinci sırada yer alırken, orta/yüksek yoğunluklu lif levha (MDF/HDF) üretiminde Avrupa'da birinci, dünyada ikinci sırada yer aldığı belirtilmektedir. Yonga levha üretiminde, Avrupa'da üçüncü, dünyada beşinci sırada yer almaktadır (İstek vd., 2017). Ormancılık sektörünün yoğun hammadde talebi nedeniyle son 15 yılda Türkiye ormanlarından mukavva üretiminde beş kat artış sağlanmıştır. Sanayide kullanılan lif yonga odunu 1980-1999 yılları arasında yılda ortalama 1 milyon m³ iken, 2016 yılı sonunda 7,2 milyon m³'e ulaşmıştır. Öte yandan, telefon direklerinde, maden direklerinde, endüstriyel ahşaplarda ve ince direklerde düşük talep nedeniyle önemli bir artış yoktur (MFWM, 2017).

Orman Suçları ve Orman Yangınları

Türkiye’de son 13 yılda orman suçları bir önceki 13 yıla göre %57,5 oranında azalmıştır. Ortalama kaçak otlatma vakası sayısı yılda 5.801 iken, AK Parti döneminde 2.367’ye düşmüştür. Ortalama 6.692 olan orman açma suçu sayısı 2.713’e düşmüştür. Otlatma ve orman açma suçları %59 oranında azalmıştır (Tablo 4). Kentlere göç nedeniyle orman köylülerinin nüfusunun azalmasına paralel olarak ormanın yasadışı kullanımının azalması, Türkiye’de orman suçlarında görülen bu ciddi düşüşte rol oynamaktadır. Bu tür orman suçları kırsal kesimde yaşayan insan sayısı ile birlikte azalmaktadır (Atmış ve Günşen, 2016; Alkan, 2014).

AK Parti iktidarı temsilcileri ve Orman ve Su İşleri Bakanı fırsat buldukça orman yangınlarıyla mücadelede çok iddialı olduklarını, bu konuda çok ciddi yatırım yaptıklarını söylemektedir. Örneğin bizzat Çevre ve Orman Bakanı (Şimdi Tarım ve Orman Bakanı) tarafından; yanan orman alanlarının 2003-2007 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde, önceki 15 yıla göre %50 azaldığı ifade edilmiştir (NTVMSNBC, 2007). Bu dönemde hükümet, aldığı önlemlerle yangın sorununu çözdüğünü kamuoyuna sık sık

açıklamayı tercih etmiştir. AK Parti 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri için hazırladığı seçim beyannamesinde de “...Orman yangınlarıyla daha etkili mücadele yöntemleri geliştirdik. Türkiye’yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.” ifadelerini kullanarak aynı üslubu sürdürmüştür.

Aslında orman yangını yönetim politikalarının, orman yangınlarının söndürülmesinden çok, yangının çıkması ve yayılmasının arkasındaki sosyoekonomik nedenlerin dikkate alınması ve halkın katılımını güçlendirilmesi gerekmektedir (Pezzatti vd., 2013; Mourao ve Martinho, 2014; Yılmaz, 2016; Eckerberg ve Buizer, 2017). Fakat, sadece yangınların başarıyla söndürülmesi bir ölçüt olarak alınsa bile; AKP hükümetlerinin yangına karşı gereken önlemleri aldıkları için yangınlar konusunda başarılı olduklarını iddia etmeleri yeterli değildir. Çünkü kendisinden önceki DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümeti döneminde (1999-2002) yangın harcamaları döner sermayeden genel bütçeye aktarılmış, bütçe olanaklarının iyileştirilmesi, idari ve teknik yapının güçlendirilmesiyle orman yangınları ile yapılan mücadelede ciddi adımlar atılmıştır (Anonim, 2008b).

Tablo 4. Orman suçları.

	1989-2001 Dönemi		2003-2015 Dönemi	
	Ortalama	Toplam	Ortalama	Toplam
Usulsüz otlatma	5 801	75 408	2 367	30 765
Orman açma	6 692	86 992	2 713	35 268
Orman ürünlerini usulsüz bulundurma	1 310	17 030	419	5 442
Kaçak kesim	14 820	192 660	5 432	70 613
Orman ürünlerinin kaçak nakliyesi	6 588	85 642	1 787	23 230
Toplam	36 488	474 338	15 507	201 593

İki döneme karşılaştırmalı olarak bakıldığı zaman; önceki dönemde yıllık ortalama 2.039 yangına karşılık, 12.970 ha orman alanı yanmışken, AK Parti hükümetleri döneminde yıllık 2.214 yangına karşılık, 7.952 ha orman alanı yanmış olduğu görülmektedir. Bu rakamlara göre; AK Parti döneminde yıllık ortalama yangın sayısında %9'luk bir artış olmasına rağmen, yanan orman alanında %39'luk bir düşüş meydana gelmiştir. 1989-2001 döneminde yangın başına düşen yanan alan miktarı 6,36 ha iken, 2003-2015 döneminde yangın başına 3,59 ha orman alanı yanmıştır. Bu şekildeki bir düşüş başarı olarak kabul edilebilir. Fakat bu rakamların sorgulanmaya gereksinimi vardır.

AK Parti hükümetleri döneminde yangın sayısı arttığı halde, yanan alan miktarının neden düştüğünü anlamak için; 2006'daki Milas/ Mumcular yangını ilk örnek olarak verilebilir. Bu yangından sonra kamuoyuna önce 200 ha, sonra 400 ha ve 600 ha olarak beyan edilen yanan alan miktarı, daha sonra Orman Genel Müdürlüğü kayıtlarında 2.600 ha olarak yer almıştır. Oysa gerçek miktar 3.526 ha olarak tespit edilmiştir (Anonim, 2007).

İkinci örnek ise Serik Taşağıl Yangınıdır. 31 Temmuz - 4 Ağustos 2008 arasında Antalya'da Serik ve Taşağıl orman işletme müdürlükleri sınırları içinde çıkan yangın sonucu bakanlık yetkilileri tarafından 4-5 bin hektarlık bir sahanın yandığı açıklanmıştır. Oysa TMMOB Orman Mühendisler Odası'nın yangından sonra açıkladığı rapora göre; "*Yangında yanan ormanların miktarı kamuoyundan saklanmaya çalışılmıştır. Yangında 16.925 ha orman alanı tahrip olmuştur.*" (OMO, 2008). Türkiye Ormanlılar Derneği de yanan ormanın alanının 4 bin hektar değil, 20-25 bin hektar olduğunu açıklamıştır (Anonim, 2008b). Yangından dört ay sonra Serik Kaymakamlığı'nın verdiği rakamlara göre 20.552 hektarlık alanın zarar gördüğü, 15.792 hektarlık orman alanının yandığı resmen açıklanmıştır (Akşam, 2008).

Başka yangınlarda da bu tespitlere benzer tespitler vardır. Bu dönemde yanan alan miktarı konusunda kamuoyuna verilen bu tür yanıltıcı rakamlar, AK Parti döneminde orman yangınlarında yanan alanların olduğundan düşük gösterildiği yargısını güçlendirmektedir. Bu nedenle yanan alanların miktarında yaşanan düşüşe kuşkuyla şekilde yaklaşmakta fayda vardır.

Tahsisler

Resmi istatistiklere göre Türkiye'de orman alanları sürekli artmaktadır. Bu yüzden de hiç ormansızlaşma olmadığı düşünülmektedir. Ancak 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16., 17., 18. ve 57. maddeleri ile orman alanları kamu yararı gerekçesiyle ormancılık dışı faaliyetlere tahsis edilebilmektedir. Bu tahsisler maden arama, açık ve kapalı maden işletme, maden tesis, maden altyapı tesis, petrol arama, petrol işletme, petrol tesis, petrol altyapı tesis, hammadde üretimi, balık üretme tesisi, define arama, arkeolojik kazı, restorasyon, rüzgar ölçüm direği, hidroelektrik santrali, rüzgar enerji santrali, nükleer enerji santrali, termik enerji santrali, enerji iletim hatları, petrol boru hattı, doğalgaz, baraj, gölet, kömür ocakları, odun işleme fabrika ve hızar şerit, savunma, ulaşım, haberleşme, iletim panosu, su, atık su, altyapı, katı atık bertaraf, sokak hayvanları bakımevi, mezarlık, sağlık tesisi, eğitim tesisi, spor tesisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis, turistik tahsis, üniversite yeri, özel ağaçlandırma vb. amaçlarla yapılabilmektedir.

Bu şekilde 2016 yılı sonu itibariyle 90.961 adet orman izni (tahsisi) verilmiştir ve bu tahsisler toplam 672.686 hektarlık orman alanını kapsamaktadır. Yine 6831 sayılı Orman Kanununun 2B maddesinin uygulanması ile de 1973 yılından günümüze kadar 502.000 ha alan orman dışına çıkarılmıştır (OGM, 2016; 2017). Sadece bu iki uygulama ile kaybedilen orman alanı miktarı bir milyon hektarın üzerindedir. Bu nedenle

Türkiye’de ormansızlaşma olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Ormansızlaşmaya neden olan bu uygulamalar hükümetlerin yapmış olduğu yasal düzenlemeler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu bölümde diğer tahsislere nazaran verileri daha sağlıklı olarak toplanabilen madencilik ve turizm tahsislerinin değerlendirmesi yapılmıştır.

Madencilik

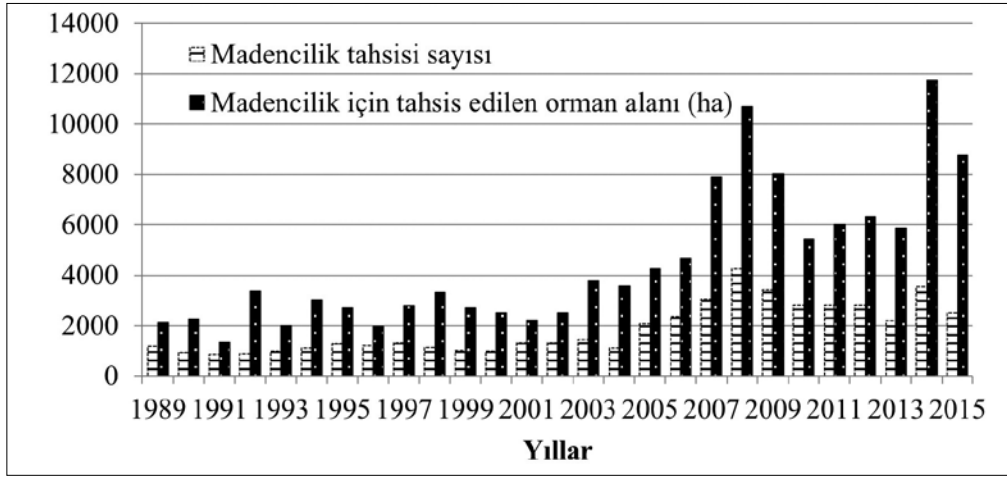
AK Parti iktidara geldikten kısa bir süre sonra 2004 yılında yürürlüğe giren 5177 sayılı kanunla büyük ölçüde değişikliğe uğrayan 3213 sayılı Maden Kanunu ile en iyi nitelikteki ormanlarda bile taşocağı dahil her türlü maden arama ve işletme olanağı getirilmiştir. Orman alanlarındaki madencilik çalışmalarının kolaylaştırılmasından sonra dünyanın sayılı ekosistemlerine sahip olan Kazdağları ve Artvin gibi yörelerin yerli ve yabancı firmaların kullanımı için gözden çıkarıldığı kamuoyunun gündemine defalarca gelmiştir (Atmış ve Günşen, 2017). Yerli ve yabancı iş çevrelerinin baskıları sonucu çıkarıldığı belirtilen bu yasayla; ormanlar, ağaçlandırma sahaları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, meralar,

sit alanları, su havzaları, kıyı alanları, turizm bölgeleri, askeri yasak bölgeler ve şahsa ait özel alanlar madencilik faaliyetine açılmıştır. 2004 yılındaki yapılan bu değişiklik, etkisini 2007 yılında göstermeye başlamıştır. Öyle ki Atmış ve Günşen (2009) maden tesis ve işletmesi için 2003 ile 2006 yılları arasında yıllık ortalama verilen izinlerin sayısının ve alanlarının miktarının 2007 yılına gelindiğinde yaklaşık dört katına kadar çıktığını ifade etmektedir.

Maden tahsisleri sadece Maden Kanunu’nun ve ilgili yönetmeliklerinin değiştirildiği yıllarla sınırlı kalmamıştır. İki dönem karşılaştırıldığında; maden tahsis adedi 1989-2001 döneminde yıllık ortalama 1087’den AK Parti’nin iktidarda olduğu 2003-2015 döneminde %142’lik artışla 2630’a yükseldiği tespit edilmiştir. Önceki dönemde yılda ortalama 2483 ha orman alanı madencilik faaliyetleri için tahsis edilmişken, 2003-2015 döneminde %170 artarak 6.699 ha’a çıkmıştır. Tablo 5 ve Şekil 3’de orman alanları içinde madencilik faaliyetleri için verilen izinlerin sayısının ve tahsis edilen orman alanı miktarının özellikle 2004 yılından sonraki değişimi açıkça görülmektedir.

Tablo 5 Madencilik için tahsis edilen orman alanları

1989 – 2001 Dönem			2003 – 2015 Dönem		
Yıl	Sayı	Alan (ha)	Yıl	Sayı	Alan (ha)
1989	1 173	2 104	2003	1 454	3 780
1990	934	2 253	2004	1 111	3 558
1991	863	1 330	2005	2 065	4 257
1992	873	3 367	2006	2 350	4 689
1993	981	1 996	2007	3 042	7 907
1994	1 112	3 028	2008	4 262	10 693
1995	1 269	2 714	2009	3 420	8 041
1996	1 192	1 955	2010	2 811	5 440
1997	1 311	2 787	2011	2 810	6 000
1998	1 129	3 313	2012	2 810	6 336
1999	1 016	2 714	2013	2 187	5 872
2000	982	2 503	2014	3 540	11 754
2001	1 298	2 214	2015	2 505	8 765

Şekil 3. Orman alanlarındaki madencilik tahsisleri.

Bu artışların ormanları parçalı hale getirdiği ve orman ekosistemini yok ettiği maalesef göz ardı edilmektedir. Oysa Galloway vd. (2014) maden aramanın ve bunun için ormanda açılan yolların ormansızlaşmanın ilk adımını oluşturduğunu belirtirken, Siteo vd. (2014) da çok hızlı bir şekilde artış gösteren madencilik sektörünün özellikle verimli orman alanlarına çok büyük zararlar verdiğini bildirmektedir. Ulusoy ve Ayaşlıgil (2012) ise İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü çalışma alanı içinde bulunan Avcıkoru-Şile bölgesinde madencilik etkinlikleri nedeniyle bozulmuş orman alanlarının biyolojik üretim potansiyeli, peyzaj kalitesinin korunması ve geri kazanımının maliyet ve zaman gerektirdiğinden ihmal edildiğini ortaya koymuşlardır. Bu gibi tespitler ülkedeki ormancılık mevzuatının ilgili hükümlerinin, bu tür tahsislerin ardından alanların yenilenmesi ve yeniden ağaçlandırılması söz konusu olduğunda yetersiz olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Aydın Coşkun ve Gençay, 2011). Ormanların ormancılık dışı amaçlarla kullanılmasına bu kadar hızlı bir şekilde devam edilmesi durumunda, yakında Türkiye'deki orman ekosistemlerini paramparça olarak görmek ihtimal dahilindedir.

Turizm

Turizm tahsisleri, ormanları parçalayan bir diğer ormancılık dışı amaçlı orman kullanımı örneğidir. Turizm tahsisleri konusunda kamuoyu çok sağlıklı bilgilendirilmemektedir. Türkiye'de Akdeniz ve Ege kıyılarındaki ormanların birçoğu bu tür tahsislere konu olmaktadır. Kuvan (2005) Türkiye'de özellikle Akdeniz Bölgesinde turizmin hızla gelişmesiyle birlikte turizm amaçlı tahsis edilen orman alanlarının miktarının da arttığını ve buna bağlı olarak orman alanlarının azaldığını, toprak erozyonunun, illegal kullanımların, peyzaj bozulmalarının ortaya çıktığını tespit etmiştir. Ayanoğlu (1994) da Turizm Teşvik Kanununun aslında orman alanlarının azalmasına neden olan bir yasal düzenleme olduğunu bildirmektedir.

Orman alanları 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. Maddesine göre Tarım ve Orman Bakanlığı'nca Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilebilmektedir. AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte 2003 yılında bu Kanunda değişiklik yapılarak; milli parklar, tabiatı koruma alanları, tabiat parkları ve tabiat anıtlarının dahi yerli ve yabancı turizm yatırımcılarına tahsis edilmesine

olanak sağlanmışır (Çağlar, 2005). Ayrıca; 2008 yapılan başka bir düzenlemeyle, yaklaşık olarak 1,1 milyon dekar orman alanının turizm yatırımlarına açılabilmesinin sağlandığı, bu uygulama sonucu yapılacak yatırımların 33 bin hektar alanını ormansızlaştırılabileceği ifade edilmektedir (Anonim, 2008a).

1989-2001 döneminde toplam 24 adet izinle 1.113 ha orman arazisi turizme tahsis edilmişken, 2003-2015 döneminde ormancılık ve madencilik mevzuatlarında yapılan değişikliklerden sonra 38 adet izinle 2.353 ha orman alanı turizme tahsis edilmiştir (KTB, 2015). Bu iki dönem arasında tahsis sayısı %58 artarken, tahsis edilen alan miktarı %111 artmıştır. Daha önce de bahsedildiği gibi bu rakamlar kesin rakamlar değildir. Orman alanlarında yapılan turizm tahsislerinin kamuoyuyla paylaşılması hususunda ilgili kurumlar kamuoyuna ve araştırmacılara yeterince bilgi vermemektedir. Gerçek tahsis sayısı ve tahsis edilen alan miktarının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Ekonomik büyümeye katkı sağladığına inanıldığı için kolaylaştırılan bu tahsisler, ülke ormanlarının parçalanmasını hızlandırmaktadır. Ayrıca, bu tahsislerin yapıldığı yerde orman ekosistemi ortadan kalksa bile, bu alanlar yine de kanuna göre orman rejimi (sınırları) içinde sayılmaktadır. Bu nedenle, ülkenin ormanlarında yaşanan alansal azalma kayıtlara yansımadağı için iktidardaki partisi, ülkedeki orman miktarının artmaya devam ettiği propagandasına devam etmektedir.

Korunan Alan Yönetimi

Ormansızlaşma ve orman bozulmasının sera gazı emisyonlarını arttırması ve biyolojik çeşitliliğin azalmasına neden olması odun üretimi yapılan orman alanlarının dışında kalan korunan orman alanlarının önemini daha da arttırmaktadır. Bishop vd. (1995) göre milli parklar ve doğa rezervleri

koruma politikasının en yararlı araçlarıdır.

Türkiye’de iki tür korunan orman alanı bulunmaktadır. “*Milli Park*”, “*Doğa Parkı*”, “*Doğa Anıtı*” ve “*Doğa Koruma Alanı*”, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun 2. maddesinde tanımlanmıştır (Kuvan, 2012). Yaban Hayatı Geliştirme Alanları da 4915 sayılı Kara Avı Kanunu’na göre yönetilir. Bu alanların hepsi Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir. İkinci grup ise, 6831 sayılı Orman Kanunu’na göre ayrılan ve Orman Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen “*Koruma Ormanları*”, “*Gen Koruma Ormanları*”, “*Tohum Meşcereleri*” ve “*Tohum Bahçeleri*”dir.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 2011 yılı genel seçim bildirgelerinde ve 61. Hükümetin programında korunan alanlarda başarılı olduklarını iddia etmiştir (AK Parti, 2012; GNAT, 2018). Oysa Türkiye’de korunan alanların durumu hiç de bu beyannamede ve programda yazdığı gibi değildir. Bunun böyle olmadığı uluslararası kuruluşların raporlarına da yansımaktadır. Yale Üniversitesi tarafından her yıl hazırlanan Çevre Performans Endeksi (EPI) bunlardan biridir. EPI’ye göre Türkiye, 2016 yılında karasal korunan alanlar-canlı topluluklar (Terrestrial Protected Areas-National Biome Weights) göstergesine göre 180 ülke arasında 17,29 puanla ancak 177. sırada yer alabilmiştir (Hsu vd., 2016; Anonim, 2016; Atmış, 2018).

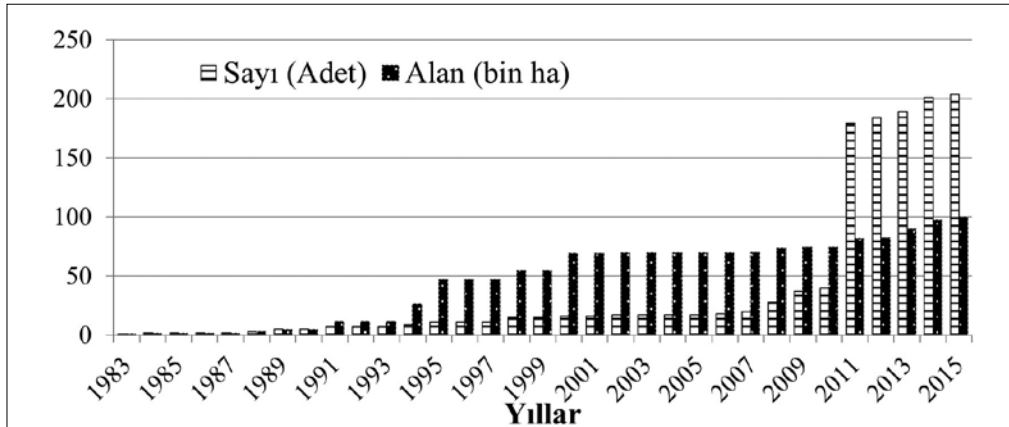
Gerçekten de 2003-2015 dönemindeki korunan alanların sayısındaki artış, 1989-2001 dönemine göre yavaşlamıştır. Bu dönemde önceki döneme göre daha az sayıda milli park ve tabiat anıtı ilan edilmiştir. İlan edilen milli parklardan üçü (Yumurtaalık Lagünü, İğneada Longoz Ormanları ve Gala Gölü milli parkları) önceden daha hassas koruma statüsü olan tabiat koruma alanıyken, sonradan koruma statüsü daha az hassas olan milli parka çevrilmiştir. Bu nedenle AK Parti döneminde

tabiat koruma alanlarının sayısı artmamış, aksine üç azalmıştır. Daha sonra açılan dava sonucu Yumurtalık Lagünü'nü milli park olarak ilan eden Bakanlar Kurulu kararı iptal edilmiş ve bu milli park tekrar tabiat koruma alanına dönüşmüştür. Bu nedenle daha önce 41 olan milli park sayısı da 2011 yılı itibariyle 40'a düşmüştür (Atmış, 2018). Bazı tabiatı koruma alanlarının statülerinin değiştirilme girişimlerinden sonra AK Parti döneminde genel olarak mevcut tabiatı koruma alanlarının sayısının iki azaldığı söylenebilir (Tablo 6). Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre Türkiye'de 2017 yılı itibariyle 42 milli park bulunmaktadır ve 845.814 ha alan kaplamaktadır (DKMP, 2017).

Türkiye'de AK Parti'nin iktidarda olduğu 2003-2015 dönemi içinde 2011 yılı, tabiat parkları açısından kırılma noktası olmuştur (Şekil 4). 2010 yılında 74.529 ha alanı kaplayan 40 tabiat parkı bulunurken 2011 yılında tabiat parklarının sayısı bir anda 179'a, alanı ise 81.332 ha çıkmıştır (DKMP, 2017). Bunun nedeni 05.07.2011 tarihli Çevre ve Orman Bakanı oluruyla bir günde 138 adet mesire yerinin "mesire yeri" statüsünün iptal edilerek bu alanların "tabiat parkı" olarak ilan edilmesi olmuştur (DKMP, 2011). Kuvan (2012) bu statü değişikliğinin yeterli araştırma ve bilimsel değerlendirme yapılmadan ormancılık örgütündeki reorganizasyona uyum sağlamak için yapıldığını ifade etmektedir.

Tablo 6. Korunan orman alanları (Grup 1).

	1989-2001 Dönemi		2003-2015 Dönemi		Mevcut
	Ortalama	Toplam	Ortalama	Toplam	
Milli park (Sayı)	0.92	12	0.54	7	42
Milli park (ha)	25 281	328 650	11 104	144 348	845 814
Tabiat parkı (Sayı)	1	13	14	185	209
Tabiat parkı (ha)	5 122	66 583	2 292	29 799	99 378
Tabiat anıtı (Sayı)	3.69	48	1.84	24	111
Tabiat anıtı (ha)	36	464	479	6 230	7 142
Tabiatı koruma alanı (Sayı)	1.24	16	-0.15	-2	30
Tabiatı koruma alanı (ha)	4 284	55 690	-10	-129	47 244
Yaban hayatı koruma sahası (Sayı)	-	-	6.24	81	81
Yaban hayatı koruma sahası (ha)	-	-	91 753	1 192 794	1 189 293

Şekil 4. Tabiat parklarının sayısı ve alanı.

Bu dönemde tabiat parklarının niteliğinin değiştirildiğinin en önemli göstergesi olarak; ilan edilen tabiat parklarının ortalama büyüklüğü öne çıkmaktadır. 2003-2015 döneminde ilan edilen tabiat parklarının ortalama büyüklüğü önceki dönemdekilerden 32 kat daha küçük kalmaktadır. Önceki dönemde 66.583 ha alanı kaplayan 13 tabiat parkı ilan edilmişken, AK Parti'nin iktidarda olduğu 2003-2015 döneminde 29.799 hektarlık alanı kaplayan 185 tabiat parkı ilan edilmiştir (Tablo 5). 1989-2001 döneminde ilan edilen tabiat parklarında park başına düşen alan 5.121 hektarken, 2003-2015 döneminde ilan edilenlerin ortalaması sadece 161 ha olmuştur. Tabiat parklarının sayısı zamanla giderek artış göstermiş ve günümüzde 209'a ulaşmıştır (DKMP, 2017).

AK Parti'nin iktidarda olduğu dönemde milli parklar ve tabiat anıtlarında olduğu gibi gen koruma ormanları, tohum meşcereleri ve tohum bahçelerinin sayıları da önceki döneme göre daha az artmıştır (Tablo 7). Atmış ve Günşen (2013) bunun; Türkiye Milli Ağaç Islahı ve Tohum Üretim Programı'nın (1994-2003) devreye girmesiyle birlikte Gen Koruma Ormanları, Tohum Meşcereleri ve Tohum Bahçeleri'nin seçimlerinin

1989-2001 döneminde hızlanmasından, 2003-2015 dönemine denk gelen yıllarda ise bu yerlerle ilgili doyuma ulaşılmış olmasından kaynaklandığını bildirmektedir.

Rekreasyon Alanlarının Yönetimi

Ulusal kalkınma politikaları genellikle nüfus hareketlerine yol açmaktadır (Humphreys, 2009). Türkiye'de de özellikle 1960'lı yıllardan itibaren uygulanmaya başlayan kalkınma politikaları endüstri bölgelerinin belli başlı büyük şehirlerin etrafında kurulmasına neden olmuş ve buna kentin sunduğu büyük fırsatlar da eklenince kırsal yerleşimlerden kentlere doğru göç başlamıştır. Günümüzde Türkiye'nin nüfusu 79.814.871 kişidir ve bunun %92,3'ü kentlerde yaşamaktadır (TÜİK, 2017). Kentler ile kırsal alan arasındaki nüfus dağılımının bu şekilde olması kentinin mesire yerleri, açık yeşil alanlar ve kent ormanları gibi rekreasyonel alanlardan beklentilerini hem artırmakta hem de çeşitlendirmektedir (Atmış vd., 2007; Atmış, 2016).

Mesire Yerleri Yönetmeliği'ne göre, orman alanları içinde rekreasyonel aktivitelerde bulunmak için

Tablo 7. Korunan orman alanları (Grup 2).

	1989-2001 Dönemi		2003-2015 Dönemi	
	Ortalama	Toplam	Ortalama	Toplam
Muhafaza Ormanı (Sayı)	0.7	9	0.7	9
Muhafaza Ormanı (ha)	1 810	23 524	5 982	77 761
Gen Koruma Orman (Sayı)	14	184	7	93
Gen Koruma Orman (ha)	1 970	25 605	879	11 434
Tohum Meşçeresi (Sayı)	5.5	72	0.6	8
Tohum Meşçeresi (ha)	789	10 264	18	235
Tohum Bahçesi (Sayı)	6.4	83	2.5	33
Tohum Bahçesi (ha)	50	645	26	336

ayrılmış olan dört tip (A, B, C, D) mesire yeri bulunmaktadır. B, C ve D (Kent Ormanları) tipi mesire yerlerinde gününbirlik rekreasyonel faaliyetlerde bulunulabilirken A tipi mesire yerlerinde günü birlik kullanımların yanında geceleme de imkân tanınmaktadır. Dört tip mesire yeri de mülkiyeti devlette kalmak şartıyla işletilmek için 29 yıla kadar kiraya verilebilmektedir (REGA, 2017).

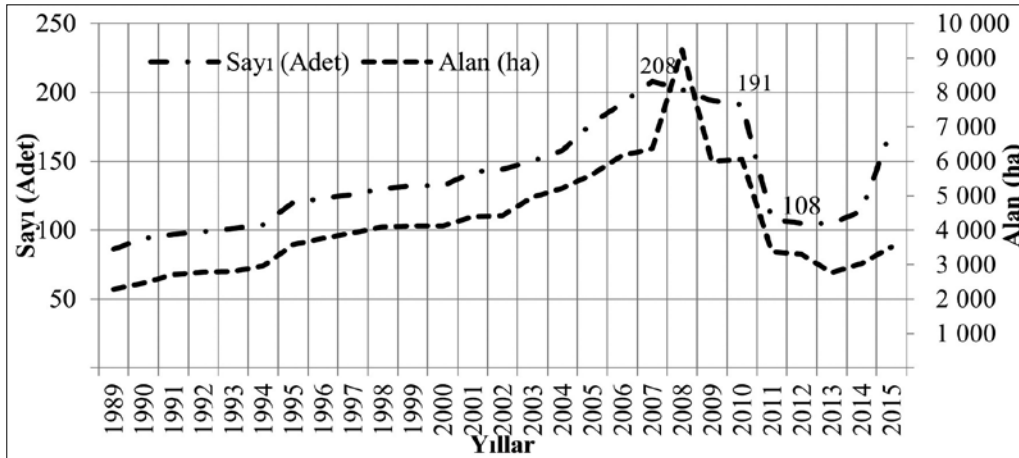
AK Parti hükümetlerinin iktidarda olduğu 2003-2015 döneminde bir önceki döneme göre 2 kat daha fazla A tipi mesire yeri ilan edilmiş olmasına rağmen, toplam alan açısından iki dönem arasında bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 7). 1989 – 2001 yılları arasında kurulan A tipi mesire yerlerinin ortalama büyüklüğü 48,25 hektar

Tablo 8. Mesire yerleri.

	1989-2001 Dönemi		2003-2015 Dönemi	
	Ortalama	Toplam	Ortalama	Toplam
A Tipi (Sayı)	2	24	3	43
A Tipi (ha)	89	1 158	87	1 127
B Tipi (Sayı)	5	60	2	29
B Tipi (ha)	181	2 349	-70	-907
C Tipi (Sayı)	3	39	74	964
C Tipi (ha)	37	486	578	7 511
D Tipi/Kent ormanı (Sayı)	-	-	10	133
D Tipi/Kent ormanı (ha)	-	-	793	10 312

iken 2003 – 2015 yılları arasında ilan edilen A tipi mesire yerlerinin ortalama büyüklüğü 26,21 hektara düşmüştür.

Mesire yerleri arasında en çarpıcı değişiklikler B ve C tipi mesire yerlerinde yaşanmıştır. B tipi mesire yerlerinin sayısı 1989 yılından 2007 yılına kadar düzenli bir artış gösterirken 2007 yılından sonra azalışa geçmiş ve 2010 yılında 191 olan B tipi mesire yeri sayısı 2011 yılında bir anda 108'e düşmüştür (Şekil 5). Bu düşüşün nedeni 83 B tipi mesire yerinin bir günde statülerinin değiştirilerek tabiat parkına dönüştürülmüş olmasıdır. Bu durum AK Parti hükümetinin tutarlı ormancılık politikalarından ziyade anlık, bilimsellikten uzak popülist politikalar izlemesinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 5. B Tipi Mesire Alanlarının Sayısı ve Alanı.

B tipi mesire yerlerine nazaran daha düşük ziyaretçi potansiyeline sahip olan C tipi mesire yerlerinin sayısı ise 2003-2015 döneminde çok artmıştır (Tablo 9). 1989-2001 yılları arasında toplam 39 C tipi mesire yeri ilan edilmişken 2003-2015 döneminde bu sayı 963 olarak gerçekleşmiştir (2002 yılında toplam 53'tü). C tipi mesire yerlerinin alansal büyüklüklerinde ise özellikle AK Parti iktidarı döneminde ciddi dalgalanmalar yaşanmıştır. 2003 yılında bir C tipi mesire yerinin ortalama büyüklüğü 12,6 hektar iken, bu miktar 2011 yılında 115,4 hektara yükselmiş fakat 2015 yılında 8 hektara düşmüştür.

AK Parti hükümetleri döneminde ülke ormancılığındaki en önemli atımlardan biri 2003 yılında kent ormanlarının kurulmaya başlanmasıydı. Ormancılığın yeni yüzü olarak tanıtılan bu ormanların sayısı 2015 yılına kadar 133'e, yüzölçümü ise 10.312 hektara yükselmiştir (Tablo 8). Ancak kent ormanlarının birçok hukuki ve idari sorunu

vardır. Kent ormanlarının yönetiminden sorumlu olan OGM, ağırlıklı olarak odun üretimi yapan bir kuruluş olduğu için, rekreasyon, eğitim ve tanıtım amacıyla kurulan kent ormanlarının yönetimine gerekli ilgi ve özeni göstermemektedir. Kent ormanları devredildiği işletmecilerin buralarda inşa ettikleri kafe, restoran, düğün salonu vb. tesislerin bahçesine dönüşmüştür. Bu ilgisizlik nedeniyle, kent ormanlarının yönetiminde başarısızlık kaçınılmazdır (Atmış, 2016).

Orman sınırları içindeki rekreasyon alanlarının genel bir değerlendirmesi yapıldığında, rekreasyon alanlarının toplumun beklentileri veya bilimsel kriterler dikkate alınmadan ilan edildiği ortaya çıkmaktadır. AK Parti hükümetleri, rekreasyon alanlarına ilişkin politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında ne demokratik süreçleri ne de bilimsel çalışmaları dikkate almaktadır. Rekreasyon alanlarındaki özel işletmelere yeni iş fırsatları sunmaktan başka fonksiyonları yoktur.

Tablo 9. C Tipi Mesire Alanlarının Sayısı ve Alanı.

1989-2001 Dönemi			2003-2015 Dönemi		
Yıl	Sayı	Alan (ha)	Yıl	Sayı	Alan (ha)
1989	11	72	2003	60	753
1990	12	102	2004	65	795
1991	13	106	2005	213	33 402
1992	16	111	2006	386	57 943
1993	18	115	2007	553	100 642
1994	19	123	2008	705	135 334
1995	19	123	2009	860	138 844
1996	19	123	2010	1 039	144 664
1997	27	196	2011	1 295	149 388
1998	35	454	2012	1 286	10 528
1999	39	470	2013	1 239	9 924
2000	45	499	2014	1 123	9 060
2001	48	546	2015	1 016	8 165

Son Değerlendirme

Türkiye’de 2002 yılından beri iktidarı elinde bulunduran AK Parti hükümetleri, ülke ormancılığıyla ilgili birçok konuda kendi dönemlerinden önceki hükümetlerden daha başarılı olduklarını iddia etmekte ve kamuoyuna sunmaktadır. Oysaki bazı konularda niceliksel bir artış olmasına karşın yapılan işlerin niteliğinde önemli kayıplar yaşanmıştır. Yani, ülke ormanlarında ve ormancılığında niteliksel kayıplar yaşanmaktadır. Bunun da en önemli nedenleri AK Parti hükümetleri tarafından ormanların en başta ekonomik bir kaynak olarak görülmesi ve oluşturulan ormancılık politikalarının doğa koruma politikalarını esas almak yerine, ekonomik büyüme odaklı liberal ekonomik politikaları temel almasıdır.

AK Parti hükümetleri halkın katılımına izin vermeden ormancılık politikaları oluşturmaya ve uygulamaya çalışmıştır. Aslında, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını amaçlayan ulusal bir arazi kullanım politikasının ayrılmaz bir parçasını oluşturan ulusal bir ormancılık politikası oluşturmak için, hükümet, yerel halk ve özel sektör arasında fikir birliğiyle oluşturulan formüllere gereksinim vardır (Humphreys, 2009). Westoby (1987), kısa vadeli ormancılık amaç ve hedeflerinin değişebileceğini ancak ormancılık politikasının geniş amaç ve yönlerinin ancak demokratik katılım yoluyla değiştirilmesi gerektiğini söylemektedir.

Türkiye dünyada orman alanını arttıran ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat, bu artış AK Parti hükümetleri sayesinde oluşmuş bir artış değildir. Çünkü AK Parti hükümetleri döneminde yapılan gerçek ağaçlandırmaların miktarı çok sınırlıdır ve ağaçlandırılan bu alanların orman ekosistemine dönüşmesi için on yıllar geçmesi gerekmektedir. Ülke orman alanlarının artışının asıl nedeni; son 50 yılda orman köylerinden kentlere yaşanan göçler neticesinde kırsal toplulukların orman alanları

üzerindeki baskısının azalması ve terkedilen tarla ve meraların zamanla ormana dönüşmüş olmasıdır.

Türkiye’deki ormancılık politikaları genel olarak değerlendirildiğinde; ana ekseninde odun hammaddesi (endüstriyel ve yakacak odun) üretiminin olduğu açıkça görülmektedir. Endüstriyel odun üretme eğilimi AK Parti hükümetleri döneminde oldukça yüksek oranda artmıştır. Bu dönemde lif yonga odunu ve kâğıtlık odun üretimindeki artışlar dikkat çekicidir. Diğer taraftan yakacak odun üretimindeki düşüşleri ülkedeki toplumsal dönüşümle açıklamak daha doğrudur. Yakacak odunun yoğun olarak kullanıldığı kırsal bölgelerden kentlere yaşanan göçler bu bölgelerdeki yakacak odun talebinin düşmesine neden olmuştur. Bunun yanında yakacak odunun yerine doğal gaz, kömür gibi ikame ürünlerin kullanılması da bu düşüşe destek sağlamıştır.

Yakacak odun üretiminin düşüşünde rol oynayan orman köylerinden kentlere göç, her iki dönemde tarihsel süreç içinde orman suçlarının da azalış göstermesinde etkili olmuştur. AK Parti hükümetleri döneminde çıkan orman yangını sayısında bir önceki döneme göre artış olmasına karşın yanan orman alanlarının toplam miktarı önceki dönemden daha az olmuştur. Orman Genel Müdürlüğü’nün orman yangınlarının söndürülmesine yönelik teknolojik gelişmeleri de kullanarak yoğun mücadelesi bunda mutlaka rol oynamıştır. Fakat orman yangınları sonucu yanan orman alanı miktarının kayıtlara olduğundan daha düşük geçiriliyor olması bu düşüşün ana sebebidir. Rakamlardaki bu oynamalar orman yangınlarına karşı çok başarılı mücadele verildiği imajını gölgelemektedir.

Ormanlardan ormancılık dışı amaçlarla yapılan madencilik, turizm, eğitim, altyapı vb. tahsisler, AK Parti hükümetleri döneminde hızla artmaktadır. Ekonomik büyümeye katkı verdiği

iddiasıyla gün geçtikçe daha da kolaylaştırılan bu tahsisler, ülke ormanlarındaki parçalanmayı da hızlandırmaktadır. Üstelik orman alanlarında yapılan bu tahsislerle, söz konusu alanlarda orman ekosistemi tamamen ortadan kalksa bile mevzuat gereği bu alanlar orman olarak sayılmaya devam etmektedir. Böylece ülke ormanlarında yaşanan alansal eksilme kayıtlara geçmemekte ve ülkedeki orman alanlarının artmaya devam ettiğine dair iktidar propagandası sürdürülmektedir.

Biyolojik çeşitlilik ile tarihi ve kültürel mirasın korunmasındaki ve ekoturizm etkinliklerindeki önemli rolü, korunan alanların önemini her geçen gün arttırmaktadır. AK Parti döneminde korunan alanların sayısında artış önceki döneme göre yavaşlamıştır. Hatta mutlak korunması gerekli olan ve bilimsel çalışmalar dışında başka hiçbir etkinliğe izin verilemeyen tabiatı koruma alanlarının sayısında azalma olmuştur. Yine korunan alan statüsünde olan tabiat parkları da sadece rekreasyon hizmeti verecek yerlere dönüştürülerek, korumadan çok kullanma vasfı ağırlık kazanan alanlar halini almıştır.

Orman sınırları içinde bulunan rekreasyonel alanlarla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında: özellikle AK Parti hükümetleri döneminde rekreasyonel alanların toplumsal beklentilerine bakmaksızın ve bilimsel ölçütleri gözetmeksizin ilan edildiği ortaya çıkmaktadır. AK Parti hükümetleri rekreasyonel alanlarla ilgili politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında ne demokratik süreçleri gözetmiş ne de bilimsel çalışmaları dikkate almıştır. Sadece rekreasyonel alanlarda hizmet veren özel işletmelerin sayısını arttırarak, kendisini siyasi olarak destekleyen kesimlere yeni iş imkanları açma gayretinde olmuştur.

Dünyada ormanların önemi gün geçtikte artmakta ve ormansızlaşmayı önlemeye yönelik olarak ciddi çabalar gösterilmektedir. Bu çabaların

çoğu, ormanların karşı karşıya kaldığı tehditlerin doğru tespit edilmesi ve bunların çözümüne ilişkin olarak sürdürülen çalışmaların başarıyla sonuçlanmasıyla hedefine ulaşacaktır. Son yıllarda Türkiye’de ağırlık kazanan ormanların ekonomik büyümeye hizmet edecek şekilde yönetilmesi anlayışı Türkiye ormanlarını tehdit etmektedir. Üstelik mevcut sorunların doğru tespit edilmesi yerine, hiç sorun yokmuş gibi, hatta ormanları çok başarılı bir şekilde yönetiyormuş gibi hareket eden yönetim anlayışı ormanlar üzerindeki yıkımın hızını arttırmaktadır. Bu çalışmada ortaya konan bulgular; bu övünmeci, propagandist söylemlerin gerçekte hiç de uyuşmadığını ve son yıllarda Türkiye ormanlarının doğa korumacı bir yaklaşımdan uzak olarak yönetildiğini açıkça sergilemektedir.

Türkiye’de uygulanmakta olan ormanlara zarar veren politikalara benzer uygulamalar başka ülkelerde de gündeme gelmektedir. Fakat, halkı yanıltıcı ve abartılı söylemlere bu ölçüde çok az ülkede rastlanmaktadır. Oysa bu tür politika ve uygulamaların doğru analiz edilmesi ve halka doğru bilgilerle sunulması gerekmektedir. Aksi halde ekonomik gelişme odaklı ormancılık politikaları, ormanları bir daha geri dönülemeyecek seviyede zarara uğratacaktır.

Kaynaklar

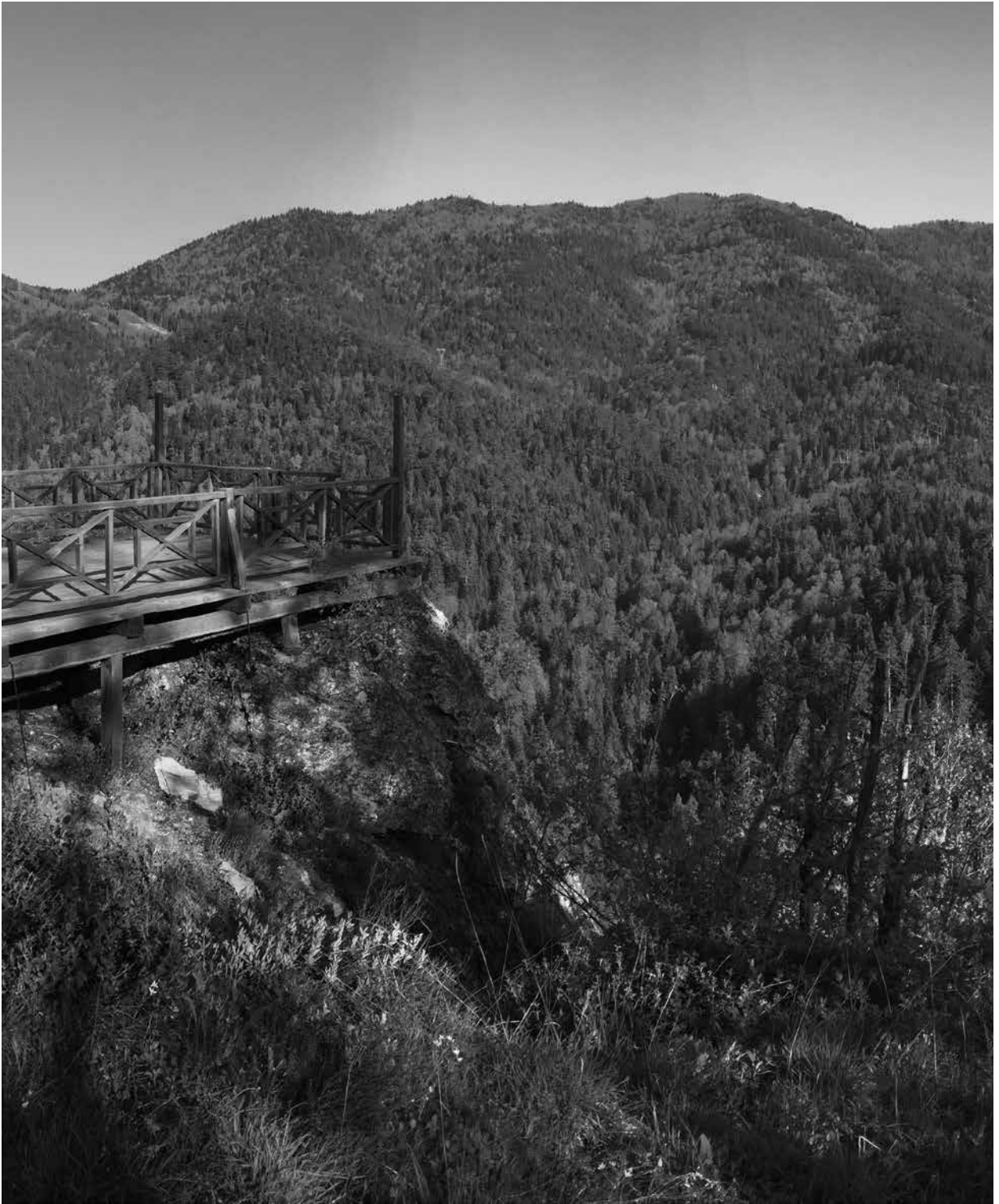
- AK Parti, 2012. The Justice and Development Parti Declaration of 2011 General Election, Activities About Environment and Forests. <http://www.akparti.org.tr/english> Accessed date: 03 December 2012
- AK Parti, 2015. The Justice and Development Parti Declaration of June 7, 2015 General Election, 376p. Ankara, Turkey.
- Akşam, 2008. Akşam Gazetesi “Yanan Alanda CHP Haklı Çıktı” adlı haberi (Akşam Newspaper: CHP is justified about burning area). www.arsiv.aksam.com.tr Accessed date: 15 December 2008 (in Turkish)

- Alkan, S. 2014. Kırsal nüfus değişiminin, ormanlar ve ormancılık üzerine etkileri (Trabzon ili örneği) (Effects of rural population change on forests and forestry – Case of Trabzon). *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 14(1): 69-78.
- Anonim, 2007. Basın açıklaması: orman yangınları (press release: forest fires). *Orman ve Av*, 83(4): 2-4 (in Turkish).
- Anonim, 2008a. Başyazı: Orman Yangınlarıyla Mücadele Yeniden Değerlendirilmelidir (Fighting with forest fires should be reassessed). *Orman ve Av*, 84(4): 2-3 (in Turkish).
- Anonim, 2008b. Çevre Günü Kutlanmalı mı? (The environment day; should it be celebrated?). *Orman ve Av*, 84(3): 2-3 (in Turkish).
- Anonim, 2016. Environmental Performance Index Country Review: Turkey. <http://epi.yale.edu/country/turkey> Accessed date: 25 February 2016
- Atmış, E. 2016. Development of urban forest governance in Turkey. *Urban Forestry & Urban Greening*, 19: 158-166.
- Atmış, E. 2017. Policy, Society and Forestry in Turkey. In: *Forestry Policies and the situation of Forest Villagers*. (Ed: O. B. Kula; Ş. Durmuş). Published by CHP. P:41-68. Ankara (In Turkish)
- Atmış, E. 2018. A critical review of the (potentially) negative impacts of current protected area policies on the nature conservation of forests in Turkey. *Land Use Policy*, 70: 675-684.
- Atmış, E., Özden, S., Lise, W. 2007. Urbanization pressures on the natural forests in Turkey: An overview. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6: 83-92.
- Atmış, E. and Günşen, H.B. 2013. AK Parti hükümetlerinin ormancılık politika ve uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimi kapsamında analizi (Analysis of forestry policies and practices of AK Parti governments within the context of sustainable forest management). *Orman Mühendisliği*, 50(10-11-12): 8-23 (in Turkish).
- Atmış, E. and Günşen, H.B. 2016. Effect of urbanization on transformation of forestry in Turkey (Period of 1990-2010). *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 66(1): 16-29.
- Austin, K.G., Mosnier, A., Pirker, J., Mccallum, I., Fritz, S., Kasibhatla, P. S. 2017. Shifting patterns of oil palm driven deforestation in Indonesia and implications for zero-deforestation commitments. *Land Use Policy*, 69: 41-48.
- Ayanoğlu, S. 1994. Orman arazilerinin azalmasına yol açan düzenlemeler (Regulations that causing deforestation). *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 44(3-4): 103-112 (in Turkish).
- Aydın Coşkun, A. and Gençay, G. 2011. Kyoto Protocol and “deforestation” a legal analysis on Turkish environment and forest legislation. *Forest Policy and Economics*, 13: 366-377.
- Barbier, E.B. 2005. Frontier expansion and economic development. *Contemporary Economic Policy*, 23: 286-303.
- BBC, 2018. Brazil's top court approves controversial forestry law. <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-43236709> Accessed date: 01 March 2018
- Bishop, K., Phillips, A., Warren, L. 1995. Protected for ever? Factors shaping the future of protected areas policy. *Land Use Policy*, 12(4): 291 - 305.
- Bowen, G. A. 2009. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2): 7-40.
- Casse, T., Milhøj, A., Ranaivoson, S., Randriamanarivo, J. R. 2004. Causes of deforestation in southwestern Madagascar: what do we know? *Forest Policy and Economics*, 6(1): 33-48.
- CFE, 2008. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü Serik ve Taşağıl İşletme Müdürlüklerinde 31 Ağustos 2008-4 Ağustos 2008 Tarihleri Arasında Çıkan Orman Yangınına İlişkin Orman Mühendisleri Odası Komisyon Raporu (Chamber of Forest Engineers Reports about forest fire in Antalya Regional Directorate of Forestry Serik and Taşağıl Operations Directorates on 1-4 August 2008). 9p (in Turkish).
- Coşar, S. and Özman, A. 2004. Centre-right politics in Turkey after the November 2002 general election:

- neo-liberalism with a Muslimface. *Contemporary Politics*, 10(1): 57-74.
- Coşkun, A., Türker, M.F., Öztürk, A. 2015. Forestry in the election bulletins and government programs of the parties come to power alone in Turkey. *Artvin Çoruh University Journal of Forestry Faculty*, 16 (1): 72-88.
- Cubbage, F.W., O'Laughlin, J., Bullock III, C.S. 1993. *Forest Resource Policy*. John Wiley & Sons, Inc.
- Çağlar, Y. 2005. 2B'yi tartışmak (Discuss 2B). *Orman ve Av*, 81(1): 40-47 (in Turkish).
- Çağlar, Y. 2010. AK PARTİ Döneminde Ormanlık Düzeninde Dönüşüm (Transformation in the forestry order in the AK PARTİ period). *AK PARTİ Kitabı Bir Dönüşümün Bilançosu (AK Parti Book: Balance Sheet of a Transformation)*, Edt. İlhan Uzgel and Bülent Duru, Phoenix Yayınevi, Ankara, Turkey, pp: 754-782 (in Turkish).
- Demirtaş, A. 2008. Çevre ve Orman Bakanlığı Toplumunu Yanıltıyor (Ministry of Environment and Forestry Misleads the Community). *Orman ve Av*, 84(1): 24-26 (in Turkish).
- DKMP, 2017. General Directorate of Nature Conservation and National Parks, Official Statistics. <http://www.milliparklar.gov.tr/Anasayfa/istatistik.aspx?sflang=tr> Accessed date: 13 February 2017
- Dölerslan, E. Ş. 2009. A review of post-modern management techniques as currently applied to Turkish forestry. *Journal of Environmental Management*, 90: 25-35.
- Duru, B. 2014. Modern Muhafazakarlık ve Liberal Politikalar Arasında Doğal Varlıklar: AKP'nin Çevre Politikalarına Bir Bakış (Natural Assets Between Modern Conservatism and Liberal Policies: Case of Environmental Policies of the AKP). *Mülkiye Dergisi*, 30(252): 297-313 (in Turkish).
- Eckerberg, K. and Buizer, M. 2017. Promises and dilemmas in forest fire management decision-making: exploring conditions for community engagement in Australia and Sweden. *Forest Policy and Economics*, 80: 133-140.
- Ekizoğlu, A. and Kuvan, Y. 2010. Türkiye Ormanları ve Ormancılığı (Forests and Forestry of Turkey). In A. Akesen & A. Ekizoğlu (Eds.), *Forest policy* (pp. 67-100). Ankara, Turkey: Training Set of The Foresters' Association of Turkey (in Turkish).
- Ewers, R. M. 2006. Interaction effects between economic development and forest cover determine deforestation rates. *Global Environmental Change*, 16: 161-169.
- FAO, 2015. The Global Forest Resources Assessment 2015- How are the world's Forests Changing? Food and Agriculture Organization of the United Nations. 49 P. Rome
- Foster, A. D. and Rosenzweig, M. R. 2003. Economic Growth and the Rise of Forests. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(2): 601-637.
- Galloway, G., Katila, P., De Jong, W., Pacheco, P. 2014. Part I Introduction. Ed. Pia Katila, Glenn Galloway, Wil de Jong, Pablo Pacheco, Gerardo Mery, in *Forests under pressure – Local Response to Global Issues*, IUFRO World Series Vol. 32. Pp:9-27.
- Geist, H. J. and Lambin, E.F. 2002. Proximate causes and underlying driving forces of tropical deforestation. *Bioscience*, 52 (2): 143-150.
- GNAT, 2018. The Grand National Assembly of Turkey, Department of Library and Archive Services. <https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/> Accessed date: 02 April 2018
- Gümüş, C. 2014. Osmanlıdan Günümüze Ormanlık Politikalarının Ormanlık Örgütlenmesi Üzerine Etkileri ve Güncel Sorunlar (Effects of Forestry Policies on Forestry Organization from Ottoman to Today and Current Issues). II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı (2nd National Mediterranean Forest and Environment Symposium Proceeding Book). Isparta, Turkey. pp.477-489 (in Turkish).
- Humphreys, D. 2009. *Forest Politics: The Evolution of International Cooperation*. Earthscan Publications Ltd, London, UK. 299p.
- Hsu, A. vd., 2016. Global Metrics for the Environment. 2016 Environmental Performance Index. New

- Haven, CT: Yale University. http://epi.yale.edu/sites/default/files/EPI2016_FINAL%20REPORT.pdf
Accessed date: 25 February 2016
- İstek, A., Özlüsoylu, İ., Kizilkaya, A. 2017. Türkiye ahşap esaslı levha sektör analizi (Turkish wood based panel sector analysis) Journal of Bartın Faculty of Forestry, 19(1): 132-138 (In Turkish with English Abstract).
- Kelatwang, S. and Garzuglia, M. 2006. Changes in forest area in Africa 1990-2005. International Forestry Review, 8(1): 21-30.
- Kröger, M. 2017a. The Changing Modalities of 'Frontiers of Existence' and 'Commodity/Resource Frontiers': Preliminary Notes based on Deforestation in Brazil. The 5th International Conference of the BRICS Initiative for Critical Agrarian Studies. 13-16 October 2017. https://www.tni.org/files/publication-downloads/bicas_cp_5-1_krger.pdf
- Kröger, M. 2017b. Inter-sectoral determinants of forest policy: the power of deforesting actors in post-2012 Brazil. *Forest Policy and Economics*, 77: 24-32.
- Krott, M. 2005. Forest Policy Analysis. Published by Springer, Dordrecht, The Netherlands, 323 p.
- Kuvan, Y. 2005. The use of forests for the purpose of tourism: the case of Belek tourism center in Turkey. *Journal of Environmental Management*, 75: 263-274.
- Kuvan, Y. 2012. Nature Conservation and Protected Areas (Doğa Koruma ve Korunan Alanlar). Published by Forest Faculty of İstanbul University, İstanbul P. 201 (In Turkish).
- Laarman, J. G. 1995. Government Policies Affecting Forests in Latin America- An Agenda for Discussion. Published by Inter-American Development Bank. 55p. Washington, D.C.
- Lambin, E. F. and Meyfroidt, P. 2011. Global land use change, economic globalization, and the looming land scarcity. *PNAS*, 108 (9): 3465-3472.
- Lazdinis, M., Carver, A., Schmithüsen, F., Tonisson, K., Vilkriste, L. 2005. Forest-sector concerns in the Baltic States: implications for and expanded European Union. *Society and Natural Resources*, 18: 839-848.
- Mc Carty, S. and Tacconi, L. 2011. The political economy of tropical deforestation: assessing models and motives. *Environment Politics*, 20(1): 115-132.
- McDermott, C.L., Cashore, B., Kanowski, P. 2010. Global Environmental Forest Policies: An International Comparison. Published by Earthscan, London, UK.
- MFWM, 2017. Orman Kaynaklarından Faydalanma Şura Çalışma Belgesi (The congress work document of utilization from Forest Resources) The congress work document of utilization from Forest Resources. Forestry and Water Congress 2017. May 5-7, 2017. Ankara (In Turkish)
- Mourao, P.R. and Martinho, V.D. 2014. The choices of the fire – debating socioeconomic determinants of the fires observed at Portuguese municipalities. *Forest Policy and Economics*, 43: 29-40.
- NTVMSNBC, 2007. 2 Milyon Hektarlık Alan Ağaçlandırılacak (2 million hectares to be afforested). www.ntvmsnbc.com/news/426452asp
Accessed date:16 December 2007 (in Turkish)
- OG, 2017. Regulation on Recreation Areas, 05.03.2013 date and 28578 Sayı Official Gazette. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-9.htm>
Accessed date: 24 February 2017
- OGM, 2016. Strategic Plan of General Directorate of Forestry 2017 – 2021. Ankara, Turkey, 70p.
- OGM, 2017. Forestry Statistics 2016. Republic of Turkey Minister of Forestry and Water Affairs, General Directorate of Forestry Statistical Info. <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx>
Accessed date: 02 October 2017
- Ok, K. 2008. Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu: Ormanlık (Sectoral Policy Integration of Sustainable Development: Forestry). Interaction of Sustainable Development into Sectoral policies (TR 0402.11). 189 P. (In Turkish)
- Özdönmez, M., Akesen, A., Ekizoğlu, A. 1998. Ormanlık Yönetim Bilgisi (Forestry Management). Published by İstanbul University Faculty of Forestry, İstanbul, Turkey, 357p. (In Turkish)

- Özkahraman, İ. 2008. Ağaçlandırma eylem planı gerçek olmayan söylemlere dayalı bir aldatmacadır (The afforestation action plan is a deception based on unreal discourses). *Orman ve Av*, 84(1): 27-29 (in Turkish).
- Pacheco, P., Aguilar-Støen, M.A., Börner, J., Etter, A., Putzel L. & Vera-Diaz, M. Del C. 2011. Landscape transformation in tropical Latin America: Assessing trends and policy implications for REDD+. *Forests*, 2(1): 1–29.
- Pezzatti, G.B., Zumbrunnen, T., Bürgi, M., Ambrosetti, P., Conedera, M. 2013. Fire regime shifts as a consequence of fire policy and socio-economic development: an analysis based on the change point approach. *Forest Policy and Economics*, 29:7-18.
- Schenck, C.A. 1911. *Forest Policy* (Second Edition). Printed by C. F. Winter, Darmstadt. 168p.
- Silva Junior, C. A. and Lima, M. 2018. Soy Moratorium in Mato Grosso: Deforestation undermines the agreement. *Land Use Policy*, 71: 540–542.
- Sitoe, A., Wertz-Kanounnikoff, S., Ribeiro, N., Guedes, B., Givá, N. 2014. Community rights and participation in the face of new global interests in forests and lands: The case of Mozambique. Ed. Pia Katila, Glenn Galloway, Wil de Jong, Pablo Pacheco, Gerardo Mery, in *Forests under pressure – Local Response to Global Issues*, IUFRO World Series Vol. 32. Pp:345-356.
- Teder, M. and Kaimre, P. 2017. The participation of stakeholders in the policy processes and their satisfaction with results: a case of Estonian forestry policy. *Forest Policy and Economics*, Article in press. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2017.05.007>
- TSI, 2017. Turkish Statistical Institute Central Dissemination System Address Based Population Registration System Results. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 Accessed date: 24 February 2017
- Ulusoy, Y. and Ayaşlıgil, T. 2012. Açık maden ocaklarının rehabilitasyonu ve doğaya yeniden kazandırılmasının “Şile-Avcıkoru” örneğinde irdelenmesi (Rehabilitation of open mines and restoration of nature: Şile-Avcıkoru sample). *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 62(2): 21-36 (in Turkish).
- Vanclay, J.K. 2005. Deforestation: correlations, possible causes and some implications. *International Forestry Review*, 7(4): 278-293.
- Watts, J. 2017. Brazil abolishes huge Amazon reserve in ‘biggest attack’ in 50 years. <https://www.theguardian.com/environment/2017/aug/24/brazil-abolishes-huge-amazon-reserve-in-biggest-attack-in-50-years> Accessed date: 24 August 2017
- Wehkamp, J., Koch, N., Lübbers, S. And Fuss, S. 2018. Governance and deforestation — a meta-analysis in economics. *Ecological Economics*, 144: 214–227.
- Westoby, J., 1987. *The Purpose of Forests*. Blackwell, New York, USA, 343p.
- Yılmaz, E., 2016. A review of the rehabilitation of burned areas and the establishment of forest with fire-resistant species project (YARDOP). *Journal of Forestry Research*, 1(3): 14-28.
- Zambrano-Monserrate, M. A., Carvajal-Lara, C., Urgilés-Sanchez, R., Ruano, M. A. 2018. Deforestation as an indicator of environmental degradation: Analysis of five European countries. *Ecological Indicators*, 90: 1–8.

BÖLÜM 4

MİLLET İTTİFAKI'NIN ORMANCILIK POLİTİKALARI

ORTAK POLİTİKALAR MUTABAKAT METNİ ÇERÇEVESİNDE MİLLET İTTİFAKI'NIN ORMANCILIK POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti (İYİ), Saadet Partisi (SAADET), Demokrat Parti (DP), Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA) ve Gelecek Partisi'nin kurmuş olduğu Millet İttifakı'nın (Altılı Masa) hazırlayıp, 30 Ocak 2023 tarihinde kamuoyuna açıkladığı 240 sayfalık "*Ortak Politikalar Mutabakat Metni*" nde ormanlara da direkt olarak iki sayfa ayrılmıştır. Bu ittifakın ortak ormancılık politikalarını öğrenebilmek için bu metnin incelenmesi yararlı olacaktır.

Ortak Mutabakat Metni'nde; ormanlarla ilgili maddelerin alt alta ilgisiz bir şekilde sıralandığı görülmektedir. Bu metinde; ağırlıklı olarak orman yangınları ve orman köylüsünden bahsedilmektedir. Ormancılığın ana ilkeleri ile daha düşük öneme sahip "*Yangınları az hasarla atlatılabilmek için ormanlarımızda arazöz yolları açacağız.*" gibi çok alt düzeyde yer alması gereken öneriler aynı metin içinde harmanlanmaya çalışılmıştır.

Metinde; şu an Tarım ve Orman Bakanlığı çatısı altında yönetilmekte olan ormancılık örgütünün, farklı bir bakanlık yapısı altında yönetileceği beyan edilmiştir. "*Orman kısmını Tarım Bakanlığı bünyesinden ayırarak yeni kuracağımız İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlayacağız.*" şeklindeki öneriyle örgüt yapısında ciddi bir değişiklik yapılacağına işaret edilmektedir. Oysa Çevre ve Orman Bakanlığı bu ülkede daha önce

de denenmiş fakat ormanlar için pek de iyi bir sonuç doğurmamıştır. Orman Bakanlığı'nın müstakil bir bakanlık olması, başka bakanlıklarla birleştirilmemesi ormancılık çalışanlarının ortak görüşüdür.

Türkiye'de ormancılık yönetimi, 2003 yılından beri önce Çevre ve Orman Bakanlığı (2002-2011), sonra Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2011-2018) daha sonra da Tarım ve Orman Bakanlığı (2018-2023) tarafından yapılmış ve ne yazık ki ormancılık örgütü her yeni bakanlık oluşumunda biraz daha güç kaybederek sıradanlaştırılmıştır. Bu yüzden Orman Bakanlığı'nın müstakil bir bakanlık olması ve sık sık yönetim organizasyonunun değiştirilmemesi uzmanlar tarafından önerilmektedir. Eğer bir başka bakanlıkla birleştirilecekse de, Tarım Bakanlığı veya Çevre Bakanlığı ile birleştirilmesi yerine başka alternatifler tercih edilmelidir. Çevre Bakanlığı daha çok kirletilenin temizlenmesi, yok edilmek istenenin daha az zarar görmesine yönelik bir organizasyondur. Oysa ormanlar doğa korumanın tam merkezinde, doğal varlıkların hiç bozulmadan korunmasına hizmet eden ekosistemlerdir. Akarsu ve göllerin korunması, su üretimi, erozyon önleme, iklim değişimini azaltma ve uyum gibi ekosistem hizmetleri ormanın sağlamakta olduğu önemli yararlar olduğu için, yeni kurulacak bakanlığın; eğer Orman Bakanlığı şeklinde müstakil bir bakanlık kurulamayacaksa önceki deneyimlerden

Orman ve Su İşleri Bakanlığı olması en akla yatan seçenektir.

Mutabakat metninde yer alan *“İklim krizinin başlıca sebebi olan karbon emisyonlarının azaltılması için ormansızlaşma, arazi bozulması, atmosferin kirlenmesi alanlarında kapsamlı önlemleri hayata geçirerek titizlikle uygulayacağız”* ile *“Glasgow’da COP 26’da onayladığımız 2030’a kadar ‘Ormansızlaşmayı tersine çevirme ve sona erdirmeye’ taahhüdünün gereklerini yerine getireceğiz.”* şeklindeki öneriler, Millet İttifakı’nın ormansızlaşma ve orman bozulmasına karşı mücadelede uluslararası gelişmeler ışığında çalışma yapmayı vaat ettiğini göstermektedir. Fakat ülkedeki ormansızlaşma ve orman bozulmasının nedenleri bu mutabakat metninde pek de yer almamaktadır. Turizm, madencilik, enerji vb. ormancılık amacı dışındaki tahsisler, aşırı odun üretimi, özel ağaçlandırmalar, endüstriyel plantasyonlar, korunan alanların kullanılan alanlara dönüştürülmesi gibi konulara mutabakat metninde ya çok az değinilmiş ya da hiç değinilmemiştir. Örneğin; *“İslah adı altında yapılan izinsiz ve denetimsiz orman kesimlerini durduracağız”* ifadesi orman ürünleri sanayi sektörünün kârını arttırmak için dört yılda (2017-2021) ülke ormanlarında yapılan odun üretiminin %69 artmasına yol açan aşırı odun üretiminin yarattığı yıkımın boyutlarının Millet İttifakı tarafından tam anlamadığını göstermektedir.

“Cumhurbaşkanı’na ormanlık alanın vasfını değiştirme yetkisi veren Orman Kanunu’nun Ek 16. maddesini yürürlükten kaldıracacağız.” ifadesi mutabakat metnindeki en somut önerilerden biridir. Fakat bu kapsamda sadece Ek Madde 16 değil, 2/B uygulamasına da derhal son verilmelidir. Anayasa ve yasalarda yer alan bu tür orman dışına çıkarma işlemlerine olanak veren madde ve ifadeler derhal mevzuat dışı bırakılmalıdır.

Mutabakat metnindeki orman köylüleriyle ilgili öneriler, ülke gerçeklerinden çok uzaktır.

Her ne kadar resmi verilerde 7,5 milyon orman köylüsünün varlığından bahsediliyorsa da, gerçekte orman köylerinde sürekli yaşayan yurttaş sayısı çok daha azdır. Çoğu orman köyünde artık sadece yaşlılar yaşamaktadır. Genç nüfusun az sayıda olduğu yerde kalkınma girişimlerinin başarıya ulaşması olasılığı da çok düşüktür. Bu kapsamda *“Orman Genel Müdürlüğü’nün bütçesini yeterli oranda arttıracak, küstürülen orman köylüsünü refaha kavuşturacağız.”* maddesi ayakları yere basmayan bir öneridir. Çünkü Orman köylüsünü *“kalkındırmak”* bilindik ezberle başarılabilir bir iş değildir. Orman Genel Müdürlüğü’nün bilgi düzeyi, personel yapısı ve ekonomik gücü bunu başarmaktan çok uzak bir seviyededir.

Ayrıca; *“Orman köylülerinin gelirini artıracak alternatif geçim kaynakları oluşturacak, gerekli destek ve teşvikleri sağlayacağız.”* ifadesine hem orman başlığı hem de tarım başlığı altında yer verilmiştir. Fakat bunu yapabilmek için; kırsal kalkınmaya ve orman köylüsünün kalkındırılması konusuna demografik yapıdaki değişimleri göz önünde bulunduran, mevcut sosyal yapıyı çok iyi analiz etmiş bir bakış açısıyla yaklaşmak gerekmektedir.

Daha önce belirtildiği gibi mutabakat metninde orman köylüsüyle ilgili oldukça çok madde vardır. Fakat bunların bir kısmı diğerleriyle çelişkili ve ancak daha alt düzeylerdeki metinlerde yer alabilecek önerilerdir. Bu nedenle orman köylüleriyle ilgili daha ayağı yere basan politikalar geliştirmek gerekmektedir. Bunun yanında; ormanların göç vermekte olan kırsal yörelerde artarken, göç almakta olan kentlerde azaldığını gözden kaçırmamak gerekir. Toplumun yüzde 93’ünün yaşadığı kentler ve kentli nüfusun bilinçsizliğinin ormanlara zarar veren nedenlerin başında geldiğinin farkına varılmalıdır. Ormanların korunması için; çarpık kentleşmeye son vererek, kentlerde yaşayanlarla ormanların ilişkisini düzenleyecek kent ormancılığı, yeşil altyapı, doğa

bazlı çözümler vb. önerileri içeren politikalar belirleyerek işe başlanmalıdır.

“Ormanlarda imar ve yapılaşmaya izin vermeyeceğiz.”, “Ormanlarda, nitelikli doğa alanlarında, tarım alanlarında, korunan alanlarda ve sulak alanlarda çevreye zarar veren tesislere izin vermeyeceğiz.”, “Ormanları usulsüz kullanıma açma ve işgal etme suçlarıyla etkili biçimde mücadele edeceğiz.” ve “Orman muhafaza memurlarının görev ve yetkilerini genişleterek, ormanlardaki suçüstü hallere müdahale edebilme yetkilerini arttıracacağız.” gibi öneriler, orman koruma konusundaki önerilerdir. Fakat bu dört maddeyi bir arada düşündüğümüzde, orman sanki güvenlik kuvvetlerinin sayısının veya etkinliğinin yetersiz olmasından dolayı korunamıyor gibi bir sonuç çıkmaktadır. Bu yetersiz yaklaşımla; ormanlarımızın iktidar ve sermayenin amaçlarını ortaklaştırmasıyla yok edildiğini anlamak güçleşir. Ormanların tamamen ekonomi-politik bakış açısı ve *“ekonomik büyüme”* amacıyla, yok edilmesi göze alınan bir doğal *“kaynak”* olarak görüldüğü için yok edildiği gözden kaçır. Millet İttifakı'nın ormanlarda ranta dayalı imar ve yapılaşma izinlerinin verildiği gerçeğini göz ardı ettiği anlaşılır.

Mutabakatın ormanla ilgili bölümünün birçok maddesi (14 madde) orman yangınları ile ilgilidir. Yangınlar konusundaki önerilerin çoğu alt düzey öneriler olduğu gibi, yangınları önlemekten çok, yangınlara müdahale ve söndürülmesiyle ilgili bilindik önerilerdir. Hatta bu maddeler içinde orman yangınlarını önlemeye yönelik madde bulunmadığı da söylenebilir. *“Her orman köyünde, orman yangınıyla mücadelede yer alacak kişileri belirleyecek, bu kişilere gerekli eğitim ve mali olanakları sağlayacağız.”* şeklindeki öneri de çok geride kalmış bir öneridir. Çünkü orman köylüleri (18 ile 50 yaş arası erkekler) 2018'den önce *“mükellef”* olarak orman yangınlarını söndürme çalışmalarına katılmak zorundaydı. Fakat bu uygulama 2018 yılında iptal edilerek, *“Gönüllülük”*

sistemine geçildi. Artık köylü veya şehirli fark etmeden gönüllü olanlar gerekli eğitimi aldıktan sonra orman yangınlarının söndürülmesinde görev alabilmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından gönüllü sayısının 110 bine ulaştığı belirtilmekte ve bu kişilere yangınla mücadele için gerekli giysi ve araçlar verildiği ifade edilmektedir. Yeni kurulan bu sistemin ciddi eksiklikleri vardır fakat bu konudaki bir önerinin mevcut durumun daha da gerisinde olması düşündürücüdür.

Mutabakattaki orman yangınları hakkındaki çoğu madde her yangın döneminde kamuoyunu boş yere oyalayan uçak, helikopter gibi aslında orman yangınlarıyla ilgili olarak en son tartışılacak konularla ilgilidir. Gece görüşlü uçuş araçları alınacağı bile mutabakata girmiştir. Fakat bunlar ormanlarla ilgili politikalar arasında, hatta orman yangınlarıyla ilgili politika önerileri arasında en alt düzeydeki metinlerde yer alması gereken önerilerdir.

“Yanan orman alanlarında ve yeni orman alanlarında yangına hassas çam ağaçları yerine mevcut floraya uygun başka türden ağaçlandırma çalışmaları yapılacaktır” şeklindeki öneri, orman ekolojisinden bihaber, şehir efsanesine dönüşmüş, tamamen yanlış bir bakış açısına sahip bir öneridir. Üstelik mutabakatta şehir efsanesine dayanan bir başka öneri daha vardır. O da *“Yanan orman alanlarına verilen yasaya aykırı imar izinlerini iptal edeceğiz.”* şeklindeki öneridir. Uzmanlar tarafından daha önce defalarca bir yere otel, enerji santrali, maden, yol, havalimanı yapmak için orayı yakmak gerekmediği açıklanmıştır. Bunun nedeni mevcut AKP iktidarının mevzuatı ormanlarda bu tür tesislerin yapımına artık kolayca izin verebilecek şekilde değiştirmiş olmasıdır. Millet İttifakı'nın hala daha ormanlardaki yapılaşmanın, ormanlarda kolayca verilen orman amacı dışındaki kullanım izinleri değil de, orman yangınları yüzünden arttığını sanıyor olması ve buna göre öneri geliştirmiş olması düşündürücüdür.

Mutabakat metninde orman ve orman köylüsüyle ilgili bir iki maddeye tarım başlığı altında da yer verilmektedir. Fakat bu maddeler orman başlığı altında verilen maddelerle aynı ifadeleri içermektedir. Fakat Millet İttifakı'nın ormanlarla ilgili düşüncelerini öğrenmek için sadece tarım ve orman başlığına bakmak yeterli değildir. Çünkü ormansızlaşmanın en önemli nedenlerinden olan madencilik, enerji, turizm vb. ormancılık dışı amaçlarla yapılan tahsislere bu ittifakın ne şekilde yaklaştığını anlamak için, mutabakat metninde bu sektörlerle ilgili hazırlanmış olan başlıklara bakıldığında doğa ve orman koruma konusunun, yine yatırım ve ekonomik büyüme iddiasının gölgesinde kaldığı anlaşılmaktadır.

Mutabakat metninde madencilik başlığı altındaki öneriler değerlendirildiğinde, Millet İttifakı'nın mevcut iktidarın doğaya zarar veren madencilik politika ve uygulamalarından çok farklı öneriler geliştirmedeği görülmektedir. Metindeki; *“Türkiye'nin sahip olduğu maden kaynaklarının aranmasına hız verecek, sektörün milli gelirdeki payını arttıracaktır.”*, *“Sürdürülebilir madencilik politikaları ile sanayinin ihtiyacı olan hammaddeyi yerli kaynaklarla sağlayacağız.”*, *“İşletme ruhsatı olmasına rağmen rant beklentisiyle atıl tutulan madenlerin ekonomimize kazandırılması için gerekli düzenlemeleri yapacağız”* şeklindeki öneriler, ülkenin doğasının mevcut durumdaki gibi *“ekonomik büyüme”* adı altında yok edilmesine devam edileceği izlenimi vermektedir. Çünkü son yirmi yıldır uygulanan doğa yıkımına dayalı yanlış madencilik politikaları da ülkede yer altında bulunan madenlerin bir an önce çıkarılarak ekonomiye katılmasını amaçlamaktadır.

Mutabakat metninde sadece; *“Yurtdışına tüvenan (ham) cevher satışına kota getireceğiz.”*, *“Madencilik faaliyetlerini enerji, tarım ve çevre politikalarıyla koordineli bir şekilde yürüteceğiz.”* ve *“Rehabilitasyonu tamamlanmamış ve terkedilmiş maden sahalarının orman arazisine dönüşümünü*

veya tekrar tarıma elverişli hale getirilmesini sağlayacağız.” şeklindeki biraz olsun korumacı sayılabilecek öneriler de vardır. Fakat bu önerilerde; madencilik çevre ve tarımın politikalarıyla koordineli yürüteceğiz derken, hangisini önceliklendirdikleri anlaşılmamaktadır. Madencilik ve enerji sektörü, tarım ve çevrenin önceliklerine göre mi, yoksa tarım ve çevre, madencilik ve enerjinin önceliklerine göre mi şekillenecek olduğu belli değildir. Gerçi önerilerin birinde; *“...kontROLSÜZ ve tahripkâr madencilik müsaade etmeyeceğiz.”* denmektedir, fakat o da doğanın tahribi değil de, rödovans işletmeciliğinden kaynaklanan maden kazalarının önlenmesine yönelik bir önlem gibi durmaktadır.

Ortak mutabakat metninde enerji konusundaki saptamalar da, tıpkı madencilikte olduğu gibi üretimin ne olursa olsun artırılması yönündedir. Metinde; *“Üretim yapamayan, çalışması durumunda ekosisteme zarar veren, tarımı olumsuz etkileyen hidroelektrik santrallerinin mevcut durumunu ve sözleşme detaylarını gözden geçireceğiz.”* gibi bir vaat vardır fakat gözden geçirmenin neyle sonuçlanacağı, bu hidroelektrik santrallerin kapatılıp kapatılmayacağı hakkında bir bilgi yoktur.

Diğer yandan termik santraller hakkında; *“Mevcut kömür santrallerindeki baca gazı arıtma tesislerinin çalıştırılmasını titizlikle takip edeceğiz... Yeni termik santral yapmayacak, rehabilite edilemeyen mevcut santralleri için ilgili paydaşların da katılımıyla sosyal ve ekonomik analizler çerçevesinde mağduriyetlere sebebiyet vermeden kapatma planı hazırlayacağız.”* şeklindeki politika önerileri, termik santralleri kapatma hazırlığı olarak değerlendirilebilir. Bunların yanı sıra sadece; *“Su, gıda, enerji ve diğer ihtiyaçları ekosisteme, doğal alanlara zarar vermeden yerel ölçekte çözerek karbon salımlarını azaltacağız.”* şeklindeki vaat, ekosistem ve doğal alanların dolayısıyla ormanların da korunmasını açıkça ifade eden bir vaattir. Fakat enerji üretimi

ve dağıtımının artırılması yönündeki hedeflerin, orman ekosistemlerine vereceği zararlar madencilik gibi enerji başlığı altında da es geçilmiştir.

Madencilik ve enerji sektöründeki öneriler içinde çok zor yer bulan doğa korumacı anlayışın turizmle ilgili olanlarda açık bir şekilde ifade edildiği görülmektedir. *“Turizm bölgelerinde imar rantı ve istismarının önüne geçeceğiz... Doğal ve kültürel yapımıza zarar veren uygulamalara son vermek için turizm tahsislerini yeniden inceleyerek uygun olmayanlarla ilgili gerekli adımları atacağız... Aşırı betonlaşmanın, turizm amaçlı mekânların inşası nedeniyle kültürel ve tarihi dokunun zarar görmesinin ve hayvanların doğal yaşam alanlarının kısıtlanmasının önüne geçeceğiz...doğanın dokusunu bozmayacak düzenlemeler getireceğiz.”* şeklindeki öneriler, turizm yatırımları konusundaki daha korumacı yaklaşımları sergilemektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, ülkedeki ormansızlaşma ve orman bozulmasını azaltmak için hazırlanmış bir politika metninde orman yangınlarına ve her türlü ayrıntısına bu kadar fazla yer vermek, buna karşın ormanlardaki parçalanmanın ve ormansızlaşmanın en önemli nedenlerinden olan ormanların ormancılık dışı amaçlarla kullanılmasına çok sınırlı yer vermek, ortak mutabakat metnini hazırlayanların orman ve ormancılığımızdaki çok ciddi sorunların farkında olmadıkları veya bu sorunlara neden olan “ekonomik büyümeci” bakış açısının Millet İttifakı tarafından da benimsendiği izlenimini vermektedir. Çünkü her yıl ortalama 10 bin hektar orman alanı yanıyor, yine her yıl 40 bin hektar, yani dört katı orman ekosistemi turizm, madencilik, enerji vb. ormancılık dışı amaçlara tahsis edildiği için yok olmaktadır. Yanan orman alanları kendiliğinden geri gelebildiği halde, tahsis edilmiş ormanlarının bir daha orman ekosistemine dönüşmesi çok zordur. Kaldı ki 2021 yılında yanmış olan 140 bin hektar orman alanının dörtte biri ormanlarda yapılmasına izin verilen enerji tesislerinden çıkan

yangınlar yüzünden zarar görmüştür. Bu nedenle ormanların parçalanması ve yangınlarla yok olması sürecini başlatan ormancılık dışı amaçlı tahsisler konusunun Millet İttifakı'nın gündemine daha çok girmesi gerekmektedir. Eğer kamucu ve doğa korumacı bir ormancılık anlayışını savunuyorlarsa bunu yapmaları mecburidir.

İktidara talip olan partilerin uzmanlar tarafından hazırlanmış ve demokratik kitle örgütlerinin desteğini almış ormancılık politikalarının hazır olmaması durumunda, iktidara geldikleri zaman karşılaştıkları en büyük zorluk, doğa koruma ile halkın beklentileri ve sermayenin beklentileri arasındaki büyük uçurumu dengeleyecek vizyon ve yol haritasına sahip olmamaları olacaktır. Doğanın sesi olmadığı için zaten sesini duyuramayacak, halk organize olmadığı için ortak bir ses veremeyecek fakat sermayenin sözcüleri örgütlü oldukları için; maden lobisi, enerji lobisi, turizm lobisi, lif levha lobisi vb. lobiler olarak etkin şekilde baskı grupları oluşturarak yeni yönetimi ekonomik büyüme söylemiyle kolayca baskı altına alabilecektir. Her partinin veya ittifakın bu tip baskılara kolayca göğüs gerebilmek için; bilimsel ve teknik altyapı sağlam olan, uzmanlar tarafından katılımcı şekilde hazırlanmış ormancılık politikalarına sahip olması önemli bir zorunluluktur.

BÖLÜM 5

2023 GENEL SEÇİMLERİ ÖNCESİ TOPLUMSAL NİTELİKLİ ORMANCILIK POLİTİKASI ÖNERİLERİ

KAMU YARARINA ORMANCILIK POLİTİKASI ÖNERİLERİ

Ormanların yönetimi için belirlenecek **temel ilke; ormanlarımızı belli kesimlerin yararına değil, kamu ve dünyadaki tüm canlıların yararı için yönetmek olmalıdır.** Bu ilke doğrultusunda belirlenen 7 temel amaç ve bu amaçlar kapsamında oluşturulan 54 öneri şu şekildedir:

1. İklim Değişikliğini Azaltma ve Uyumda Ormanların Rolünü Güçlendirme

- 1.1.** İklim değişikliği artık kamuoyunun farkına vardığı bir konu haline gelmiştir. Fakat iklim değişikliği tartışılırken daha çok fosil yakıtlar konusu öne çıkmakta ve ormanların iklim değişikliğini azaltma ve uyumdaki etkisi göz ardı edilmektedir. Ormansızlaşmanın farkına varılması ve önlenmesinde, ormanların iklim değişikliği ile ilişkisinin öne çıkarılması önemli bir rol oynayacaktır. Bu nedenle ormanların iklim değişikliğindeki rolünün toplum tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlayacak çalışmalar hayata geçirilmelidir.
- 1.2.** Ormanlar en önemli karbon yutaklarından biridir. Bu yüzden ormancılık çalışmalarında ormanların iklim değişikliğini azaltma ve uyumdaki rolünü dikkate alan çalışmalar yapılmalıdır.
- 1.3.** İklim değişikliğine bağlı ekosistem değişiklikleri, bitki ve hayvan tür göçleri ve onların iklim değişikliğine uyumları üzerine bilimsel araştırmalar teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

- 1.4.** İklim değişikliğiyle ilgili uluslararası süreçler yakından takip edilmeli ve bu süreçlerde ormancılıkla ilgili olarak alınan kararlar kısa sürede ülke düzeyinde uygulamaya geçirilmelidir.
- 1.5.** Sel ve taşkınların şiddetini arttıran kentsel ısı adalarının oluşumunu önlemek ve kent lokal iklimini düzenlemek için, kent içindeki ormanlar, parklar ve diğer yeşil alanlar ile su yüzeylerinin miktarı artırılmalı ve bu tür çalışmalar kent planlamasının önemli bir parçası haline getirilmelidir.

2. Ormansızlaşma ve Orman Bozulmasını Önleme

- 2.1.** Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre; 2008 ile 2019 yılları arasındaki 11 yıllık kısa süre içinde 10 hektardan küçük orman parçalarının sayısı rekor bir oranla yüzde 118 artarak 55 bin 484'ten 120 bin 789'a çıkmıştır. Böylece ormanlarımızdaki parça sayısı yüzde 55,6 artarak 101 bin 890'dan 158 bin 519'a ulaşmıştır. Ormanlardaki parçalanmanın en büyük nedeni ormanlarda yapılan ormancılık amacı dışındaki tahsisler ile 2/B, Ek Madde 16 ve orman tanımını değiştirme şeklindeki orman dışına çıkarma uygulamalarıdır. Ayrıca ülkemizdeki ormansızlaşma ve orman bozulmasının; yangınlar, korunan alanların kullanılan alanlara dönüştürülmesi, özel

ağaçlandırmalar, endüstriyel plantasyonlar, aşırı odun üretimi vb. nedenleri vardır. Ormanların parçalanmasına yol açan bu uygulamalara yapılacak idari ve hukuki düzenlemeler aracılığıyla son verilmelidir.

- 2.2. Ülkemizdeki ormansızlaşma ve orman bozulması; ormanların mevcut iktidar tarafından bir ekosistem olarak değil de bir arsa veya araziye indirgenip “*ekonomik büyümenin*” bir aracı olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle 2010’dan sonra artan bu eğilim, 2018’deki ekonomik krizle birlikte büyük bir ivme kazanmıştır. Ekonomiyi ihracat ile enerji ve inşaat sektörleriyle ayakta tutmaya çalışan iktidar, bu üç sektörü de ormanları yok ederek ayakta tutmaya çalışmaktadır. Ormanların yönetiminde kamu yararından çok, belli çevrelere ekonomik fırsatlar yaratma arzusu ağır basmakta ve ormanlarımız yağmalanmaktadır. Ormanları yağmalayan bu düzene son verilmeli ve ormanların yönetimi kamu yararı ve doğa koruma öncelikli bir yaklaşımla yapılmalıdır.
- 2.3. Ülke çapında madencilik, turizm, enerji vb. ormancılık dışı amaçlarla yapılan tahsislerin toplam miktarı 2021 yılı itibarıyla 791 bin hektara ulaşmıştır. Ormanları fiilen yok ederek, sadece kâğıt üzerinde kalmasına yol açan ve ormanların parçalanmasının en önemli nedeni olan bu tür uygulamalara son verilmelidir.
- 2.4. Ülkedeki odun üretimi miktarı sadece son 16 yıl içinde 1,7 kat arttırılmıştır. Bu değişim 2017 yılından sonraki 4 yıl içinde %69 artış şeklinde olmuştur. Bu artışın nedeni, 2018’den sonra yaşanmakta olan döviz krizinden dolayı, başta ahşap esaslı levha sektörü olmak üzere orman endüstrisinin odun hammaddesini ithal etmek yerine ülke içi üretimden

karşılama istemesinden kaynaklanmaktadır. Sermayenin maliyetini azaltma ve maksimum kar sağlama isteği nedeniyle başvuru aşırı odun üretimine son verilmeli ve odun üretimi planlaması ekonomik beklentilere göre değil, silvikültürel ve ekolojik önceliklere göre yapılmalıdır.

- 2.5. Endüstriyel ağaçlandırma çalışmalarındaki, özellikle 2019 yılından sonraki artış çok dikkat çekicidir. Öyle ki 2018 yılında 4.986 ha olarak gerçekleştirilen endüstriyel ağaçlandırma çalışmaları 2021 yılında %383 artışla 24.058 ha olarak gerçekleşmiştir. Bu çalışmalar iddia edildiği gibi orman olmayan yerlerde değil de, doğal ormanların tıraşlama kesilmesiyle yüksek eğimli yerlerde ormanların parçalanmasına neden olacak şekilde yapılmakta ve orman ekosistemlerine büyük zararlar vermektedir. Doğal ormanların içinde endüstriyel plantasyon oluşturma uygulamasına son verilerek, endüstriyel plantasyon kurmak için göçler nedeniyle terkedilmiş ve artık kullanılmayan tarım, mera veya boş alanların kullanılması tercih edilmelidir.
- 2.6. OGM tarafından “*orman köylüsüne gelir getirici etkinlik yapıyoruz*” söylemiyle uygulamaya geçirilen, tarımsal bitkileri veya meyve ağaçlarını orman alanlarına dikerek veya ekerek ormanların ekolojik dengesi ve biyolojik yapısının bozulmasına neden olan yanlış uygulamalara izin verilmemeli ve bu kapsamdaki popülist politiklardan vazgeçilmelidir.
- 2.7. Son yıllarda yapılan mevzuat değişiklikleri nedeniyle özel ağaçlandırma çalışmaları; orman alanlarını arttırmaktan çok, zaten orman rejimi içinde olan alanların ağaçlandırılması şeklinde yapılmaktadır. Özel ağaçlandırmalar, ormanların özel

şahıs veya şirketlere farklı amaçlar için tahsis edilmesine ve orman alanlarının amacı dışında kullanılmasına yol açan bir uygulamaya dönüşmüştür. Bu kapsamda zeytin, elma, armut, badem, sakız vb. meyve ağacı dikmek isteyenlere istedikleri yerde orman tahsis edilebilmekte ve bu alanlara çeşitli tesisler inşa edilebilmektedir. Tamamen suiistimale dönüşerek orman içi alanları işgal etmeye dayanan bu tür özel ağaçlandırma uygulamalarına son verilmeli ve sadece orman dışı hazine arazileri ile özel arazilerdeki özel ağaçlandırma çalışmaları teşvik edilmelidir.

2.8. 19 Nisan 2018 tarihinde 6831 sayılı Orman Kanunu'na eklenen Ek Madde 16 ile ormanlarımızın önemli bir kısmının yok edilmesinin önünü açacak bir uygulama başlatılmıştır. Bu ek maddeyle; Cumhurbaşkanınca belirlenecek alanların Anayasa'ya aykırı şekilde orman dışına çıkarılması kolaylaştırılmıştır. 2/B uygulamalarıyla 2021 yılına kadar 640 bin hektar orman alanı orman rejimi dışına çıkarılmıştır. 2/B yetmezmiş gibi, yeni bir orman dışına çıkarma işlemi olarak uygulamaya konulan Ek Madde 16 ile de 17.01.2023 tarihine kadar 1.506,54 ha orman sınırı dışına çıkarma işlemi yapılmıştır. Bu iki uygulamadan da ivedilikle vazgeçilmelidir.

2.9. Son verilere göre ülkede 23,3 milyon hektar orman alanı bulunmaktadır. Bunun ancak 21,3 milyon hektarı şu ana kadar tescil edilebilmiştir. Geriye kalan 2 milyon hektara yakın orman alanı da bir an önce tescil edilmelidir.

3. Orman Yangınlarını Önleme ve Etkili Mücadele

3.1. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) verilerine göre, ülkemizde 2009-2020 yılları arasındaki

12 yılda 29 bin 965 orman yangınında 98 bin 950 hektar orman alanı yanmıştır. Bu yıllar içinde rekor, 3 bin 399 yangında 20 bin 971 hektar orman alanının yandığı 2020 yılına aittir. Fakat 2021'de olağanüstü bir yangın yılı yaşanmış ve 2.793 orman yangınında 139.503 ha orman alanı yanmıştır. İklim değişikliğine bağlı olarak yangın sayısının daha da artacağı öngörülmektedir. Bu durumda; sadece Orman Genel Müdürlüğü değil, yerel yönetimler de dâhil tüm devlet kurumlarını ve yurttaşları teyakkuza geçirecek yeni bir yangınla mücadele organizasyonu kurulması gerekmektedir. Bunu yaparken de; hem araç-gereç, hem de iş gücü konusunda hiçbir kısıtlamaya gidilmemelidir. Bu kapsamda yangınla mücadele konusunda maddi kaynaklar artırılmalıdır.

3.2. Yangınla mücadele konusunda, son yıllardaki değişimin ve gelecek yıllarda bizi bekleyen tehlikenin boyutlarının da farkına varmak gerekmektedir. Son yıllarda yürütülen yanlış ormancılık politika ve uygulamaları ormanların parçalanmasını hızlandırmıştır. Parçalanan bu alanlarda insan etkisi de artmıştır. Daha önce yaban yaşamının bir parçası olan bu alanlar ormancılık amacı dışındaki tahsislerle birlikte insan faaliyetinin olduğu alanlara dönüşmüştür. Alana insanlar, makineler girmeye başlayınca bu alanlardaki yangın tehdidi de, riski de artmıştır. Bu tür orman içi yerleşim ve faaliyetlerin artması yangınların artmasına neden olduğu gibi, orman yangınları da bu tür yerleşimleri tehdit etmeye başlamıştır. Hatta yerleşim alanlarını korumak önceliği nedeniyle, orman alanlarındaki yangına karşı yapılan mücadelenin de gücü ve etkisi de azalmıştır. Bu nedenle orman içi yerleşimleri artıracak uygulamalara son verilecek ve mevcut orman içi yerleşimleri orman yangınlarına karşı

dayanaklı hale getirecek hukuksal ve idari düzenlemeler yapılmalıdır.

- 3.3. Son 10 yılda gerçekleşen orman yangınlarının sayı olarak sadece %11,9'u yıldırım gibi doğal nedenlerle çıkarken, %88,1'i ise insan etkisiyle çıkmıştır. Fakat bu dönemde çıkan yangınların sayı olarak %48,2'sinin, yanan alan olarak ise %37,1'inin nedeni saptanamamıştır. Ayrıca, nedeni saptanamayan yangınların oranının yıllar geçtikçe arttığı görülmektedir. Nedeni bilinmeyen bir olguyla mücadele etmek de zordur. Bundan dolayı yangınların nedenini daha net olarak belirlemek için bir adli-yangın sistemi kurulmalıdır.
- 3.4. Yangına erken ve etkin müdahale etmek çok önemlidir. Fakat en az bunun kadar önemli olan daha önceden ormanların yangınlara karşı dirençli hale getirilmesine yönelik çalışmalardır. Orman yangınlarında asıl başarı yakıt yükü, yanıcı madde yönetimi ve bunların planlaması ile sağlanacaktır. Ormanların bakımlı hale getirilmesi, ulaşım tesislerinin tamamlanması, denetimli yakma ve tarım orman arakesitinde yöreye uygun ve orada yaşayanların katılımını sağlayacak şekilde, gerekli önlemlerin alınması zorunludur. Yangına hassas yörelerin fonksiyonel amenajman planlamasında orman yangınları özellikle dikkate alınmalıdır.
- 3.5. Yangınla mücadele eden kurumlar arası etkin koordinasyon sağlanması, bu kurumların gerekli insan, uzmanlık, ekipman ve finans kaynakları ile güçlendirilmesi ve önleyici tedbirlerle yangınla mücadelenin yangın öncesinde başlatılması çok önemlidir. Yangınları etkin bir şekilde yönetmek için doğru politika ve uygulamalarla orman yangınlarının büyümesini önlemek mümkündür. Bu kapsamda, kurumlar arası koordinasyon ve iletişim eksikleri,

gerekli mevzuat düzenlemeleri ile ortadan kaldırılmalıdır. Merkezi ve yerel yönetimlerin büyük bir seferberlik içinde, ilgili tüm kurum ve paydaşlarla iş birliği içinde olduğu bir orman yangın yönetimi modeli oluşturulmalıdır.

- 3.6. Orman yangınlarıyla mücadele işçilerinin işe alımında, orman köylerinde yaşayan yurttaşlarımızdan bu konuda eğitim almış kişilere öncelik tanınmalıdır. Yangın işçilerinin günlük ve yıllık çalışma süreleri, yerel yangın davranışları ile çalışan verimliliği ve hakkaniyet ölçütleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir.
- 3.7. Ormanlarımızı, içinde barındırdığı tüm canlılar ve biyolojik zenginlik ile yaşatmak için ekosistem temelli orman restorasyon uygulamalarına geçilmelidir. Odun hammaddesine öncelik veren ağaçlandırma çalışmalarının yerini, insan dahil ormandan faydalanan tüm canlıların yararına olacak şekilde ekosistem temelli orman restorasyonu uygulamaları almalıdır. Bu nedenle ekolojik olarak daha sağlıklı ve biyolojik çeşitlilik yönünden daha zengin ormanlar kurulmalıdır.
- 3.8. 2021 yılında bir felakete dönüşen orman yangınları sırasında insan ve orman ilişkileri konusunda yeni bir boyut oluşmuştur. Ege ve Akdeniz bölgesinde yaz tatili için bulunan kent kökenli insanlar orman yangınlarına müdahale için yangın alanlarına koştukları halde çoğu yerde ormancılık örgütü çalışanları tarafından yangına müdahale etme noktasında engellenmişlerdir. Bu engellemeler orman yangınlarına müdahale konusunda eğitim almamış oldukları için onların can güvenliğini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Orman Kanunu'nun 69. Maddesinde yer alan "*orman yangınlarına müdahalede gönüllülerden de faydalanılır.*" ibaresi gereğince, bahsedilen

gönüllülüğün sadece orman köylüleriyle sınırlı kalmaması, kentte sürekli yaşayanların veya yazlıkçıların da bu gönüllülük temelinde eğitilerek, tatbikatlara katılması ve yangına müdahaleleri sağlanmalıdır. Ormancılık örgütünün yanı sıra, yerel yönetimlerin de bu boşluğu dolduracak şekilde, orman yangınlarına müdahale edecek gönüllüleri yetiştirecek ve onlara gerekli malzemeleri temin edecek organizasyonlar oluşturması sağlanmalıdır.

- 3.9. “Orman Yangınları Gönüllülüğü” ile ilgili mevzuatta acilen gerekli değişiklik ve iyileştirmeler yapılarak toplumsal duyarlılığı artırmak ve orman yangınlarında katılımı yaygınlaştırmak amacıyla gönüllülerin yangına müdahaleden çok; eğitim, kontrol, lojistik, destek hizmetlerinde görev almalarını sağlayacak bir model oluşturulmalıdır. Gönüllülük konusunun sadece orman yangınlarına müdahale ile sınırlı kalmayıp, toplumdaki doğa ve orman sevgisinin artırılması konusunda ormancılık örgütü, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin iş birliği içinde sürdüreceği bir birlikteliğe dönüştürülmesiyle, ormancılık çalışmalarına toplumun etkin katılımının sağlanmasını sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

4. Biyoçeşitliliğin ve Korunan Alanların Yönetimini Etkinleştirme

- 4.1. Milli park, tabiatı koruma alanı, tabiat parkı, yaban hayatı geliştirme sahaları, tabiat anıtı vb. korunan alanlar uluslararası tanımlara ve özelliklere sahip doğal alanlardır. Ülkemiz korunan alanlarının statülerinin uluslararası anlam ve içeriklere uygun olarak ilan edilmesi sağlanarak, bir gece aniden alınmış kararlarla korunan alanların statülerinin

değiştirilerek yapılaşma yollarının açılmasına son verilmelidir.

- 4.2. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı 2014 yılında milli park statüsü kaldırılarak Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'na dönüştürülmüş ve idari olarak da Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bunu daha sonra 2019 yılında Göreme Milli Parkı'nın Kapadokya Alan Başkanlığı'na ve 2023 yılının başında da Uludağ Milli Parkı'nın bir bölümünün Uludağ Alan Başkanlığına dönüştürülmesi izlemiştir. Milli parkların, uluslararası bir korunan alan statüsünden vazgeçilerek, ranta hizmet eden bir anlayışla yönetilmeye başlanmasına yol açan bu tür uygulamalara bir an önce son verilmeli, korunan alanlar adı üzerinde korunacak şekilde yönetilmelidir.
- 4.3. Ülkemizde son yıllarda koruma niteliği ağır basan korunan alanların sayısında önemli bir artış görülmediği, en hassas korunan alanlardan olan tabiat koruma alanlarının sayısının azaldığı, rekreasyon alanı olarak kullanılan mesire yerleri ve 2007 yılından sonra daha çok rekreasyon amacıyla oluşturulan tabiat parklarının sayısının kayda değer şekilde arttığı görülmektedir. Korunan alanlarımız, korumadan çok kullanıma yönelik bu tür yönetim anlayışından kurtarılmalıdır.
- 4.4. Tabiat parkları gibi diğer korunan alanlar da, politik etkiyle merkezi düzeyde alınan kararlarla ranta veya rekreasyonel kullanıma açılarak, nitelikleri bozulmaktadır. Bunu önlemek için; korunan alanların oluşturulmasında ve statülerin belirlenmesinde öncelikle geçerliliği tüm ilgi grupları tarafından kabul edilebilecek, korumanın ağırlıklı olduğu bilimsel kriterler oluşturulmalıdır.

- 4.5. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün birçok yetkisinin başka kurumlara devredilmesi veya korunan alan sınırları dışındaki faaliyetler konusunda yetkisiz kılınması, korunan alan yönetiminin etkinliğini azaltmaktadır. Korunan alanların etkin bir şekilde korunması için bu kurumun yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmelidir.
- 4.6. Korunan alanlarda envanter, izleme ve değerlendirme sistemlerinin yetersiz olduğu bilinmektedir. Korunan alanları yönetme sorumluluğu olan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün örgüt yapısı güçlendirilerek, bu kurumun bu tür çalışmaları tam olarak yerine getirecek kadrolara ve araç gereç sayısına sahip olması sağlanmalı ve kurum korunan alanların gerçek bir doğa koruma anlayışıyla yönetileceği bir anlayışa kavuşturulmalıdır.
- 4.7. Korunan alan yönetiminin de alanla ilişkili insan topluluklarının yaşamlarında değişiklikler yarattığının bilinciyle hareket edilerek, korunan alan yönetim planlarının hazırlanması ve uygulanmasında toplumsal boyut daima göz önünde bulundurulmalı ve halkın katılımı mutlaka sağlanmalıdır.
- 4.8. Korunan alanlarda odun üretiminin arttırılması ve ormancılık dışı amaçlarla yapılan tahsislerin kolaylaştırılması gibi uygulamalara son verilmeli ve bu alanlar ekosistem bütünlüğünü ve biyolojik çeşitliliği koruyacak şekilde yönetilmelidir.
- 4.9. Av turizmi adı altında, ülkenin sahip olduğu en büyük hazinelerden biri olan yaban hayatını turizme açarak yok etmeye çalışan faydalanmacı anlayıştan bir an önce vazgeçilmelidir. Ülkedeki yaban hayatı biyoçeşitliliğin en büyük zenginliklerinden biri olarak korunmalıdır. Bunun için izleme ve koruma sistemleri oluşturulmalıdır.

5. Katılımcı Bir Ormancılık Yönetim Anlayışı Geliştirme

- 5.1. Orman Bakanlığı son 20 yıl içinde başka bakanlıklarla birleştirilmiş ve her yeni bakanlık oluşumunda biraz daha güç kaybederek sıradanlaştırılmıştır. Bu yüzden Orman Bakanlığı müstakil bir bakanlık olarak kalmalı ve örgüt yapısı sık sık değiştirilmemelidir.
- 5.2. 20 yıl süreli Ulusal Ormancılık Programı 2023 yılında sona erecektir. Yeni planın hazırlanması sürecinde katılımcı bir model uygulanarak kamu yararına ve doğa korumacı bir anlayışla hareket edilmelidir.
- 5.3. Her türlü ormancılık işini özelleştirerek, eskiden beri yerine getirdiği asli işleri başka kurum ve kuruluşlara devrettirerek sürdürülmeye çalışılan ormancılık kurumlarının icracı bir teşkilattan bürokratik formaliteleri takip eden bir örgüte dönüştürülmesi anlayışının terk edilmesi gerekmektedir. Ormancılık kurumlarının ormancılığın asli görevlerini, ülkenin en ücra köşeleri dahil, başarıyla yerine getiren bir anlayış ve donanıma kavuşması yeniden sağlanmalıdır.
- 5.4. Başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarının bilimsel tanımlara uygun olarak sınıflandırılmış, şeffaf, ölçülebilir, doğrulanabilir ve raporlanabilir veri üretmesi ve bunları kamuoyu ile düzenli olarak paylaşması sağlanmalıdır.
- 5.5. Bilimsel bilgiye dayalı bir ormancılık anlayışının tesis edilmesi için ormancılık araştırma kurumlarının yapısının istikrara kavuşturulması gereklidir. Örgüt yapısıyla sürekli oynanan ormancılık araştırma kurumlarının, sadece Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı olması veya bu kurum ana ekseninde bilgi üretmesi beklenmemelidir.

Bakanlığa bağlı olarak çalışan, tüm ormancılık uygulamalarının gerektirdiği yerel bilgiyi, evrensel bilgiyle birleştirerek bilimsel esaslara göre üretebilen, araştırmacı olarak uzmanlaşmış kadrolarca yönetilen bir Ormancılık Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.

- 5.6. Devlet kurumlarında kesin bir şekilde liyakat sistemi getirilmelidir. Yetkisiz kişi ve kurumların tayinlerde etkili olabilme yollarını kapatarak, mevcut kıyak veya kıyak görevlendirme anlayışı terk edilmelidir. İşe alımlar, tayin ve terfiler gerekçeleri açıklanabilir bir şekilde yapılmalı ve kamunun kazanımı öncelikli olacak şekilde hakkaniyet ölçütlerine dikkat edilmeli, siyasi, etnik veya inanç ayrımcılığı son bulmalıdır. Ormancılık uygulamalarının başarısında çalışanların yerel bilgiye sahip olmasının etkisi dikkate alınarak; amaçsız, ilkesiz rotasyon uygulamalarından derhal vazgeçilmelidir. Geçici kadro ve vekaleten atanma uygulamaları; iş sürekliliği, çalışan hakları ve verimlilik açılarından ancak istisnai uygulamalar olarak yer bulmalı, bu tür uygulamalar personel politikasının yaygın araçları olmaktan çıkarılmalıdır.
- 5.7. Ormancılık örgütü son yıllarda çeşitli ormancılık işlerini (etüt-proje, ağaçlandırma, bakım vb.) hizmet alımı adı altında yapmaktadır. Bu uygulamalarda firmalar aracılığıyla ve işin niteliğine göre 3-11 ay süre ile “danışman” adı altında orman mühendisleri işlendirilmektedir. Benzer bir uygulama İŞ-KUR aracılığıyla asgari ücretten orman mühendisi çalıştırılması şeklinde de gerçekleştirilmiştir. Orman Mühendisliğinin taşeronlaşması anlamına gelen bu uygulama ile orman mühendisleri; siyasilere, orman bölge müdürlüklerine, firmalara hatta orman mühendisleri odasına bağımlı hale getirilmektedir. Orman mühendisi ve orman

işlerinde çalıştırılan diğer personelin hizmet alımı adı altında, zayıf sosyal güvencelerle, uzmanlaşma sağlamadan, aidiyet duygusu oluşturmadan çalıştırılmasına hemen son verilerek, bakanlık ve bağlı genel müdürlüklere kadrolu orman mühendisi ve personeli alımı yapılmalıdır. Mülakat ya da uygulamalı sınav adı altında yapılan, objektif kriterlerden uzak, kadrolaşmaya yönelik mühendis ve personel alım uygulamalarına son verilmelidir.

6. Orman Köylüsünün Durumunu İyileştirme

- 6.1. Ormanlarda yapılan işlerde öncelik artık orman köylüsüne değil müteahhitlere verilmeye başlanmış ve orman köylüsünün ormanla bağlantısı biraz daha kopartılmıştır. Bu süreçte Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) kapatılarak, Orman Genel Müdürlüğü (OGM)'ne bağlı bir daire başkanlığına dönüştürülmüştür. OGM'nin orman köylülerine verdiği desteklerin miktarı azaltılmıştır. Bu nedenle ormancılık örgütünün orman köylüsünün kalkınması için yapabileceği katkılar daha da sınırlı hale gelmiştir. Artık il özel idarelerinin ve büyükşehirlerdeki büyükşehir ve ilçe belediyelerin orman köylülerinin kalkınması konusunda daha fazla söz sahibi olması gereksinimi doğmuştur. Bundan dolayı yerel yönetimlerin ormancılık örgütü, kooperatifler ve sivil toplum örgütleriyle geliştireceği ortak çalışma modelleri oluşturulmalıdır.
- 6.2. Farklı büyükşehir belediyelerinin süt, sebze, meyve vb. üretim ve dağıtım konularında kırsal kesime destek vermeye yönelik projeleri vardır. Bu uygulamalar iyi niyetle ortaya konsalar da, üreticiden tüketiciye uzanan fakat belli bir modele dayanmayan birbirinden bağımsız projelerdir. Bu projelerin birçoğunda eğitim, bilinçlendirme,

ürün çeşitliliği, yerelleşme, kurumsallaşma, süreklilik, finansman, pazarlama boyutları eksik kalmaktadır. Bu projelerin büyük bir kısmında üreticiler sadece üretici, tüketiciler sadece tüketici pozisyonunda pasif şekilde yer almaktadır. Oysa kırsal kalkınmada sürekliliğin ancak üretici ve tüketicilerin kooperatifler gibi örgütlü şekilde yer aldığı modellerin oluşturulmasıyla oluşabileceğini unutmamak gerekir. Bu kapsamda üretici ve tüketicinin örgütlü olduğu, kırsal üretim ve tüketim modellerinin oluşturulması sağlanmalıdır.

- 6.3. Orman mahallelerinde-köylerinde ormanla ilişkiler eskisi gibi olmasa da halen devam etmektedir. Orman işçiliği orman köylülerine belli oranda da olsa bir gelir sağlamaktadır. Odun dışı orman ürünlerinin değeri gün geçtikçe artmakta fakat orman köylüleri bu ürünlerin sadece toplayıcısı olma konumunda kalmaktadır. Orman köylüleri bunları işleyip pazarlayacak kapasiteye kavuşmamaktadır. Orman köylülerinin bu kapasiteye ulaşması için kooperatifleşmeleri teşvik edilmeli ve yerel yönetimler tarafından desteklenmeleri sağlanmalıdır.
- 6.4. Orman mahallelisi-köylüsü üreteceği ürünleri “organik” ürün pazarlarına ulaştırmak için yerel yönetimlerin desteğine gereksinim duymaktadır. Hayvansal ürünlerin işlenip pazarlanması konusunda da aynı durum söz konusudur. Bu kapsamda orman köylerinde odun ve odun dışı orman ürünleri üretimi ile “organik” tarım ve hayvancılık konusunda kooperatifçiliği öne çıkaran, yerel yönetimlerin halkı bilinçlendirme, organizasyon, finansman ve pazarlama konusunda etkin katkıda bulunacağı sürekliliği olan bir model oluşturulması sağlanmalıdır.
- 6.5. Ormancılık kooperatiflerinin çalışma alanlarının çağdaş içerikte zenginleştirilmesi

için destek sağlanmalıdır. ORKÖY kredilerinde, ferdi krediler yerine kooperatif kredilerine öncelik verilmelidir. Bu tür destekler havza bazında orta ve uzun vadeli planlamaya dayanacak, sadece üretim tesisleriyle yetinilmeyip, tedarik ve sunum (pazarlama) çalışmaları da destek kapsamına alınmalıdır. Kırsal turizm çalışmalarında bireysel çabalardan çok, kooperatiflerin odağında olduğu organizasyonların yer alması desteklenmelidir.

- 6.6. Orman köylülerinin 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 34. ve 40. maddelerinde ifade edilen, hukuken tanınmış haklarını fiilen ortadan kaldıran dikili satışları genel bir uygulamaya dönüştürme çabalarından vazgeçilmelidir. Dikili satış uygulamalarına ancak orman köylülerinin kanunlarla tanınmış haklarını koruma altına alan, orman köylülerinin iş gücü açısından yetersizliğinin kanıtlandığı, istisnai hallerde izin verilmelidir.
- 6.7. Orman köylülerinin %25 haklarından elde ettiği odun hammaddelerini, kendi bölgesi içerisinde işleyebildiği ve mamul ürünleri son tüketiciye ulaştırmasına destek olacak tesis ve donanımlara sahip olması teşvik edilmelidir.
- 6.8. Orman işlerinin gördürülmesinde bir ücretlendirme ve iş yaptırma düzeni olarak kullanılan fiyatlandırma uygulaması, ücret belirleme ve sosyal güvenlik noktalarından mutlaka iyileştirilmelidir. Özellikle odun hammaddesi üretiminde kullanılan birim fiyatlar, yıllar itibarıyla gerçekçi değerlere dayandırılarak belirlenmelidir. Devlet ormanında, devletin bir kurumu adına iş yapan orman köylülerini işveren kabul ederek sosyal güvenlik uygulaması barındırmayan vahidi fiyat anlayışı derhal terk edilmelidir. Bunun yerine vahidi fiyat anlaşmasıyla üretim işlerinde çalışan orman işçisinin, orman

işlerinde çalıştığı sürece sosyal güvenlik kaydı yapılmalıdır. Çalışanların sosyal güvenlik giderleri, diğer kurumlarda olduğu gibi, iş sahibi kurumca karşılanmalıdır.

- 6.9.** Odun dışı orman ürünlerinin (ODOÜ) yönetiminde faydalanılan türün, biyolojik sürekliliğine mutlak özen gösterilmelidir. Bunun için ODOÜ envanterinin yapılması ve üretiminin planlanması öncelikli sırada gelmektedir. Bu ürünlerin öncelikle yerel halkın kırsal kalkınmasına destek olacak şekilde kullanılması sağlanmalıdır. ODOÜ işlenmesi ve pazarlanmasında kurutma, paketleme gibi tesislerin orman köylüsü tarafından kurulmasına destek verilerek, orman köylüsüne yerelde katma değer sağlayacak mekanizmalar geliştirilmelidir.
- 6.10.** Kırsal alanlarda yaşayan kadınların toplumsal yaşamda daha etkin olmalarını sağlayan kadın kooperatifleri; yörelerindeki orman ve tarım ürünlerinin toplanıp, işlenmesini ve hatta markalaşmasını sağlayan bir üretim sürecinin ana aktörleridir. Bu kooperatifler kadınların sosyal ve ekonomik refahı için öncü konumundadır. Bunun etkisinin artması için ülkenin farklı yerlerinde de kadın kooperatifleri kurulmasını ve gençlerin bu kooperatiflere ortak olmasını sağlayacak teşvikler oluşturulacak ve mevcut kadın kooperatiflerinin bilgi birikimlerini yeni kurulacak kooperatiflere aktarması sağlanmalıdır.

7. Kenti Ormana Değil Ormanı Kente Taşıma

- 7.1.** Artık dünya nüfusunun çok büyük bir bölümü kentlerde yaşamaktadır. Fakat ne yazık ki kentsel yerleşimler nüfus arttıkça kent içi ve çevresindeki yeşil alanları yok edecek şekilde genişlemektedir. Kentin kalabalığından uzaklaşmak isteyen kentlilerin doğayla iç içe

olma yönündeki talepleri de zaman içerisinde artmaktadır. Bu taleplerin karşılanmasında kent içi ve yakınındaki yeşil alanlar ön plana çıkmaktadır. Kent içindeki beton ve asfalt miktarını bir başka deyişle gri altyapı miktarını azaltacak şekilde, var olan yeşil alanların miktarını arttırarak, bunları çeşitli koridorlarla birleştiren planlama yöntemleri ve anlayışları yaygınlaşmaktadır. Bunlar; “Kent Ormanlığı”, “Ekosistem Hizmetleri”, “Doğal Çözümler”, “Yeşil Altyapı” vb. farklı isimler almaktadır. Fakat bunların ortak amacı; kentlerdeki yeşil alanları arttırmak, bu alanların birbiriyle ve kırsal yeşil alanlarıyla bağlantısını güçlendirmek, yaban hayatını kentin bir parçası yapmak olan yaklaşımlardır. Bu kapsamda kentin betonunu doğaya taşıyan değil, doğayı ve ormanı kente taşıyacak bu tür çalışmalara ağırlık verilmelidir.

- 7.2.** Doğayı ve ormanı kente sokacak yeni çalışmaların yanı sıra, mevcut kent ormanları ve tabiat parklarının özel sektör tarafından birer eğlence parkına dönüştürülerek yönetilmesi anlayışından bir an önce vazgeçilmeli, bu sahaların yönetiminin, özel işletmecilere bırakılmadan Orman Genel Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün yanı sıra yerel yönetimler tarafından bizzat yapılması ve örnek teşkil edecek şekilde yönetilmesi sağlanmalıdır.
- 7.3.** Uygulamada kentsel yeşil alanların kendi kimliklerinden çok uzak şekilde kurulduğu görülmektedir. İlgisiz birçok donatı ve tesise sahip şekilde kurulan millet bahçeleri bunun örneklerindedir. Kentsel yeşil alanlar, doğala yakın, bitki örtüsüyle kaplı, beton ve sert zeminlerin minimum düzeyde kullanıldığı yerler olarak tasarlanmalıdır.

- 7.4. Kent içi ve çevresindeki rekreasyon alanlarının planlanması ve yönetiminde toplumun beklentileri ve bilimsel kriterler dikkate alınmalıdır. Rekreasyon alanlarının belirlenmesinde özel şirketlere yeni iş fırsatları sunmaya değil, toplumun ihtiyaçlarına öncelik vermeye özen gösterilmelidir.
- 7.5 28 Mayıs 2022’de yayımlanan 31849 sayılı Resmî Gazete’de çıkan Orman Parkları Yönetmeliği ile mesire yeri olarak kullanılmakta olan A, B, C ve D (kent ormanı) olmak üzere dört farklı rekreasyon alanı tipi kaldırılmış ve yerlerine konaklamalı ve konaklamasız “orman parkı” olmak üzere iki tip rekreasyon alanı oluşturulmuştur. Halka hizmet etmekten çok, işletmecilerine para kazandırmayı amaçlayan ve ne olduğu konusunda belirsizlikler bulunan “orman parkı” gibi garip uygulamalardan vazgeçilmeli ve kent ormanları ve diğer mesire yerleri kuruluş amaçlarına uygun olarak yönetilmelidir.
- 7.6. Kent içinde çok az sayıda kalmış tarihi yeşil alanların (Kent bostanları, Validebağ Korusu, Heysel Bahçeleri, Aydos Ormanı) korunmasına özen gösterilmeli, bu tür yerlerin kullanım amacı kesinlikle değiştirilmemeli, hatta kullanım amacı aynı kalsa bile, buralarda yapılacak düzenlemelerde yapay yüzeylere kesinlikle yer verilmemelidir. Buraların yönetimi kullanıcılar, yerel halk ve demokratik kitle örgütleriyle birlikte yapılmalıdır.

SONUÇ

Bu kitapta; 2002'den bu yana genel seçimlere katılan tüm siyasi partilerin ormanlar ve ormancılıkla ilgili ortaya koyduğu politikalar ile Kasım 2002'den beri iktidarda olan AKP hükümetlerinin son 20 yıllık dönemde uyguladığı ormancılık politikaları analiz edilmiştir.

Ülkemizde son beş genel seçim ve bu süreçte iktidar partisi tarafından oluşturulan ve uygulanan ormancılık politikaları analiz edildiğinde, tüm siyasi partiler ve hükümetlerin günümüzdeki orman-toplum ilişkilerini anlayamadığı ve hatta anlamak için de çaba göstermedikleri ortaya çıkmaktadır. Üstelik halen ülkenin 1960'lı yıllardaki kırsal demografik özellikleri üzerinden orman-köylü ilişkileri eksenine sıkışıp kaldıkları ve orman-köylü ekseninde politikaları ağırlıklı olarak benimsedikleri görülmektedir. Oysa resmi kayıtlara göre; toplumun %93'ü kentlerde yaşamakta ve orman üzerinde oluşan baskıların çoğu kentli nüfusun ormanlardan beklentilerinden kaynaklanmaktadır. Hatta ülkedeki ormansızlaşma ve orman bozulmasının temelinde kentli nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda oluşan rantın, iktidar ve özel sektör aracılığıyla dağıtılması yatmaktadır.

Özellikle iktidar partisinin tüm toplumun ormanlara yönelik farklı beklentilerini görmek ve önemsemek yerine, sadece belli bir sermaye kesiminin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik adımlar atıyor olması, ormanları ekonomik büyümeye hizmet edecek bir kaynak olarak gördüğünün en büyük göstergesidir. Diğer taraftan siyasi partilerin

seçim beyannamelerinin seçmenlere verilen taahhütler olduğu bilinmesine karşın 2002'den beri ülke yönetiminde söz sahibi olan AKP'nin genel seçim beyannamelerindeki ormancılıkla ilgili beyanları ile uygulamaları arasında ciddi farklılıklar olması topluma karşı şeffaf olunmadığının önemli bir göstergesidir.

İktidar partisinin yönetimi sırasında seçim öncesi vaat ettiklerinden farklı politikaları uygulaması gibi, muhalefet partileri de ayakları yere basmayan ve birbiriyle çelişen vaatlere seçim bildirgelerinde yer vermektedir. Bu durum özensizlikten ve ciddiyetsizlikten kaynaklanıyor olabilir. Bu özensizliğin nedeni olarak; ülkede siyasal tercihlerini seçim bildirgeleri veya parti programlarına bakarak belirleyen seçmen sayısının çok az olması gösterilebilir. Fakat bu gerçek, siyasi partilere yönetmeye aday oldukları ülkenin gerçek sorunlarına kayıtsız kalma hakkını vermemektedir. Diğer yandan siyasetçilerin ülkenin gerçek sorunlarına kayıtsız olmasının nedeni de halkın siyasetçileri denetleyecek bir örgütlülüğe sahip olmamasıdır. Bu bakımdan örgütlü bir toplum ve güçlü demokratik kitle örgütlerinin önemi burada da acil bir gereksinim olarak öne çıkmaktadır.

Bu çerçeveden bakıldığında özellikle ormanlardaki odun üretiminin aşırı arttırılması, orman rejimi dışına çıkarma, orman alanlarının ormancılık dışı amaçlar için tahsis edilmesi gibi ormansızlaşma ve orman bozulmasına yol açan konularda muhalefet partilerinin iktidar partisine zaman

zaman tepki göstermelerine karşın, kamuoyu oluşturmada yetersiz kaldıkları görülmektedir. Öte yandan Millet İttifakının hazırlamış olduğu Ortak Mutabakat Metni'nde de muhalefet partilerinin bu gidişe son verecek politika önerileri geliştirememiş olması, ya ülkedeki ormansızlaşma gerçeğinden habersiz olmalarından ya da konuyu bildikleri halde, belli çevreleri ürkütmemeye çalışmalarından kaynaklanmış olabilir. Kendilerinden önümüzdeki süreç içinde bu duruma netlik kazandırmalarını bekliyoruz.

Bu kitapta tespitlere göre; hem iktidarı uzun süredir elinde bulunduran AKP'nin, hem de diğer partilerin bir kısmının, ormancılık mevzuatını ve onunla ilişkili olan diğer mevzuatı, Anayasa'ya aykırı olsa bile sermayenin amaçlarına hizmet edecek şekilde değiştirme eğiliminde oldukları görülmektedir. Hatta bunu zaman zaman halk böyle istiyor diye pazarlayabilmektedirler. Oysa politik sistemin bir parçası olan siyasi partilerin, bilimsel nitelik taşımayan, kamu yararını neredeyse hiç gözetmeyen ve sadece belli çevrelerin çıkarına politikalar üretmek yerine, halkın ve doğanın çıkarına, ülkenin geleceğini düşünen politikalar üretmeleri gerektiği gibi, Anayasa'ya da, genel mevzuata da saygılı olmaları ve uymaları zorunludur.

Ülkemizde ormanların kamu malı olması, ormancılığın ise ağırlıklı olarak kamu hizmeti olması, ormanların mülkiyetinin ve işletmesinin devlette kalmasını zorunlu kılmaktadır. Ülke yönetimine talip olan siyasi partiler bu değişmez kuralı mutlaka göz önünde bulundurmalıdır. Ormancılık bilimini dikkate alacak şekilde oluşturulacak ormancılık politikaları şüphesiz ki tüm topluma fayda sağlayacaktır.

Ülke ormanlarındaki parçalanmanın en büyük nedeni ormanlarda yapılan ormancılık amacı dışındaki tahsisler ve 2/B, Ek Madde 16 vb. orman dışına çıkarma uygulamalarıdır. Bunun yanında ormansızlaşma ve orman bozulmasının;

yangınlar, korunan alanların artık kullanılan alanlara dönüştürülmesi, özel ağaçlandırmalar, endüstriyel plantasyonlar, aşırı odun üretimi vb. nedenleri vardır. Siyasi partilerin bunların farkına vararak politika üretmesi zorunluluğu vardır. Özellikle ormanları fiilen yok ederek, sadece kâğıt üzerinde orman olarak kalmasına yol açan ve ormanların parçalanmasının en önemli nedeni olan madencilik, turizm, enerji vb. ormancılık dışı amaçlarla yapılan tahsislerin mevcut şekilde uygulanmasına son verilmesi en öncelikli amaçlar arasında yer almalıdır.

Sermayenin maliyetini azaltma ve maksimum kar sağlama isteği nedeniyle başvurulmuş aşırı odun üretimine son verilmesi ve odun üretiminin planlamasında ekonomik beklentilere göre değil, silvikültürel ve ekolojik önceliklere göre hareket edilmesi de iktidara talip olan bütün partilerin öncelikleri arasında olmalıdır.

Siyasi partilerin ve kamuoyunun ormanlarla ilgilenmesini en çok sağlayan gelişme yaz mevsiminde gerçekleşen orman yangınlarıdır. Fakat bu ilgi ne yazık ki derinliği olmayan ve geçici bir ilgidir. Yangınların gerçek çıkış nedenlerini sorgulamak ve çıkmasını önlemek için alınacak tedbirleri belirlemekten çok, yangınların hangi yöntemle söndürüleceği tartışması üzerinden sürdürülen bu ilginin, ormanların tam zamanlı olarak bütün zararlardan korunması konusunda toplumsal bir bilinç oluşturmaya yönelik çalışmalara dönüşmesi hayati önem taşımaktadır. "Orman denince okuyacak" ve umursayacak kuşaklar ancak bu şekilde sağlanabilir.

Orman yangınları gibi çok konuşulduğu halde gerçek boyutlarıyla tartışılmayan bir diğer konu da; 20 yıllık dönemde mevcut iktidarın yürüttüğü şov ağırlıklı ağaçlandırma söylemi ve kampanyalarıdır. Ağaca bakmaktan ormanı göremeyen ve ekosistemi anlayamayan bir bakış açısıyla, abartılı rakamlarla, ağaçlandırma rekorları kırıldığı ve

ağaçlandırmada dünyada dördüncü olduğumuzun iddia edilmesi ormancılıkta nitelikten ne kadar çok uzaklaşıldığının bir göstergesidir.

Bütün ormancıların ortak bir beklentisini burada tekrar hatırlatmak yararlı olacaktır. Son 20 yıl içinde başka bakanlıklarla birleştirilmiş ve her yeni bakanlık oluşumunda biraz daha güç kaybederek sıradanlaştırılmış olan ormancılık örgütünün, Orman Bakanlığı çatısı altında müstakil bir bakanlık olarak yönetilmesi ve örgüt yapısının sık sık değiştirilmemesi ormancılık çalışanlarının ortak beklentisidir.

Son olarak; siyasi partilerin ormancılık politikalarını hazırlarken parti içinde oluşturacakları uzmanlar kurulunun yanı sıra, bu konuda tecrübeye sahip ormancılık uzmanlarından da destek alması, meslek örgütleri ve demokratik kitle örgütleriyle iş birliği içinde olması ve bu süreçlere halkın katılımını sağlaması, daha ciddi ve uzun soluklu politikalar oluşturmaları için kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Türkiye Ormancılar Derneği (TOD)

TOD 26 Aralık 1924 tarihinde kurulmuş ülkemizin en köklü sivil toplum kuruluşlarından biridir. 7 Mart 1951 tarihinde kamu yararına çalışan dernek statüsünü almıştır. İstanbul ve Antalya'da olmak üzere iki şubesi, 26 il ve 6 orman fakültesinde temsilcilikleri bulunmaktadır.

TOD, 1924 yılından bu yana yaptıkları ile orman, çevre ve doğa sevgisinin yayılmasını, kökleşmesini, kamuoyunun bilinçlendirilmesini, ormancılık bilim ve tekniğinin ilerlemesini sağlamayı, ormancılık sorunlarının ülke gereksinimleri ve kamu yararı gözetilerek, bilimsel ilkelere göre çözümünü amaçlamaktadır.

TOD, ülke ormancılığının ulusal çıkarlara, akla ve bilime uygun olarak yeniden yapılandırılması, kamu yararı ilkesi doğrultusunda doğanın, çevrenin ve ormanların korunması ve doğal varlıkların çoğaltılması için her türlü çabayı desteklemekte; doğanın, çevrenin ve ormanların tahribine yönelik her türlü tehdide karşı mücadele etmektedir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'nin kurulmasına öncülük eden kuruluşlardan birisi olan TOD, Ankara'nın akciğerleri niteliğinde olan ve bugün ODTÜ Ormanı olarak bilinen "Atatürk Ormanı" çalışmalarını 1958 yılında başlatmış ve bu ormanın meydana getirilmesinde önemli görevler üstlenmiştir.

TOD, ülkemizin Akdeniz ekosisteminde yer alan belediyeler ile orman yangınlarına karşı halkın bilinçlendirilmesi için eğitim ve proje çalışmalarını yürütmekte; diğer bölgelerde ise yerel yönetimlerle birlikte toplumda ve özellikle çocuklarda, orman ve doğa sevgisini pekiştirmek için çeşitli faaliyetler yapmaktadır.

Orman ve Av dergisini 1928 yılından beri düzenli olarak yayımlayan TOD; ormanlarımız ve Türk ormancılığı konularında, bünyesindeki bilim insanlarının yazdığı veya editörlüğünü yaptığı onlarca kitabın basımını gerçekleştirerek kamuoyunun bilgisine sunmuştur. TOD'un Ankaradaki genel merkezinde yer alan Ali Kemal Yiğitoğlu kütüphanesinde; çoğunluğu orman, ormancılık, doğa ve çevre konularında olmak üzere binlerce kitap ve dergi mevcuttur.

**ORMAN
DENİNCE
UMURSAMADINIZ Kİ (!)**

